

AVENTURA

IANE DE ACȚIUNE ȘI PASIUNE

I
156293

CONAN DOYLE

AVENTURILE
COLONELULU
GÉRARD



„AVENTURA”
Romane de acțiune și pasiune

CONAN DOYLE

■ ■ ■

AVENTURILE
COLONELULUI GERARD

— ROMAN DE AVENTURI —

Traducere de
C. BRANTEȘ

Editura „Ziarul” S. A. R., București
Imprimeriile „Adeverul” S. A.

ARTHUR
CONAN DOYLE

**Aventurile Colonelului
Gerard**

Traducere: C. Branteș

**Editura “Ziarul” S. A. R., București
Imprimeriile “Adevărul” S. A.**

București



1939

LA 15 ALE FIECĂREI LUNI
citim colecția de 8 LEI

AVENTURA

LA 1 ALE FIECĂREI LUNI
citim colecția de 15 LEI

„ROMANELE CAPTIVANTE“

In vânzare

JURNALUL UNEI MOARTE
de W. Collison

Catalogul tuturor volumelor apărute se
află la sfârșitul oricărui vol. în vânzare.

Sper că aceste istorioare despre soldații lui Napoleon fi vor interesa pe cititori îndeajuns încât unii dintre ei să dorească să se apropie de surse. Epoca imperială a produs o bogată literatură militară; am descoperit în ea o lectură plină de umanitate de pitoresc.

În afara lucrărilor istorice și a biografiilor consacrate actorilor principali, există o mulțime de mărturii scrise chiar de combatanți; ei își descriu peripețiile însoțite de sentimentele cu care le-au trăit, însă întotdeauna de pe poziția armei din care făceau aparte. De pildă Rocca, în Amintiri din războiul francezilor în Spania, a pictat un tablou de husar, pe când Naylies, în propriile sale Amintiri din războiul Spaniei, a descris aceleași campanii prin ochiul unui dragon. Mai avem apoi Amintirile militare ale colonelului de Gonnevillle, al cărui cap acoperit de casca unui cuirasier a trecut prin mai multe războaie, în principal prin cel din Spania. Din toate lucrările redactate de soldații Imperiului, celebrele Memorii ale lui Marbot sunt în mod precis cele mai valoroase. Marbot era vânător și ne oferă, în consecință, încă un punct de vedere al cavaleriei. Dar alte povestiri ne ajută să înțelegem soldatul. Lui Napoleon: în primul rând Caietele căpitanului Coignet, care exprimă starea de spirit a unui soldat simplu din Gardă, și Amintirile sergentului Bourgoyne, subofițer al aceleiași Gărzi. Jurnalul sergentului Fricasse și Amintirile lăsate de Fezenac și de Segur completează lista materialelor folosite de mine pentru a oferi unui personaj imaginar o ambianță, istorică și militară verosimilă.

Arthur Conan Doyle

CUM A RĂMAS BRIGADIERUL FĂRĂ O URECHE

Iată ce povestea bătrânul general într-o cafenea:

Am văzut o grămadă de orașe mari, prieteni. Nici nu îndrăznesc să le număr pe cele în care am intrat ca un cuceritor în fruntea celor opt sute de diavoli ai mei, zgomotoși, zdrăănitori și zornăitori. Cavaleria mergea în fruntea Marii Armate, husarii din Conflans călăreau în fruntea cavaleriei, iar eu în fruntea husarilor mei. Dar dintre toate orașele prin care am umblat, niciunul nu e construit mai caraghios decât Veneția. Mă întreb cum își închipuiau arhitecții de acolo manevrele de cavalerie?! Murat sau Lasalle ar fi avut destulă bătaie de cap până să scoată la paradă prin piața mare în escadron... Din pricina acesteia, brigada grea a lui Kellermann și husarii mei au rămas la Padova, pe pământ tare. Suchet a ocupat orașul cu infanteria și pe timpul iernii m-a ales pe mine aghiotant, încântat de isprava mea cu maestrul de scrimă italian din Milano. Bun spadasin maestrul acela de scrimă! Dar a avut nenorocul să dea peste mine. Merita, de altfel, o lecție: dacă nu-ți place vocea unei primadone ai dreptul să nu aplauzi, însă nu puteam îngădui să i se facă un afront în public unei femei drăguțe. Mi-am atras, prin urmare, simpatia tuturor dosarul a fost plasat, văduva a primit o pensie, iar Suchet m-a chemat lângă el. L-am urmat la Veneția, unde am avut parte de ciudata aventură pe care vreau să v-o povestesc.

N-ați fost la Veneția? Nu. Francezul de azi călătorește puțin. Noi, pe vremea noastră, eram mereu în mișcare. De la Moscova la Cairo, am colindat peste tot. E drept că veneam mai mulți decât ar fi dorit popoarele pe care le vizitam și ne aveam pașapoartele în avantrenurile de artilerie... Rea zi pentru Europa e ziua când se pun francezii în marș! Nu-i urnești ușor de lângă căminele lor, dar o dată ce s-au hotărât, nimeni nu mai poate ști dinainte până unde au să meargă atâta vreme cât vor avea un caporal care să-i conducă. E drept că vremurile de glorie sunt departe, marii bărbați au murit. Am rămas singur. Iată-mă aici, la un pahar de vin de Suresnes, depanând într-o cafenea amintiri de demult.

V-aș spune totuși vreo două vorbe despre Veneția. Locuitorii ei trăiesc ca niște guzgani de apă pe un mal noroios. Au în schimb niște palate foarte frumoase, iar bisericile, mai ales San Marco, sunt de dimensiuni impunătoare. Însă venețienii, mai presus de orice, se mândresc cu statuile și cu tablourile lor, cele mai renumite din Europa.

Cunosc soldați care își închipuie că, dacă meseria lor e să facă război, nu mai trebuie să se gândească și la altceva decât la lupte și prădăciuni. Bătrânul Bouvet, bunăoară – cel ucis de prusaci în ziua când eu am câștigat Crucea de onoare – dacă l-ai fi scos din tabără ori din popotă, dacă i-ai fi vorbit de artă și literatură, s-ar fi prăbușit pe scaun, îngrozit, fără să priceapă o iotă. Un soldat cu calități superioare, de pildă unul ca mine, e în stare, dimpotrivă, să înțeleagă ceea ce ține de spirit și de sufletul omenesc. Eram totuși destul de tânăr când m-am înrolat și singurul dascăl mi-a fost un sergent-major; însă când umbli prin lume, dacă nu ești legat la ochi, înveți, vrei-nu-vrei.

Am avut, prin urmare, prilejul să admir tablourile din Veneția și să aflu numele unor meșteri mari, Tițian și Michelangelo (să-i pomenesc doar pe aceștia), care le-au semnat. Și să nu cuteze cineva să susțină că Napoleon nu-i iubea! De îndată ce a pus stăpânire pe oraș, a expediat cele mai bune lucrări la Paris. Din ce a rămas, ne-am ales și noi câte ceva. În ce mă privește, mi-am însușit două tablouri. Pe unul l-am păstrat, cel care se intitulează Nimfe surprinse într-o pădure. Pe celălalt l-am dăruit mamei: era portretul sfintei Barbara.

Trebuie să recunosc că unii dintre soldații noștri s-au purtat tare urât cu statuile și cu tablourile. Venețienii erau nespuse de legați de acestea. Cei patru cai de bronz care zburdau deasupra porticului catedralei lor le erau la fel de dragi ca propriii lor copii. La cai mă pricep. I-am examinat cu atenție: nu era cazul să se mândrească atâta cu ei, credeți-mă! Aveau picioare greoaie, nepotrivite pentru niște cai de luptă din cavaleria ușoară, iar pentru atelajele de artilerie erau prea slăbănogi. Dar, în sfârșit, erau singurii patru cai, însuflețiți ori ba, din tot orașul; prin urmare, nu trebuia să te aștepți ca venețienii să aibă un gust prea rafinat în materie

de cai. Oricum să fi fost, au plâns amarnic atunci când i-am luat. În noaptea de după această captură de război, mulți soldați francezi au fost găsiți plutind pe canale. Ca represalii pentru asasinate, noi tablouri s-au trimis la Paris, iar soldații și-au făcut un obicei din a mutila statuile. Sau doborau vitraliile, trăgând cu pușca. Exasperați, venețienii ne arătau o dușmănie înverșunată. În timpul iernii, o mulțime de ofițeri și de soldați au dispărut și nu i-a m-ai văzut nimeni nicicând.

Eu aveam destule de făcut, nu mi se părea că timpul trece prea încet. Unul din obiceiurile mele era să învăț limba țării în care ne opream. Așadar, căutam întotdeauna o femeie destul de amabilă încât să mă învețe limba și să-mi îngăduie să o exersez împreună cu ea. E cel mai bun chip de a face progrese. N-aveam încă treizeci de ani când vorbeam aproape toate limbile din Europa. Am să fiu cinstit, ca și până acum: ce învățam eu în asemenea condiții nu-mi folosea deloc în viața de zi cu zi. În general aveam de-a face cu soldați și cu țărani. Astora nu trebuia să le spun nici „Te iubesc” și nici „Când se sfârșește războiul, te caut neapărat”!

Nicăieri n-am avut profesor mai fermecător decât la Veneția. O chema Lucia...

Un gentilom uită întotdeauna cel de-al doilea nume. Am să vorbesc despre ea cu cea mai mare discreție, căci era dintr-o familie de senator, iar bunicul ei fusese doge. Frumusețea ei era încântătoare... Și să știți, prieteni, că dacă eu, Étienne Gérard, folosesc cuvântul „încântătoare”, n-o fac întâmplător și nici din nebăgare de seamă. O fac pentru că tocmai acesta e cuvântul potrivit. Am gusturi, amintiri, iar termenii de comparație nu-mi lipsesc. Dintre toate femeile care m-au iubit, nu-mi amintesc mai mult de douăzeci care ar merita să fie numite încântătoare. Ei bine, vă spun adevărul, Lucia era încântătoare! Între brunete nu-i găsesc rivală, afară de Dolores din Toledo. Și totuși, la Santarern, în Portugalia, unde serveam sub ordinele lui Massena, era o brunetă pe care am iubit-o mult... I-am uitat numele. Era de o frumusețe perfectă, însă n-avea nici fizicul și nici grația Luciei. A mai fost și Agnès... Nu mai știu cui să dau premiul, dar pot afirma fără teamă de greșeală că Lucia era egala celei mai frumoase.

Povestea cu tablourile mi-a dat ocazia s-o cunosc. Tatăl ei era proprietarul unui palat pe Canal Grande, dincolo depodul Rialto, și palatul acela gemen de picturi murale într-atâta încât Suchet a trimis o trupă de geniști ca să desprindă o parte din ele și să le expedieze la Paris. I-am însoțit pe soldați. Am văzut-o pe Lucia înlăcrimată. Am fost de părere că tencuiala zidului s-ar fisura dacă ar fi scoasă de pe suportul ei și am ordonat geniștilor să se retragă. După asta am devenit prietenul familiei. Am băut cu tatăl o grămadă de Chianti, iar fiica mi-a dat o mulțime de lecții pline de farmec! Unii dintre ofițerii francezi s-au căsătorit în iarna aceea la Veneția și așa fi putut face la fel, căci o iubeam pe Lucia din toată inima. Dar Étienne Gérard avea sabie, calul, regimentul, o mamă, un Împărat și o carieră. Un bun husar păstrează mereu în inimă loc pentru iubire, nu însă pentru o anume femeie. Ei, da! Iată cum gândeam atunci, prieteni! Nu-mi închipuiam că va veni o vreme când, în singurătate, am să visez ca strâng mâinile acelea care nu mai sunt și-o să întorc capul întâlnindu-i pe vechii mei camarazi înconjurați de copii ajunși la rândul lor adulți. Abia acum 'mi dau seama că iubirea aceea, pe care o consideram distracție sau joc, e de fapt tot ce-i mai serios și mai sfânt într-o viață de om... Mulțumesc, prieteni, vă mulțumesc! Vinul nu e rău, nu ne strică deloc încă o butelie.

Și-acum să vă spun în cel fel dragostea mea pentru Lucia mi-a prilejuit una dintre cele mai cumplite și mai minunate aventuri, și cum mi-am pierdut vârful urechii drepte. M-ați întrebat de atâtea ori de ce-mi lipsește. În seara asta, e penau prima dată că vă spun.

Pe vremea aceea Suchet își instalase cartierul general în vechiul palat al dogelui Bandolo. Clădit în lagună, nu departe de piața San Marco. Iarna era pe sfârșite. Într-o seară, întorcându-mă de la Teatrul Goldoni, am găsit un bilet de la Lucia și o gondolă care mă aștepta. Fata mă ruga să vin imediat la ea, fiindcă avea un necaz. Pentru un francez, și cu atât mai mult pentru un ofițer francez, o asemenea rugămințe era un ordin. M-am urcat imediat în barcă. Îmi amintesc cum, pe când mă așezam pe banchetă, am remarcat statura neobișnuită a gondolierului. Nu că ar fi avut înălțimea unui uriaș, însă era larg în umeri cum puțini oameni întâlnești. De altfel, aproape toți gondolierii din Veneția sunt voinici. Gondolierul meu se așezase la locul

lui, înapoia mea, și vâslea cu spor.

Pe teritoriul dușman, un bun soldat trebuie să fie, oriunde și oricând, în gardă. Am respectat mereu regula asta, și uite că am trăit destul încât să-mi văd părul cărunt. Dar în noaptea aceea m-am arătat atât de nepăsător ca un tânăr recrut care se teme mai cu seamă să nu lase impresia că-i este frică. În marea mea grabă, îmi uitasem pistoalele. Aveam sabia, bineînțeles, dar sabia nu-i întotdeauna o armă practică. Stăteam rezemat de bancheta gondolei și mă lăsam legănat de clipocitul blând al apei și de plescăitul vâslei. Înaintam printr-o rețea de canale strâmte, mărginite pe ambele părți de nesfârșite clădiri înalte ce lăsau să se vadă doar o mică fâșie de cer presărat cu stele. Ici-colo, pe podurile azvârlite peste canal, licărea slab câte o lampă, cu ulei. Uneori ieșea din vreo nișă sclipirea unei lumânări aprinse dinaintea statuii vreunui sfânt. În rest, era întuneric beznă. Din apă nu se vedeau decât franjurii ce aveau cu alb, de-o parte și de alta, ciocul lung al gondolei. Era locul ideal și ora potrivită pentru visare. Am cugetat, prin urmare, la trecutul meu, la toate marile treburile în care fusesem amestecat, la caii pe care i-am călărit, la femeile pe care le-am iubit. Mă gândeam și la scumpa mea mamă; îmi închipuiam bucuria ei când își auzea vecinii lăudând faima fiului său. Mă gândeam și la Împărat, ca și la Franța, patria mea dragă, Franța cea însorită, mama cu fiice frumoase și cu fii curajoși. Când vedeam cât de departe de hotarele ei îi ajunseseră culorile, îmi simțeam inima înflăcă-rându-se. O să-mi dau viața pentru măreția ei! Am vrut să fac pe loc legământul. Mi-am pus o mână pe inimă. Și tocmai acel moment și l-a ales gondolierul ca să se arunce peste mine pe la spate.

Când spun că s-a aruncat peste mine, nu vreau să se înțeleagă doar că m-a atacat; luați aminte că a căzut cu adevărat peste mine. Cu toată greutatea lui. În timp ce vâslește, gondolierul stă în spatele și deasupra clientului său, care nu poate nici să-l vadă, nici să se apere de un eventual atac. Din culmea unor sentimente sublime, m-am pomenit lăsat pe fundul bărcii, sufocat cu totul de monstrul ce mă ținea ca pe un fluture ținut în insectar. În ceafă simțeam fierbințeala gâfăitului său sălbatic. Într-o clipită mi-a înhățat sabia și mi-a tras un sac peste cap... Mi-am dat imediat seama că o frânghie îi dădea putința să strângă rasa aceea călugăreas-ca. Așa că nu mai eram decât o orătanie făcută ghemotoc, treabă care nu-mi îngăduia să sper nimic pentru mai târziu. Nu puteam striga, nu mă puteam mișca. Eram un simplu ballot. În clipa următoare, am auzit din nou clipocitul apei și scârțâitul vislei. Reușindu-i lovitura, zdrahonul se apucase iar de vâslit cu atâta calm și nepăsare de parcă i-ar fi stat în obicei să vâre în sac un colonel de husari în fiecare zi a săptămânii.

N-aș putea să vă spun cât de umilit și, iarăși, cât de furios am fost când m-am văzut ajuns ca mielușelul pe care-l duci la tăiat. Tocmai eu. Étienne Gérard, spadasinul numărul unu al Marii Armate și cel mai bun ofițer din șase brigăzi de cavalerie ușoară, să fiu surprins astfel de un singur om neînarmat!... Cu toate astea, mi-am păstrat calmul. E loc pentru toate: momente când îți piept și momente în care îți cruți forța. Simțisem cu ce putere îmi prinsese gondolierul brațele – în mâinile lui nu eram mai mult decât un copil. Am așteptat, așadar, cu inima sfâșiată de nerăbdare, să apară vreun prilej favorabil.

Cât timp să fi rămas pe fundul gondolei? N-aș putea spune cu exactitate. Mi se părea că trecuse o veșnicie. Auzeam mereu susurul apei despicate de barcă și scârțâitul ritmic al vâslei. De mai multe ori am cotit în unghi drept, căci am recunoscut lunga strigare tristă a gondolierilor când se anunță între ei la intrarea într-un viraj. În sfârșit, marginea bărcii s-a frecat de o platformă ce servea ldebarcare. Gondolierul meu a lovit de trei ori cu vâsla în lemn. Un zdrăngănit de bare și de chei a fost răspunsul la acel semnal. O poartă mare a scârțâit cumplit din țâțâni, deschizându-se spre interior.

— L-ai înhățat? am auzit o întrebare în italiană.

Cel care mă prinsese a izbucnit în râs, izbind în sacul în care mă băgase.

— Uite-l aici!

— Ești așteptat! a spus altul și a adăugat niște cuvinte fără înțeles pentru mine.

— Atunci, ia în primire pachetul.

Gondolierul m-a săltat în brațe, a suit câteva trepte, apoi m-a aruncat pe o podea destul de tare. Câteva momente după – aceea, barele scârțâiau și cheia gemea în broască încă o dată. Eram prizonier într-o casă.

Judecând după voci și după pași, am avut impresia că umblau mai mulți inși pe lângă mine. Înțelegeam italiana mult mai bine decât o vorbeam, așa că nu mi-a scăpat nimic din ceea ce se spunea.

— Nu l-ai omorât, Mattco?

— Și dacă l-aș fi omorât!

— Ai să dai socoteală în fața tribunalului, ți-o jur!

— Tot îl condamnă la moarte, nu?

— Dar nu-i treaba ta și nici a mea su-l scăpăm de mâinile lor.

— Nu l-am omorât. Hoiturile nu mușcă. Asta și-a înfipt dinții blestemați în degetul meu mare când i-am tras sacul peste cap.

— Pare grozav de isteț.

— Scoate-l din sac. O să-ți dai seama câtă răutate are în el.

Au dezlegat frânghia cu care era legat sacul și rasa aceea călugărească mi-a fost scoasă de pe cap. N-am deschis ochii; am rămas nemișcat pe podea.

— Pe toți sfinții, Matteo, să știi că i-ai rupt gâtul!

— Nu! Nu-i decât leșinat. Cel mai bun lucru pentru ei ar fi să nu se trezească niciodată.

Am simțit o mina strecurându-mi-se sub tunică.

— Are dreptate Matteo, spuse o altă voce. Inima îi bate ca o pendulă. Trebuie lăsat în pace, o să-și vină repede în simțire.

Am așteptat două-trei clipe, apoi am îndrăznit să mă uit pe furiș printre gene. La început n-am văzut nimic; fusesem scufundat în întuneric atâta timp, că nu mii distingeam decât o lumină confuză. În scurtă vreme, totuși, mi-am dat seama că un plafon înalt, boltit, plin de zei și zeițe, se arcuia deasupra capului meu. Nu era deloc un ungher înfiorător. Fusesem dus în vestibulul unui palat din Veneția. Fără să fac vreun gest, cu o încetineală și o precizie perfect îmbinate, am aruncat o privire spre oamenii din jurul meu. Unul era gondolierul: față dură, de pirat, ochi de asasin. Lângă el, așezați, trei complici: unul dintre ei era un pitic diform, însă cu aerul că el comandă și ținând nișter chei în mină, pe când ceilalți doi erau niște lachei tineri în livrea elegantă.. După felul cum vorbeau, am ghicit în pitic pe intendentul casei, iar cei doi lachei erau în subordinea lui.

Prin urmare, patru în total, dar piticul nu intra la socoteală. Dacă aș fi avut o armă, m-aș fi distrat de minune! Într-o luptă corp la corp, însă, cum să mă descurc singur contra patru? Trebuia să mă ajute șiretenia, nu forța. Am vrut să întorc capul ca să caut o cale de scăpare. Mișcarea ușoară pe care am făcut-o nu le-a scăpat păzitorilor mei.

— Hai, scoală-te! Scoală-te odată! mi-a strigat intendentul.

— Sus, franțuz puturos! a grohăit gondolierul. Sus am spus!

Pentru a doua oară m-a onorat cu o lovitură de picior.

Nimeni nu s-a supus vreodată atât de prompt unui ordin. Am sărit într-o clipă, iar odată ajuns în picioare m-am și văzut în capătul celălalt al vestibulului. S-au aruncat după mine ca niște câini englezești care urmăresc o vulpe. Am dat de un coridor lung; l-am străbătut în cea mai mare viteză. Coridorul o cotea spre stânga, apoi iar spre stângă, așa că am ajuns din nou în vestibul. Erau cât pe ce să mă prindă: nu mai rămânea timp de gândire! M-am repezit spre scară: doi oameni tocmai coborau. Am făcut calea-ntoarsă. Am încercat ușa pe unde fusese în vârat, însă era fixată cu bare groase și nu le-am putut desface. Gondolierul s-a năpustit asupra mea cu un cuțit în mină. L-am primit cu o lovitură de cap în stomac și a căzut pe jos, rostogolindu-se. I-a căzut și pumnalul, clinchetind pe marmura pardoselii. Din păcate, n-am reușit să-l iau, căci aveam de furcă acum cu vreo șase vlăjgani. Am încercat să trec printre ei, dar stârpitura de intendent mi-a pus piedică și am căzut. Totuși, m-am ridicat într-o clipă. Am scăpat din încercuirea lor. Pur și simplu am țâșnit dintre ei și m-am năpustit spre o ușă pe care o văzusem la capătul celălalt al vestibulului. Am ajuns acolo înaintea lor. Nu mi-am putut stăpâni un strigăt de triumf când am simțit că mânerul apăsător se mișcă, iar ușa se

deschide: ușa aceea dădea afară, nu-mi rămânea decât s-o rup la fugă... Dezamăgire! Uitasem în ce oraș, mă aflam! Fiecare casă era o insulă. Când am deschis ușa gata să sar în stradă, lumina din vestibul a licărit pe apa moartă, adâncă și neagră, ce scălda treptele. M-am tras înapoi. Următorii m-au înhățat imediat. Dar nu-s eu omul ușor de îmblânzit!

Am lovit iar. Mi-am croit drum printre ei. Într-o încercare disperată de a mă opri, unul dintre adversari mi-a smuls un smoc de păr. Stârpitură de intendent mă plesnea cât putea cu cheile. Eram învinețit, plin de cucuie, dar am reușit să-i înlătur. Am țâșnit drept înainte. Am urcat scara cea mare sărind tot câte patru trepte odată, m-am năpustit pe prima ușa întâlnită pe palier, și atunci am înțeles că toate eforturile mele fuseseră zadarnice.

Încăperea în care căutasem refugiu era luminată fastuos. Cornișele aurite, stâlpii masivi, picturile de pe pereți, plafonul. Toate mă făceau să cred că mă aflam în sala cea mare a vreunui renumit palat venețian. În orașul acela bizar există sute de palate cu încăperi și saloane demne de Luvru sau de Versailles. În mijlocul marii săli era înălțat un baldachin: pe o estradă în semicerc ședeau doisprezece bărbați îmbrăcați în robe negre, asemeni celor purtate de franciscani. Partea de sus a feței le era acoperită de măști.

Mai mulți oameni înarmați, pe care i-ai fi putut lua drept bandiți, se ațineau pe lângă ușa. În mijlocul lor, întors spre estradă, am observat un tânăr îmbrăcat în uniformă infanteriei noastre. Și-a întors capul și l-am recunoscut. Era căpitanul Auret din regimentul 7, un tânăr basc împreună cu care golisem ceva pahare de-a lungul acelei ierni. Era palid ca un mort, sărmanul! Dar nu-și pierdea cumpătul în fața asasinilor care îl înconjurau. N-am să uit niciodată flacăra de speranță aprinsă brusc în ochii săi negri când și-a văzut un camarad dând buzna în sală, dar nici disperarea ce i-a stins acea flăcără când a înțeles că nu venisem să-l salvez, ci să împărtășesc aceeași soartă.

Vă dați seama că toți cei dinăuntru au rămas înmărmuriți la intrarea mea! Următorii stăteau grupați în spate, blocând ușa – fuga nu mi-ar fi folosit la nimic. În astfel de momente mi se afirmă caracterul. Am înaintat cu demnitate spre tribunal. Vestonul îmi era sfâșiat, părul răvășit; eram plin de sânge pe față. Dar și-au putut da seama, după privirea și ținuta mea, că acela care-i înfrunta nu era un soldat obișnuit. Nicio mână nu s-a ridicat să mă oprească pe când mă îndreptam spre un bătrân remarcabil despre care, judecând după lunga lui barbă căruntă și după purtarea poruncitoare, mi-am dat seama că era conducătorul și prin vârsta, și prin temperament.

— Domnule, i-am spus, poate o să-mi explicați de ce am fost adus cu forța în acest loc? Sunt un soldat onorabil, ca și ofițerul pe care-l văd aici, și vă rog să binevoiți a ne elibera pe amândoi.

Intervenția mea a fost urmată de a liniște înspăimântătoare. Nu e plăcut să privești douăsprezece figuri mascate, întoarse spre tine, și să vezi douăzeci și patru de ochi de italian, răzbunători, fixați asupra ta cu o intensitate sălbatecă. Dar am rămas drept, așa cum trebuie să facă orice militar cu conștiința liniștită, și n-am putut să nu mă gândesc că atitudinea mea va aduce stimă husarilor din Conflans. Nu cred că altcineva s-ar fi comportat mai bine în împrejurări asemănătoare. Mă uitam insistent, cutezător la criminalii din jurul meu și așteptam să se hotărască să-mi răspundă.

În cele din urmă, omul cu barbă căruntă a întrebat:

— Cine-i ăsta?

— Îl cheamă Gérard, a răspuns piticul de la ușa.

— Colonel Gérard! l-am corectat eu. N-am să vă trag pe sfoară: mă cheamă Étienne Gérard. Sunt colonelul Gérard, de cinci ori menționat în depeșele oficiale și propus pentru o sabie de onoare. Sunt aghiotantul generalului Suchet și cer să fiu repus în libertate imediat, împreună cu camaradul meu de arme, aici prezent.

Aceeași liniște cumplită s-a lăsat peste adunare și iarăși a trebuit să înfrunt cei douăzeci și patru de ochi necruțători. Bătrânul cu barbă căruntă a vorbit apoi din nou:

— Nu i-a venit rândul. Pe lista noastră mai sunt două nume înaintea lui.

— Ne-a scăpat și a intrat aici.

- Să-și aștepte rândul! Duceți-l jos în celula de lemn.
- Și dacă se împotrivește, Excelență?
- Băgați cuțitele în el! Tribunalul o să vă dea dreptate. Duceți-l de aici până terminăm cu ceilalți.

Au înaintat spre mine. Timp de câteva secunde m-a bătut gândul să le țin piept. Ar fi fost o moarte eroică, dar cine s-o fi văzut ca să-i facă publică povestea? Poate că nu făceam decât să întârzii împlinirea destinului. Totuși, mai fusesem în situații la fel de dificile și ieșisem la vreme din ele, încât principiul meu era să sper întotdeauna și să mă încred în steaua mea. Așadar, i-am lăsat pe bandiți să mă înhațe și am fost dus afară din sală. Gondolierul mergea alături de mine, învârtind un cuțit lung, gata să taie. În ochii lui de brută citeam ce deplină mulțumire i-aș fi dat oferindu-i vreun pretext să mi-l înfigă în inimă.

Palatele acelea mari din Veneția sunt niște clădiri extraordinare. În același timp case, fortărețe și închisori. Am fost condus printr-un coridor și am coborât o scară din piatră până la un loc de trecere marcat prin trei uși. M-au aruncat dincolo de una din ele și au pus zăvorul în urma mea.

N-aveam nicio lumină, în afara culei strecurate din culoar printr-o fereastră cu gratii. Folosindu-mă de ochi și de mâini, am cercetat minuțios celula unde fusesem închis. Am priceput că urma s-o părăsesc curând pentru a mă înfățișa tribunalului, dar nu-mi place să las neîncercate dinainte toate șansele posibile.

Pardoseala din dale a celulei era așa de umedă, iar pereții atât de miloși și lipicioși, încât mi-am dat seama că eram închis sub nivelul apei. O singură gaură tăiată oblic sub plafon alcătuia unicul sistem de aerisire. Prin ea am văzut o stea solitară strălucind pe cer, iar această descoperire mi-a adus mângâiere și speranță. N-am fost nicicând prea religios, însă i-am respectat întotdeauna pe cei ce erau. În noaptea aceea, steaua care-mi trimitea lumină în hrubă mi s-a părut că-i ochiul-care-vede-tot-și-care-mă-privește. M-am descoperit asemeni unui tânăr recrut înspăimântat care simte în toiul luptei privirea calmă a colonelului îndreptată asupra lui.

Trei dintre pereții temniței erau din piatră, iar al patrulea din lemn; fusese înălțat de puțină vreme. După toate semnele, despărțea în două o celulă mai mare. Nu-mi puteam pune speranțe nici în pereții vechi, nici în minuscula deschizătură, nici în ușa masivă. Mai rămânea acel paravan din lemn. Rațiunea mă făcea să cred că, dacă îl spărgeam, lucru nu tocmai greu de făcut, aș fi ajuns într-o altă celulă la fel de solidă. Totuși, mai bine să încerci ceva decât să nu încerci chiar nimic, așa că mi-am concentrat toată atenția și toată energia asupra peretelui despărțitor. Două scânduri nu erau destul de strâns apropiate; eram sigur că le puteam despărți de tot. M-am apucat să caut vreo unealtă, orice, și am smuls unul din picioarele micului pat din colț. L-am înfipt în crăpătura dintre scânduri și era cât pe ce să forțez, când un zgomot de pași zoriți m-a silit să aștept, cu urechea la pândă.

Ah, cum aș fi vrut mai târziu să uit tot ce-am auzit atunci! Am văzut sute de oameni murind pe câmpul de luptă și am ucis cu mâna mea atât de mulți că nu i-aș mai putea număra. Dar acela era un război cinstit, iar eu nu-mi îndeplineam decât menirea de soldat. N-avea nimic de-a face cu un asasinat ce se săvârșește într-un cuib de tâlhari! Cineva era îmbrâncit pe coridor; cineva care se împotrivea, cineva care s-a agățat de ușa mea când a trecut pe lângă ea. Probabil că l-au închis în cea de-a treia celulă, cea mai îndepărtată de mine. „Ajutor! Ajutor!” am auzit, o voce, urmată de o lovitură și un urlat. „Ajutor!” a izbucnit din nou vocea. Și apoi... Gérard! Colonel Gérard!” Cel pe care tocmai voiau să-l ucidă era sârmanul acela de căpitan infanterist... Asasinilor! Asasinilor!” am răcnit. Am izbit cu pumnii și cu picioarele în ușă. L-am mai auzit strigând o dată. Apoi. Nimic. Liniște. După un moment, un clipocit de apă, un plescăit. Am înțeles atunci că nimeni n-o să mai dea ochii cu Aurret. Va fi declarat dispărut, ca sute de alți francezi în acea iarnă la Veneția.

Au răsunat pași pe coridor și am crezut că veneau să mă ia pe mine. Totuși, nu! Au deschis ușa celulei de alături și cineva a fost scos de acolo. Am auzit pașii grupului pierzindu-se în susul scării. M-am apucat îndată să meșteresc la scânduri. După câteva clipe se mișcau destul de bine încât să le pot scoate și pune la

loc după plac. Am trecut prin deschizătură și m-am pomenit în celula vecină, care, așa cum îmi închipuisem, era chiar la fel cu a mea. Evadarea nu devenea mai ușoară, căci nu exista vreun alt perete care să poată fi forțat, iar la ușă pusese răvorul. N-am găsit niciun semn din care să află identitatea tovarășului meu de suferință. M-am întors în propria-mi celulă, trăgând scândurile după mine și așteptând, cu tot curajul de care eram în stare, chemarea ce urma să sune pentru mine, neîndoielnic, ca un dangăt mortuar.

A venit târziu. În cele din urmă am auzit încă o dată zgomot de pași pe coridor și am ciulit urechile ca să-mi dau seama ce se întâmplă, așteptându-mă să aud strigătele sărmaneii victime. N-am auzit însă nimic. Prizonierul a fost readus în celulă fără nicio violență. N-am avut timp să mă uit prin crăpătura dintre scânduri, fiindcă mi-au descuiat imediat ușa și tâlharul de gondolier, împreună cu alți ucigași, a intrat în celulă.

— Hai, francezule! mi-a spus.

Ținea în mâna mare și păroasă cuțitul mânjit de sânge și, privindu-l, am înțeles că nu aștepta decât un prilej să mi-l înfigă în piept. M-aș fi împotrivit în van. I-am urmat fără să crâcnesc. M-au dus pe scara de piatră până în sala aceea plină de măreție unde se afla tribunalul secret. M-au împins înăuntru. Spre marea mea mirare, n-am atras imediat atenția judecătorilor mascați. Unul dintre ei, un tânăr înalt și brunet, era în picioare și pleda cu o voce profundă și pasionată. Glasul îi tremura de îngrijorare. Își agita mâinile, și le împreuna, și le desfăcea într-o rugă disperată.

— Nu puteți face una ca asta! Nu, nu puteți! striga. Conjur tribunalul să revină asupra deciziei.

— Vezi-ți de treaba ta, frate! Afacerea e încheiată. Iată-l pe altul chemat să ni se înfățișeze.

— Pentru numele lui Dumnezeu, fiți milostivi! se ruga tânărul.

— Pentru o asemenea jignire, moartea ar fi fost o pedeapsă prea ușoară. Stai liniștit. Judecata își va urma cursul.

— Am fost și așa destul de milostivi, i-a răspuns un altul.

L-am văzut pe tânăr prăbușindu-se pe scaun, pradă celei mai cumplite disperări. N-am avut răgaz să mă întreb ce-l supăra atât de tare „căci cei unsprezece colegi ai săi s-au întors spre mine. Sosise clipa fatală.

— Ești colonelul Gérard? m-a întrebat bătrânul acela înfricoșător.

— Da.

— Aghiotant al pungașului care își spune generalul Suchet și-l reprezintă, la rândul său, pe pungașul pungașilor, Buonaparte?

Era cât pe ce să strig că minte, dar există momente în care vorbești și momente când taci.

Bătrânului i-a năvălit sângele în obraji, iar ochii îi scânteiau prin mască.

— Sunteți cu toții niște hoți și niște ucigași! a strigat. Ce căutați aici? Sunteți francezi. De ce nu vă aflați în Franța? V-am invitat noi la Veneția? Cu ce drept sunteți aici? Unde sunt tablourile noastre? Unde sunt caii de pe San Marco? Cine sunteți voi ca să jefuiți comorile adunate de strămoșii noștri timp de secole? Noi eram un mare oraș când Franța nu era decât un ținut pustiu. Soldații voștri bețivani, zurbagii și inculți au distrus opera unor sfinți și a unor eroi. Ce ai de spus în privința asta?

Era cu adevărat un bătrân nemaipomenit. Barba albă i se zbârlea de furie pe când își lătra frazele scurte ca un câine sălbatic. Luați aminte că i-aș fi putut răspunde că la Paris tablourile lui n-ar fi pățit nimic, iar caii nu meritau atâta vorbărie, și că putea vedea eroi (pentru sfinți nu garantez) fără să coboare până la strămoșii lui, ba chiar fără să se miște din fotoliu. Da, i-aș fi putut vorbi pe tonul ăsta, dar ar fi fost ca și cum ai discuta despre religia creștină cu un mameluc! M-am mulțumit să ridic din umeri în tăcere.

Aici prizonierul n-are apărător, mi-a spus unul dintre judecătorii mascați.

— Are cineva vreo observație de făcut înainte de a fi judecat? a întrebat bătrânul uitându-se în jur.

— Ar fi ceva, Excelență! a intervenit unul dintre judecători. Un lucru pe care nu l-aș putea pomeni fără să deschid din nou rănilor unui frate, însă aș vrea să vă reamintesc că există un motiv mai aparte pentru ca acestui ofițer să i se aplice o pedeapsă pilduitoare.

— Nu l-am uitat! i-a răspuns bătrânul. Frate, dacă tribunalul te-a nedreptățit pe de-o parte, pe de alta îți

va da deplină satisfacție.

Tânărul care vorbise cu înflăcărare la intrarea mea în sală a sărit în picioare.

— Nu pot suporta! a strigat. Iertați-mă, Excelență. Tribunalul poate să judece și fără mine. Sunt bolnav! Simt că înnebunesc!

Și-a ridicat mâinile într-un gest furios și s-a năpustit afară din sală.

— Să se ducă! Să plece! a zis prezidentul. Nu i se poate cere să rămână sub acest acoperiș, ar fi peste puterile unui om cu trup și suflet. Dar e un venețian adevărat. Când o să-i treacă, va înțelege că nu se putea face altfel.

În timpul acestui episod fusesem uitat. Pe legea mea, – deși nu eram eu omul obișnuit să fie uitat, aș fi preferat să mă neglijeze în continuare!

Însă bătrânul prezident și-a pus din nou ochii pe mine, asemeni unui tigru care se întoarce la pradă.

— Ai să plătești pentru tot, și în felul ăsta nu se face decât dreptate! mi-a spus. Dumneata, străin și aventurier, un parvenit, ai îndrăznit să-ți ridici privirile la nepoata unui doge din Veneția, logodită cu moștenitorul Loredanilor. Ca să te bucuri de astfel de privilegii, trebuie să plătești!

— Niciun preț nu-i prea mare pentru cât merită, am răspuns.

— Să ne spui asta când ai să începi să plătești, mi-a aruncat bătrânul. Poate că atunci nu vei mai fi așa de trufaș! Matteo, du-l pe prizonier înapoi în celula de lemn. E luni seara. Nu va primi nimic de mâncat și de băut înainte de a apărea din nou în fața tribunalului miercuri seara. Hotărâm atunci în ce fel va muri.

Nu era o perspectivă plăcută, dar era totuși o amânare. Te mulțumești cu puțin când un sălbatic ursuz te amenință cu un cuțiloai năclăit de sânge! Gondolierul m-a târât afară din sală și m-a dus din nou în celulă. A pus zăvorul. Am rămas singur cu gândurile mele.

Primul lucru care mi-a venit în minte a fost să iau legătura cu vecinul și tovarășul meu de nenorocire. Am așteptat până când pașii s-au pierdut în depărtare. Apoi am îndepărtat cu grijă cele două scânduri și m-am uitat prin crăpătură. Întunericul era gros. Atât de gros că abia am zărit o siluetă nedeslușită, ghemuită într-un colț. Auzeam și șoapta înăbușită a unei rugăciuni. Era vocea cuiva căzut pradă unei spaime de moarte. Scândurile au trosnit. A urmat o scurtă exclamație de surpriză.

— Curaj, prietene, curaj! am strigat. Nu e totul pierdut! Capul sus! Étienne Gérard e alături de dumneata!

— Étienne!

Vocea era a unei femei. Un glas ce fusese pentru urechile mele, mereu, muzica cea mai îmbătătoare.

M-am aruncat prin spărtură și am îmbrățișat-o pe prizonieră, exclamând:

— Lucia! Lucia!

Timpe de câteva minute a urmat un șir de „Etienne!” și de Lucia!” Căci în asemenea momente nimeni nu se gândește să țină discursuri. Ea a fost prima care și-a revenit.

— Ah, Étienne, au să te omoare! Cum ai căzut în mâinile lor?

— Am răspuns chemării tale.

— Eu nu ți-am scris.

— Mii de draci! Dar tu?

— Și eu am venit chemată de scrisoarea ta.

— Lucia, nici eu nu ți-am scris!

— Ne-au prins în cursă cu aceeași momeală.

— Nu-mi pasă de mine, Lucia... De altfel, nu mă pândește niciun pericol imediat. Pur și simplu m-au adus înapoi în celulă.

— Ah, Étienne! Au să te ucidă! E și Lorenzo acolo.

— Bătrânul cu barbă?

— Nu, un tânăr brunet. Mă iubea. Și am crezut că-l iubesc și eu, până când... Până m-ai învățat tu ce-i

dragostea, Étienne. N-o să ți-o ierte niciodată. Are o inimă de piatră.

— Facă ce vor! Nu-mi pot fura trecutul, nu-i așa, Lucia? Dar pe tine ce te așteaptă?

— Oh, o nimica toată, Elienne! Doar o mică durere timp de o clipă, apoi nimic. Ei spun că o să fiu însemnată cu pecetea infamiei, dragul meu. Dar am s-o port ca pe o cunună demnă de cinstire. Din moment ce tu ai fost cauza.

Aceste cuvinte m-au umplut de groază. Toate aventurile mele trecute mi s-au părut neînsemnate față de umbra cumplită ce mi se lăsa pe suflet.

— Lucia! Lucia! am strigat. Pentru numele Domnului, sprune-mi ce-au să-ți facă măcelarii ăștia! Spune-mi, Lucia! Vorbește!

— N-am să-ți spun. Étienne, pentru că o să te necăjești mai mult decât mine. Dar... dar... Ei bine. Ți spun! Altfel o să-ți închipui ceva și mai rău. Președintele a poruncit să mi se taie o ureche, să fiu astfel însemnată pentru totdeauna fiindcă am iubit un francez.

O ureche! Urechiușa aceea scumpă pe care de atâtea ori o sărutasem! Am mângâiat cele două mici scoici de catifea ca să mă asigur că sacrificiul nu fusese încă săvârșit. Ah, nu! Vor trebui să treacă peste cadavrul meu ca să-și atingă telul! Mi-am jurat asta printre dinții strânși.

— Nu trebuie să fii necăjit, Étienne. Și totuși, mi-ar plăcea să fii cât de cât...

— N-au să te atingă. Monștrii!

— Sper. Étienne. Lorenzo e acolo. N-a deschis gura în vreme ce mă judecau, însă mă putea apăra după ce-am plecați

— A făcut-o. L-am auzit și eu.

— Înseamnă că le-a înmuiat inimile.

Știam că nu reușise, dar cum să-i fi spus? Ezitam, însă ar fi putut la fel de bine să vorbesc. Cu instinctul ascuțit al femeilor, ea a înțeles ce însemna tăcerea mea.

— N-au vrut să-l asculte! De ce ți-e teamă să-mi spui, iubitul? Ai să vezi că sunt demnă de iubirea unui soldat ca tine. Unde-i Lorenzo acum?

— A ieșit din sală.

— Atunci poate că a plecat și din casă.

— Cred că chiar așa a făcut.

— M-a lăsat în voia soartei, Étienne! Ah, Étienne, uite că vin!

Departe răsunau iarăși pașii aceia îngrozitori și clinchetul cheilor. De ce veneau acum, când nu mai era niciun prizonier de dus la judecată, dacă nu ca să execute sentința scumpei mele Lucia? M-am strecurat între ea și ușă. Simțeam în mușchi puterea unui leu. Aveam să dăruiesc casa mai înainte ca ei s-o atingă!

— Du-te! Ascunde-te! mi-a strigat. Au să te omoare, Étienne! Eu, cel puțin, rămân în viață... Dacă mă iubești, Étienne, pleacă de aici. N-o să se întâmple nimic. Nici n-ai să auzi când mi-o vor face.

Se lupta cu mine, sărmana făptură! Și, cu forța înzecită de furie ea reușit să mă tragă lângă deschizătura dintre cele două celule. O idee mi-a străfulgerat prin minte.

— Mai putem fi salvați, i-am șoptit. Fă imediat ce-ți spun, și fără comentarii. Treci în celula mea! Repede!

Am împins-o prin spărtură și am ajutat-o să pună scândurile la loc. I-am luat mantia largă, m-am înfășurat cu ea și m-am târât în colțul cel mai întunecat al celulei. Ușa s-a deschis. Au intrat mai mulți oameni. Sperasem că nu vor aduce vreun felinar, fiindcă nici înainte n-o făcuseră. Pentru ei nu eram, cu siguranță, decât o pată neagră într-un ungher.

— Ne-ar trebui o lampă ca să vedem mai bine! a spus unul din ei.

— Ba, deloc! Nicio lampă! a protestat o voce aspră după care l-am recunoscut pe tâlharul de Matteo. Nu-i o treabă care să-mi placă prea mult. Cu cât o să văd mai puțin, cu atât o să fie mai bine. Îmi pare rău, signora. Dar poruncile tribunalului trebuie aduse la îndeplinire.

N-aveam decât o singură dorință: să-mi iau avânt, să năvălesc peste ei și s-o întind prin ușa deschisă. Dar cum s-o ajut atunci pe Lucia? Presupunând că aş fi izbutit să-mi croiesc drum până afară, ea ar rămâne totuși în mâinile lor până m-aș întoarce cu ajutoare. Nu puteam avea pretenția că o să ne salvăm amândoi doar prin puterile mele. Totul mi-a devenit limpede într-o clipă și am înțeles că singurul lucru înțelept era să nu mă mișc, să suport ceea ce urma să se întâmple, așteptând ivirea unei șanse. Mâna murdară a tâlharului de gondolier mi-a pipăit bucele părului (bucle prin care până atunci doar degete de femeie mai umblaseră), apoi mi-a apucat urechea, și durerea m-a săgetat de parcă aş fi fost ars cu fierul roșu. Mi-am mușcat buzele ca să-mi înăbuș un țipăt. Sângele îmi curgea cald pe gât și pe spate.

— Așa! Uf, s-a sfârșit! a făcut Matteo, dându-mi prietenește o lovitură ușoară, cu palma, peste cap. Sunteți curajioasă, signora! Vă spun eu: puteați avea gusturi mai bune decât să va înamorați de un francez. Numai el e de vină, nu eu!

Ce altceva puteam face decât să stau nemișcat și să scrâșnesc din dinți? Suferința și mania mi s-au potolit totuși la gândul că acceptasem totul pentru femeia iubită. Bărbații obișnuiesc să le spună femeilor că ar suporta cu bucurie orice de dragul lor; eu aveam cel puțin privilegiul de a arăta că faptele îmi erau totuna cu vorbele. Mă gândeam și la felul cum un gest atât de nobil mi-ar spori reputația, în cazul că povestea ar fi ajuns cunoscută, și cât de mândru urma să fie regimentul din Conflans că are un asemenea colonel. Gândurile acestea m-au ajutat să sufăr pe tăcute în timp ce sângele îmi picura de pe gât pe pietrele pardoselii. Și tocmai acel plici-plici era să mă ducă la pierzanie.

— Sângerează cam tare! a observat unul dintre valeți. Ar trebui să mergem după un doctor? Altfel o găsim moarta mâine dimineată.

— Nu mișcă deloc, nici n-a deschis gura! a zis altul. Șocul a ucis-o.

— Tâmpitule! O femeie tânără nu moare așa ușor, a afirmat Matteo. Și la urma urmei nu i-am tăiat decât vârful, atât cât să se vadă pedeapsa tribunalului. Sus. Signora, sus!

Mi-a scuturat umărul. Inima mi s-a oprit în loc: am crezut c-o să-mi simtă epoletul sub mantie.

— Cum mai merge? a întrebat.

N-am răspuns.

— Afurisită treabă! Mi-ar fi plăcut să am de-a face cu un bărbat, nu cu o femeie, și încă tocmai cu cea mai frumoasă fată din Veneția! a bombănit gondolierul. Tu, Niccolo! Dă-mi batista ta și adu o lampă.

Era sfârșitul. Se anunța lucrul cel mai rău din toate. Nimic nu mă mai putea salva. Am rămas mai departe pitit în ungher, dar mușchii mi se încordaseră ca ai unei pisici gata să țâșnească. Dacă trebuia să mor, eram hotărât să fac în așa fel încât moartea să-mi fie pe măsura vieții.

Unul dintre ei plecase să aducă un felinar, iar Matteo se apleca peste mine cu o batistă. În câteva clipe secretul avea să-mi fie descoperit. Însă gondolierul s-a ridicat brusc. În momentul acela am auzit un zgomot nedeșlușit prin ferestruica de deasupra capului meu. Clipocitul apei și scârțitul vâslelor se învălmășeau cu murmurul unei mulțimi omenești. A urmat o bătaie puternică în poarta casei, iar un glas înspăimântător a strigat:

— Deschideți! în numele Împăratului, deschideți!

Împăratul! Ai fi zis că era invocat un sfânt al cărui simplu nume era de ajuns să-i înspăimânte pe diavoli. Cu strigăte de spaimă, au luat-o la fugă cu toții: Matteo, valeții, intendentul, întreaga bandă de criminali. Un alt strigăt, urmat de sfărâmurile bânelor izbite cu securea. Apoi am auzit zăngănitul armelor și îndemnul soldaților francezi prin vestibul. În clipa următoare au răsunat pe scări pași precipitați și un bărbat mi-a năvălit în celulă.

— Lucia! striga. Lucia!

Stătea în semiîntuneric, gâfâind, incapabil să-și găsească pe loc cuvintele.

Apoi a izbucnit din nou:

— Lucia! Oare nu ți-am arătat cât de mult te iubesc? Ce-aș putea face mai mult, mai bine? Mi-am trădat

patria, sunt un nemernic, mi-am denunțat prietenii și mi-am dat viața ca să te salvez.

Era tânărul Lorenzo Loredano, îndrăgostitul căruia îi luasem eu locul. În momentul acela, mi s-a făcut milă de el. Dar în dragoste, fiecare pentru sine, nu-i așa? Iar dacă o să pierzi jocul, te poți consola oarecum să știi că acela care a câștigat este un om cu merite și cu prestanță. Tocmai voiam să-i țin această lecție; la primul meu cuvânt a scos un țipăt de uimire, a ieșit în fugă, a luat din coridor lampa pe care o căutaseră ceilalți ceva mai înainte și mi-a luminat fața.

— Tu! Tu, mizerabile! a strigat. Francez ticălos! Ah, ai să plătești pentru tot răul pe care mi l-ai făcut!

Însă tot atunci a observat paloarea feței mele și sângele ce-mi curgea încă din ureche.

— Ce vrea să însemne asta? m-a întrebat. Cum ai rămss fără ureche?

Mi-am învins slăbiciunea, mi-am apăsbat batista pe rană și m-am ridicat, ca un adevărat colonel de husari.

— Rana asta, domnule, e o nimica toată. Cu permisiunea dumatăle să nu discutăm un subiect personal și lipsit de importanță.

Dar Lucia a năvălit din celula vecină. Auzise întreaga poveste. L-a prins pe Lorenzo de braț.

— Acest nobil gentilom a stat în locul meu, Lorenzo! A îndurat asta pentru mine! Ca să mă cruțe pe mine!

Mi-a căzut la inimă zbuciumul ce se citea pe chipul italianului. La sfârșit, mi-a întins mâna.

— Colonele Gérard, ești demn de o mare iubire! mi-a spus. Ai iertarea mea, căci dacă mi-ai făcut rău, l-ai răscumpărat într-un chip demn. Dar mă miră faptul că mai ești în viață. Am părăsit tribunalul înainte ca dumneata să fii judecat și știam că niciun francez nu va fi grațiat după distrugerea comorilor venețiene.

— Nu el le-a distrus! a protestat Lucia. El ne-a ajutat să le păstrăm pe cele din palatul nostru.

— Măcar pe una dintre ele! am răspuns, aplecându-mă să-i sărut mâna.

Iată deci, prieteni, cum am rămas fără ureche. După două zile, Lorenzo a fost găsit mort, străpuns de un pumnal în piața San Marco. Matteo și alți trei asasini au fost împușcați, iar membrii tribunalului izgoniți din oraș. Lucia, adorabila mea Lucia, s-a retras la o mănăstire din Murano atunci când francezii au părăsit Veneția. Poate că mai e și acum acolo, ajunsă stareță; și de bună seamă că a uitat de mult zilele în care inimile noastre băteau în același ritm.

Iar restul lumii ni se părea atât de-neânsemnat față de focul strecurat de dragoste în vine. Sau poate că n-o fi uitat... Poate că pacea chiliei îi e tulburată uneori de amintirea colonelului, care a iubit-o cu înflăcărare, cândva... Tinerețea s-a dus. Pasiunea s-a stins, dar sufletul unui gentilom nu se schimbă nicicând: Étienne Gérard încă și-ar mai înclina cu plăcere capul cărunt dinaintea ei, iar dacă asta i-ar folosi. Și-ar da bucuroș și cealaltă ureche.

CUM A CUCERIT BRIGADIERUL SARAGOSA

V-am povestit vreodată, prieteni, cum am ajuns la husarii din Conflans pe vremea asediului Saragosei și ce ispravă nemaipomenită mi-a fost dat să fac pentru ca să cadă acest oraș spaniol? Nu? Atunci mai aveți câte ceva de aflat. Am să vă spun exact cum s-au petrecut lucrurile. Dacă las la o parte doi-trei bărbați și câteva fete drăguțe, o să fiți primii care aud; Eram locotenent și ajutor de căpitan în Regimentul 2 de husari, numit și husarii din Chamboran. N-aveam pe atunci decât douăzeci și cinci de ani; eram tot atât de nepăsător și gata la orice ca oricare soldat din Marea Armată. Întâmplător, războiul se oprise în Germania. Însă în Spania mai băntuia. Iată din ce pricină. Ca să întărească armata din Spania, Împăratul m-a mutat cu grad de căpitan plin la husarii din Conflans, care pe atunci făceau parte din Corpul 5 de armată, de sub comanda mareșalului Lannes.

De la Berlin și până la Pirinei e cale lungă. Noul meu regiment se număra printre unitățile care, la ordinele mareșalului Lannes, asediau Saragosa. Mi-am îndreptat așadar calul spre Spania și, peste o săptămână, m-am prezentat la cartierul general, de unde am fost condus spre husarii din Conflans.

Ați citit, fără îndoială, o grămadă de lucruri despre celebrul asediu al Saragosei. Am să vă spun doar că

rar s-a întâmplat ca vreun general să fi primit o misiune mai grea decât cea încredințată mareșalului Lannes.

Saragosa, un oraș foarte întins, era plin de spanioli (soldați, țărani, călugări) care nutreau o ură cumplită față de francezi și juraseră să piară mai curând decât să se predea. Treizeci de mii de oameni asediau un oraș de optzeci de mii. Noi aveam o artilerie puternică și geniști fără pereche. Nu mai văzuserăm niciodată până atunci un astfel de asediu. De obicei un oraș e socotit învins atunci când ai pus stăpânire pe fortificațiile lui. La Saragosa, dimpotrivă, fortificațiile au trebuit luate cu asalt înainte de începerea adevăratei bătălii. Fiecare casă a devenit un fort, fiecare stradă un câmp de luptă. Așa încât, zi de zi, am fost nevoiți să ne croim drum în interior, adică să aruncăm în aer casele împreună cu apărătorii lor, până când am distrus jumătate din oraș. Dar cealaltă jumătate rămăsese la fel de îndârjită; avea, de altfel, o poziție mai avantajoasă pentru apărare, căci era plină de schituri și de mănăstiri uriașe, cu ziduri groase ca ale Bastiliei, care nu puteau fi dărâmate ușor. Asta era situația când am ajuns eu acolo.

Între noi fie vorba, cavaleria nu-i de prea mult folos într-un asediu. (Cândva n-aș fi îngăduit nimănui să susțină așa ceva). Husarii din Conflans erau cantonați la sud de oraș, cu misiunea să patruleze și să se asigure că nicio forță spaniolă nu înainta dinspre partea aceea. Colonelul regimentului nu era un soldat prea strălucit, iar regimentul nici nu visa pe atunci la faima dobândită mai târziu.

Într-o singură seară am observat mai multe lucruri care m-au șocat. Fiindcă eu eram un ofițer excelent și mă durea sufletul să văd o tabără prost organizată, un cal rău pansat sau un călăreț fără ținută ostășească.

În seara aceea cinam la o fermă – unde era popota – împreună cu treizeci și șase de noi camarazi. Din exces de zel, probabil, le-am arătat prea limpede că lucrurile nu mergeau așa cum fusesem obișnuit eu în armata din Germania. După observațiile mele s-a lăsat tăcerea. Din privirile îndreptate spre mine am înțeles că fusesem lipsit de tact. Mai ales colonelul era foarte nemulțumit, și la fel un maior pe nume Olivier. Acesta din urmă, fanfaronul regimentului, așezat chiar în fața mea, își răsucea mustața uitându-se țintă la mine de parcă ar fi vrut să mă înghită. Însă nu mă deranja purtarea lui, căci simțeam că mersesem prea departe; iar apoi, n-aș fi făcut oare o impresie proastă dacă m-aș fi luat la harță cu superiorul meu încă din prima seară?

Admit că până aici am greșit eu.

Dar să vă povestesc ce a mai urmat. După cină, colonelul și câțiva ofițeri au ieșit din popotă. Au rămas vreo doisprezece gradați și, cu o butelcă de vin de Spania pe masă, domnea buna dispoziție. Curând maiorul Olivier mi-a pus câteva întrebări despre armata din Germania și despre rolul jucat de mine în campania aceea. Ajutat de vin, le-am spus o mulțime de lucruri. Nimic ieșit din comun, prieteni, înțelegeți-mă bine: fusesem până atunci, în ciuda vârstei, un ofițer-model al Marii Armate. Eram cel dinții spadasin, cel mai iute călăreț. Aventurile în care pusesem eroul principal nu le mai puteai număra. Or, aici nimeni nu mă cunoștea, nimeni nu-mi arăta simpatie. Nu era firesc să fi dorit să le explic noilor mei camarazi din ce stofă era croit cel ce venise în mijlocul lor? Nu era normal să vreau să le spun: „Bucurați-vă, prieteni! Bucurați-vă! Căci cel ajuns în seara asta printre voi nu-i un simplu ofițer picat din cer. Sunt eu, Gérard, nemaipomenitul Gerard, eroul de la Ratisbona, învingătorul de la Iena, cel ce a străpuns un careu inamic la Austerlitz!”

Nu le puteam spune toate aistea. Dar, puteam cel puțin să povestesc niște întâmplări menite. Să le sugereze restul. Așa am și făcut. M-au ascultat fără să scoată un, sunet. Le-am povestit altele. În fine, după ce le-am explicat cum călăuzisem o armată pornită să treacă Dunărea, au izbucnit cu toții în râs.

Am sărit în picioare, tulburat de rușine și furie. Mă lăsasem dus. Își băteau joc de mine. Erau convinși că au de-a face cu un lăudăros și un mincinos. Prin urmare, așa mă primeau husarii din Conflans? Mi-am înghițit lacrimile de umilință care îmi umpleau ochii.

Au râs și mai tare.

— Nu cumva știi, căpitanc Pelletan, dacă mareșalul Lannes mai e pe front? a întrebat maiorul.

— Eu cred că da, domnule! i-a răspuns cel întrebat.

— la auzi! Aș fi zis că prezența lui nu mai e necesară, odată ce-a apărut căpitanul Gérard.

O nouă explozie de râsete. Văd și acum cercul lor de fețe și ochi batjocoritori, gurile deschise, pe Oli-

vier cu mustața lui mare și neagră, pe Pelletan cu rânjetul lui enervant... Până și tinerii sublocotenenți se stricau de răs! Dumnezeule, ce josnicie!

De furie, lacrimile mi se uscaseră. Am redevenit eu însumi: rece, calm, stăpân pe nervii mei, de gheață pe dinafară și de foc pe dinăuntru.

— Aș putea să vă întreb, domnule, la ce oră este trecut regimentul în revistă? m-am adresat maiorului.

— Sper, căpitane Gérard, că n-ai de gând să ne schimbi orarul, mi-a răspuns.

Alt hohot de răs a cuprins grupul, dar de astă dată s-a stins pe buzele celor prezenți pe măsură ce-i priveam fix, pe fiecare în parte.

— La ce oră e adunarea? l-am întrebat, nu fără asprime, pe căpitanul Pelletan.

Îi stătea pe limbă o batjocură, însă privirea pe care i-am aruncat-o l-a convins să și-o înghită.

— Adunarea e fixată pentru ora șase.

— Mulțumesc.

I-am numărat pe cei de față: erau paisprezece ofițeri, dintre care doi păreau niște copii abia ieșiți de la Saint-Cyr. N-am putut să nu observ ținuta lor neglijentă. Mai rămânau maiorul, patru căpitani și șapte locotenenți.

— Domnilor! am reluat, privindu-i țință rând pe rând. M-aș simți într-adevăr nedemn de acest vestit regiment dacă nu v-aș cere socoteală pentru necuviința cu care m-ați întâmpinat. Pe de altă parte, v-aș considera nedemni de el dacă sub un pretext sau altul, nu mi-ați acorda această satisfacție.

— Nici o problemă în privința asta! a spus maiorul. Suntl gata să trec peste gradul meu și să-ți dau orice satisfacție dorești în numele husarilor din Conflans.

— Vă sunt recunoscător. Mă gândesc, totuși, că aș avea unele drepturi și în ce-i privește pe ceilalți gentilomi care au răs de mine.

— Atunci cu care vrei să te bați? a întrebat căpitanul Pelletan.

— Cu toți! am răspuns.

S-au uitat surprinși unii la alții. Apoi s-au retras în celălalt capăt al încăperii și i-am auzit șușotind. S-au pus pe răs. Era limpede că încă mai credeau că au de-a face cu un farsor. S-au întors spre mine.

— Cererea dumată e ieșită din comun, mi-a spus maiorul Olivier. Dar se acceptă. Cum propui să aibă loc un asemenea... duel? Alege dumneata arma.

— Sabia! Și-o să vă iau în ordinea vechimii. Voi începe cu dumneavoastră, domnule maior Olivier, la ora cinci. Prin urmare, vă acord fiecăruia câte cinci minute înainte de adunare. Vă rog, totuși, să aveți bunăvoința de a alege loeul întâlnirii, pentru că eu nu cunosc încă regiunea.

Au rămas impresionați de atitudinea mea pe cât de înghețată, pe atât de practică. Acum nu mai zâmbrau. Fața lui Olivier nu mai era batjocoritoare, ci întunecată. Și gravă.

— Dincolo de țărâșii pentru cai o un mic teren liber, mi-a zis. Am mai rezolvat acolo niște chestiuni de onoare și locul ne-a mulțumit pe deplin.

— Vom fi prezenți, căpitane Gérard. La ora pe care ai fixat-o.

Tocmai mă înclinam ca să le mulțumesc astfel pentru că-mi acceptaseră provocarea, când ușa popotei s-a deschis violent. Era colonelul, cu chipul destul de răvășit.

— Domnilor! ne-a spus. Mi se cere dintre dumneavoastră un voluntar pentru o misiune extrem de periculoasă. Nu vă ascund faptul că treaba e de cea mai mare însemnătate. Mareșalul Lannes s-a gândit la un ofițer de cavalerie, fiindcă acesta ar avea mai multe șanse să se descurce decât un ofițer de infanterie sau de geniu. Bărbații însurați nu se acceptă. Dintre ceilalți, cine se oferă voluntar?

Nu-i nevoie să spun că toți ofițerii neînsurați au făcut un pas înainte.

Colonelul i-a cercetat încurcat. I-am ghicit gândul. Cel mai bun trebuia să îndeplinească misiunea aceea dar poate că îl trimitea, astfel pe cel mai bun la moarte.

— Domnule, am spus, îmi îngăduiți o sugestie?

Mi-a aruncat o privire aspră. Nu uitase observațiile făcute de mine la cină.

— Spune!

— Aș vrea doar să menționez că această misiune îmi revine de drept și cu totul firesc.

— De ce, căpitane Gérard?

— De drept, fiindcă sunt căpitan plin. Și cu totul firesc, fiindcă regimentul nu-mi va simți lipsa, oamenii neavând încă timp să mă cunoască.

Trăsăturile colonelului s-au destins.

— Fără îndoială, există ceva adevăr în ceea ce spui. Căpitane Gérard. Cred că ești neîndoielnic cel mai nimerit pentru misiunea asta. Dacă vrei să mă urmezi, îți voi comunica instrucțiunile.

Le-am urat noapte bună noilor mei camarazi înainte de a ieși din popotă, însă n-am uitat să repet că le voi sta la dispoziție a doua zi dimineată, la orele cinci.

M-au salutat fără o vorba. După chipurile lor, am ghicit că începuseră să se lămurească într-o câțva în privința caracterului meu.

Mă așteptam să fiu imediat informat de către colonel în legătură cu obiectivul acelei misiuni pe care, în definitiv, mă angajasem s-o îndeplinesc.

Dar el mergea tăcut înaintea mea.

Am traversat câmpul, am trecut de tranșee, am depășit grohotișul ce marca vechea incintă a orașului. Printre pereții caselor distruse de geniștii noștri era un adevărat labirint. Acri după acri erau acoperiți cu frânturi de zid și mormane de cărămizi. Mai înainte, pe locurile acelea se întindea un cartier foarte populat.

Felinare puse prin colțuri ajutau trecătorului să se orienteze...

Colonelul se grăbea. Am mers multă vreme. În sfârșit, ne-am oprit lângă un zid cenușiu ce ne închidea trecerea.

Acolo, în spatele unei baricade, ne era avanpostul. Colonelul m-a condus într-o casă lipsită de acoperiș, unde am găsitdoi generali îngenuncheați în fața unei tobe acoperite de o hartă pe care o examinau cu atenție la lumina unei lumânări.

Unul dintre ei avea gâtul strâmb și fața spână – mareșalul Lannes. Celălalt era generalul Razout, comandantul geniștilor.

— Căpitanul Gérard s-a oferit voluntar, a anunțat colonelul.

Mareșalul Lannes s-a ridicat și mi-a strâns mâna.

— Ești un viteaz, domnule! mi-a spus. Am un cadou pentru dumneata...

Mi-a întins un mic tub de sliclă.

— ...A fost pregătit special de doctorul Farcill. În disperare de cauză, n-ai decât să-l duci la buze: o să mori pe loc.

Era un început vesel. Vă mărturisesc prieteni, că un fior înghețat mi-a trecut prin șira spinării, iar părul mi s-a zbârlit.

— Iertați-mă, domnule! am zis salutând. Știu foarte bine că m-am oferit voluntar pentru o misiune ce comportă riscuri mari, dar n-am nicio idee în legătură cu natura acestei misiuni.

— Colonele Perrin! a vorbit Lannes pe un ton sever. Nu-l cinstiți să-i îngădui unui ofițer curajos să se prezinte voluntar fără să-i înfățișezi pericolele la care se expune.

De-acum redevenisem eu însumi.

— Domnule, am intervenit, permite ți-mi să spun că, cu cât e mai mare pericolul, cu atât mai mare e și gloria, și că n-am să regret că m-am oferit voluntar, decât dacă voi afla că misiunea ar fi fără niciun risc.

Aceste cuvinte pline de avânt erau întărite de înfățișarea mea. Timp de câteva clipe am semănat cu un erou. Observând privirea lui Lannes îndreptată spre mine cu admirație, am fost încântat de felul promițător în care intram în armata din Spania. Dacă muream chiar în noaptea aceea, numele meu n-ar fi fost uitat prea curând. Noii și vechii mei camarazi, despărțiți prin atâtea lucruri, s-ar fi găsit uniți prin admirația și afecțiu-

nea lor comună pentru Étienne Gérard.

— Generale Razout, explică-i situația! a ordonat Lannes.

Generalul de geniu s-a ridicat cu compasul în mână. M-a dus până la ușă și mi-a arătat zidul mare, cenușiu, înălțat printre ruine.

— Iată linia de apărare a inamicului în momentul de față, mi-a spus. E zidul mănăstirii închinată Fecioarei. Dacă o cucerim, cade întreg orașul. Dar au înconjurat-o cu șanțuri contra minelor, iar zidurile sunt atât de groase încât e aproape cu neputință să le străpungi cu artileria. Am aflat totuși că dușmanul are o apreciabilă cantitate de praf de pușcă într-una din chiliile de jos. Dacă pulberea asta ar exploda, ne-ar fi deschisă calea.

— Cum ajung acolo? am întrebat.

— Îți explic. Avem pe cineva în oraș, un ins pe nume Hubert. Bărbatul ăsta curajos a fost mereu în legătură cu noi și ne-a promis că va arunca în aer pulberăria. Explozia trebuia să se producă în zori. De două zile, un grup de asalt de o mie de grenadierii așteaptă să apară spărtura. Dar explozia nu s-a produs. Și tot de două zile nu mai avem vești de la Hubert. Întrebarea este: ce i s-a întâmplat?

— Vrei să merg după informații?

— Exact. E bolnav, rănit, sau mort? E cazul să-l mai așteptăm, ori să încercăm un asalt în altă parte? Nu putem hotărî nimic înainte de a ști ce i s-a întâmplat.

Asta-i harta orașului, căpitane Gérard. Observi că, dincolo de acest cordon de schituri și mănăstiri, mai multe străzi se deschid într-o piață centrală. Dacă ajungi în piață, găsești într-un colț catedrala. În colțul ăsta dă strada Toledo. Hubert locuiește într-o căsuță aflată între un pantofar și un negustor de vinuri, pe dreapta, cum vii de la catedrală. Mă urmărești?

— Cu mare atenție.

— Trebuie să ajungi la casa asta, să-l vezi și să hotărăști dacă planul lui se mai poate executa, sau e preferabil să-l abandonăm...

Mi-a arătat ceva ce părea o pelerină de flanelă cafenie, nu tocmai curată.

— ...Iată rasa unui călugăr franciscan, mi-a spus. După mine, e cea mai bună deghizare.

Am făcut un salt înapoi.

— Vreți să mă prefaceți într-un spion? am strigat. O să merg în uniformă!

— Cu neputință! Cum poți crede că ai să treci neobservat pe străzile orașului? Mai ține cont și de faptul că spaniolii nu iau prizonieri. Oricare ți-ar fi ținuta, te paște aceeași soartă dacă vei fi prins.

Era adevărat, și mă aflam în Spania de destulă vreme ca să știu că soarta aceea însemna ceva cu mult mai cumplit decât pur și simplu moartea. De când trecusem granița, nu auzisem decât de torturi și mutilări. Am îmbrăcat rasa de franciscan.

— Sunt gata.

— Ești înarmat?

— Am sabia.

— O să i se audă zăngănitul. Ia cuțitul ăsta și lasă sabia aici. Spune-i lui Hubert că mâine dimineață la ora patru detașamentul de asalt va fi încă pe poziție. Un sergent care așteaptă afară o să-ți arate cum să intri în oraș. Noapte! bună, și succes!

Nici nu ieșisem încă bine din încăperea până când cei doi generali s-au apucat din nou să studieze hărțile, bicorn lângă bicorn. La ușă mă aștepta un subofițer de geniu. Mi-am legat cordonul rasei, mi-am scos căciula, mi-am acoperit capul cu gluga, mi-am desfăcut pintenii, după care l-am urmat în tăcere pe ghid.

Trebuia să mergi cu băgare de seamă, fiindcă zidurile înalte din jur erau presărate cu santinele spaniole care trăgeau neconținut, de sus în jos, asupra posturilor noastre înaintate. Strecurându-ne în umbra imensei mănăstiri, ne-am îndreptat încet și cu grijă, printre dărâmături, spre un alun maro.

Sergentul s-a oprit.

— Nu-i greu să te cațări în copacul ăsta, mi-a spus. Nu mai greu decât pe o scară. Urcați și-o să găsiți în vârf o creangă de pe care puteți pune piciorul pe acoperișul casei. Mai departe o să vă conducă îngerul păzitor. Eu nu vă pot spune mai mult.

Înfășurat în rasa de culoare închisă, m-am cățarat în copac. Luna nouă strălucea, iar linia acoperișului se deosebea clar pe cerul înstelat. Arborele creștea în umbra casei.

M-am furișat încet din creangă în creangă. Am ajuns la cea mai de sus. Mai trebuia doar să mă târăsc în lungul unei ramuri mai rezistente ca să ajung până la zid. Deodată am auzit zgomot, m-am lipit de trunchi și m-am silit să fiu una cu noaptea. Un om de pe acoperiș se îndrepta spre mine. I-am văzut silueta îndesată, cum stătea întins pe burtă, la pândă, ațintind cu pușca. Era, tot, numai bănuieli și precauție. S-a oprit o dată ssu de două ori, apoi a continuat să înainteze. În sfârșit, a ajuns la marginea parapetului, la câțiva metri de mine. Acolo s-a ridicat în genunchi, a dus arma la umăr și a tras.

Am fost atât de surprins de detunătură, încât era cât pe ce să cad din copac. Timp de câteva secunde m-am întrebat dacă nu cumva mă atinsese. Dar când am auzit un geamăt adânc dedesubtul meu și l-am văzut pe spaniol aplecându-se peste parapet și râzând gros, am înțeles ce se întâmplase.

Era sârmanul meu sergent care, devotat, rămăsese lângă trunchi ca să mă conducă din priviri cât mai mult cu putință. Spaniolul îl observase și-l întinse ca pe un iepure. O să gândești fără îndoială că nu putea ochi bine în întuneric, însă oamenii aceia foloseau flinte și pușcoace scurte în care îndesau piele și bucățele de metal. Cu astea te doboară tot așa de ușor cum aș doborî eu un fazan de pe o cracă.

Spaniolul se uita mereu în jos. Sergentul gemea din când în când, semn că mai era în viață.

Santinela a aruncat o privire în jur: nimic suspect! Poate și-o fi zis că era bine să termine cu blestematul ăla de francez; sau voia să-l caute prin buzunare? Deștept, nu...

Și-a pus arma alături și, aplecându-se în față s-a avântat în copac.

I-am înfipt cuțitul în trup. Omul a căzut din creangă în creangă și a bufnit de pământ cu un zgomot înăbușit. Am auzit jos vânzoleala unei lupte scurte și două înjurături în franceză. Sergentul rănit nu așteptase prea mult ca să se răzbune.

Câteva clipe n-am îndrăznit să mă clintesc. Cu siguranță, zgomotul acelei căderi atrăsese atenția cuiva!... Însă nu!...

Liniștea rămânea deplină, dacă nu socoteam cele douăsprece bătăi prin care se anunța în oraș miezul nopții. M-am prelinș în lungul crengii și m-am săltat pe acoperiș. Pușca spaniolului îmi stătea la îndemână, dar la ce-mi folosea dacă nu aveam cornetul cu pulbere? Pe de altă parte, descoperind arma aceea părăsită, dușmanul ar fi fost pus în gardă: ar fi bănuir că se întâmplase ceva. Cel mai bine era s-o arunc peste zid. Așa am și făcut, după care m-am apucat să caut un loc pe unde să cobor de pe acoperiș în oraș.

După toate aparențele, coborâșul cel mai simplu era pe acolo pe unde urcase santinela. L-am descoperit curând. Într-adevăr, la nivelul acoperișului, cineva a strigat de mai multe ori: „Manuelo!, Manuelo!” M-am pitit în umbră și la lumina lunii, am văzut apărând dintr-o trapă un cap bărbos. Cum nimeni nu răspundea la chemări, omul a ieșit prin deschizătură. L-au urmat alți trei vlăjgani înarmați până în dinți. Observați că nu trebuie neglijată nicio măsură de prevedere: dacă nu aruncam pușca santinelei, ar fi cotrobăit peste tot și m-ar fi găsit! Nevăzând însă nicio urmă de-a camaradului lor, spaniolii și-au închipuit desigur că acela patrula în lungul altor acoperișuri și au luat-o în direcția unde îl puteau afla.

Îndată ce mi-au întors spatele, m-am repezit prin trapă și am coborât treptele. Casa părea goală. Am intrat prin ea, am deschis o poartă și m-am pomenit în curte.

Era un loc de trecere îngust și pustiu, dând însă într-o stradă mai largă, un bulevard presărat cu focuri în jurul cărora somnolau o mulțime de soldați și de țărani. În oraș se simțea miros de putreziciune. Era de mirare că locuitorii îl puteau suporta. De la începutul asediului Saragosei așadar de câteva luni, nimeni nu-și bătuse capul cu curățitul străzilor ori cu îngropatul morților.

Mai mulți călugări treceau de la un foc la altul. Cum nimeni nu-i întreba ceva, mi-am luat inima în dinți

și am pornit cu pași grăbiți spre piața cea mare.

La un moment dat, un bărbat s-a ridicat de lângă un foc și m-a apucat de mânecă, arătându-mi o femeie care zăcea nemișcată în mijlocul drumului. Am priceput că voia să-mi dea de înțeles ca femeia murea, iar eu aveam datoria s-o spovedesc. Mi-am căznit mintea și m-am folosit de puțină latină pe care mi-o aminteam. „Ora pro nobis /” am murmurat din străfundurile glugii. „Te deum laudamus. Ora pro nobis!” Pe când vorbeam, am ridicat mâna și am schițat un început de binecuvântare. Omul m-a lăsat de mânecă și s-a tras îndărăt fără o vorbă, în vreme ce eu îmi reluam drumul cu pași solemn.

Așa cum prevăzusem, strada cea largă ducea în piața centrală, plină de trupe și de focuri de tabără. Mergeam drept înainte, fără să mă uit la cei doi-trei inși care mi s-au adresat. Am trecut de catedrală și am luat-o pe strada ce-mi fusese indicată.

Aflându-mă acum în partea de oraș cea mai îndepărtată de locul unde atacam noi, n-am mai văzut soldați. Era întuneric peste tot. Ici-colo răzbătea. Câte o lumină din spatele vreunei ferestre. Nu mi-a fost greu să descopăr casa care era ținta misiunii mele, între pantofar și negustorul de vinuri. Nicio lumină nu ardea înăuntru. Ușa era închisă. Am apăsat cu băgare de seamă pe clanță: a cedat. Cine putea fi înăuntru? Habar n-aveam, dar trebuia să aflu.

Am împins deci ușa și am intrat.

Era beznă ca într-o peșteră. Și mai întuneric după ce am închis ușa în urma mea. Am înaintat pe dibuite și am dat de marginea unei mese. M-am oprit imediat, întrebându-mă cum să fac să aflu vești despre acel Hubert la care intrasem. Orice greșală de tactică m-ar fi costat nu numai viața, ci și reușita misiunii mele. Poate că nu locuia singur. Poate era chiriașul unei familii spaniole; în acest caz, vizita mea risca să-i facă și lui tot atâta rău cât și mie.

Mă zbăteam în cea mai adâncă nehotărâre, când, deodată, s-a petrecut ceva ce mi-a înghețat sângele în vine: am auzit o voce, un murmur, foarte aproape de urechea mea.

— Dumnezeule! șoptea vocea cu intonația agoniei. Ah! Doamne, Dumnezeule!

În întuneric s-a auzit un scurt suspin. Apoi s-a așternut din nou tăcerea.

Vocea aceea înfiorătoare m-a făcut să tremur de groază. Dar mi-a și readus speranța, pentru că era a unui francez.

— Cine-i acolo? am întrebat.

Am auzit un geamăt jalnic, însă niciun răspuns.

— Dumneata ești, domnule Hubert?

— Da, da! a suspinat vocea.

Nu era decât un suflu ajuns cu mare greutate la mine.

— Fie-vă milă, apă! Apă, pentru numele cerului!

Am luat-o în direcția de unde venea vocea, dar m-am lovit de perete. Din nou am auzit un geamăt, însă de data asta în mod sigur deasupra capului meu. Mi-am ridicat mâinile în gol.

— Unde ești? am întrebat.

— Aici! Aici! a murmurat vocea tremurătoare.

Am pipăit peretele cu mâna și am dat de un picior desculț.

Era la înălțimea capului meu și, din câte mi-am dat seama, nu se sprijinea pe nimic. M-am tras îndărăt uluit, împleticindu-mă. Am scos din buzunar un amnar și am scăpărat. Din umbră s-a desprins forma unui om ce părea că plutește în aer înaintea mea. Am scăpat amnarul. Degetele îmi tremurau. L-am ridicat de jos ca să-l mai aprind o dată. Dar n-am vrut să mă mai uit. Am aprins mai întâi o lumânare descoperită acolo. Flacăra pâlpâia ușor. Uimirea mi-a dispărut, însă ceea ce vedeam m-a făcut să mă cutremur de oroare.

Omul fusese răstignit pe perete așa cum ținutuești o nevăstuică pe ușa șurii. Piroane groase îi străpungeau mâinile și picioarele. Sărmanul nenorocit își trăia agonia de pe urmă: capul îi căzuse pe un umăr, printre buze îi atârna limba înnegrită. Murea de sete și din pricina rănilor, iar mizerabilii de călăi pusese ră pe masă,

aproape de el, un ulcior cu vin ca să-i sporească chinul. I-am dus ulciorul la gură. A mai avut atâta putere încât să-i înghiță conținutul. O scânteie i-a reînsuflețit ochii aproape stinși.

— Ești francez? a șoptit.

— Da. M-au trimis să văd ce s-a întâmplat cu dumneata.

— Au aflat cine sunt. M-au ucis. Dar înainte de a muri, îți spun tot ce știu. Încă un pic de vin, te rog! Repede! Repede! Sunt aproape sfârșit. Puterile mă părăsesc. Ascultă! Pulberea au depozitat-o în chilia stareței. Am găurit peretele, am pus un fitil. Capătul fitilului se află în chilia ocupată de sora Angela, lângă capelă. Totul era pregătit alaltăieri. Dar le-a căzut în mâini o scrisoare și m-au torturat.

— Dumnezeu! am exclamat. De două zile ești răstignit aici?

— Două zile care mi-au părut doi ani. Prietene, am slujit Franța, nu-i așa? Fă-mi un mic serviciu. Ucide-mă. O lovitură de cuțit în inimă, prietene! Te rog! Te implor, curmă-mi suferințele!

Hubert ajunsese într-adevăr într-o situație disperată. Singurul serviciu pe care i-l puteam face era cel cerut. Însă cum să înfig în el cuțitul, cu sânge rece? Totuși, dacă m-aș fi aflat în locul lui, aș fi dorit același lucru... Mi-a venit o idee. Aveam în buzunar ceva ce i-ar fi dat o moarte rapidă și liniștită. Era unica mea salvare de la tortură, dar nenorocitul acela avea nevoie urgentă de ea, și făcuse destul pentru patrie.

Am scos flaconul și l-am golit în cana cu vin. Tocmai mă pregăteam să i-o dau, când am auzit zăngănit de arme înaintea ușii.

Am stins imediat lumina și m-am furișat după perdele, în clipa următoare ușa s-a deschis.

Doi spanioli au intrat în încăpere. Erau niște civili cu chipuri sălbatice; fiecare purta o pușcă în bandulieră. M-am uitat printre perdele. Eram mort de frică, imaginându-mi că mă descoperiseră. Am înțeles însă repede că nu aveau alt scop decât să-și bucure ochii cu chinul nefericitului meu compatriot.

Unul dintre ei a ridicat felinarul la înălțimea feței muribundului și amândoi au izbucnit într-un râs batjocoritor. Apoi privirea celui cu lumina a căzut pe cana cu vin de pe masă. A luat-o, a apropiat-o cu un rânjec diabolic de gura lui Hubert, apoi, în momentul când bietul om în agonie și-a aplecat capul ca să-și umezească buzele, i-a tras-o înapoi și a băut o înghițitură zdravănă. Nici n-a terminat bine că a și scos un țipăt, și-a dus mâinile la gât și s-a prăbușit fără suflare.

Însoțitorul său l-a privit pe cât de uluit, pe atât de înspăimântat. Superstiția reintra în drepturile ei și omul, urlând de groază, s-a năpustit afară din încăpere. Îi auzeam pașii pierzându-se în depărtare, pe lespezile străzii.

Felinarul rămăsese pe masă, aprins.

Când am ieșit din ascunzătoare, am văzut că sărmanului Hubert îi căzuse capul în piept: murise și el. Mișcarea pe care o făcuse ca să bea o ultimă înghițitură de vin îi fusese fatală. În încăpere au răsunat bătăile unui orologiu. Pe perete stătea răstignit cadavrul chinuit al francezului. Pe pardoseală zăcea corpul nemișcat al spaniolului.

Felinarul lumina slab locul.

Pentru prima oară în viață m-a zguduit un fior de groasă. Văzusem mii și mii de oameni mutilați mai mult sau mai puțin oribil pe câmpul de bătaie, dar spectacolul lor nu mă impresionase niciodată atât de mult ca acele două forme tăcute ce-mi țineau tovărășie într-o cameră întunecată.

M-am repezit în stradă, la fel ca spaniolul. Nu doream altceva decât să mă văd plecat de acolo. Am alergat până la catedrală. Abia în locul acela mi-am recăpătat stăpânirea de sine. Gâfâind în penumbră, încercam să hotărâsc ce urma să fac. Pe când mă gândeam la asta, deasupra capului meu clopotele cele mari au bătut de două ori. Ora două! Iar la patru detașamentul de asalt avea să fie pe poziție. Nu-mi mai rămâneau decât două ore în care să acționez!

Interiorul catedralei era viu luminat. O mulțime de credincioși intrau și ieșeau. Am intrat și eu, spunându-mi că acolo voi fi mai ferit de curiozitatea indiscreților și îmi voi putea pune planurile la punct. Am văzut un spectacol cu totul neobișnuit: catedrala fusese transformată în spital, adăpost și depozit în același timp.

Un naos lateral era ticsit cu alimente. Celălalt era plin de răniți și bolnavi; pe mozaic aprinseseră focuri la care se gătea. Mulți dintre ei se rugau.

Am îngenuncheat la rândul meu în umbra unui stâlp și mă rugam din toată inima să am noroc să scap cu viață din expediția aceea și, totodată, să mi se ofere prilejul de a săvârși o faptă măreață care să-mi facă numele tot atât de renumit în Spania pe cât era în Germania.

Sub orologiu, am așteptat să bată, ora trei.

Apoi am ieșit din catedrală și am luat-o spre mănăstirea Fecioarei, unde urma să se dea asaltul.

Voi, care mă știți foarte bine, bănuiri că nu eram eu omul care să se întoarcă în tabăra franceză numai pentru a raporta că agentul nostru murise și că trebuia găsit un alt mijloc de a pătrunde în oraș. Ori găseam acest alt mijloc ce mi-ar fi permis să duc la bun sfârșit o misiune neterminată, ori lăsam vacant postul de prim-căpitan la husarii din Conflans!

Fără niciun incident, am coborât pe bulevardul cel larg de care v-am vorbit. Am ajuns în fața mănăstirii întărite ce alcătuia avanpostul apărării.

Era o construcție pătrată, cu o grădină în mijloc. Câteva sute de oameni se adunaseră în grădina aceea, înarmați și gata de luptă, căci era limpede pentru toată lumea din oraș că, mai mult ca sigur, pe acolo aveau să atace francezii.

Până atunci, în Europa nu luptaserăm decât cu niște armate: când cu una, când cu alta. În Spania am aflat cât de cumplit e să te bați cu un popor întreg.

Pe de-o parte, nu era nimic glorios în faptul că învingeai o adunătură de negustori în vârstă, de țărani neștiutori, de preoți fanatici, de femei ațâțate și de tot felul de indivizi nenorociți care umpleau garnizoană! Dar pe de altă parte oamenii ăștia erau periculoși, o adevărată belea: n-aveau niciun astâmpăr, nu încetau nicicând hărțuiala, nu respectau nicio lege a războiului și nu căutau decât să ne facă rău. Începeam să-mi dau seama de greutatea sarcinii noastre văzând grupurile pestrițe și sălbatice din jurul focurilor de veghe aprinse în grădina mănăstirii Fecioarei.

Nu era rostul nostru, al militarilor, să facem politică, dar încă de la început am avut impresia că în războiul din Spania ne urmărea un blestem.

Totuși, momentul era nepotrivit pentru cugetări. Am ajuns în grădină mănăstirii fără să întâmpin dificultăți. Ca să intra însă chiar în clădire fără să fiu luat la întrebări, treaba asta nu mi se părea chiar simplă. Am dat ocol grădinii, observând într-un loc un vitraliu care în mod precis făcea parle din capelă. Din cele spuse de Hubert, camera stareței, unde fusese depozitată pulberea, se afla aproape de capelă, iar printr-o gaură deschisă în peretele unei chilii învecinate se putuse vâri un fitil.

Trebuia să intru în mănăstire cu orice preț. La poartă stătea un paznic. Cum avea să-mi deschidă fără să-mi ceară explicații?

m avut o inspirație de moment, în grădină era o fântână, iar lângă ea niște găleți goale. Am unmlut două și am luat-o spre intrare. Nu iei niciodată la întrebări pe cineva care cară două găleți cu apă. Paznicul mi-a deschis, îngăduindu-mi să intru. M-am pomenit într-un coridor lung, pardosit cu dale și luminat de felinare. Pe o parte a coridorului se aflau ușile de la chiliile călugărițelor, în sfârșit, mă apropiam de victorie! Am înaintat fără șovăială: văzusem din grădină în ce direcție trebuia s-o apuc ca să ajung la capelă.

Pe coridor pierdeau vremea și fumaau câțiva soldați spanioli. Unii mi s-au adresat, am presupus că-mi cereau să-i binecuvânteze. M-am descurcat cu acel „Ora pro nobes“ ce părea că-i mulțumește. Curând am ajuns la capelă și nu mi-a fost greu să constat că ușa chiliei vecine dădea într-un depozit de muniții, fiindcă toată pardoseala din fața ei era neagră. Ușa era închisă și două santinele cu chipuri înfiorătoare făceau de pază lângă ea. Unul dintre ei avea cheia legată la brâu.

Dacă am fi fost doar noi doi, nu mi-ar fi trebuit mult ca să iau în primire cheia aceea! Dar prezența camaradului său punea în pericol orice încercare de a o smulge cu forța.

Cealaltă ușă, de după magazia cu muniții, trebuia, să fie de la chilia sorei Angela. Era întredeschisă. N-

aveam timp să șovăi: am lăsat gălețile cu apă pe coridor și am intrat în chilie.

Mă așteptam să găsesc acolo vreo cinci-șase desperados spanioli, însă ceea ce am văzut m-a pus și mai mult în încurcătură. Era limpede, chilia fusese rezervată câtorva călugărițe care, dintr-un motiv sau altul, refuzaseră să plece. Erau de față trei: o femeie în vârstă, cu chipul aspru, care nu putea fi decât stareța, și încă două tinere fermecătoare. Stătuseră așezate în fundul chiliei, dar la intrarea mea s-au ridicat și, din atitudine și expresia lor, mi-am dat seama că venirea îmi era nu numai dorită, ci și așteptată.

Prezența de spirit mi-a revenit pe dată și am priceput despre ce era vorba.

De vreme ce atacul asupra mănăstirii era inevitabil, maicile sperau, firește, să fie duse într-un loc sigur. Probabil făcuseră legământ să nu-și lase vâlul și li se spusese să rămână în chilia aceea până la noi ordine. În orice caz, m-am purtat ținând seama de această presupunere, pentru că ea îmi dădea cel mai bun pretext prin care să mă scap de prezența lor.

Am aruncat o privire spre ușă: cheia era pe dinăuntru. Atunci le-am făcut călugărițelor semn să mă urmeze. Stareța m-a înrebat ceva, însă am dat nerăbdător din cap, repetându-mi stilul poruncitor. A ezitat. Am dat din picior și le-am chemat atât de autoritar încât s-au supus imediat.

M-am gândit că vor fi mai în siguranță în capelă și le-am dus acolo, lăsându-le în colțul cel mai îndepărtat de depozitul de muniții. Cele trei călugărițe au ingenuncheat în fața altarului. Inima îmi tressita de bucurie și mândrie. Ultimul obstacol era înlăturat

Dar n-am constatat oare de atâtea ori că, în clipa când îți crezi calea mai liberă pentru acțiune, pericolul e mai aproape ca oricând?

Ultima privire a stareței m-a cutremurat: ochii negri și pătrunzători i se fixaseră, cu o expresie în care surpriza făcea loc bănuielii, pe mâna mea dreaptă.

Două amănunte i-ar fi putut atrage atenția. Mai întâi că mâna îmi era înroșită de sângele santinelei înjunghiate în copac; însă călugărilor din Saragosa cuțitul le era tot atât de la îndemână ca breviarul, în schimb, pe degetul arătător aveam un inel gros de aur, cadou de la o baroană nemțoaică al cărei nume îl voi trece sub tăcere.

La lumina lămpii din altar, acesta sclipea indiscret.

Un inel pe degetul unui călugăr? Cu neputință, căci călugărul a făcut legământ de sărăcie deplină!

M-am întors repede, îndreptându-mă spre ușa capelei, dar răul se întâmplase.

O scurtă privire aruncată îndărăt mi-a arătat că stareța fugea după mine. Am trecut prin cadrul ușii și m-am năpustit pe coridor, însă ea a scos un țipăt ascutit ca să-i avertizeze pe cei doi paznici. Din fericire, mi-a venit ideea să strig și eu, arătând în lungul coridorului, ca și cum amândoi am fi urmărit aceeași pradă. Așa că am izbutit să trec pe sub nasul lor. Am dat buzna în chilia sorei Angela, am trântit ușa grea și am zăvorât-o pe dinăuntru, și sus și jos. Lemnul era gros și solid, le-ar fi trebuit ceva timp până să-l spargă.

Dacă le trecea prin cap să pună un butoiș cu pulbere la ușă, aș fi fost pierdut. În punctul unde ajunsesem, era singura lor șansă de a-mi zădărnici planul.

Căci, după un șir întreg de primejdii din care puțini ar fi ieșit cu bine ca să le poată povesti mai târziu, mă aflam, în sfârșit, la unul din capetele dărei de pulbere, celălalt fiind în depozitul de muniții al Saragosei. Cei de pe coridor urlau ca lupii și încercau să spargă ușa cu paturile puștilor. Nici nu-mi păsa. Aveam ceva mai bun de făcut: trebuia să găsesc dâra de care îmi vorbise Hubert.

De bună seamă, ea nu putea să fie decât prin locul cel mai apropiat de pulberărie.

Am pipăit cu mâinile, m-am târât în genunchi, am cercetat toate crăpăturile, – toate spărturile: nimic! Două gloanțe au trecut prin lemnul ușii, izbind în perete. Strigătele și loviturile se înteteau. Am văzut într-un colț o mică pată cenușie și, m-am repezit într-acolo cu un strigăt de bucurie. Dar, vai! nu era decât praf! M-am întors lângă ușă, trăgându-mă într-o parte ca să nu mă nimerească gloanțele care țâșneau acum într'una prin găuri. Încercam să nu iau în seamă înjurăturile spaniolilor, ca să mă pot gândi mai bine la dâra aceea. Hubert trebuia s-o fi ales cu mare grijă, altfel călugărițele ar fi văzut-o. Mă întrebam cum aș fi făcut

eu în locul lui Hubert. Privirea mi s-a oprit pe o statuie a sfântului Iosif, aflată într-un ungher. Pe marginea soclului atârna o ghirlandă; o lampă era aprinsă alături. M-am repezit și am îndepărtat frunzișul... În sfârșit! O linie subțirică, de culoare neagră, dispărea printr-o gaură din perete. Am răsturnat lampa și m-am aruncat pe burtă. Imediat a răsunat o bubuitură tot așa de cumplită ca tunetul; pereții s-au mișcat, legănându-se; plafonul s-a năruit; acoperind urletele spaniolilor îngroziți, strigătul teribil al grenadierilor din coloana de asall l-am auzit ca prin vis – dar ce vis frumos! Apoi n-am mai auzit nimic.

Când mi-am venit în fire, mă sprijineau doi soldați francezi: capul îmi clocotea ca un ceainic. M-am ridicat clătinându-mă și am privit în jur.

Tencuiala căzuse, mobilierul era făcut țăndări, apăruseră fisuri între cărămizi, dar n-am văzut nicio spărtură. Zidurile mănăstirii fuseseră atât de rezistente încât explozia prafului de pușcă nu avusese destulă putere să le dărâme. Dar produsese atâta panică printre apărători, că grenadierii noștri izbutiseră să forțeze ferestrele și să deschidă porțile aproape fără să întâmpine rezistență.

Am ieșit în coridor. Era plin de soldați.

Am dat nas în nas cu mareșalul Lannes în persoană, care tocmai intra cu statul său major. S-a oprit și mi-a ascultat lacom povestea.

— Minunat, căpitane Gérard! Minunat! a exclamat el. Această faptă de vitejie va fi în mod precis adusă la cunoștința Împăratului.

— Îngăduiți-mi să-i amintesc Excelenței Voastre, am spus, că n-am făcut decât să duc la capăt o treabă ce fusese gândită și pregătită de domnul Hubert, care a murit pentru Franța.

— Serviciile aduse de el nu vor fi uitate! a răspuns mareșalul.

Până una-alta, căpitane Gérard, e ora patru și jumătate și trebuie să fii mort de foame după o noapte ca asta. Eu și statul meu major vom lua micul dejun în oraș. Te asigur că vei fi invitatul de onoare.

— Vă ajung din urmă, Excelență, am spus. Mă mai reține un mic angajament.

A făcut ochii mari.

— La ora asta matinală?

— Da, domnule, i-am răspuns.

Camarazii mei ofițerii, pe care aseară i-am văzut pentru prima oară, ar fi nemulțumiți ducă și-ar începe ziua fără să mă revadă.

— Atunci, pe curând! mi-a zis mareșalul Lannes, continuându-și drumul.

Am ieșit în fugă pe poarta mănăstirii.

Ajungând afară, în rasa monahală, m-am dus unde promisem instrucțiunile, mi-am scos rasa monahală și mi-am pus din nou căciula și sabia pe care le lăsasem acolo. Redevenit husar, m-am grăbit spre locul de întâlnire.

Capul îmi vâjii încă din pricina exploziei, iar emoțiile cumplite prin care trecusem în acea noapte împăimântătoare mă epuizaseră. Aveam impresia că pășesc prin vis: lumina nedeslușită a zorilor, focurile de tabără din jur, forfoteala armatei în marș, toate sporeau ciudățenia decorului.

Fluierături și bătăi de tobă adunau trupele de peste tot: explozia și strigătele atacului anunțaseră vestea cea mare, mai bine decât un buletin de front, în sfârșit, am pătruns într-o mică îngrămădire de copaci din spatele țarușilor pentru cai. I-am găsit pe cei doisprezece camarazi ai mei grupați acolo.

Cu săbiile pregătite.

Când m-am apropiat de ei, m-au privit cu curiozitate.

Poate că fața mea înnegrită de praf de pușcă, și mâinile pătate de sânge îi făceau să-și schimbe impresia din ajun în legătură cu persoana mea. Nu cred că mai semănam deloc, e adevărat, cu tânărul căpitan de care își bătuseră joc.

— Bună dimineața, domnilor! am spus.

Sunt dezolat că v-am făcut să așteptați. Dar n-am fost într-un totu stăpân pe timpul meu.

N-au zis nimic, dar continuau să mă fixeze cu ochi măriți.

Parcă îi văd și azi, așezați pe un singur rând înaintea mea, mai solizi sau mai slabi, Olivier cu mustața lui războinică, Pelletan cu figura lui subțire și înflăcărată, tânărul Olivier, aflat la primul său duel, roșind ca o fată mare, Mortimer a cărui frunte brăzdată de riduri purta cicatricea unei lovituri de sabie...

Mi-am pus căciula deoparte și am tras sabia.

— Vreau să vă cer o favoare, domnilor. Mareșalul Lannes m-a ivitat la micul dejun și nu-l pot lăsa să aștepte.

— Ce propui? m-a întrebat maiorul Olivier.

— Să mă scutiți de promisiunea de a vă acorda câte cinci minute fiecăruia și să-mi îngăduiți să mă bat cu toți deodată.

În timp ce vorbeam, luasem poziția de atac.

Dar răspunsul lor a fost cu adevărat magnific, eu adevărat francez.

Într-o singură mișcare, cele douăsprezece săbii au țâșnit din teacăși s-au înălțat pentru salut. Doisprezece ofițeri în poziție de drepti, nemișcați, cu călcâiele lipite, cu săbiile sclipind în aer, îmi dădeau onorul.

M-am tras doi pași îndărăt, clătinându-mă.

Privirea mea rătăcea de la unul la altul. Câteva clipe n-am putut să-mi cred ochilor.

Cum! Oamenii ăștia, care își bătuseră joc de mine, mă omagiau?

Apoi am înțeles totul. Am văzut ce impresie le făcusem și cât de mult doreau să repare ofensa.

Cineva, chiar slăbit, poate înfrunta o primejdie, nu însă și emoția.

— Camarazi! am strigat. Camarazi...!

N-am putut spune mai mult. Aveam în gât un nod care mă sufoca.

Iar apoi m-am pomenit că Olivier mă strângea în brațe, Pelletan îmi scutura mâna dreaptă, Mortier pe cea stângă, alții mă băteau pe umăr, pe spate.

Fete surâzătoare mă înconjurau.

Am priceput că îmi câștigasem acceptarea în rândurile husarilor din Conflans.

CUM A SPINTECAT BRIGADIERUL VULPEA

Din toate glorioasele armate franceze, un ofițer, unul singur, și-a atras din partea englezilor din armata lui Wellington o ură puternică, adâncă, de neclintit. Nici vorbă că existau printre francezi și hoți, bătărani, cartofori, duelgii, derbedei; englezii le treceau asta cu vederea, cu atât mai mult cu cât aceleași vicii erau în floare și în armata lor. Dar un ofițer al lui Massena a comis odată o crimă incalificabilă, nemaipomenită, fără iertare, de care nu pomeneau decât ca să-l blesteme, noaptea târziu, când conținutul unei a doua butelii le dezlega limbile. Au dus vestea în Anglia. În orașe, gentlemeni căroră puțin le păsa de amănuntele războiului erau cât pe ce să se sufoce de furie când au aflat-o.. La țară, micii fermieri înălțau spre cer mâini neputincioase, cerând răzbunare...

Ia să vedem! Cine altul putea fi autorul acestei înfiorătoare mârșavii dacă nu amicul nostru, brigadierul Étienne Gérard din regimentul husarilor din Conflans, călărețul vesel, preferatul damelor și luptătorul cel mai renumit în șase brigăzi de cavalerie ușoară?

Dar, ceea ce-i mai curios în această poveste ecă viteazul gentilom a săvârșit un gest îngrozitor, demn de ură, și a devenit omul cel mai nesuferit din toată peninsula iberică fără ca el să-și fi dat seama totuși de puțin că se făcuse vinovat de o crimă imposibil de calificat prin cuvintele limbii noastre.

Murind de bătrânețe și n-a bănuit nici o singură clipă – cu neobișnuită-i încredere în sine care făcea farmecul și cusurul caracterului său – că mii de englezi l-ar fi spânzurat, încântați, cu propriile lor mâini. Dimpotrivă, el a trecut această aventură printre alte isprăvi oferite curiozității lumii. Și nu o dată a chicotit de plăcere povestind-o grupului înflăcărat ce se aduna în jurul său în cafeneaua modestă unde, între cină și partidele de domino, râzând ori plângând, vorbea despre formidabila vreme când Franța napoleoniană se

înălța dinaintea unui continent înspăimântat, splendidă și cumplită, asemeni unui înger mâniaș.

Să-l ascultăm cum își spune povestea în felul său atât de personal.

De bună seamă știți, prieteni (zicea), că spre sfârșitul anului 1810 eu, Massena și alții l-am făcut pe Wellington să se retragă. Am sperat chiar să-l răsturnăm în Tejo cu armata lui cu tot. Când eram însă la vreo patruzeci de kilometri de Lisabona, ne-am dat seama că făcuserăm o greșală ridicolă. Englezul ăsta construise o enormă linie de întărituri pe înălțimea unui loc numit Torres Vedras; nici măcar noi n-am fost în stare s-o străpungem. Peninsula era tăiată în două, iar armata noastră prea departe de casă pentru a risca o înfrângere. De altfel, la Busaco aflaserăm că nu era o glumă să te bați cu inși de felul lor.

Ce altceva puteam face, prin urmare, decât să ne așezăm în fața acelei linii întărite și să-i blocăm cât puteam mai bine pe englezi? Am stat acolo șase luni și am îndurat atâtea, încât Massena a mărturisit după aceea că-i albise tot părul. În ce mă privește, nu mă sinchiseam deloc de situația noastră, ci mă îngrijeam de cai, care aveau mare nevoie de odihnă și de furaje proaspete. În rest, beam vinul locului și ne petreceam timpul cum puteam. Era o damă la Santarem... Dar nu, buzele mi-s pecetluite. Un bărbat galant nu trebuie să spună nimic; cel mult să lase să te înțeleagă că ar mai fi multe de spus.

Într-o zi Massena a trimis după mine și l-am găsit în cortul său, cu o hartă mare fixată pe masă. M-a privit tăcut, cu ochi pătrunzători. Am ghicit că treaba pentru care mă chemase era grea. Părea nervos, prost dispus. Ținuta mea a avut însă darul de a-l liniști. Pentru moralul unui șef e cât se poate de bine ca el să mențină legătura cu cei viteji.

— Colonele Étienne Gérard! mi-a zis. Te-am știut întotdeauna un ofițer plin de curaj și inimos.

Nu era cazul să confirm tocmai eu o asemenea părere. Dar ar fi fost o prostie din partea mea s-o contrazic. M-am mulțumit așadar să-mi zornăi pintenii și să salut.

— Ești cumva și un călăreț desăvârșit?

Am admis că eram.

— Și cel mai bun spadasin din șase brigăzi de cavalerie ușoară?

Massena era renumit pentru exactitatea informațiilor lui.

— Iar acum, mi-a spus, dacă binevoiești să te uiți la planul ăsta, ai să înțelegi de îndată ce vreau de la dumneata. Iată frontul din Torres Vedras. Se întinde pe o mare suprafață; englezii nu pot ocupa poziții de la un capăt la celălalt. Odată străpunsă linia, între ei și Lisabona rămân patruzeci de kilometri de teren liber. Pentru mine e foarte important să știu cum sunt repartizate trupele lui Wellington pe acest teren. Doresc să te duci acolo și să-mi aduci informații.

Cuvintele lui m-au înghețat.

— Domnule, i-am răspuns, e cu neputință ca un colonel de cavalerie ușoară să accepte să acționeze ca un spion!

A început să râdă și m-a bătut pe umăr.

— N-ai fi husar dacă n-ai fi nestăpânit! mi-a zis. Te rog să mă ascuți, vei înțelege că nu-ți cer să acționezi ca un spion... Ce părere ai de calul ăsta?

Mă condusesese la ușa cortului, înaintea căreia un vânător ținea de căpăstru un animal superb: era survinețiu, nu prea mare, poate cu ceva mai înalt decât media, dar cu un cap mic și grumaz minunat, trădând viața arabă. Spata și crupa îi erau atât de musculoase și, totuși, picioarele atât de delicate încât era o adevărată plăcere să-l privești. Nici acum, când cele șaptezeci de ierni mi-au răcit sângele, nu pot privi un cal frumos sau o femeie drăguță fără să mă înduioșez. Închipuiți-vă cum puteam fi pe la 1810!

Îl cheamă Voltijor, mi-a explicat Massena. E cel mai sprinten cal din armata noastră. Aș dori ca dumneata să pleci chiar astă-seară, să dai ocol liniilor engleze printr-un flanc, să treci prin spatele inamicului. Să te întorci prin flancul celălalt și să-mi aduci informații despre dispunerea trupelor, vei fi în uniformă. Prin urmare, dacă ești prins, nu vei fi tratat ca spion. S-ar putea să treci fără prea multă greutate, căci posturile sunt răzlețe. Odată ajuns dincolo, și încă în plină zi, vei fi mai rapid decât oricare adversar. În plus, dacă

ferești drumurile, ți-ai putea încheia misiunea fără să fii observat. În caz că mâine seară nu te-ai întors să-mi dai raportul, o să deduc că te-au prins. Li-l voi oferi în schimb pe colonelul Petrie.

Ah, cum mi-a crescut inima de bucurie și orgoliu când m-am săltat în șa și am făcut câteva mișcări prin fața mareșalului, ca să-i arăt ce călăreț priceput eram! Voltijor era magnific. Amândoi eram magnifici.

Massena a bătut din palme, strigând „ura!” încântat. A făcut remarca – el, nu eu – că un cal extraordinar merita un călăreț extraordinar. Când am trecut pentru a treia oară prin fața lui, bubuind ca tunetul, cu panașul într-o parte și dolmanul înfioat de vânt, am citit pe chipul lui sever convingerea că își alesese bine omul.

Am scos sabia din teacă, am ridicat-o cu garda la înălțimea buzelor în semn de salut și m-am întors în galop la cantonament. Se răspândise deja vestea că fusesem desemnat să execut o misiune și licheluțele mele au ieșit din corturi să mă aclame. Ah, mi se umplu ochii de lacrimi când mă gândese cât de mândri erau de colonelul lor! Dar și eu eram mândru de ei. Credeți-mă: meritau pe deplin un asemenea șef!

Se anunța o noapte furtunoasă, treabă care îmi convenea, Țineam să plec în mare secret, căci, dacă englezii prindeau de veste că nu mai eram laolaltă cu trupele, și-ar fi dat seama imediat că urma să se întâmple ceva important. Prin urmare, calul meu a fost dus dincolo de țărui ca și cum urma să fie adăpat. Am plecat după el. Aveam o hartă, o busolă, o hârtie cu instrucțiunile mareșalului, toate acestea vârate în buzunarul dinăuntru al tunicii, iar sabia la șold.

Am sărit în șa și am pornit să-mi împlinesc aventura. Cădea o ploaie mărunță, nici urmă de lună. Vă dați seama: nimic care să te atragă. Dai' aveam inima ușoară la gândul cinstei ce mi se făcuse și al gloriei ce avea să-mi prefacă într-o zi sabia în baston... Ah, ce vise frumoase ne făceam noi, tinerii, îmbătați de succes! M-aș fi putut gândi eu atunci, când mă umflam în pene fiindcă fusesem ales dintre șazeci de mii de oameni, că o să-mi sfârșesc viața plantând varză cu o sută de franci pe lună ca să am din ce trăi?

O, tinerețea mea! Speranțele mele! Camarazii mei! Roata se-nvârtește. Nu se oprește niciodată. Iertați-mă, prieteni, un bătrân își are slăbiciunile lui.

Așadar, drumul meu trecea pe dinaintea colinelor Torres Vedras, apoi traversa un mic torent, mergea de-a lungul unei ferme căreia îi arseseră clădirile și străbătea o pădure tânără de stejar-de-plută, până la Mănăstirea San Antonio, care marca flancul stâng al pozițiilor engleze. Acolo am cotit-o spre sud și am călărit netulburat peste dune; într-adevăr, era locul pe care Massena îl credea bun ca să mă pot strecura fără să fiu văzut. Înaintam foarte încet, căci era atât de întuneric încât abia îmi vedeam degetele când întindeam mâna în față. În asemenea împrejurări dau frâu liber calului și-i las lui grija locului unde să-și pună copita.

Voltijor mergea fără ezitare și eram din cale-afară de mulțumit că nu trebuia decât să cercetez împrejurimile ca să ocolesc orice loc mai luminat. Vreme de trei ore am înaintat fără să neglijez nicio măsură de prevedere. Având impresia că toate pericolele rămăseseră de-acum în urmă, mi-am îndemnat ceva mai mult calul, fiindcă doream ca zorii să mă găsească în spatele armatei. Erau multe vie prin părțile acelea. Prin urmare, iarna, locurile sunt pustii. Călărețul nu întâmpina cine știe ce obstacole.

Însă Massena subapreciase istețimea englezilor: ei nu aveau o singură linie de apărare, ci trei. Și tocmai cea de-a treia, la care atunci ajungeam, s-a dovedit a fi cel mai greu de trecut. Pe când călăream însuflețit de gândul reușitei, lumina unui felinar mi s-a proiectat pe față, apoi am văzut niște țevi de pușcă și luciul unor uniforme roșii.

— Cine umblă pe acolo? a strigat cineva.

Catastrofă! Am cotit-o spre dreapta, năpustindu-mă într-o fugă nebună. O duzină de fulgerări grăbite țâșniră din întuneric; gloanțele îmi șuierau pe la urechi.

Sigur că nu era un sunet nou pentru mine, prieteni, dar ar trebui să am înfumurarea unui recrut ca să vă spun că zgomotele acelea îmi făceau, plăcere. În schimb, nu mă împiedicaseră niciodată să gândesc limpede. Așa că am hotărât că singurul lucru bun de făcut era să galopez zdravăn și să-mi încerc norocul în altă parte. Am dat ocol postului englez, după care nemaiauzind nimic, am apreciat, pe bună dreptate, că trecusem prin apărarea lor. Am apucat-o spre sud. Cale de șapte sau opt kilometri. Din când în când scăpăram amnarul ca

să mă uit la busolă. Și apoi, deodată... ah! simt și acum lovitura... clipele acelea!... calul s-a prăbușit sub mine, mort.

Nu observasem, dar un glonte îi străpunsese corpul. Ca un erou, animalul nu tresărise și nici nu slăbise cursa, galopase până la capătul puterilor, până la ultimul strop de viață.

De la o clipă te alta, trecusem din siguranța absolută pe care mi-o dădea cel mai bun cal din armata lui Massena la situația cea mai rea cu putință: ce poate fi mai neplăcut ducând un husar rămas fără cal? Ce să fac cu cizmele, cu pintenii, cu sabia târâtă pe pământ? Mă strecurasem în interiorul liniilor dușmane. Cum să mă întorc? Mu mi-e rușine să vă mărturisesc că eu, Étienne Gérard, m-am așezat pe calul mort și, de disperare, mi-am ascuns fața în palme.

Primele licăriri ale zilei luminau cerul spre răsărit. Într-o jumătate de oră se făcea lumină. Iar eu, care trecusem peste atâtea obstacole, iată că în ultimul moment mă aflu la cheremul inamicilor mei. Misiunea mea eșuase, urma să fiu făcut prizonier! Nu era un motiv ca inima unui bun soldat să se frângă?

Dar curaj, prieteni! Toți avem asemenea clipe de slăbiciune, chiar și cei mai viteji! Din fericire, sufletul meu e ca o lamă de oțel: cu cât se îndoaie mai mult, cu atât mai puternic își revine îndată după aceea. O tresărire de disperare. Apoi o minte rece ca gheața și un temperament care începe să fiarbă. Încă nu era totul pierdut. Triumfasem în atâtea încercări, voi triumfa și în asta!

M-am ridicat și am chibzuit.

Un lucru era clar: înapoi n-aveam ce să caut. S-ar fi făcut de mult ziuă plină când aş fi ajuns la linia frontului. Trebuia deci să stau ascuns peste zi și să folosesc noaptea următoare pentru fugă. Am luat șaua și căpăstrul sârmanului Voltijor și le-am ascuns în tufișuri, pentru ca nimeni să nu bănuiască atunci că era un cal francez. L-am lăsat întins chiar în locul unde căzuse și am plecat să caut un adăpost până seara. Ici-colo, pe povârnișurile dealurilor, ardeau focuri de campanie; câteva siluete începeau să se miște prin jur. Trebuia să găsesc cât mai repede un ascunziș, altfel eram pierdut. Dar unde să mă ascund? Aracii erau încă prin vii, însă frunzișul viței de vie dispăruse. Nu era chip să rămân neobservat acolo. În plus, aveam nevoie să mănânc și să beau ceva înainte de lăsarea nopții. Am alergat prin întunericul ce se împrăștia, sperând să mi se ivească vreo șansă. N-am fost dezamăgit. Șansa e ca o femeie, prieteni, îi surâde întotdeauna unui husar arătos.

Cum mergeam poticnindu-mă prin vie, am zărit deodată în fața mea o imensă umbră nedeslușită: mi-am dat seama că era o căsoaie pătrată, iar alături de ea, o altă clădire, lungă și scundă. Trei drumuri se întâlneau acolo. Nu mi-a fost greu să ghicesc că era posada, adică un han. Ferestrele neluminate – doar în tuneric și liniște; însă un cantonament atât de confortabil trebuie să fi fost ocupat de vreo persoană importantă. Fiind știut că un loc e cu atât mai sigur cu cât pericolul e mai aproape, am renunțat să mai caut refugiu în altă parte.

Clădirea cea joasă era un grajd. Am intrat înăuntru fără probleme, căci ușa nu era zăvorâtă, și am nimerit peste o mulțime de vaci și de oi ascunse acolo ca să scape de rechiziție. O scară ducea la pod. Am urcat. M-am scufundat în fân. Podul avea o fereastră deschisă, așa că puteam ține sub observație fațada hanului și drumul. M-am ghemuit, așteptând ce avea să se întâmple.

Curând mi-am dat seama că nu mă înșelasem: clădirea adăpostea într-adevăr un personaj important. Dimineața devreme a sosit un dragon englez cu o depeșă. Din momentul acela a început o mare vânzoleală – ofițeri călare veneau și plecau. Același nume era repetat mereu: „Sir Stapleton... Sir Stapleton...” îmi era cam greu să stau neclintit și cu mustățile teribil de uscate, martor la defilarea unor mari sticle pântecoase pe care hangiul le servea ofițerilor englezi. Dar când le vedeam fețele bine rase, proaspete, nepăsătoare, mă amuzam întrebându-mă ce-ar zice dacă ar prinde de veste că un ins cu faima mea stătea la câțiva pași de ei. Apoi am observat ceva care m-a făcut să amuțesc de uimire.

E de necrezut obrăznicia acestor englezi! Ce vă închipuiți că a făcut Milord Wellington când și-a dat seama că Massena îl blocase și că nu-și putea mișca armata din loc. Fac pariu că nu ghiciți!

Ați putea presupune că s-a înfuriat, că l-a cuprins disperarea, că și-a adunat trupele să le vorbească

despre glorie și despre patrie înainte de a le arunca în bătălia cea mare? Nu, Milord n-a făcut nimic din toate astea. A trimis în Anglia una din navele flotei sale ca să-i aducă niște câini gonaci. Iar Milord și ofițerii lui s-au dat vânătorii de vulpi.

Cu totul adevărat! În spatele frontului din Torres Vedras, nebunii ăia de englezi vâneau vulpi de trei ori pe săptămâna. Îmi amintesc bine că umblase vorba despre asta prin tabăra noastră. Iar eu constatam acum că era adevărat.

Pe drum veneau vreo treizeci sau patruzeci de câini albi și cafenii. Defilau cu coada perfect întinsă, de ai fi zis că-s baionetele Vechii Gârzi. Pe onoarea mea că era o plăcere să-i vezi! Cu ei se aflau trei călăreți cu căciuli îmblănite și vestoane roșii: dresorii copoilor. După ei veneau o mulțime de alți călăreți îmbrăcați în fel și chip, în grupuri de câte doi sau trei, flecărind și râzând. Nu dădeau deloc impresia că ar fi avut de gând s-o ia la trap: în mod precis, vulpea pe care sperau s-o prindă nu era prea iute de picior! Dar, la urma urmei, asta era treaba lor, nu a mea. Cortegiul a trecut prin dreptul fereștrăcii și curând i-am pierdut din vedere.

La scurtă vreme a sosit în galop un ofițer într-o uniformă albastră care semăna cu cea a artileriei noastre ușoare. Era un bărbat în vârstă, însă zdravăn, cu favoriți încărungiți. S-a adresat unui ofițer de dragoni, planton în fața hanului. Atunci mi-am dat seama ce norocos eram că știam un pic de engleză.

— Unde-i locul de întâlnire? a întrebat el!

Celălalt i-a răspuns că undeva lângă Altara, adăugând:

— Ați întârziat, sir George!

— Da, am avut un consiliu de război. Sir Stapleton Cotton a plecat?

În momentul acela s-a deschis o fereastră și în cadrul ei a apărut un tânăr chipeș, într-o uniformă cu adevărat splendidă.

— Hello, Murray! Afurisitele astea de hârtii mă mai rețin un pic. Te ajung din urmă.

— În regulă, Cotton. Am cam întârziat, așa că o șterg.

— Spune-i ordonantei să-mi aducă chiar acum calul! i-a poruncit tânărul general, de la fereastră, plantonului.

Pe când celălalt ofițer o pornea din nou la drum, plantonul s-a îndreptat spre un grajd apropiat. După câteva minute, am văzut un valet englez foarte elegant, cu cocardă la chipiu, ducând un cal de căpăstru...

Ah, prieteni, habar n-aveți ce înseamnă un cal perfect dacă n-ați avut niciodată dinaintea ochilor un cal englezesc de vânătoare, de prima clasă. Era superb: mare, cu pieptul larg, puternic și totuși grațios și sprinten ca un cerb. Culoarea: negru ca tăciunele. Grumazul, spata, profilul, coama... Cum să vi-l descriu? Părul ca de abanos lustruit îi strălucea în lumina vie a soarelui. Avea un fel aparte de a-și înălța copitele, cu o veselă sprinteneală care era un adevărat dans. Își scutura coama, nechezând de nerăbdare...

N-am văzut nicicând o atât de fericită îmbinare de forță, frumusețe și grație! Mă întrebasesem mereu cum de-i învinseseră husari englezi pe vânătorii din Gardă în povestea de la Astorga, dar nu m-am mai mirat când am văzut de aproape caii englezilor.

La intrarea în han se afla un inel de legat căpăstrul. Valetul a lăsat calul acolo și a pătruns în clădire. Într-o clipă am priceput ce șansă îmi oferea Destinul. Dacă mă săltăm în șaua aceea, aveam un cal încă și mai bun decât la plecare. Nici chiar Voltijor nu se putea compara cu acest animal minunat.

Pentru mine, a gândi e totuna cu a acționa. Pe nerăsuflăte am ajuns la piciorul scării și la ușa grajdului. În secunda următoare eram afară, cu căpăstrul în mână. M-am aruncat în șa. În spatele meu cineva, stăpânul sau valetul, scotea strigăte sălbătice. Puțin îmi păsa de ele! Am atins calul cu pîntenii: a sărit înainte. Numai un călăreț de talia mea s-ar fi putut ține în șa. I-am dat frâu liber și l-am lăsat în voia lui... Din moment ce ne îndepărtam de han, nu conta ce direcție apucase!

S-a năpustit prin vii; în câteva minute lăsasem kilometri întregi între mine și urmăritori. N-aveau să știe în ce loc din ținutul acela sălbatic am dispărut. Mă simțeam în siguranță. Așa că, pe când avansam spre

vârful unui delușor, am scos din buzunar un creion și un carnet de note. Am început să întocmesc planul cantonamentelor pe care le puteam vedea și să schițez profilul terenului.

Animalul pe care ședeam îmi plăcea tare mult, însă nu era ușor să desenezi pe spatele lui. Pentru că din când în când își ciulea urechile, începând să freamăte și să necheze nerăbdător.

La început n-am înțeles de ce, dar am observat că nu se enerva decât atunci când auzea un sunet deosebit, un... Yoy, yoy, yoy! care venea de undeva dinspre stejarii tineri de sub noi.

Deodată, strigătul acela ciudat s-a prefăcut într-un urlat înfiorător, însoțit de un frenetic glas de corn. Atunci calul meu a turbat... I-au scânteiat ochii. I s-a zbârlit coama. A sărit în sus, o dată și încă o dată, învârtindu-se și răsucindu-se într-o agitație inexplicabilă.

Creionul mi-a căzut într-o parte, carnetul de note în cealaltă. Am privit spre vale: un spectacol extraordinar mi-a tăiat respirația. Vânătoarea era în toi. Nu puteam vedea vulpea. Însă câinii lătrau. Adulmecând în goană urma cu cozile ridicate. Erau atât de aproape unii de alții, încât i-ai fi crezut un uriaș covor mișcător, galben cu alb. Iar în spatele lor, călăreții... Ah, ce frumos era!

Închipuți-vă toți vitejii unei mari armate, toți așii. Unii în costume devânătoare. Cei mai mulți în uniformă. Dragoni albaștri. Dragoni roșii. Husari cu pantaloni purpurii. Pușcași verzi. Artileriști. Lăncieri încărcăți de auriu. Aproape toți în roșu, roșu, roșu. Ofițerii de infanterie la fel de porniți ca ofițerii de cavalerie. Unii călăreau bine. Alții prost. Dar toți galopau cât puteau de tare, sublocotenentul ca și generalul. Toți loveau cu cravașa, cu pintenii, își îndemnau caii, cu un singur și același gând în minte: să vadă țâșnind sângele celui vulpoi prostănac.

Adevărat, englezii nu sunt un popor obișnuit! Dar n-am putut urmări prea mult vânătoarea din punctul meu de observație, fiindcă, dintre toți caii turbați pe care-i vedeam, cel călărit de mine a devenit pe neașteptate cel mai furios. Ați înțeles: era un cal de vânătoare și lătrăturile haitei aveau asupra lui efectul făcut asupra mea de sunetul unei trompete de cavalerie. L-au enervat. L-au înnebunit. De mai multe ori a sărit în sus ca apucat, apoi, luându-și avânt, a coborât val-vârtej panta ca să galopeze împreună cu vânătorii. Am înjurat, am tras de frâu, m-am luptat cu el: n-a folosit la nimic. Generalul ăla englez își călărea calul cu frâu fără zăbală, iar animalul avea o gură de fier. În zadar încercam să-l întorc din drum. Era ca și cum ai vrea să smulgi sticla cu vin din mâinile unui grenadier.

Pierzându-mi orice speranță, am slăbit frâul și m-am așezat mai bine în șa, pregătit de tot ce era mai rău.

Ce fiară! În viața mea nu ținusem un asemenea cal între genunchi! La fiecare salt, crupa plină de forță se încorda vizibil, iar galopul era iute, tot mai iute, elastic ca al unui ogar, pe când vântul îmi biciuia obrazii și-mi șuiera pe la urechi. Purtam uniforma de toate zilele, simplă și boțită (dar unii soldați sunt în stare să dea strălucire oricărei uniforme!) și fusesem destul de prevăzător încât să-mi scot panașul de la căciulă. Iată de ce, printre costumele incredibil de diverse ale vânătorilor, al meu a trecut fără să fie luat în seamă. Și cum să mă fi remarcat vânătorii, care n-aveau ochi decât pentru vijipea lor?

Gândul că un ofițer francez s-ar fi putut amesteca printre ei era prea absurd ca să le vină în minte! Galopând, râdeam în hohote: comicul situației era mai tare decât pericolul. Am spus că vânătorii erau foarte diferit înzestrați. Din cauza asta, după câțiva kilometri, ceata pornită în urmărirea vulpii se întinsese pe o suprafață apreciabilă. Călăreții cei mai buni se mențineau alături de câini. Ceilalți rămâneau treptat în urmă. Eu eram un călăreț la fel de bun ca oricare englez, iar calul meu era cel mai bun dintre toți. Vă închipuți că în asemenea condiții am ajuns curând în plutonul fruntaș. Iar când am văzut câinii desfășurându-se în câmp deschis, cu vânătorii în vestoane roșii după ei și încă șapte sau opt călăreți înșiruiți, ei bine, atunci s-a petrecut întâmplarea cea mai ne-obișnuită a vânătorii: m-a cuprins nebunia.

Și pe mine. Da, eu, Étienne Gérard! M-am pomenit deodată stăpânit de spiritul sportiv, de dorința de a câștiga, de ura față de vulpe. Animalul ăsta de mii de ori blestemat o să ne învingă? Ah, ticăloasa! I-a sunat ceasul. Vă jur, prieteni: dorința asta de a vedea vulpea strivită sub copitele calului îți dă o senzație nemaipo-

menită! Am fost la vânătoare de vulpi cu englezii. Am și boxat cu campionul din Bristol, vă povestesc eu cândva despre asta. Ei bine, vă asigur că sportul e minunat, pasionant, dar îți ia mințile.

Alergam tot mai repede, calul meu galopa tot mai zdravăn, în scurtă vreme nu mai eram decât eu și încă trei inși imediat după câini. Nu-mi mai era teamă că voi fi descoperit. Tâmpile îmi vuiau ca niște tobe bătând adunarea, sângele îmi clocotea: nu mai exista pe lume decât un singur lucru care merita să fie trăit – goana după vulpe.

O vulpe infernală! L-am depășit pe unul dintre călăreți, un husar englez. Nu mai rămăneau decât doi înaintea mea: unul în veston negru, iar celălalt era artileristul observat de mine la han. Favoriții cărunți îi fluturau în vânt, însă călărea admirabil. Cale de încă vreo doi kilometri am păstrat aceeași ordine. Apoi, când am urcat o pantă destul de abruptă, faptul că eram mai ușor mi-a îngăduit să ajung în frunte. I-am întrecut pe amândoi. Ajuns în vârful dealului, eram cu puțin înaintea unui englez mic de statură căruia i se citea pe chip furia. În fața noastră, câinii. Cam la o sută de pași înaintea câinilor, un fel de ghemotoc cafeniu gonea lipit de pământ: era chiar vulpea.

Descoperind-o, am tresărit în șa.

— Ah! Ești a noastră, criminalo!

Cred că am urlat, îndemnându-l prin voce și gest pe vinătorul englez. Voiam să-i dovedesc că era în compania unui vânător adevărat, în care putea avea încredere.

De-acum nu mai erau decât câinii între mine și pradă. Câinii aceia, a căror datorie este să vestească prezența vânatului, începeau să ne încurce mai mult decât ne ajutau, căci nu știam cum să trec înaintea lor. Celălalt vânător întâmpina aceleași greutăți ca și mine și nu avansa deloc. Era un călăreț iute și sprinten, dar îi lipsea curajul. Cât despre mine, am simțit că aș fi nedemn de husarii din Conflans dacă n-aș trece de obstacolul acela. O să-l oprească pe Étienne Gérard o haită de câini în plină goană?

Absurd! Am scos un strigăt și am dat pinteni calului.

— Oprește, domnule! Oprește-te! a urlat vânătorul.

Își făcea griji pentru mine „bietul de el!

L-am liniștit cu un gest și cu un zâmbet. Câinii se fereau în lături dinaintea calului meu. Poate că am rănit, unul sau doi, dar nimic nu se obține fără pagubă, nu-i așa? Ca să faci omleta, trebuie să spargi ouăle. L-am auzit pe hăitaș adresându-mi un potop de complimente. Încă un efort, și câinii aveau să rămână în urmă.

Ah, beția unui asemenea moment! Să știi că i-ai învins pe englezi în sportul lor preferat!

Vreo trei sute urmăriserăm cu înverșunare animalul și tocmai eu urmam să-i fac de petrecanie; mă gândeam la camarazii mei din cavaleria ușoară, la mama, la Împărat, la Franța. Tuturor și fiecăruia în parte le făceam cinste. Cu fiecare secundă ce trecea mă apropiam de vulpe.

Sosise clipa hotărâtoare. Mi-am scos sabia din teacă. Am vânturat-o prin aer. Vitejii Angliei strigau în spatele meu, cuprinși de entuziasm.

Abia atunci mi-am dat seama ce sport dificil e vânătoarea de vulpi, căci poți lovi în neștire cu sabia, fără să nimerești vreodată. Vulpea e mică, se ferește de lovituri aruncându-se în lături. De fiecare dată când loveam, în urma mea se dezlănțuiau chiote de încurajare, iar eu îmi încordam mușchii pentru un nou efort. În sfârșit, am ajuns și la momentul culminant al triumfului meu. Răsucindu-mă în șa, am atacat vulpea cu o lovitură tot atât de bine ținută ca aceea care mă scăpase de aghiotantul țarului. Pur și simplu a zburat în două bucăți: într-o parte capul, iar coada în cealaltă. M-am întors, fluturând prin aer sabia însângerată. Ah, ce frumos eram! Victoria întruchipată.

Nu-mi mai lipsea decât să aștept felicitările mărinimoșilor mei dușmani!

Erau vreo cincizeci în raza privirii mele. Și toți strigau, gesticulau... Englezii ăștia nu sunt chiar atât de nepăsători! O frumoasă ispravă militară sau sportivă îi înflăcărează întotdeauna. Bravul hăitaș aflat cel mai aproape de mine era cu totul năucit de spectacolul pe care i-l oferisem: părea lovit de dambla, așa cum stătea

cu gura deschisă, cu degetele țepene și mâna ridicată în aer. Îmi venea să mă întorc și să-l îmbrățișez. Dar în urechi îmi suna deja chemarea datoriei. Or fi fost englezii sportivi și or fi respectând ei frăția ce domnește între sportivi, asta nu înseamnă însă că nu m-ar fi luat prizonier. Pentru misiunea mea n-aveam de ce să mai aștept: văzusem tot ce era de văzut.

Liniile franceze nu mai puteau fi departe, fiindcă, printr-o întâmplare norocoasă, vânătoarea ne apropiase de ele. Am întors spatele vulpii ucise, am salutat cu o ultimă fluturare de sabie și am pornit în galop.

Dar vânătorii nu înțelegeau ca eu să plec așa!

cum eu eram vulpea. Iar vânătoarea și-a reluat cursul peste câmpuri.

Îndată ce am apucat-o spre tabăra lui Massena, își dăduseră seama că eram francez.

Fără ezitare, s-au năpustit cu toții după mine. Nu s-au oprit decât atunci când ajunsesem la mai puțin de o bătaie de pușcă de avanposturile noastre.

Au rămas însă multă vreme acolo, în grup, strigând și agitându-și brațele în direcția mea. Nu, nu cred că o făceau de ciudă. Mai degrabă aș zice că le era sufletul plin de admirație și nu aveau decât o singură dorință: să-l îmbrățișeze pe străinul care dăduse dovadă de atâta curaj, iscusință și elan.

CUM A SALVAT BRIGADIERUL O ARMATĂ

V-am povestit, prieteni, cum i-am înghesuit pe englezi vreme de șase luni, din octombrie 1810 și până în martie 1811, dincolo de liniile de la Torres Vodras. Atunci mi s-a întâmplat să fiu părtaș la vânătoarea lor de vulpi și să le arăt că niciunul dintre sportivii lor nu e în stare șa se ia la întrecere cu un husar din Conflans. Când am pătruns în galop în liniile franceze, cu sângele jivinei încă aburind pe lama sabiei, avanposturile noastre, care îmi urmăriseră de departe isprava, au izbucnit în cinstea mea în urale nestăvilite, iar în urmă vânătorii englezi strigau fără întrerupere și ei. În felul acesta, am avut parte de ovațiile ambelor armate.

Mi se umplu ochii de lacrimi când mă gândesc că am meritat admirația atâtor viteji.

Englezii sunt niște adversari generoși. În aceeași seară, la adăpostul unui steag alb, a sosit în tabără un pachet destinat „ofițerului de husari care a spintecat vulpea”. Am găsit în pachet chiar vulpea aceea, tăiată în două. Așa cum o lăsasem. Mai era și un bilet, scurt, dar scris cu căldură, cum obișnuiesc englezii: îmi spuneau că, din moment ce omorâsem vulpea, nu-mi mai rămânea de făcut altceva decât s-o mănânc.

N-aveau cum să știe că francezii nu obișnuiesc să mănânce vulpi; biletul nu voia să spună altceva decât că ei doreau ca acela care dăduse strălucire vânătorii să guste din vânat. Un francz nu se lasă cu ușurință învins pe terenul curtoaziei, așa că le-m trimis acelor vânători temerari vulpea înapoi, cu rugămintea de a binevoi s-o accepte ca aperitiv la următoarea lor masă vânătoarească.

Iată cum se face războiul între niște dușmani cu sentimente cavalierești!

Din cavalcadă mă întorsesem cu o bună schiță a liniilor englezești, pe care am discutat-o în aceeași seară cu Massena.

Sperasem că informațiile mele îl vor hotărî să atace, însă toți mareșalii erau puși pe sfadă – se apucau de gât ca niște câini flămânzi și îndârjiți. Ney îl ura pe Massena, Massena îl ura pe Junot. Soult îi ura pe Massena și pe Ney.

Din toate aceste pricini, nu se putea ajunge niciodată la nimic. Atâta doar că proviziile erau tot mai sărace, iar minunata noastră cavalerie suferea cumplit din lipsa furajelor.

La sfârșitul iernii, am lăsat locul în întregime pustiit, ca după trecerea unui nor de lăcuste. Nu mai aveam ce mânca. Și totuși, trimiseserăm până foarte departe detașamente însărcinate să caute hrană. Era limpede că până și celui mai curajos nu-i rămânea decât să bată în retragere.

Până și eu m-am văzut constrâns s-o admit.

Dar nu era chiar atât de simplu să te retragi! Nu numai că trupele ne erau slăbite și sfârșite din lipsă de hrană; inactivitatea noastră îl mai și stârniase pe dușman. De Wellington nu ne temeam prea mult. Îl știam viteaz și prevăzător, însă lipsit de îndrăzneală. În plus, i-ar fi fost greu să ne urmărească în chip avantajos

prin ținutul acela devastat. Dar în coaste și în urmă ni se îngrămădiseră o mulțime de răzvrățiți portughezi, țărani înarmați, partizani, care stătuseră toată iarna la o distanță respectuoasă, însă acum, când caii ne erau istoviți, se atârnavă ca muștele de avanposturile noastre.

Viața nu-ți mai valora un sfanț o dată ce cădeai în tînăile lor. Aș putea numi vreo doisprezece ofițeri cunoscuți care au pierit în capcanele lor, și se pot socoti fericiți cei răpuși pe la spate de un glonț primit în cap sau în inimă. Moartea unora a fost atât de îngrozitoare încât nici nu s-au mai trimis explicații familiei.

Tragediile acestea se repetau atât de des și tulburau atât de mult închipuirea oamenilor noștri că era foarte greu să-i faci s-o ia din loc.

Mai ales isprăvile unui nemernic, un șef de bandă poreclit „Zâmbărețul” băgaseră groaza în soldați. Acela era un om înalt și solid, cu chip surâzător, care se aținea cu nelegiuiri lui pe munții din flancul nostru stâng.

Ai putea scrie o carte întreagă despre cruzimile și brutalitățile „Zâmbărețului”. Era puternic fiindcă făcuse în bandă o asemenea rânduială încât ne era teribil de greu să străbatem regiunea stăpânită de el. Băgase în oamenii lui o disciplină severă, păstrată prin pedepse sălbătice. Purtarea asta îl făcuse să ajungă temut, însă ea a mai avut și urmări neașteptate, cum o să vedeți din povestea mea.

Dacă nu l-ar fi biciuit pe propriul său locotenent...

Dar toate la timpul lor!

Retragerea noastră nu se anunța ușoară, însă nu exista altă soluție. Așa că Massena a început să-și mute calabălăcul și bolnavii, de la Torres Vedras, unde își avea cartierul general, la Coimbra, primul post important de pe linia sa de legătură. N-a putut s-o facă totuși fără să atragă atenția partizanilor, care au coborât ca niște roiuri asupra flancurilor noastre.

Una dintre divizii, a lui Clausel, cu o brigadă de cavalerie din Montbrun, era ceva mai departe, la sud de râul Tejo. Trebuia să-l vestim neapărat pe comandantul ei că ne retragem, altfel divizia s-ar fi trezit părăsită în plin pământ dușman. Îmi amintesc că m-am întrebat cum avea să-l prevină Massena pe Clausel. Era clar că niște simpli curieri ar fi fost prinși pe drum, iar detașamentele mici nimicite. Și cu toate acestea, indiferent cum, ordinul de retragere trebuia să ajungă acolo, pentru ca Franța să nu piardă paisprezece mii de oameni.

Nu-mi prea închipuiam că tocmai eu, colonelul Gérard, voi avea cinstea să îndeplinesc o acțiune a cărei strălucire ar fi încununat viața oricui, ridicându-se cu mult deasupra tuturor isprăvilor ce-mi aduseseră renumele.

Pe atunci eram la dispoziția statului-major al lui Massena, care mai avea doi aghiotanți, și ei ofițeri foarte cutezători și foarte deștepți. Unul se numea Cortex, celălalt Duplessis. În ce privește vârsta, mi-o luau înainte, în rest îi lăsam eu în urmă pe ei.

Cortex era mic, negricios, vioi, înflăcărat. Soldatul ăsta admirabil avea însă păcatul de a fi peste măsură de înfumurat; în sinea lui se credea cel mai bun ofițer din armată.

Duplessis era, ca și mine, gascon și, ca toți gasconii, se distingea în absolut orice.

Ne făceam serviciul pe rând. În dimineața aceea era rândul lui Cortex. L-am văzut la micul dejun, însă mai apoi nici el și nici calul lui n-au mai fost de găsit. Massena a rămas mohorât toată ziua (atunci, la el era ceva obișnuit); cea mai mare parte a timpului și-a petrecut-o cercetând prin lunetă liniile engleze și mișcarea navelor pe Tejo. N-a scos o vorbă privitoare la misiunea pe care i-o dăduse camaradului nostru și nici nu se cuvenea să-i pun eu întrebări.

În aceeași seară, spre miezul nopții, stăteam la intrarea cartierului general când mareșalul a ieșit, rămânând nemișcat mai mult de o jumătate de oră. Cu brațele încrucișate pe piept și privirile ațintite în bezna, spre răsărit. Era atât de țeapăn, atât de încordat, încât ai fi putut crede despre forma aceea încotoșmănată, cu bicorn, că nu-i altceva decât o statuie.

La ce se uita, ce încercau ochii lui să găsească? N-am putut să ghicesc. La sfârșit a scos o înjurătură

înciudată, s-a răsucit pe călcâie și a intrat, trântind ușa.

Dimineața, cel de-al doilea aghiotant, Duplessis, a avut o discuție cu Massena, după care a dispărut odată cu calul.

La miezul nopții ședeam în antccameră și mareșalul a trecut prin fața mea. Privind pe fereastră, l-am văzut că se uită spre est. Nemișcat, la fel ca în ajun. A rămas așa o bună jumătate de ceas – pată neagră în întuneric. Apoi a intrat iarăși, a trântit ușa și i-am auzit pintenii și sabia clinchetind pe coridor.

Era un bătrân cumplit chiar și în momentele lui de bună dispoziție. Dar când se înfură, aș fi ales să-l înfrunt mai degrabă pe Împărat decât pe el. În noaptea aceea l-am auzit cum înjura și tropăia deasupra capului meu, însă n-a trimis după mine, iar eu îl cunoșteam prea bine ca să mă duc la el fără să mă fi chemat.

În dimineața următoare, era rândul meu la serviciu. De altfel, nici nu mai era vreun alt aghiotant. Eram preferatul lui.

Cred că avea lacrimi în ochii aceia întunecați când am intrat la el.

— Gérard! Vino încoace! mi-a spus.

Prietenos, m-a apucat de o mână și m-a condus spre fereastra deschisă care dădea spre răsărit. Sub noi se afla tabăra infanteriștilor, iar mai departe liniile cavaleriei, cu lungi șiruri de cai legați de țărâși. Puteam vedea avanposturile franceze, apoi o întindere de pământ neocupat, întretăiată de vii. Dincolo de ea se ridica un lanț muntos, dominat cu măreție de un pisc bine conturat. Munții aveau poalele cuprinse într-un larg brâu de păduri. Un singur drum șerpuia pe acolo, coborând și urcând – alb și îngrijit – până se pierdea într-o văioagă.

— Sierra Merodal, a vorbit Massena. Zărești ceva pe vârful acestui munte?

— Nu.

— Dar acum? m-a întrebat, întinzându-mi o lunetă.

Prin lunetă am observat un fel de movilă, ceva clădit chiar pe creastă.

— Ceea ce vezi, mi-a explicat mareșalul, e un morman de bușteni așezați acolo ca să ne servească drept foc de alarmă. L-am clădit când locurile mai erau în mâinile noastre și, chiar și acum, când nu le mai stăpânim, nimeni nu s-a atins încă de lemnele acelea.

Gérard, astă-seară focul trebuie aprins! O cere Franța, o vrea Împăratul, iar armata – da, e în interesul ei. Doi camarazi de-ai dumitale au plecat până acum să-l aprindă, însă niciunul și nici celălalt n-au ajuns în vârf. Azi e rândul dumitale.

Mă rog Cerului să-ți dea mai mult noroc.

Un soldat nu trebuie să întrebe de ce i se dă un ordin.

Eram deci pe punctul de a mă despărți de mareșal, când el mi-a pus mâna pe umăr, reținându-mă.

— E cazul să știi totul. Așa o să înțelegi cât de însemnat e lucrul pentru care îți riști viața, mi-a spus. La optzeci de kilometri spre sud se află armata generalului Clausel. Și-a așezat tabăra nu departe de un vârf numit Sierra Ossa. Chiar în pisc au și ei un foc de alarmă, lângă care au pus un pichet de gardă. Ne-am înțeles că, dacă vor vedea focul nostru aprinzându-se la miezul nopții, să și-l aprindă pe al lor în semn de răspuns și să se retragă fără nicio clipă de întârziere, venind la întâlnirea cu grosul armatei. Iar dacă nu pleacă imediat, sunt nevoit să-i sacrific.

De două zile tot încerc să-i trimit generalului mesajul ăsta. Trebuie să-l primească astăzi, altfel divizia o să-i fie nimicită.

Ah, prieteni, cum mi se mai umplea inima când vedeam în minte ce însărcinare uriașă îmi încredința soarta! Dacă mă descurcam, ce minunată avea să fie. Noua mea frunză de laur, pregătită pentru coroana de mai târziu! Iar dacă, dimpotrivă, îmi dădeam sufletul, ce moarte mai demnă puteam găsi pentru o asemenea carieră? N-am rostit nicio vorbă, însă gândurile nobile care mă frământau trebuie să mi se fi văzut pe chip, fiindcă Massena mi-a strâns mâna.

— Iată muntele, iată focul de alarmă! mi-a spus. Până acolo n-ai în cale decât partizanii. Nu pot să trimit

forțe importante în misiunea asta, iar pe de altă parte, singur, o să fii descoperit mai greu decât un detașament. Îți încredințez așadar dumitale misiunea și te las să alegi mijloacele potrivite. Dar astăzi, la miezul nopții, vreau să văd focul aprins acolo, pe munte.

— Dacă n-o să fie, atunci vă rog, domnule mareșal Massena, să aveți grijă ca lucrurile să mi se vândă, iar banii să-i fie trimiși mamei mele, am răspuns eu.

Mi-am dus mâna la căciulă, m-am răsucit pe călcâie și am ieșit, cu sufletul luminat de gândul măreței fapte ce-mi stătea în față.

Câteva momente am rămas în camera mea, chibzuind. Faptul că nici Cortex și nici Duplessis, ofițeri foarte capabili și zeloși, nu reușiseră să ajungă în vârful Sierrei Merodal dovedea că locurile erau pline de partizani. Am socotit distanța pe o hartă. Pentru început, șaisprezece kilometri de teren descoperit, prin care trebuia să trec până să ajung la munți. Apoi un brâu împădurit pe coastele de jos ale muntelui, cu mai lat de cinci-șase kilometri. Mai rămânea piscul: nu era prea înalt, dar – fiind golaș – nu-mi oferea niciun ascunziș. Așa arătau cele trei etape ale călătoriei mele.

Mi s-a părut că lucrul cel mai important era să ajung în pădure. După asta totul urma să meargă ușor, căci mă puteam adăposti în umbra copacilor, așteptând căderea nopții ca să mă cațăr spre vârf. De la opt până la douășpe, aveam la dispoziție patru ore de întuneric, tocmai destul pentru urcuș. La urma urmei, trebuia să-mi pregătesc cu deosebită grijă mai ales prima etapă.

Prin ținutul acela neted, călătorii se simțeau îmbiați, fără îndoială, de drumul cel alb. Mi-am amintit că amândoi camarazii mei își luaseră cu ei caii, lucru care i-a pierdut în mod sigur, fiindcă tâlharilor nimic nu le era mai simplu decât să țină drumul sub observație și să pregătească o ambuscadă pentru cei ce l-ar fi folosit. Mi-ar fi fost ușor să călăresc de-a curmezișul câmpiei. Căci eram bine echipat: pe lângă Violette și Rataplan, unii dintre cei mai buni cai de luptă ai armatei, mai aveam și excelentul cal englezesc de vânatoare luat de la Sir Cotton.

Cu toate acestea, după adânci cugetări, m-am hotărât să merg pe jos. Îmi ziceam că mă voi folosi astfel mai ușor de șansele ivite. Peste uniformă mi-am luat o manta lungă, iar pe cap mi-am pus o bonetă cenușie. Poate că o să vă întrebați de ce nu m-am ascuns sub înfățișarea unui țaran, dar eu vă spun că un om de onoare n-are niciun chef să moară așa cum mor spionii. Vă rog să nu confundați o execuție sumară cu moartea câștigată după toate legile războiului!

Pe la sfârșitul dimineții, m-am strecurat afară din tabără, trecând prin cordonul nostru de santinele. Aveam sub manta o lunetă, un pistol mic și sabia. Într-un buzunar vârașem un amnar cu cremene și scamă.

Am mers la adăpostul viilor vreo patru-cinci kilometri, înaintam atât de spornic încât mi-am spus că era destul să fii un ins înzestrat cu minte ascuțită ca să duci la bun sfârșit orice treabă.

Nici vorbă, Cortex și Duplessis, care galopau pe drumul mare, fuseseră imediat reperați, pe când Gérard cel deștept trecea neobservat printre vii. Făcusem cel puțin opt kilometri fără să dau peste vreun suflet de muritor, când am descoperit un mic han înconjurat de căruțe și da oameni despre care nu puteam gândi decât că, fiind mult în fața frontului nostru, erau neîndoielnic dușmani. Târâș, am ajuns într-un loc de unde vedeam mai bine fără să fiu văzut. Oamenii aceia erau niște țărani ocupați să-și încarce căruțele cu butoaie goale. Mi-am văzut de drum.

Am priceput însă curând că sarcina nu-mi va fi ușoară. Cu cât urcam, cu atât via devenea mai rară. Am ajuns în marginea unui loc descoperit, presărat cu moviște de pământ. Stând ascuns într-un șanț, le-am cercetat prin lunetă și n-a trecut mult până să descopăr în vârful fiecăreia câte un pândar. Cu alte cuvinte, partizanii așezaseră, la fel ca noi, posturi mult sau mai puțin avansate. Auzisem vorbindu-se de disciplina impusă de ticălosul care răspundea la numele de „Zâmbărețul”. Ei bine, aveam dovada în fața ochilor: un întreg cordon de santinele se înșira de la o înălțime la alta. Pe oriunde mă întorceam, descopeream numai dușmani. Era din cale-afară de greu să pun la punct un plan de acțiune. Cu atât mai mult cu cât terenul era așa de golaș că nici măcar un șoarece n-ar fi rămas neobservat.

Firește, puteam aștepta noaptea ca să mă strecor prin ochiurile plasei, cum făcusem cu englezii la Torres Vedras, însă muntele era încă departe și n-aș fi ajuns cu niciun chip să aprind focul de alarmă la ora fixată. Am rămas în șanțul acela; clădind mii de planuri, unul mai periculos decât altul. Și deodată m-am trezit cuprins de lumina inspirației, care nu-l ocolește nicicând pe viteazul ce nu se lasă pradă disperării.

Vă amintiți că văzusem dinaintea unui han două căruțe pe care se încărcau butoaie goale. Boii stăteau cu capetele îndreptate spre răsărit, prin urmare căruțele mergeau în direcția care mă interesa. Dacă puteam să mă ascund într-una din ele, aveam mijlocul cel mai bun de a străbate șirul partizanilor.

Planul era așa de simplu și mi s-a părut atât de sortit reușitei că n-am fost în stare să-mi înăbuș un chiot de bucurie, când mi-a venit în cap. Am făcut așadar cale întoarsă până la han. Apoi, ascuns după tufișuri, am putut să observ în tihnă ce se petrecea pe drum.

Trei țărani cu pălării roșii încărcau butoaiele. Prima căruță era plină, așa că începeau s-o încarce pe a doua. Afară, lângă han, niște butoaie goale așteptau să fie suite și ele în căruță.

Șansa mi-a surâs. Întotdeauna am spus că șansa e femeie și că ea nu-i ține piept unui husar tânăr și chipeș.

Pe când pândeam, cei trei țărani au intrat iarăși în han; era cald, iar efortul trebuie că le făcuse sete. Am țâșnit din ascunzătoare cu iuțeala fulgerului, am sărit în căruță și m-am ascuns într-unul din butoaiele goale. Avea fund, nu însă și capac, dar era răsturnat pe o parte și întors cu gura spre interior. M-am ghemuit acolo ca un câine în cușcă, stând cu bărbia proptită în genunchi, fiindcă butoaiele nu erau cine știe cât de încăpătoare, iar eu, pe de altă parte, sunt destul de bine clădit. Curând s-au întors cei trei țărani: am auzit o bufnitură deasupra, cum așezau alt butoi peste al meu. Au mai stivuit destule altele.

Începeam să mă întreb cum voi putea ieși din căruță. M-am încrezut însă în agerimea minții mele și în noroc.

Odată umplută căruța, au pornit-o la drum. Chicoteam neînterupt în butoi, gândindu-mă că țărani aceia de treabă mă duceau unde îmi era dorința.

Înaintam încet, cu țărani mergând alături de căruțe. Am ghicit asta din faptul că-i auzeam vorbind foarte aproape de mine. Trebuie să fi fost niște „fețe vesele”, căci au râs în hohote tot timpul cât a ținut drumul. Ce-i amuza așa? Mister! Limba lor nu-mi era necunoscută, însă nu descopeream nimic de râs în frânturile de discuție pe care le surprindeam.

Am socotit că la mersul obișnuit al unei perechi de boi parcurgem cam trei kilometri și jumătate într-o oră. Prin urmare, când am fost sigur să se scurseseră două ore și jumătate (dar ce ore, prieteni!... amorțit, fără aer, aproape otrăvit de duhoarea scursorilor din butoaie) m-am bucurat, fiindcă trebuia să fi ajuns la marginea pădurii și la poalele muntelui.

Am început așadar să-mi sfarm capul în căutarea unui chip de a ieși din butoi. M-am gândit la diverse soluții, cântărindu-le pe rând, când, deodată, treaba s-a descurcat pe cât de simplu, pe atât de imprevizibil.

Căruța s-a oprit brusc, zgâlțâindu-se.

Am auzit atunci mai multe glasuri groase, într-o discuție însuflețită.

— Unde? Unde? striga cineva.

— În căruța noastră, i-a răspuns o voce.

— Și cine-i? a întrebat un al treilea.

— Un ofițer francez. I-am văzut căciula și cizmele.

S-au pus cu toții pe un râs ce nu se mai sfârșea.

— Eram la posada și tocmai mă uitam pe fereastră, când l-am văzut că sare în butoi. Un toreador urmărit de un taur de Sevilla n-ar fi fugit mai iute ca el!

— Care-i butoiul?

— Asta!

Și țăranul a trântit un pumn în lemn, chiar lângă capul meu.

Ce situație, prieteni, pentru unul ca mine! Când îmi aduc aminte, mai roșesc și azi, după patruzeci de ani. Să stai înghesuit ca un pui și să înghiți batjocurile unor bătărași... Să mai știi că misiunea ți se sfârșea în chip jalnic, dezonorant! Ah, l-aș fi binecuvântat pe cel ce mi-ar fi tras un glonte în țeastă prin lemnul butoiului, punând capăt nenorocirii mele!

Am auzit trosnetul butoaielor aruncate din căruță. Apoi m-am pomenit dinainte cu două fețe bărboase și cu două țevi de pușcă. Partizanii m-au tras de mânecile mantalei, scoțându-mă la lumina zilei.

Trebuie să fi arătat cumplit de caraghios, căci soarele mă orbea, încât clipeam din ochi cu un aer cam zăpăcit. Corpul îmi era îndoit ca al unui cocoșat, iar mușchii mi se întepeniseră în așa hal încât nu mă mai ascultau. Tăvălită prin drojdie de vin, jumătate din mantaja mea primise nuanța unei haine roșii, englezești.

Și câinii ăia râdeau, râdeau înainte! Cu cât mă străduiam să le arăt mai bine disprețul prin care moralicește îi striveam, cu atât râdeau ei mai tare. Asta nu m-a împiedicat să mă port ca omul știut de voi, prieteni: plimbându-mi încet privirea peste cei ce râdeau, n-am găsit niciunul care să-mi pară dispus să mi-o înfrunte fără să clipească.

Mi-a fost de-ajuns privirea aceea rotită pentru ca să pricep situația. Fusesem trădat de țărani și predat - unui avanpost al partizanilor. Erau acolo opt soldați cu fețe sălbătice, bărboase, purtând o batistă de bumbac sub sombrero și haină încinsă în talie cu o fâșie de mătase colorată. Fiecare avea pușcă, plus unul sau două pistoale vârate la brâu.

Șeful, un bandit solid și bărbos, și-a proptit pușca în urechea mea pe când ceilalți mă scotoceau. Mi-au luat mantaua, pistolul, luneta, sabia și, cel mai rău din toate, amnarul și scama. Eram nimic: chiar dacă scăpăm și ajungeam la focul de alarmă, tot n-aveam cu ce să-l mai aprind!

Opt partizani, prieteni, și încă trei țărani. Iar eu dezarmat. Credeți cumva că m-a doborât disperarea? Că Étienne Gérard și-a pierdut capul? Ah, doar mă cunoașteți prea bine!

Însă ei, câinii de briganzi, nu mă cunoșteau încă.

Niciodată nu m-au mobilizat mai mult decât în momentul acela când totul părea pierdut. Ați putea căuta la nesfârșit planul prin care am dispărut de lângă ei.

Ascultați.

Mă coborâseră din căruță ca să-mi scotocească prin buzunare și stăteam în picioare, chiar în mijlocul lor, răsucit și strâmb, însă simțeam amorțeala din ce mai puțin. Îmi puneam deja mintea să caute grabnic o cale de scăpare.

Tâlharii își așezaseră avanpostul într-o trecătoare îngustă: de-o parte peretele abrupt al muntelui, de cealaltă o pantă lungă, sfârșită la câteva sute de pași mai jos, într-o vale cu tufișuri dese. Bandiții, mă înțelegeți, erau munteni încercați, puteau să urce și să coboare mult mai repede decât mine. Eram încălțați cu abarcas, un soi de opincă din piele, legată ca sandalele, cu care își țineau bine echilibrul pe orice teren.

Un om mai puțin hotărât și-ar fi pierdut curajul.

Într-o străfulgerare am întrezărit însă și am folosit o șansă deloc neînsemnată pe care soarta mi-o scosese înainte. Chiar lângă marginea pantei stătea unul din butoaiile de vin. M-am apropiat de el fără să dau de bănuț, după care, cu o săritură de tigru, mi-am zvârlit înăuntru mai întâi picioarele, iar apoi, printr-o răsucire a corpului, l-am făcut să se răstoarne la vale.

Voi putea oare să uit vreodată călătoria aceea de necrezut în care săltăm, și iar săltăm, rostogolindu-mă cu toată iuțeala pe o pantă cumplită, odată cu butoiul?

Am avut grijă să-mi feresc genunchii și coatele, m-am făcut ghem, însă capul îmi ieșea din butoiul lipsit de capac. Doar printr-o minune am rămas cu țeasta întreagă. Prin unele locuri panta era domoală, în altele niște denivelări bruște stânjeneau rostogolirea butoiului, făcându-l să sară prin aer ca o capră. Când cădea din nou pe pământ, mi se părea că toate oasele mi se împrăstie. Îmi şuiera vântul pe la urechi, iar capul mi se învârtea, se tot învârtea... Eram bolnav, aveam amețeli, eram aproape leșinat.

Într-un uriaș trosnet de crengi smulse și frânțe, am nimerit în tufișurile pe care le văzusem mai jos. Pe

când străbăteam încâlceala aceea, am ajuns la o altă pantă, apoi într-un alt desiș, unde, lovindu-se de un arbore semincer, butoiul s-a făcut țandări. M-am târât de sub o grămadă de doage și cercuri, plin de vânătași pe tot corpul, dar inima îmi cânta de bucurie la gândul că săvârșisem acolo o ispravă strălucită: aveam impresia că văd deja, pe munte, focul de alarmă arzând.

În timpul coborârii, niște grețuri cumplite m-au făcut să mă simt tot atât de bolnav ca atunci când, pe ocean, trăisem pentru prima dată urmările acelei agitații marine din care englezii au tras foleose cu atâta perfidie. A trebuit să mă așez pentru câteva clipe, cu capul în mâini, alături de ceea ce mai rămăsese din butoiul meu. Nu era însă momentul potrivit pentru odihnă. Deasupra auzeam strigăte; urmăritorii coborau panta muntelui. M-am aruncat în cel mai încâlcit desiș și am fugit, am fugit până la capătul puterilor.

M-am prăbușit la pământ. Răsuflând greu, mi-am ciulit urechile; nu se auzea nimic. Dușmanii îmi pierduseră urma.

Când răsuflarea mi-a revenit, mi-am reluat drumul, însă prin apa pâraurilor, scufundat până la genunchi, gândindu-mă că s-ar putea să mă vâneze cu câinii. Dintr-un loc bun pentru observații, am descoperit cu încântare că eram pe direcția dorită. Deasupra mea se înălța piscul Merodal, vârful golaș și abrupt ieșea dintre stejarii mărunți care îi acopereau coastele. Pâlcurile acelea de copaci veneau în prelungirea brâului împădurit sub care mă aflam, și am priceput că nu era cazul să mă tem de ceva până când n-aveam să ies la cealaltă margine a pădurii. Mai știam însă că nu mă puteam bizui pe nimeni, că eram lipsit de arme și dușmanul mă căuta. Bineînțeles, nu vedeam niciun tâlhar, dar le auzeam departe fluierăturile ascuțite, iar o dată chiar și o detunătură.

E istovitor să străbați hățșurile!

Așa că mi-a părut bine să mă văd ajuns la copaci adevărați și să găsesc o potecă strecurată printre ei. Adevărat că n-am făcut prostia să merg pe cărare, ci pe alături. Străbătusem de-acum o bună distanță și îmi ziceam că trebuia să fi ajuns aproape de marginea pădurii, când m-a oprit brusc un sunet ciudat, aducând a geamăt. Am crezut mai întâi că scâncea vreun animal, apoi am auzit cuvinte și, printre ele, o exclamație în franceză: „Dumnezeule!” Cu multă grijă m-am apropiat de locul de unde venea zgomotul, și iată ce-am văzut.

Pe un așternut de frunze uscate zăcea un om cu aceeași uniformă cenușie ca și mine. Avea o rană înfiorătoare, căci bucata de pânză pe care și-o ținea apăsată pe piept se înroșise de sânge. Stătea întins într-o baltă de sânge scurs și sub un nor de muște care bâzâiau în așa hal că mi-ar fi atras fără îndoială atenția dacă n-aș fi auzit, gemetele. Am rămas pe loc câteva clipe, temându-mă de vreo capcană. Apoi, mila și dorința de a-i sări în ajutor au învins: am alergat și am îngenuncheat lângă el.

A întors spre mine o privire buimacă. Era Dupiessis, camaradul plecat înaintea mea în aceeași misiune. A fost destul să-i văd obrajii trași și ochii sticloși ca să înțeleg că era pe moarte.

— Gérard! a murmurat el. Gérard!

Nu puteam decât să-l compătimesc sincer. Însă lui, deși viața i se scurgea repede din trup, îi stătea gândul numai la datorie, ca unui gentilom curajos ce era.

— Focul de alarmă, Gérard! Îl aprinzi?

— Ai un amnar și scamă?

— Da, acolo.

— Atunci focul o să ardă în seara asta.

— Pot să mor împăcat. M-au omorât, Gerard. Să-i spui mareșalului că am făcut tot ce-am putut.

— Și Cortex?

— A avut și mai puțin. Noroc. Le-a căzut în mâini și a avut parte de o moarte îngrozitoare. Dacă vezi că nu poți ieși la liman, Gérard, zboară-ți creierii. Să nu mori cum a murit Cortex!

Vocea i-a slăbit, așa că m-am aplecat și mai mult ca să-i înțeleg cuvintele.

— Poți să-mi spui ceva care să-mi folosească în misiune? l-am întrebat.

— Da, da... Pombal. O să te ajute. Ai încredere în Pombal.

Cu aceste cuvinte, și-a lăsat capul să cadă și și-a dat sufletul.

— Să ai încredere în Pombal, iată un sfat înțelept!

Spre marea mea uimire, chiar lângă mine stătea cineva.

Fusesem atât de preocupat de vorbele și de sfatul camaradului meu, încât omul se strecurase până acolo fără să-l fi observat. Am sărit în picioare și m-am întors spre el.

Era înalt și negricios: negru părul, negri ochii, neagră barba, fața îi era prelungă și posacă. Ținea într-o mână o sticlă cu vin, iar în bandulieră avea o flintă de felul celor văzute la tâlharii de partizani. Dar n-a făcut niciun gest de amenințare și am priceput că mă aflu dinaintea omului recomandat de camaradul meu.

— Vai, a murit! a exclamat el, aplecându-se peste Duplessis. A fost rănit, a fugit în pădure, dar am avut norocul să descopăr locul unde a căzut și i-am ușurat chinul acestor ultime ore. Culcușul de frunze eu i l-am făcut, iar acum i-am adus niște vin să-și potolească setea.

— Domnule, i-am zis, vă mulțumesc în numele Franței Nu sunt decât un colonel de cavalerie ușoară, dar mă numesc Étienne Gérard, iar numele acesta înseamnă ceva în armata franceză. Pot să întreb cu cine...?

— Da, domnule. Sunt Aloysius de Pombal și fac parte din familia cunoscutului nobil cu acest nume. Acum sunt prim-locotenent al șefului de partizani știut de toată lumea sub numele de Manueto „Zâmbărețul”.

Vă jur că mi-am dus repede mâna spre locul unde ar fi trebuit să-mi fie pistolul!

La gestul acesta, omul meu a răspuns printr-un surâs.

— Sunt prim-locotenentul lui, dar și dușmanul său de moarte! a adăugat.

Și-a scos haina, și-a desfăcut cămașa, îndemnându-mă:

— Privește!

S-a întors ca să-mi arate spatele plin. De dungi roșii și purpurii, lăsate de bici.

— Uite ce mi-a făcut „Zâmbărețul”. Mie, în ale cărui vine curge cel mai nabil sânge al Portugaliei! Te las să ghicești ce-o să-i fac eu lui.

Avea în ochi atâta mânie și un asemenea rânjel pe buze, încât nu-i puteam pune la îndoială ura. Iar spinarea îi întărea spusele.

— Zece oameni mi-au jurat credință, mi-a spus el. Peste câteva zile, după ce-mi termin aici treaba, sper să ajungem la armata voastră. Până atunci...

Deodată, fața i s-a schimbat. Și-a apucat flinta și m-a luat la ochi:

— Sus mâinile, câine de franțuz! a strigat. Iute, mâinile sus, sau îți zbor creierii!

Ați tresărit, prieteni! Ați făcut ochii mari!

Închipuți-vă atunci cum am putut tresări și ce ochi am căscat eu, văzând că discuția ni se încheie așa de dur. Aveam în față gaura neagră a puștii, iar dincolo de ea o privire fioroasă, tot neagră și ea.

Ce să fi făcut? Nu-mi rămânea decât să ridic nriinile. În aceeași clipă, am auzit glasuri de pretutindeni: strigăte, chemări, apoi pași zoriți. Oamenii cu înfățișarea cumplită năvăleau printre tufișuri. O mulțime de mâini m-au apucat strâns. Nenorocitul de mine, sărman năuc ce eram, ajunseseam încă o dată prizonier al bandiților. Mulțumită cerului, nu mai aveam pistolul pe care să-l smulg de la centură și să-mi trag un glonț în cap. Dacă în momentul acela aș fi fost înarmat, n-aș mai ședează azi în cafeneaua asta, ca să vă spun vouă povești vechi de când lumea.

Înghățat de mâini nespălate și pline de păr, am fost târât prin pădure pe când tâlharul de Pombal le spunea paznicilor mei ce să facă. Era deja seară când am ieșit din partea împădurită a muntelui, urmând să urcăm pe coastă. Ne-am cățărât până am dat peste cartierul general al partizanilor, într-o văgăună aflată nu departe de vârf. Cât despre focul de alarmă, pentru care făcusem atâtea eforturi, l-am zărit acolo, chiar deasupra capetelor noastre: o grămadă de bușteni aranjați în stivă. Cele două sau trei colibe de mai jos aparținuseră de bună seamă păstorilor, – iar acum îi adăposteau pe bandiți.

Legat fedeleș, redus la deplină neputință, m-au aruncat într-una dintre ele și mi-au pus alături cadavrul camaradului meu.

Mă chinuia un singur gând: cum să câștig câteva ore și să ajung pe creastă, lângă grămada de bușteni? apoi ușa temniței s-a deschis și a intrat cineva.

Dacă aș fi avut mâinile libere, l-aș fi sugrumat pe loc: era Pombal; în spatele lui stăteau doi bandiți, dar le-a poruncit să iasă și a închis ușa după ei.

— Nemernicule! i-am strigat.

— Taci din gură! mi-a zis. Sau vorbește încet, că nu știu cine ne ascultă și-i viața mea în joc. Trebuie să-ți spun ceva, colonele. Gérard. Îți vreau binele, așa cum l-am vrut și tovarășului dumitale care a murit. Când stăteam de vorbă lângă corpul lui neînsuflit, am observat că eram încercuiți și că era cu neputință să nu te prindă. Dacă aș fi avut vreo ezitare, ți-aș fi împărtășit acum soarta. Te-am luat imediat prizonier, pentru ca banda să aibă mai departe încredere în mine. Gândește-te bine și o să pricepi că nu era nimic altceva de făcut. Nu știu dacă reușesc să te salvez, dar. Cel puțin o să încerc.

Ah, în ce lumină nouă mi-am văzut situația! I-am spus că o să judec după faptele lui dacă îmi spusese adevărul.

— Asta-i tot ce doresc! mi-a răspuns. Iar acum, îți dau un sfat. Șeful vrea să te vadă: spune-i adevărul, dacă nu vrei să te vâre între două scânduri și să te taie cu ferăstrăul. Nu-l supăra. Dă-i informațiile de care are nevoie. E singura dumitale șansă. Dacă o să câștigi ceva timp, nu-i totul pierdut. Ei, a sosit clipa. Vino chiar acum, ca să nu stârnim bănuieli.

M-a ajutat să mă ridic; Apoi, deschizând ușa, m-a azvârlit brutal afară. Împreună cu oamenii lui, m-a împins înainte, conducându-mă astfel spre locul unde ședea șeful bandiților, înconjurat de temuții lui tovarăși.

Manuelo nu era un bandit oarecare. „Zâmbărețul“ era voinic, vânos, potolit. Avea fața moale și lipsită de barbă, creștetul capului chel. L-ai fi luat drept un desăvârșit tată de familie.

Văzându-i surâsul sincer, nu-mi venea să cred că el era banditul josnic care vârase groaza atât în armata engleză cât și în a noastră. (Mai târziu, pentru violențele lui, ofițerul englez Trent l-a spânzurat pe „Zâmbăreț”). Se așezase pe un pietroi rostogolit de sus și mă privea de parcă ar fi întâlnit o veche cunoștință. Am observat însă că unul din oamenii lui se sprijinea într-un ferăstrău mare, lucru care a avut darul de a-mi spulbera toate iluziile.

— Bine-ai venit, colonele Gérard! mi-a spus. Statul-major al mareșalului Massena ne face, fără îndoială, multă cinste: într-o zi maiorul Cortex, a doua zi colonelul Duplessis, iar acum colonelul Gérard... Va avea oare, mareșalul atâta bunăvoință încât să ne facă el însuși o vizită? Îmi închipui că l-ai văzut pe Duplessis. Pe Cortex o să-l găsești ținut de un copac acolo, ceva mai jos. Nu ne rămâne decât să hotărâm felul cel mai bun în care o să te tratăm pe dumneata...

Nu era o cuvântare din cale-afară de plăcută!

Dar fața lui grasă nu-și contenise surâsul, iar cuvintele acelea fuseseră murmurate ca într-o prietenoasă alintare... Deodată, s-a aplecat spre mine și în ochi i-am citit semnele unei amenințări cât se poate de grave.

— Colonele Gérard! a reluat el. Nu-ți pot promite că-ți cruț viața, fiindcă asta nu stă în obiceiurile noastre. Dar pot să tetrimit la e moarte cumplită sau la una ușoară. Pe care o alegi?

— Ce-mi ceri în schimb?

— Dacă preferi o moarte ușoară, răspunde deschis întrebărilor pe care ți le pun.

Mi-a trecut prin minte un gând neașteptat.

— Vrei să mă omori, am spus! De fapt, puțin îți pasă cum voi muri. Dacă răspund la întrebări, am voie să-mi aleg singur moartea?

— Da. Nu mai târziu de miezul nopții.

— Jură! am strigat.

— Cuvântul unui gentilom portughez ajunge

— Nu scot nicio vorbă până când nu juri!

S-a înroșit de furie, iar privirea i s-a întors spre ferăstrău. Din glasul meu a înțeles însă că o să fac chiar așa cum am spus, și că nu eram eu omul care să se lase intimidat.

Căutând prin haina lui din piele de capră neagră, a dat la iveală o cruce.

— Jur! a spus.

Oh! ce bucurie pe mine la auzul acelui legământ! Ce sfârșit... Ce sfârșit pentru cel dintâi spadasin al Franței! Chiar și numai gândindu-mă la asta, îmi venea să râd de bucurie.

— Aștept întrebările! am zis.

— Juri și dumneata să răspunzi cinstit?

— Pe cinstea unui om de onoare și ofițer, jur!

Vă dați seama că promisiunea asta era un lucru teribil. Dar nu valora nici pe departe cât ceea ce aveam să câștig de pe urma ei.

— Iată un târg foarte corect și foarte interesant! a apreciat „Zâmbărețul”, scoțând din buzunar un carnetel. Ești drăguț să-ți întorci privirile spre tabăra franceză?

M-am răsucit după cum arăta brațul lui și am privit în jos, spre tabăra din câmpie. Cu toate că ne despărțeau douăzeci și cinci de kilometri, fiecare amănunt putea fi văzut ca-n palmă, fiindcă aerul era foarte curat.

Am recunoscut geometria precisă a corturilor și barăcilor noastre, liniile cavaleriei și petele întunecate care marcau pozițiile celor zece baterii de artilerie. Cu câtă amărăciune mă gândeam că minunatul meu regiment mă aștepta acolo, jos. Știind prea bine că oamenii mei nu-și vor mai vedea nicicând colonelul! Cu un singur escadron i-aș fi stârpit de pe fața pământului pe toți bandiții aceia! Ochii mei lacomi s-au umezit de lacrimi când privirile mi s-au așezat pe locul unde stăteau adunați opt sute de oameni gata să-și dea cu toții viața pentru colonelul lor.

Dar tristețea mi s-a risipit la vederea dârelor de fum de la cartierul general din Torres Novas. Acolo era Massena și, cu voia Domnului, aveam să plătesc cu propria mea viață îndeplinirea misiunii. Mi-am simțit pieptul umflându-se de mândrie și bucurie.

Mi-ar fi plăcut să am un glas bubuitoare ca tunetul, ca să pot striga până acolo: „Priviți! Uitați-vă la mine, la Étienne Gérard, care o să mor pentru ca să se salveze armata lui Clausel!”

Și într-adevăr, găseam că e cu totul și cu totul jalnic că o faptă atât de nobilă se împlinea fără ca vreun martor s-o poată aduce la cunoștința urmașilor.

— Acum, a reluat șeful tâlharilor, vezi tabăra și mai vezi și drumul ce duce la Coimbra. E plin de furgoanele și ambulanțele voastre. Asta înseamnă că Massena bate în retragere?

Se puteau zări șirurile întunecate ale furgoanelor și din timp în timp sclipirea vreunui obiect de metal aflat asupra escortei. Chiar dacă n-aș fi făcut nicio promisiune, nu trădam nimic prin faptul că recunoșteam ceea ce era limpede pentru toți.

— Se retrage, într-adevăr! am spus.

— Prin Coimbra?

— Așa cred.

— Dar armata lui Clausel?

Am ridicat din umeri.

— Toate căile spre sud sunt blocate. La Clausel nu poate ajunge niciun mesaj. Dacă Massena se retrage, armata lui Clausel e pierdută.

— Va trebui să-și încerce norocul, am răspuns eu.

— Câți oameni are?

— Vreo paisprezece mii.

— Câtă cavalerie?

— O brigadă din divizia Montbrun.

— Ce regimente?

— Regimentul 4 vânători, 9 husari și unul de cuirasieri.

— Foarte exact! a exclamat el, cercetându-și carnetul. Văd că nu m-ai mințit. Dacă mă minți acum, nici cerul nu te mai ajută!

A trecut în revistă toată armata, divizie după divizie, cerându-mi să-i spun din ce se compunea fiecare brigadă. Mai e cazul să vă asigur că mai bine mi-aș fi smuls limba decât să-i dau toate amănuntele acelea, dacă n-aș fi avut în vedere un scop mult mai important?

I-am spus totul ca să pot salva armata lui Clausel.

La sfârșit și-a închis carnetul și l-a vârât înapoi în buzunar.

— Îți rămân foarte îndatorat pentru informațiile acestea! mi-a zis. Lord Wehington le va avea în mână chiar mâine. Îndeplinit prevederile ce te priveau în târgul nostru. Acum e rândul meu să-mi onorez cuvântul dat. Cum dorești să mori? Ca soldat, de bună seama că ai prefera să fii împușcat. Am cunoscut însă pe unii care credeau că o săritură în prăpastia Merodal ar fi o moarte mai ușoară. Unii au încercat-o; din nefericire, n-am putut niciodată să le aflăm impresiile după o astfel de probă. Ar mai fi ferăstrăul; dar mi se pare că nu prea are trecere. Bineînțeles că te putem spânzura, însă pentru asta am fi nevoiți să coborâm iarăși în pădure. Oricum, promisiunea-i promisiune, și cum îmi pari un on încântător, nu ne vom da înapoi de la niciun sacrificiu ca să-ți îndeplinim rugămintea.

— Ai spus că va trebui să mor înainte de miezul nopții, i-am amintit eu. Prin urmare, îmi aleg ca moment al morții era unsprezece și cincizeci și nouă de minute.

— Prea bine. Găsesc că e cumva copilărește să te atârni astfel de viață, dar dorința o să-ți fie respectată.

— Cât despre felul ei, am adăugat, mi-ar place o moarte pe care toată lumea s-o poată vedea.. Puneți-mă acolo, sus, pe grămada aceea de uscături și ardeți-mă de viu, cum au fost arși atâția sfinți și martiri. Așa n-o să am parte de un sfârșit neînsemnat. Până și Împăratul ar putea să mă invidieze.

Ideea a părut că-l amuză din plin.

— De ce nu? s-a întrebat el. Dacă Massena te-a trimis aici ca să ne spionezi, o să ghicească negreșit ce înseamnă focul de pe munte.

— Chiar așa. Ai nimerit exact unde trebuie. El o să ghicească, și cu toții vor ști că am murit ca un soldat.

— N-am nimic împotrivă, a zis tâlharul cu surâsul lui dezgustător. Pun să-ți aducă niște carne de capră și vin în colibă. Soarele asfințește, e aproape de opt. Peste patru ore, să fii pregătit de moarte!

Ce lume fermecătoare urma să părăsesc! Am privit cu încântare, sub mine, negura aurită în care ultimele raze ale soarelui scăpătat făceau să sclipească apele albastrui din Tejo și să scânteieze pânzele albe ale navelor engleze de transport. Ce minunat era totul și cât de greu mi se părea să renunț la toate acestea!

Există însă lucruri mai frumoase decât un peisaj. Moartea îndurată pentru aproapele tău, onoarea, datorria, credința, iubirea, iată unde stă o frumusețe și mai izbitoare decât cea pe care ochiul o poate vedea! Eram plin de admirație pentru noblețea propriei mele purtări și de nesiguranța în privința faptului că avea să ajungă la cunoștința altora felul cum s-a jertfit cineva pe un rug ca să salveze armata lui Clausel.

Speram asta, ba chiar mă rugam. Dar ce mângâiere mai dulce putea fi pentru mama? Ce exemplu mai minunat pentru armată? Ce mândrie pentru husarii mei!

Când Pombal a intrat în colibă, aducând hrană și vin, prima rugămintă pe care i-am adresat-o a fost să scrie un raport despre moartea mea și să-l trimită în tabăra franceză. Nu mi-a promis nimic, dar eu mi-am înfulecat mâncarea cu mai multă poftă, gândindu-mă că soarta mea glorioasă nu va rămâne neștiută de istorie.

După două ore de când eram acolo, ușa s-a deschis din nou. Șeful tâlharilor și-a vârât capul în colibă. Întunericul mă ascundea, însă un partizan ținea aproape de el o torță, încât i-am văzut ochii și dinții sclipind

când m-a descoperit.

— Gata? m-a întrebat.

— Încă nu-i timpul!

— Ții neapărat să fie cu un minut înainte de miezul nopții?

— Promisiunea-i promisiune.

— Foarte bine. Fie cum vrei! Avem o mică socoteală de-a noastră, fiindcă unul din oamenii mei nu s-a purtat cum trebuie...

— Dios mio, ce se întâmpla acolo?

Din pădurile de sub noi țîșnise un țipăt înfiorător. L-am văzut pe Pombal tremurând ca un cal speriat.

— E diavolul ăla! îl chinuie pe altul cum m-a chinuit pe mine: Hai, să fugim! Să fugim! Numai Dumnezeu ne mai scapă dacă-i cădem în mină!

Unul în spatele celuilalt, ne-am repezit la vale pe poteca aceea pentru capre. Ajunși la poalele muntelui, ne-am înfundat în pădure. Deodată, deasupra capetelor noastre s-a aprins o lumină gălbuie, iar umbrele negre ale trunchiurilor de copac ni s-au așternut înainte. Dăduseră foc rugului. Chiar și de unde eram, distingeam printre flăcări forma cadavrului nemișcat și siluetele bandiților, dansând în jurul focului ca niște canibali. Ah, cum i-am mai amenințat cu pumnul pe câinii ăia!

Pombal știa unde erau așezate avanposturile și cunoștea orice cărare. Am fost nevoiți să facem ocoluri largi. Dar aș fi mărșăluit nenumărate leghe în plus ca să văd ceea ce mi s-a înfățișat dinaintea ochilor către ora două dimineața, când am făcut popas pe o coamă de munte: vatra înroșită și scânteietoara a rugului făcea vârful cel mai înalt al munților Metodai să arate ca în timpul vreunei erupții vulcanice. Iar apoi, încordându-mi privirea, am mai zărit și altceva.

Ceva ce m-a făcut să scot un urlat și să mă rostogolesc pe jos de bucurie. Departe, spre sud, la orizont scânteia o altă mare lumină gălbuie; ba se ștergea, ba reapărea. Nu era nici lampa vreunei case, nici vreo stea. Era răspunsul venit de la focul de alarmă de pe vârful muntelui Ossa. Iar acest răspuns mă asigura că armata lui Clausel primise mesajul pe care Étienne Gérard avusese misiunea să i-l transmită.

CUM A REPURTAT BRIGADIERUL ÎN ANGLIA STRĂLUCITE SUCESE

V-am povestit, prieteni, cum i-am bătut pe englezi la vînătoarea de vulpi: am urmărit animalul ăla cu atâta îndârjire încât haita de câini nu s-a putut ține de mine, și singur, cu propria mea mână, l-am spintecat.

Poate că am dat prea multă importanță acestei întâmplări, dar, victoria sportivă m-a făcut să descopăr o senzație pe care războiul nu ți-o dă. În război Împărți succesele cu regimentul și cu armata; în sport aduni laurii numai tu, fără alt ajutor. Iar englezii au asupra noastră avantajul că toate clasele societății privesc cu mult interes diferitele manifestări sportive. Poate pentru că sunt mai bogați ca noi, poate pentru că-s mai ușuratici... Dar, când am fost prizonier în țara asta, am descoperit cu mirare cât de răspândită era religia sportului și cum cucerea spiritele. Un cal alergând, un cocoș luptător, un om care boxează... Ca să-i poată vedea, cu toții l-ar fi părăsit pe Împărat în plină glorie.

Aș putea vorbi multă vreme despre sportul din Anglia, fiindcă am văzut multe ca oaspete al lordului Rufton, în minunata sa casă de la High Combe, la nord de Dartmoor, așteptând să mă pot întoarce în Franța. Acesta însoțise poliția când m-au urmărit, însă, odată prins, el avusese pentru mine aceleași sentimente pe care le-aș fi avut și eu dacă aș fi văzut, în propria mea țară, un soldat curajos și credincios rămas fără prieteni care să-i vină în ajutor.

Într-un cuvânt, m-a dus la el acasă, m-a îmbrăcat, m-a hrănit și m-a tratat și cum aș fi fost fratele lui. Despre englezi aș zice că sunt întotdeauna niște dușmani generoși și cât se poate de viteji în luptă. În peninsula, cu spaniolii din avanposturi făceau schimb de gloanțe, iar cu englezii schimbam porții de coniac. Între toți oamenii aceia generoși, nimeni n-ar fi putut rivaliza cu admirabilul milord care i-a întins o mână, atât de calduroasă unui inamic aflat la ananghie.

Ah, câte amintiri sportive îmi trezește numele High Combe! Revăd și astăzi, ca în urmă cu patruzeci de ani, casa aceea lungă, joasă, caldă și roșiatică, având coloane albe în fața ușii de la intrare. Lordul Rufton era un mare sportiv și aduna pe lângă el numai sportivi!

O să vă distrați aflând că existau unele exerciții în care eu nu eram la înălțimea lui, dar și altele în care excelam. În spatele casei se întindea o pădure unde se creșteau fazani, iar lordul Rufton avea o mare plăcere să omoare păsările acelea în felul următor: trimitea vameții să le scoată la loc deschis, în timp ce el și prietenii lui așteptau la marginea pădurii și le împușcau atunci când își făceau apariția.

Eu, am fost mai isteț: am urmărit obiceiurile fazanilor și, într-o seară, m-am strecurat în pădure ca să-i dobor pe când stăteau cocoțați prin copaci. Mi-au reușit aproape toate loviturile, însă paznicul de vânatoare, atras de împușcături, m-a implorat în engleza lui grosolană să am milă de cei rămași. În seara aceea am izbutit să-i fac lordului Rufton surpriza ție a-i pune pe masă douăsprezece păsări.

A plâns de bucurie.

— O, Doamne, Gérard! Ai să mă faci să mor de râs! a strigat.

Repetă mereu fraza asta, fiindcă îl amuza felul cum practicam eu sporturile englezești...

De pildă cricketul, cum îi spun ei. Îl joacă vara. Am învățat și eu să-l joc. Rudd, grădinarul-șef, era un renumit campion de cricket, la fel și lordul Rufton.

În fața casei se întindea o peluză; acolo m-a învățat Rudd să joc. Iată un chip minunat de a-ți petrece timpul, un adevărat joc pentru militari căci fiecare jucător încearcă să lovească pe celălalt cu mingea, și n-ai voie să parezi lovitura decât cu un baston prăpădit. În spate, trei țăruiți îți arată linia dincolo de care nu te poți retrage. Vă asigur că nu-i joc de copii! Și vă mărturisesc că, în ciuda celor nouă campanii ale mele, am simțit că pâlesc când mi-a şuierat prima minge pe la ureche. A fost atât de rapidă, că nici n-am avut vreme să ridic bățul ca s-o parez. Din fericire, nu m-a nimerit și s-a lovit de țăruiții care marcau limita. Era rândul meu să atac și al lui Rudd să se apere.

Când eram copil, în Gasconia, învățasem să arunc pietre, departe și precis. Prin urmare, eram sigur că o să-l pot lovi pe englezul acela de treabă. Scoțând un strigăt, m-am repezit înainte și am aruncat mingea spre el. Mingea a zburat ca un proiectil de tun către coastele lui, însă Rudd, fără o vorbă, și-a legănat bățul și mingea s-a ridicat în văzduh la o înălțime surprinzătoare. Lordul Rufton a aplaudat, lansând strigăte de entuziasm. Și iarăși a fost rândul meu să arunc mingea. De data asta i-a șters capul și am avut impresia că și el s-a făcut palid. Dar grădinarul ăsta era un tip curajos și mi-a ținut piept încă o dată.

Ah, prieteni, bătuse ceasul triumfului meu! Era îmbrăcat cu o jiletcă roșie și am ochit tocmai jiletca. Am zvârlit... Ați fi crezut că eram artilerist, nu husar, atât de precisă mi-a fost lovitura. Cu un strigăt de disperare (strigătul scos de orice viteaz când e înfrânt), a căzut peste țăruiții de lemn din spatele lui, iar aceștia s-au prăvălit de-a valma pe jos. Era nemilos milordul ăla englez, pentru că râdea atât de tare încât i-a fost cu neputință să-i sară servitorului în ajutor. Mie, învingătorului, mi-a revenit sarcina de a alerga la jucătorul acela curajos, să-l îmbrățișez și să-l ridic de la pământ, copleșindu-l cu elogii, încurajări și consolări. Se simțea rău, nu putea sta în picioare. Totuși, ca un adversar cinstit, a declarat că victoria mea nu fusese obținută din întâmplare.

— A făcut-o dinadins! A făcut-o dinadins! repetă.

Da, cricketul e un sport grozav! Aș mai fi jucat bucuros, dar lordul Rufton și Rudd mi-au spus că sezonul era prea înaintat și că nu se mai juca cricket.

Ce nebunie din partea mea, biet moșneag slăbănog, să stărui cu succesele acelea!

Dar v-am mărturisit care că bătrânețea mea se mângâie cu amintirea femeilor care m-au iubit și a bărbaților pe care i-am învins? Îmi place să-mi amintesc că la cinci ani după întâmplările acestea, când lordul Rufton a venit la Paris (războiul se sfârșise), m-a asigurat că numele meu rămăsese celebru în toată partea de nord a ținutului Devonshire datorită isprăvilor mele sportive. Se mai vorbea încă, mi-a spus el, mai ales de meciul de box pe care l-am avut cu onorabilul Baldock...

Ascultați, să vedeți ce s-a petrecut.

Deseori, seara, o grămadă de sportivi se adunau la lordul Rufton, unde goleau numeroase sticle de vin, pariau și pe luna de pe cer, discutau despre cai și despre vulpi. O, da, îi țin minte bine pe oamenii ăia trăsnii!

Sir Barrington, Jack Lupton din Barnstaple, colonelul Addison, Johnny Miller, lordul Sadler și rivalul meu, onorabilul Baldofok. Erau, cu toții, de aceeași speță: bețivi, zăpăciți, certăreți, cartofori, plini de capricii ciudate și iubitori de țicneli.

Și totuși, în felul lor erau foarte admirabili. În afară de Baldock, ăla, o matahală ce se lăuda tot timpul cu dibăcia lui la box. Fiindcă își bătea joc de francezi, pe motiv că nu-i preocupă sportul, m-am văzut obligat să-l provoc la jocul în care era din cale-afară de bun.

O să-mi spuneți, prieteni, că nu era un lucru prea înțelept, însă butelcuța cu lichior trecuse de mai multe ori pe la mine, iar sângele tinereții îmi curgea fierbinte prin vine. Perfect, aveam să mă bat cu lăudărosul ăla! Și aveam să-i arăt că, dacă nu ne pricepem, măcar nu suntem lipsiți de curaj!

Lordul Rufton nu voia să mă lase.

Am insistat.

Ceilalți erau încântați și îmi trăgeau scatoalce peste spinare.

— Nu, nici vorbă, Baldock! E oaspetele nostru! spunea Rufton.

— Treaba lui! aprecia altcineva.

Haide, Rufton! a strigat lordul Sadler. N-or să-ți faci nimic dacă îți pun mânuși.

Asta l-a înduplecat.

Cât despre mânuși, cât erau de caraghioase!

Au adus patru caltaboși de piele, semănând oarecum cu niște mânuși de scrimă, mult mai mari. Le-am tras pe mâini, după ce ne-am scos hainele și vestele. Masa cu pahare și parafe a fost împinsă într-un colț al încăperii. Iată-ne față în față! Lordul Sadler ședea într-un fotoliu, cu un ceas în mână.

— Time! a anunțat el.

Vă spun deschis, prieteni, în momentul acela am simțit că tremur așa cum nu mi se mai întâmplase la niciun duel. Cu o sabie sau cu un pistol în mină, nici nu mi-ar fi păsat. Dar așa. Știam doar că trebuie să mă bat cu englezul ăla mătăhălos și, deși aveam mâinile vârate în caltaboși, să fac tot ce puteam ca să-l înving. Vai-vai! De la bun început m-am văzut lipsit de arma mea cea mai bună.

— Atenție. Gérard, fără lovituri de picior! mi-a șoptit lordul Rufton la ureche.

Și doar n-aveam decât niște prăpădiți de pantofi de bal. Omul era solid; câteva lovituri de picior bine plasate m-ar fi lăsat, fără îndoială, stăpân pe situație.

Dar în box, ca și în scrimă, există o etichetă, așa că a trebuit să-mi înfrânez pornirea. Mă uitam la englez, întrebându-mă cum să-l iau prin surprindere. Avea niște urechi mari și clăpăuge; dacă-l apucam de ele, îl puteam trânti la pământ. Am dat să încerc și m-am repezit înaintea, dar m-au încurcat mânușile acelea alune-coase și de două ori mi-a scăpat. M-a lovit, însă puțin îmi păsa de loviturile lui, și l-am apucat iarăși de ureche. A căzut, m-am rostogolit peste el și l-am lovit zdravăn cu capul de podea. Ah, cum mai râdeau, cum aplaudau englezii ăia admirabili!

Mă loveau cu palma pe spate...

— Pariez oricât pe francez! striga lordul Sadler.

— Nu joacă corect! a urlat adversarul meu, frecându-și urechile înroșite. M-a atacat când eram la podea.

— Riscul dumitale! i-a zis lordul Rufton nepăsător.

— Time, a anunțat lordul Sadler.

Am înaintat din nou unul spre celălalt.

Era roșu de furie, iar în ochii lui mici se citea răutatea unui bulldog. Fața îi era răvășită de ură. În schimb, eu am dat dovadă de o stăpânire exemplară. Un gentilom francez se bate fără să urască.

M-am oprit înaintea lui și m-am înclinat, ca într-un duel. În salut poți pune grație și curtoazie tot așa de

bine ca și sfidare. Eu le-am pus pe toate trei, adăugând și o nuanță de batjocură în felul cum mi-am ridicat umerii. Tocmai atunci și-a găsit să mă lovească. Am căzut pe spate. Dar în clipa următoare eram din nou în picioare și m-am aruncat într-un corp la corp plin de înverșunare. I-am răsucit pe rând urechea, părul, nasul. Am redescoperit brusc plăcerea nemaipomenită a luptei.

Vechiul strigăt de triumf mi s-a smuls de pe buze.

— Vive Empereur! am urlat, lovindu-l cu capul în stomac.

Și-a petrecut un braț pe după gâtul meu, m-a ținut cu o mână și cu cealaltă m-a pocnit. Mi-am înfipt dinții în brațul lui, încât a țipat de durere.

— Fii atent, Rufton! Fii atent, bătrâne, mă muști! a gemut el.

Ne-au despărțit cum aș putea uita momentul acela?

Cum aș putea să uit râsetele, aclamațiile, felicitările? Nici chiar adversarul meu nu s-a arătat ranchiunos, ci mi-a strâns mâna. L-am sărutat pe amândoi obraji. Cinci ani mai târziu, am aflat de la lordul Rufton că purtarea mea frumoasă din seara aceea era încă vie în amintirea prietenilor mei englezi.

Dar nu despre isprăvile mele sportive mi-ar plăcea să vă vorbesc astă-seară. Mă gândesc să vă spun despre lady Jane Dacre și despre ciudata aventură prilejuită de ea.

Lady Jane Dacre era sora lordului Rufton și stăpâna casei. Mă tem că înainte de a veni eu s-a simțit cam singură; era o femeie nemaipomenit de frumoasă și neasemuit de distinsă. De altfel, asta se putea spune despre multe englezoaice din vremea aceea. Pe cât de neciopliți, de grosolani și de vulgari erau bărbații, îmbrăcați ca niște țopârlani și nesocotind cu totul arta plăcerilor, pe atât de adorabile și de duioase erau femeile.

Lady Jane și cu mine am devenit buni prieteni, căci îmi era cu neputință să beau trei sticle de Porto după cină, cum făceau gentilomii aceia din Devonshire, și mă retrăgeam în salonul unde, în fiecare seară, ea ciupea o harfă, iar eu cântam cântece de acasă. Momentele acelea atât de plăcute îmi mai potoleau durerea care mă mistuia la gândul că regimentul meu înfrunta dușmanul fără șeful pe care învățaseră să-l iubească și să-l urmeze. Aș fi ajuns deseori în culmea disperării citind în ziarele englezești despre frumoasele lupte care se desfășurau în Portugalia și la frontierele Spaniei, socotindu-le pe cele la care am lipsit, și asta din cauza nefericitei mele căderi în mâna soldaților comandați de Milord Wellington.

Din câte v-am spus despre lady Jane, ați tras concluzia cuvenită, nu-i așa, prieteni?

Îată-l pe Étienne Gérard vârat în societatea unei femei tinere și drăguțe. Oare ce însemna asta pentru el? Și ce însemna pentru ea? Nu se cădea ca eu musafir și prizonier, să mă îndrăgostesc de sora gazdei mele.

Am fost rezervat. M-am purtat cu discreție. Am încercat să-mi stăpânesc emoțiile și să le descurajez pe ale ei. Mi-e teamă, totuși, că m-am trădat, căci ochii devin cu atât mai grăitori cu cât gura rămâne mută. Tremurul degetelor cu care îi întorceam paginile partiturii i-a dezvăluit secretul. Dar ea... Ea a fost admirabilă! În astfel de afaceri femeile au un adevărat geniu al amăgirii. Dacă nu i-aș fi ghicit taina, deseori aș fi putut crede că uita de prezența mea în casă. Ore în șir rămânea pierdută în cea mai încântătoare melancolie, timp în care eu îi admiram fața palidă și buclele părului la lumina lămpii. Ce dulce emoție îmi cuprindea inima la gândul că o tulburasem atât de mult! Dacă încercam să-i vorbesc? Tresărea pe scaun și mă privea prefăcându-se (ah, admirabil, repet!) surprinsă că mă descoperă în încăpere. Mă topeam de dorință să mă arunc la picioarele ei, să-i sărut mâna albă, să-i spun că-i ghicisem taina și că n-aveam să-i înșel încrederea!... Dar, nu! Nu eram egalul ei. Mă aflu sub acoperișul său în calitate de dușman naufragiat. Buzele trebuiau să-mi rămână pecetluite. Mă sileam să-i imit minunata indiferență prefăcută. Însă vă dați seama că încercam, cu orice prilej, să-i fiu de folos.

Într-o dimineață, lady Jane plecase cu faetonul ei până la Okehampton, iar eu umblam pe drum în speranța că aș fi putut s-o întunesc la întoarcere. Era pe la începutul iernii; taluzurile erau acoperite de ierburi ce se ofileau. Nimic mai sumbru decât acest Dartmoor sălbatic, stâneos, adevărat ținut al vântului și al ceții! Tot plimbându-mă, îmi spuneam că-i firesc ca englezii să fie atinși de plictis. Chiar și eu îmi simțeam

inima grea. M-am așezat pe o piatră, am privit peisajul acela deprimant. Gânduri pline de tristețe, de presimțiri neplăcute; mi se revărsau în suflet. Însă, deodată, am văzut pe drum ceva ce m-a făcut să sar în sus de uimire și furie.

La cotitură apăruse un faeton; poneiul galopa mâncând pământul. Înăuntru se afla femeia pe care sperasem s-o întâlnesc. Lovea poneiul cu cravașa ca atunci când încerci să scapi de un mare pericol și, din când în când arunca priviri în urmă. Din cauza curbei nu puteam vedea ce o alarma atât de tare și am pornit-o înainte, să înțeleg ce se întâmplă.

În clipa următoare l-am zărit pe prigonitor; uimirea mi-a fost și mai mare, când l-am văzut mai bine. Era un gentilom îmbrăcat cu haina roșie pe care o poartă vânătorii englezi, călare pe un cal mare și sur. Galopa nebunește, ca la curse, iar pasul lung al superbului animal pe care îl ținea strâns între genunchi l-a făcut să ajungă în scurtă vreme în dreptul faetonului. S-a aplecat și a apucat hăturile poneiului ca să-l oprească. Imediat a început o discuție cu lady Jane, se încovoia în șa, vorbind cu înflăcărare; ea se trăgea tot mai departe de el, de parcă îi era frică și-l detesta.

Bănuieți, prieteni, că nu era un spectacol pe care să-l privesc cu calm. Ah, ce tare îmi bătea inima când mă gândeam că mi se ivea prilejul să-i fiu de folos unei femei ca lady Jane!

Am alergat... Doamne, cum am mai alergat! Înșfârsit, cu sufletul la gură, fără să fiu în stare să vorbesc, am ajuns la faeton. Bărbatul m-a onorat cu o privire de englez; era atât de absorbit de discuție încât nu mi-a dat nicio atenție, iar femeia n-a scos o vorbă. Stătea rezemată de spătar, iar fața ei adorabilă era îndreptată spre străin: el era un om care n-ar fi trecut neobservat: înalt, bine făcut, brunet. Când i-am cântărit avantajele, m-am simțit cuprins de gelozie. Vorbea repede și cu o voce joasă, așa cum fac englezii când sunt grăbiți.

— Ți-am spus, Jinny! Numai și, numai pe tine te iubesc! repeta el. Nu-mi purta pică, Jinny. Să uităm trecutul. Hai, spune-mi că nu te mai gândești la asta!

— Niciodată, George! Niciodată! A strigat ea.

O roșeață întunecată a năpădit obrajii acelui tânăr chipeș. Era furios:

— De ce nu mă poți ierta, Jinny?

— Nu pot uita trecutul.

— Ah! Ba da, trebuie să-l uiți! Te-am rugat destul s-o faci. Acum îți poruncesc. Am dreptul ăsta. Sunt drepturile mele, înțelegi?

A apucat-o de mâna pe lady Jane.

Dar eu îmi recăpătasem suflul.

— Doamnă, am zis scoțându-mi pălăria, deranjez cumva? Sau aş putea să vă fiu cu ceva de folos?

Niciunul din ei nu mi-a dat însă mai multă importanță decât unei muște bâzâitoare.

Se priveau drept în ochi.

— Mă voi folosi de drepturile mele, ți-o spun. Am așteptat destul!

— Greșești dacă vrei să mă obligi, George!

— Te dai bătută?

— Nu, niciodată!

— E ultimul tău cuvânt?

— Da.

A tras o înjurătură și și-a retras mâna de pe lady Jane.

— Foarte bine, scumpă doamnă, vom vedea!

Am intervenit cu cea mai mare demnitate:

— Scuzați, domnule...

— Ah! Tu să te duci la dracu! a strigat, întorcând spre mine o față răvășită de furie.

Și în aceeași clipă a dat piteni calului, coborând apoi panta în galop.

Lady Jane s-a uitat după el până a dispărut, și m-a cuprins mirarea s-o văd mai curând zâmbitoare decât

ofensată. După asta s-a întors spre mine și mi-a întins mâna.

— E foarte drăguț din partea dumitale, colonele Gérard. Aveai cele mai bune intenții, nu mă îndoiesc...

— Doamnă! i-am răspuns. Dacă ați binevoi să-mi dați numele și adresa acestui domn, aş face în așa fel încât să nu vă mai supere niciodată.

— Nu vreau scandal, te implor!

— Doamnă, puteți conta pe caracterul meu. Vă asigur că niciun nume de femeie nu va fi rostit de mine în decursul celor ce vor urma. Trimițându-mă la dracu, acest gentilom m-a scutit de grija de a născoci un motiv de ceartă.

— Colonele Gérard! a reluat femeia plină de gravitate, dă-ți cuvântul de soldat și de onoare că povestea asta va rămâne între noi și că n-ai să-i spui fratelui meu nimic din ce ai văzut. Promite-mi!

— Dacă trebuie...

— Contează pe cuvântul dumitale. Acum urcă lângă mine. În drum spre High Combe am să-ți explic niște lucruri.

Primele cuvinte din explicație m-au sfâșiat ca o lovitură de sabie.

— Omul acela, mi-a spus ea, e soțul meu.

— Soțul dumitale!

— Nu știai că sunt măritată?

Emoția mea părea că o surprinde.

— Na știam.

— E lordul George Dacre. Ne-am căsătorit acum doi ani. Nu-i nevoie să-ți spun ce necazuri mi-a făcut. L-am părăsit și m-am adăpostit în casa fratelui meu. Până acum m-a lăsat în pace. În primul și în primul rând trebuie să împiedic un duel între soțul și fratele meu. Gândul ăsta mă umple de oroare. Așa că lordul Rufton nu trebuie să știe nimic de întâlnirea noastră de astăzi.

— Dacă pistolul meu vă poate scăpa de o grijă...

— Nu, nu? Scoate-ți asta din minte! Amintește-ți că mi-ai promis, colonele Gérard. Și nicio vorbă la High Combe în legătură cu ce ai văzut!

Soțul ei! Îmi închipuisem că era o tânără văduvă. Și iată că bruta cu fața bronzată care mă trimisese la dracu era soțul acestei duioase porumbițe!... O, măcar dacă mi-ar fi îngăduit s-o scap de pacostea aia! Nu-i divorț mai rapid și mai sigur decât cel pe care puteam să i-l aranjez! Ce păcat! Făgăduiala e însă făgăduială... Aveam să mă supun. Gura avea să-mi rămână pecetluită.

Peste o săptămână urma să plec de la Plymouth la Saint-Malo și credeam că nu voi mai afla niciodată urmarea acelei povești. Și totuși, era scris să fie și o urmare în care eu să joc un rol deosebit de amuzant și cât se poate de onorabil

La trei zile după incidentul despre care v-am vorbit, lordul Rufton a intrat ca o furtună în camera mea. Era palid, iar purtarea îi trăda cea mai adâncă tulburare.

— Gérard! a strigat. N-ai văzut-o pe lady Dacre?

O văzusem după micul dejun, dar se făcuse amiază.

— Pe toți sfinții, e o ticăloșie la mijloc! a zbierat sârmanul meu prieten, măsurând în lung și-n lat încăperea, ca turbat. Intendentul a venit să-mi spună că o cabrioletă, purtând în ea o pereche, a fost văzută coborând în goană pe drumul ce duce la Tavistock. Când vehiculul a trecut prin fața potcovăriei, fierarul a auzit un țipăt de femeie. Jane a dispărut. Dumnezeuule, cred că ticălosul ăla de Dacre a răpit-o!

A sunat, plin de mânie.

— Doi cai, în clipa asta! a strigat. Colonele Gérard, ia-ți pistoalele! Ori se întoarce Jane de la Gravei Hanger, ori High Combe va avea un nou stăpân!

Nici nu trecuse o jumătate de oră și, ca doi cavaleri rătăcitori de pe vremuri, săltăm în șa ca să salvăm o doamnă aflată în primejdie. Lordul Dacre locuia lângă Tavistock. La fiecare pasă, la fiecare trecere de

pod, auzeam vorbindu-se despre cabrioleta zburătoare care ne-o luase înainte; nu putea fi nici o îndoială în privința destinației sale.

Pe când galopam, lordul Rufton mi l-a descris pe cel în urmărire a căruia porniserăm. Numele lui era cuvântul prin care în întreaga Anglie obișnuiau să denumească tot felul de păcate, își dobândise o reputație grozavă la băutură, la femei, la zaruri, la cărți, la curse, așadar – pe scurt – în toate formele de dezmăț. Făcea parte dintr-o familie nobilă, care sperase că va renunța la viciile lui după căsătoria cu nespus de frumoasa lady Jane Rufton. Câteva luni s-a purtat bine, într-adevăr, după care a rănit în punctul cel mai sensibil sentimentele tinerei sale soții, printr-o legătură nedemnă. Ea părăsise domiciliul conjugal și căutase adăpost la fratele ei, de unde era limpede că, împotriva voinței sale, fusese răpită.

Vă întreb, prieteni, ar putea avea doi bărbați o cauză mai dreaptă de apărare?

— Acolo-i Gravei Hanger! mi-a strigat.

Pe coasta înverzită a unei coline se afla a casă veche din cărămidă și lemn. Numai în Anglia poți vedea ceva atât de frumos.

— E un han lângă îngrăditura parcului, O să lăsăm caii acolo, a adăugat.

În ce mă privește, aș fi preferat să merg călare până la poartă, iar acolo să cer cu hotărâre ca femeia să ne fie înapoiată.

Cauza noastră era atât de dreaptă!

Dar mă înșelam.

Primul lucru de care se teme un englez, lucrul de care se teme cel mai tare, e legea. Nu uitați că a făcut-o el însuși și că, odată făcută de el, legea îl terorizează; îi face și pe cei mai îndărătnici să se încline în fața ei. Un englez ar surâde dacă ar fi în pericol să-și rupă gâtul. Dar dacă ar ajunge în fața legii, pur și simplu s-ar prăbuși; or, după lordul Rufton, legea nu era de partea noastră.

Lordul Dacre avea tot dreptul să-și ia nevasta, căci din punct de vedere legal era soția lui, iar situația noastră nu era cu nimic mai bună decât dacă în clipa aceea ne-am fi pregătit să violăm și să jefuim o proprietate particulară. Hoții nu intră nicicând pe ușa din față. Am fi putut lua femeia cu forța, ori prin vicleșug, însă n-o puteam lua prin lege, care ne era potrivnică.

Iată ce-mi dezvăluia prietenul, meu pe când ne strecuram prin parc înspre un boschet aflat aproape de ferestrele casei. De acolo puteam cerceta fortăreața, puteam vedea dacă era cu puțință s-o atacăm, și în primul rând puteam intra în legătură cu fermecătoarea femeie răpită.

Eram așadar tupilați în boschetul acela, lordul Rufton și cu mine. Fiecare cu câte un pistol în buzunarul hainei, iar în suflet cu o hotărâre de neclintit: să nu plecăm fără damă.

Am cercetat cu ardoare toate ferestrele casei, care era destul de mare, într-adevăr. N-am descoperit nici urmă de prizonieră, însă dărele adânci rămase în pietrișul aleii de la roțile cabrioletei spuneau mult. Fără nicio îndoială, ajunseseră. Ghemuiți ascunși între niște tufe de oleandru, am ținut un consiliu de război, întrerupt de un incident neașteptat.

În ușa casei a apărut un bărbat înalt, cu o ținută numai bună pentru un grenadier de linie. Când și-a întors spre noi fața bronzată și ochii albaștri, l-am recunoscut pe lordul Dacre. A coborât cu pași mari aleea presărată cu pietriș, venind drept spre ascunzătoarea noastră.

— Ieși de-acolo, Ned! a strigat. Paznicul de vânatoare tocmai se pregătește să-ți trimită o ploaie de gloanțe în cap. Hai, bătrâne, ieși! Nu te mai ascunde după tufișuri!

Situația noastră nu avea nimic eroic în ea.

Sărmanul meu prieten s-a ridicat. Era roșu la față, ori-mai degrabă stacojiu. Am sărit și eu în picioare și m-am înclinat cu toată demnitatea de care eram în stare.

— Ia te uită! Asta-i francezul, nu-i așa? a întrebat el, uitând să-mi răspundă la salut. Am mai avut de-a face cu el. În ce te privește, Ned, știam c-ai să ne urmărești, așa că te așteptam. Te-am văzut străbătând parcul și ascunzându-te în boschet. Intră, bătrâne, și să jucăm cu cărțile pe masă!

Părea stăpân pe situație, diavolul ăla de om! Stătea acolo, cât era de lung, și se simțea în largul lui pe propriul său pământ, pe când noi ieșeam plouați din ascunzătoare.

Lordul Rufton n-a scos o vorbă, după cutele de pe fruntea lui și după privirea întunecată, îmi dădeam seama că se apropia furtuna.

Lordul Darce ne-a condus înăuntru, iar noi l-am urmat îndeaproape. Ne-a poftit într-un salon cu panouri de stejar și a închis ușa după noi. Apoi m-a măsurat de sus până jos cu priviri insolente.

Vasăzică, așa, Ned! a spus. A fost o vreme când o familie de englezi putea să-și rezolve problemele ivite înăuntrul ei fără martori.

— Ce legătură are străinul ăsta cu sora ta și cu soția mea?

— Domnule, i-am răspuns, îngăduiți-mi să observ că nu e vorba doar de o chestiune de soră sau de soție. Sunt prietenul doamnei. În această calitate, am privilegiul pe care-l are oricare gentilom de a apăra o femeie de orice brutalitate. Și numai prin acest gest îți pot arăta ce gândesc despre dumneata.

Mai țineam în mână mănuașă de călărie; l-am plesnit peste obraz.

S-a dat înapoi, surâzând cu amărăciune. Privirile lui au primit duritatea cremenii.

— Prin urmare, ți-ai adus cu tine bățaușul, Ned? a vorbit el din nou. Ai fi putut cel puțin să te bați tu însuși, dacă tot o să ajungem să ne batem!

— Da, o să ne batem! a strigat lordul Rufton. Chiar acum, aici!

— După ce-l lichidez pe francezul ăsta fanfaron, i-a răspuns lordul Dacre.

S-a repezit spre o masă așezată deoparte și a deschis un sertar cu încuietore de aramă.

— La naiba! a strigat. Unul din noi doi o să iasă din încăperea asta cu picioarele înainte: ori el, ori eu! Nu-ți vreau niciun rău, Ned. Dar, pe Jupiter, am să-țiucid spadasiul tot așa de sigur cum mă cheamă pe mine George Dacre. Alege-ți pistolul, domnule, și trage peste masă. Sunt încărcate. Ochește bine și omoară-mă dacă poți. Căci, pe Dumnezeuul meu, dacă nu mă nimerești, eu n-am să scap ocazia!

În zadar a încercat lordul Rufton să ia cearta pe socoteala lui.

În mintea mea erau limpezi două lucruri: mai întâi, că lady Jane se temea cel mai tare de un duel între soțul și fratele ei, iar al doilea, că, dacă-l omoram pe acest milord necioplit, aș fi făcut cel mai bun lucru din lume.

Lordul Rufton nu-l dorea de cumnat, Lady Jane nu-l voia de soț. Prin urmare eu, Étienne Gérard, prietenul lor, m-aș fi achitat de datoria de recunoștință avută față de ei, scăpându-i de năpasta aceea. De altfel, nu mai aveam de ales, fiindcă lordul Dacre era tot atât de nerăbdător să-mi tragă un glonte în inimă pe cât doream eu să-i fac același serviciu. Degeaba a pledat lordul Rufton, degeaba a venit cu argumente. Afacerea își urma cursul.

— Dacă tot trebuie să te bați cu oaspetele meu și nu ca mine, cel puțin fixați-o pentru mâine dimineață, și de față cu doi martori! a strigat în cele din urmă. Peste masă e crimă curată, asta e!

— O crimă pe placul meu, Ned! i-a răspuns lordul Dacre.

— Ca și pe al meu, domnule! am adăugat.

— Atunci, eu nu mă amestec! a declarat Lordul Rufton. Fii atent, George, dacă îl ucizi pe colonelul Gerard în asemenea condiții, n-ai să mai stai pe scaunul tău din Camera Lorzilor, ci pe banca acuzaților. Un lucru e clar: eu n-o să fiu martor.

— Domnule, am zis, sunt gata să-mi fac treaba, și fără martori.

— Nu se poate, legea nu îngăduie așa ceva! a strigat lordul Dacre. Hai, Ned, nu face pe prostul! Vezi bine că vrem să ne batem. La naiba, bătrâne! Tot ce îți cerem e să lași să cadă o batistă.

— Nu mă amestec deloc în povestea asta!

— Atunci nu-mi rămâne decât să caut pe cineva care să fie de acord!... a hotărât lordul Dacre.

A aruncat o bucată de pânză peste pistoalele de pe masă și a sunat. A intrat un valet.

— Cheamă-l pe colonelul Berkeley. Îl găsești în sala de biliard.

Câteva clipe mai târziu și-a făcut intrarea un englez lung și slab, înzestrat cu o mustață impunătoare (lucru destul de rar la această rasă spanatică). Mai târziu am aflat că mustață nu purtau decât cei din Gardă și husarii. Colonelul Berkeley făcea parte din Gardă. Avea un aer ciudat. Era palid, părea vlăguit, toropit, indiferent. Trăgea dintr-o țigară lungă și neagră, care îi ieșea din gură ca un arac de viță-de-vie. Ne-a cercetat pe rând cu un veritabil calm englezesc și n-a părut deloc surprins când i s-au adus la cunoștință intențiile noastre.

— Cu totul de acord! a spus el.

— Eu am refuzat să fiu martor, colonele Berkeley! a strigat lordul Rufton. Ține cont de faptul că duelul ăsta nu poate avea loc fără contribuția dumată. Prin urmare, o să te fac răspunzător de tot ce-o să se întâmple.

Colonelul Berkeley părea să fie o autoritate în materie. Și-a scos țigara din gură și ne-a explicat regulile cu o nepăsare nemaipomenită.

— Împrejurările sunt neobișnuite, dar nu și neregulate, i-a spus lordului Rufton.

Acest domn a dat o palmă. Celălalt a primit-o. Treaba e clară. Ora și condițiile sunt fixate de persoana care cere satisfacție. Reclamantul dorește asta imediat și chiar aici, pe deasupra mesei. În regulă. Are acest drept. Sunt gata să-mi asum răspunderea.

Nu mai era nimic de zis. Mâhnit, lordul Rufton s-a așezat într-un colț al încăperii, cu sprâncenele coborâte și mâinile îndesate în buzunarele pantalonilor de călărie. Colonelul Berkeley a examinat cele două pistoale și le-a pus în mijlocul mesei. Lordul Dacre stătea la un capăt, eu la celălalt, despărțiți prin doi metri și jumătate de mahon lucios. În fața căminului, cât spatele la foc era colonelul cel deșirat, cu o batistă în mână stângă și strângând între degetele mâinii drepte țigara.

— Când las batista, ne-a spus, fiecare ia un pistol și trage cum crede de cuviință. Sunteți gata?

— Da! am răspuns într-un glas.

Și-a desfăcut palma și batista a căzut. M-am aplecat cu repeziciune și am înhățat un pistol, însă masa, cum am mai spus, avea doi metri și jumătate lărgime, iar un milord cu brațe lungi putea ajunge la arme mai ușor decât mine. Încă nu mă ridicasem de tot când a tras, și așa se explică faptul că am rămas în viață. Dacă aș fi stat drept, glonteile lui mi-ar fi zburat creierii. N-a făcut decât să-mi pârlească părul. Și chiar atunci, pe când ridicam pistolul să trag, s-a deschis ușa și am simțit două brațe înlănțuindu-mă. Lângă mine se afla lady Jane, cu chipul ei minunat, înflăcărat, pătimaș.

— Nu trage! Colonele Gérard, de dragul meu, nu trage! a strigat ea. E o greșală. O să-ți povestesc... O neînțelegere. O greșală! E cel mai bun și mai scump dintre soți. N-o să-l mai părăsesc nicicând.

Mâinile i-au alunecat în lungul brațului meu și s-au oprit pe pistol.

— Jane! a protestat lordul Rufton. Vino cu mine. N-ar trebui să fii aici. Hai să plecăm!

— Chestia asta e neregulamentară! a bombănit colonelul Berkeley.

— Colonele Gérard, n-ai să tragi, nu-i așa? Mi s-ar frânge inima dacă l-ai răni!

— Ah, nu, Jinny! a strigat lordul Dacre. Lasă-ne să mergem până ia capăt! Când am tras eu, el s-a purtat ca un bărbat și nu vreau să-l împiedice cineva să tragă la rândul lui. Orice s-ar întâmpla, e ceea ce mi se cuvine!

Dar eu și cu doamna schimbaserăm deja o privire fugară care i-a spus totul. Și-a desprins mâinile de pe armă.

— Las în seama colonelului Gérard viața soțului meu și fericirea mea..

Cât de bine mă cunoștea femeia aceea admirabilă! Am rămas o clipă nehotărât, cu pistolul încărcat în mână. Adversarul meu mă privea sfidător. Pe fața lui bronzată nu tresărea niciun mușchi; ochii albaștri, cu privire îndrăzneată, nici nu clipeau...

— Hai, domnule! Trage! a țipat colonelul din fața căminului.

— S-o sfârșim odată! a spus și lordul Dacre.

Voiam măcar să le arăt în ce măsură era viața lui la cheremul meu. Era o datorie față de mine însumi, față de demnitatea mea. Am aruncat o privire în jur, căutându-mi o țintă.

Colonelul îmi privea adversarul, se aștepta să-l vadă prăbușindu-se sub glonțul meu. Îi vedeam profilul; ținera lungă, vârâtă între buze, avea la capăt trei centimetri de scrum. Iute ca fulgerul, am ridicat pistolul și am tras.

— Îngăduiți-mi să vă scap de scrum, domnule i-am zis, înclinându-mă cu o grație de care habar n-aveau insularii ăia.

Sunt convins că greșeala se datora pistolului, nu mie. Dar mi-a venit greu să-mi cred ochilor când am văzut că retezasem țigara exact la un centimetru de gura colonelului.

Câtva timp m-a ținut cu o privire nemișcată; chiștocul rupt abia îi trecea de mustața ușor părliță. Îl văd și acum cu ochii lui buimaci, plini de mânie, și cu, fața alungită parcă și mai mult.

Apoi a început să vorbească. Întotdeauna am zis că englezii nu-s deloc un neam posac și flegmatic, trebuie doar să-i scoți din țâțâni.

Nimeni n-ar fi protestat cu mai multă ușurință la vorbă decât colonelul acela.

Lady Jane și-a astupat urechile.

— Haide, haide! a observat lordul Dacre cu asprime. Uîți, colonele Berkeley, că mai e și o doamnă în încăperea asta,

Colonelul a salutat, țeapăn.

— Dacă lady Dacre ar avea amabilitatea să iasă, i-aș putea spune acestui francez nenorocit ce cred eu despre el și despre farsele lui de maimuțoi!

În momentul acela am fost măreț. Intenționat n-am luat în seamă vorbele de ocară și am ținut cont numai, de provocarea de la urmă.

— Domnule, i-am spus, vă prezint cu dragă inimă scuze pentru acest incident regretabil. Simțeam că, dacă nu-mi descarc arma, onoarea lordului Dacre ar fi avut de suferit și totuși, după ce am ascultat-o pe doamna, era cu neputință să trag în soțul ei. Așadar, am căutat o țintă și am avut uriașul ghinion de a vă reteza țigara de lângă gură, când eu doream doar să-i scutur scrumul. Pistolul mi-a făcut figura. Iată explicația mea, domnule. Dacă, după ce mi-ați auzit scuzele, mai credeți că vă datorez satisfacție, mai e nevoie să vă spun că e o dorință pe care mă grăbesc să v-o îndeplinesc?

Era, fără îndoială, o purtare plină de eleganță, căci am câștigat astfel toate inimile.

Lordul Dacre a făcut un pas înainte și mi-a strâns mina.

— Zău, domnule, mi-a spus. N-am crezut vreodată că o să simt pentru un francez ce simt acum pentru dumneata. Ești un bărbat adevărat, un gentilom. Asta-i tot ce pot spune.

Lordul Rufton nu și-a descleștat dinții, însă faptul că mi-a strâns mâna a valorat cât un compliment. Până și colonelul Berkeley m-a onorat cu cuvinte pline de bunăvoință și mi-a dat asigurări că n-o să se mai gândească niciodată la țigara aceea mizerabilă.

Cât despre ea... Ah, să fi văzut cum m-a privit! Să-i fi văzut obrajii împurpurați! Și ochii umezi! Și buzele fremătătoare!... Când mă gândesc la frumoasa mea lady Jane, așa o revăd. Cu toții ar fi vrut să mă rețină la cină, dar vă dați seama, prieteni, că nu era momentul potrivit nici pentru lordul Rufton și nici pentru mine să rămânem prea mult la Gravei Hanger.

Perechea aceea abia împăcată nu-și dorea altceva decât singurătatea.

În cabrioletă, el o convinsese de sinceritatea căinței sale; erau din nou un soț și o soție care se iubeau. Dacă o luau de la capăt, nu era mai bine să plec? De ce să tulbur pacea aceea de familie? Chiar fără să vreau, simpla mea prezență, prestanța mea ar fi putut înrâuri sentimentele doamnei... Nu, trebuia să mă smulg din loc! Rugămințile ei nu m-au putut opri. Peste ani și ani, am aflat că una din cele mai fericite căsnicii din ținut era a soților Dacre, și nici niciun nor nu venise să le umbrească fericirea.

Și totuși, dacă el ar fi știut să citească în sufletul soției sale... Dar aici nu mai insist. Taina unei femei

e sfântă, e numai a ei... Mă tem să nu fie înmormântate împreună în vreun cimitir din Devonshire. Poate că lady Jane nu mai trăiește decât în amintirea unui biet pensionar bătrân al armatei franceze...

El, cel puțin, n-o va uita niciodată.

CUM S-A DUS BRIGADIERUL PÎNĂ LA MINSK ȘI S-A ÎNTORS

În seara asta aș vrea să am dinainte un vin ceva mai tare, prieteni: mai bine unul de Burgundia decât de Bordeaux. Căci, vedeți, îmi simt inima grea, bătrâna mea inimă de soldat.

Ce lucru ciudat e bătrânețea care pune stăpânire pe un trup de bărbat! Nici nu-ți dai seama, nu pricepi; mintea îți rămâne neschimbată, și uiți că sărmanul tău corp se prăbușește. Dar vine un moment când ruina se face simțită, când adevărul crud te izbește (tot așa de orbitor ca sclipirea unei săbii rotite năvalnic) și te face să-l pui față în față pe cel care ai fost cu cel care ești. Eu am făcut azi confruntarea. Așa că în seara asta aș bea un vin de Burgundia. Un vin alb. Un Montrachet...

Domnule, îți rămân îndatorat!

Mi s-a întâmplat în dimineața asta, pe Câmpul lui Marte. O să-l iertați pe un biet bătrîn care își spune necazurile, nu-i așa, prieteni? Ați văzut parada. Nu era splendidă? Eu stăteam în tribuna rezervată vetera- nilor decorați. Panglica de pe piept îmi ținea loc de invitație. Crucea o păstrez cu grijă acasă, într-o cutioară de piele. Ne-au făcut cinste, așezându-ne chiar în locul unde se dă onorul: Împăratul și trăsurile curții se aflau în dreapta noastră.

N-am mai luat parte la o paradă de ani și ani, pentru că nu-mi plac o grămadă de lucruri. Nu-mi plac pantalonii roșii ai infanteriștilor. Infanteria de odinioară lupta în pantaloni albi. Roșul era culoarea cava- leriei. Încă puțin, și-or să ne ia și pintenii, și căciula! Dacă aș fi asistat la parăzile de dinainte, s-ar fi putut crede că eu, Étienne Gérard, m-am predat. Așa că am stat acasă. Dar cu războiul ăsta din Crimeea e altce- va: nu puteam lipsi când sună adunarea celor viteji.

Pe onoarea mea, mărsăluiesc bine infanteriștii ăștia! Nu-s prea trupeși, dar sunt vânjoși și chipeși. M- am descoperit când au trecut prin fața mea. A urmat artileria. Tunuri frumoase, cai frumoși, bărbați frumoși. Mi-am ridicat pălăria la trecerea lor. Apoi au venit geniștii. Și în cinstea lor mi-am fluturat pălăria. Nu exis- tă cineva mai curajos decât un genist. A urmat rândul cavaleriei, lăncieri, cuirasieri, vânători și spahii. Pe toți i-am salutat cu pălăria, în afară de spahii, Împăratul n-avea spahii.

Ei, și după ce-au trecut, cu cine credeți că s-a încheiat parada? Cu o brigadă de husari, și încă în pas șarjat! Ah, prieteni, totul era acolo: mândrie, faimă și frumusețe, fulger și scânteieri, tropot de copite, clinchet de frâie, panașe unduind ca valurile, fețe distinse și pline de simțire, un nor învăluitor, săbii mișcate ca într-un dans!

Când i-am văzut, inima mea a început să bată cum bat tobele semnalul de atac. Iar în coada coloanei, nu era oare chiar regimentul meu, vechiul și iubitul meu regiment?

Am mângâiat cu ochii dolmanele gri-argintii, păturile pestrițe ale cailor. În clipa aceea, anii s-au scuturat de pe mine și i-am revăzut pe falnicii mei bărbați, caii mei minunați, așa cum erau ei în urmă cu patruzeci de ani, urmându-și tânărul colonel și măturând totul în trecerea lor, puternici și mândri, plini de tinerețe și de forță.

Am ridicat bastonul:

— Trăiască Împăratul! Atacați! înainte! Trăiască Împăratul!

Trecutul era acela care dădea ordine prezentului. Dar val, ce voce pierită! Unde era glasul ce răsună cândva de la un capăt la celălalt al unei brigăzi întregi? Și mâna care abia mai mișca un baston! Să fi avut vreodată mușchii de foc și oțel ce nu-și găseau pereche în toată armata lui Napoleon?

Văzându-mă și auzindu-mă, lumea a zâmbit.

M-au aclamat, Împăratul a râs și a salutat.

Însă pentru mine prezentul era doar un vis nedeslușit; adevărați erau cei opt sute de husari pieriți și

Étienne cel de altădată. Destul! Un viteaz e în stare și înfrunte bătrânețea așa cum i-a înfruntat pe cazaci și pe ulani. Dar sunt zile când vinul de Montrachet e mai bun decât cel de Bordeaux.

Se duc cu toții în Rusia?

Atunci o să vă povestesc o întâmplare din Rusia.

Ah, ce coșmar! Sânge și gheață. Gheață și sânge. Chipuri sălbatice cu favoriții încărcăți de zăpadă.

Mâini învinețite, întinse după ajutor. Iar peste nesfârșita întindere albă, un lung șir negru, de siluete în mișcare, șonticăind cale de o sută de kilometri; apoi încă o sută de kilometri; și mereu încep o sută de kilometri pe aceeași câmpie albă.

Câte o pădure de brad schimba uneori decorul. Câteodată se prelungea până unde începea cerul rece și albastru. Dar șirul cel negru înainta întruna, poticnit.. Oamenii aceia vlăguiți, zdrențăroși, morți de foame, neavând putere să privească în stânga sau în dreapta, cu sufletul înghețat, cu fețele palide și spatele încovoiat, mergeau mereu spre Franța, ca fiarele rănite spre bârlog.

Nimeni nu vorbea. Abia li se auzeau pașii pe zăpadă. O singură dată i-am auzit râzând. La ieșirea din Vilna, când un aghiotant a galopat până în capul acelei înspăimântătoare coloane și a întrebat dacă asta era Marea Armată.

Cei care l-au auzit au ridicat capetele, privind în jur. Când i-au văzut pe oamenii aceia amărâți, regimentele nimicite, scheletele cu căciuli prevăzute cu pană care alcătuiseră cândva Garda, au izbucnit în râs, iar râsul lor a cuprins întreg convoiul ca un foc de artificii. În viața mea am auzit destule gemete, strigăte, urlete, niciodată însă ceva atât de cumplit ca râsul acela al Marii Armate.

De ce n-au fost zdrobiți de ruși oamenii aceia aflați la capătul puterilor? De ce nu i-au străpuns cazacii cu lăncile, de ce n-au fost duși cu grămada, prizonieri, până în străfundurile Rusiei?

Când te uitai la șarpele negru ce-și desena pe zăpadă drumul cotit, de-a parte și de alta mai vedeai umbre cenușii ce se mișcau încoace și încolo ca norii. Cazacii ne dădeau târcoale ca lupii pe lângă o turmă de oi. Dar pricina pentru care nu ne atacau era că toată gheața Rusiei n-ar fi reușit să înghețe curajul soldaților noștri. Până la urmă se găsea întotdeauna cineva gata să se pună între sălbaticii aceia și prada lor.

Un bărbat, mai presus decât mulți alții, s-a ridicat din ce în ce mai sus pe măsură ce pericolul creștea și și-a câștigat un mai mare renume în dezastru decât cel dobândit în victorie.

În cinstea lui ridic paharul, în cinstea lui Ney, Leul Roșu, care se întorcea să-și pândească dușmanul peste umăr, iar dușmanul se temea să se țină prea aproape de el. Îi văd și astăzi fața mare și albă, crispată de furie, ochii da un albastru luminos lăsând să țâșnească flăcări, și-i aud vocea tunătoare și zguduitoare ce acoperea bubuitul puștilor. Chipiul său lucios, fără pană, a fost emblema care i-a unit pe francezi în zilele acelea cumplite.

Se știe prea bine că nici eu și nici regimentul husarilor din Conflans n-am ajuns până la Moscova. Am fost lăsați pe liniile de legătură de la Borodino. Mă întreb și acum cum de-a putut înainta Împăratul fără noi.

Chiar din acel moment am început să pricep că judecata îi slăbea și că el nu mai era bărbatul de altădată. Dar un soldat trebuie să execute ordinele. Așa că am rămas în satul acela otrăvit de cadavrele a treizeci de mii de oameni care și-au pierdut viața în bătălia cea mare. Mi-am petrecut sfârșitul toamnei ocupându-mă de refacerea cailor și de îmbrăcăminte pentru oamenii mei. Și am făcut treaba asta atât de bine, încât atunci când armata s-a retras, husarii mei erau cei mai fercheși călăreți, numai buni să întărească ariergarda de sub ordinele mareșalului Ney.

Ce s-ar fi făcut fără noi în săptămânile de groază care au urmat?

— Ah, Gérard! mi-a spus el într-o seară...

Nu se cade, însă, să repet cuvintele lui. Mă mulțumesc să spun că a rostit cu voce tare ceea ce toată armata gândea, fără excepție. Ariergarda acoperea armata, iar husarii din Conflans acopereau ariergarda. Întreg adevărul e cuprins în fraza asta. Cazacii ne atacau neîncetat. Și mereu îi țineam la distanță. Nu era zi în care să nu dăm săbiilor de lucru. Trăiam cu adevărat o viață de soldat

Dar a venit un moment când, între Vilna și Smolensk, situația s-a înrăutățit.

Împotriva cazacilor și chiar a frigului puteam lupta, nu însă și împotriva foamei. Cu orice preț trebuia să găsim hrană.

În noaptea aceea Ney a trimis după mine și m-am dus să-l întâlnesc în furgonul pe care îl folosea pentru dormit. Își ținea capul între mâini. Era ostenit de moarte, trupește și sufletește.

— Colonele Gérard, mi-a spus, lucrurile merg din ce în ce mai rău. Oamenii nu mai au nimic de mâncare. Ne trebuie alimente.

— Poate caii? am sugerat.

— În afară de cei câțiva cavaleriști ai dumitale, nimeni nu mai are.

— Fanfara? am zis.

A început să râdă, cu toate că era disperat.

— De ce fanfara? m-a întrebat.

— Numai luptătorii au valoare.

— Ai să joci până la ultima carte, ca mine! Bine, Gérard, prea bine!...

Mi-a strâns mâna.

... Dar mai avem o șansă, Gérard!...

A luat un felinar din plafonul furgonului și a luminat o hartă întinsă dinaintea lui.

— La sud de noi se află orașul Minsk, a spus el. De la un dezertor rus am aflat că la primărie au depozitat o mare cantitate de grâu. Îți iei atâtea oameni de câți socotești că ai nevoie, te repezi până la Minsk, iei grâul, încarci toate căruțele pe care le poți rechiziționa în oraș. Și mi le aduci undeva, între locul ăsta și Smolensk. Dacă nu reușești, o să avem cu un detașament mai puțin. Dacă reușești, salvezi armata.

Nu se exprimase bine, fiind limpede că în caz de eșec nu era vorba pur și simplu de pierderea unui detașament. În război calitatea contează tot atât de mult ca și cantitatea. Și totuși, ce misiune plină de onoare! Și ce riscuri mărețe! Dacă niște muritori puteau vreodată să reușească, atunci e sigur că grâul urma să fie adus de la Minsk.

I-am spus asta, adăugând câteva cuvinte înflăcărâte despre datoria unui soldat viteaz, până când mareșalul, peste măsură de emoționat, s-a ridicat și m-a împins cu simpatie afară din furgun.

Era clar ca bună ziua că, pentru a reuși, nu trebuia să iau cu mine o forță prea însemnată, urmând să contez pe surpriză mai mult decât pe număr. Un detașament mare nu s-ar fi putut ascunde cu ușurință, ar fi fost greu de hrănit și i-ar fi stârnit pe toți rușii din împrejurimi să se adune ca să-l distrugă. Pe de altă parte, dacă un mic detașament de cavalerie reușea să treacă prin bariera cazacilor, n-avea să mai întâlnească, fără îndoială, alte trupe în față, căci știam că grosul armatei rusești se afla îndărătul nostru la câteva zile de marș.

Grâul acela trebuie să fi fost păstrat, de bună seamă, pentru ei.

Până la urmă am ales un escadron de husari și treizeci de lăncieri polonezi care să mă însoțească în acea aventură. În aceeași seară am plecat din tabără, luând-o spre Minsk.

Din feridre, nu era lună plină, așa că am trecut fără să fim atacați de dușman. De două ori am zărit focuri mari arzând pe zăpadă, iar în jurul lor lungi țărushi sclipitori: erau lăncile cazacilor, pe care ei și le împlântau așa înainte de-a se culca. Tare ne-ar fi plăcut să dăm o mică navală printre ei, fiindcă aveam de răzbunat destule mizerii. Privirile camarazilor mei treceau de la mine la petele roșii ce străpungeau întunericul, și înapoi...

Pe cinstea mea, vă jur că mă ispitea să-i las s-o facă, deoarece cazacii trebuiau să ia aminte și să se țină la distanță de armata franceză.

Dar un bun general știe să găsească pentru fiecare lucru momentul potrivit Prin urmare înaintam pe zăpadă în tăcere, lăsând bivouacurile acelea dușmane când în dreapta, când în stângă noastră. În spate, pe cerul întunecat, un șir de flăcări arătau locul unde sărmanii și nenorociții noștri camarazi se chinuiau să mai ajungă o zi de lipsuri și de suferințe.

Toată noaptea am călărit încet călăuzindu-ne după steaua polară, pe care o lăsam mereu în urma cailor. În zăpadă erau destule căări; mergeam pe ele ca să nu observe nimeni că pe acolo trecuse un detașament de cavalerie. În plus, dacă țineam potecile, puteam nimeri în vreun sat, și doar acolo aveam vreo șansă să ne procurăm mâncare.

La ivirea zorilor, străbăteam o pădure de brad și copacii erau așa de încărcăți de zăpadă că lumina zilei abia răzbătea printre crengi. Când am ieșit de acolo, se făcuse ziuă plină: globul soarelui se ridica deasupra acestei nesfârșite câmpii de zăpadă, care se colorase în roșu aprins.

Mi-am oprit husarii și lăncierii la adăpostul pădurii și am cercetat ținutul. Nu departe de noi era o mică gospodărie. Mai încolo, la câțiva kilometri, un sat. Și mai departe, ridicându-se la orizont, turla unui oraș însemnat. Trebuia să fi fost orașul Minsk. N-am văzut nicăieri vreua semn care să trădeze prezența dușmanului. Era limpede că trecuserăm prin cordonul cazacilor și că până la țintă, nu ne mai stătea nimic în cale. Oamenii mei au scos un țipăt de bucurie când le-am explicat cum stăteam, apoi am luat-o fără întârziere spre sat.

Am mai spus că aproape de noi se afla o mică gospodărie. Pe când ne apropiam de ea, am văzut un frumos cal sur legat la poartă, purtând o șa de-a armatei ruse. Am pornit imediat în galop. În aceeași clipă, însă, un bărbat a ieșit din casă. Alergând ca un disperat a sărit în șa, apoi a dat pintoni calului, care a țâșnit înainte în așa fel încât un nor de zăpadă înghețată și scârțietoare i s-a ridicat de sub copite.

Epoletii auriți străluceau în lumina, soarelui: era un ofițer rus.

Dacă, nu-l prindeam, ar fi dat alarma în tot ținutul! Am îndemânat-o pe Violette la galop.

Soldații mei m-au urmat. Dar niciun cal nu se putea măsura cu Violette: dacă nu reușeam să-l prind eu pe rusul acela, nimeni n-ar fi reușit. Era nevoie de un cal foarte rapid și de un călăreț cu totul și cu totul ieșit din comun ca să poată spera să-l întrecă pe Étienne Gérard călare pe Violette!

Rusul acela tânăr era un bun călăreț și nici calul lui nu era rău deloc, însă eu câștigam teren. Se întorcea mereu ca să vadă ce fac.

Avea trăsături regulate, cu ochii lui de vultur era chiar băiat frumos. Mi-am dat seama că, aprecia distanța dintre noi. S-a întors brusc: un fulger și un glonte au şuierat pe la urechea mea. Am ajuns în dreptul său înainte ca el să fi avut când să-și scoată sabia.

Furios, și-a îmboldit calul cu pintonii. Galopam unul lângă altul peste câmpie. L-am prins cu mâna stângă de umărul drept. Am văzut că-și duce mâna la gură. L-am tras iute peste oblâncul șei mele și l-am apucat de gât ca să nu poată înghiți.

Calul i s-a prăbușit, dar îl țineam zdravăn, iar Violette s-a oprit din goană.

Primul a ajuns lângă noi sergentul Oudin, de la husari.

Era soldat vechi, a înțeles din prima privire.

— Țineți-l bine! a strigat. Mă ocup eu de rest.

Și-a luat cuțitul și i-a vârât lama printre dinții înțeleștați ai rusului. A răsucit-o cu atâta dibăcie, încât l-a silit pe celălalt să deschidă gura. Pe limbă avea o bucațică de hârtie umedă, pe care tare mult i-ar fi plăcut s-o înghită.

Oudin i-a scos-o din gură, iar eu mi-am luat mâinile de pe grumazul rusului. Din felul cum s-a uitat la hârtie, pe jumătate strangulat, mi-am dat seama că era vorba de un mesaj nemaipomenit de important. Își agita mâinile ca și cum ar mai fi vrut încă să mi-l smulgă.

Și totuși, a ridicat din umeri și a zâmbit fără ranchiună când mi-am cerut scuze pentru brutalitatea mea.

— Iar acum, la treabă! am zis, văzând că încetase să-și frece gâtul și să tușască.

Dumneata cine ești?

— Alexei Barakov.

— Gradul și unitatea?

— Căpitan la dragonii din Grodno.

— Ce bilet duceai?

— O scrisoare pentru-iubita mea.

Pe care o cheamă, am observat eu cercetând adresa, hatmanul Platov. Să fim serioși, domnule! Asta-i un document militar însemnat, pe care-l duci de la un general la altul. Spune-mi imediat ce conține.

Ascultați, și-o să aflați!

Vorbea o franceză admirabilă, ca mulți dintre rușii cultivați. Dar nu-i era necunoscut nici faptul că, dintr-o mie de ofițeri francezi, abia de se găsea unul care să știe vreun cuvânt rusesc. Pe bilet era scris un singur rând: „Puști fratizuzi priidut v Minsk. Mi gotovi”. Am „citit” și am dat din cap. L-am arătat husarilor mei. Niciunul n-a priceput o iotă.

Polonezii erau toți niște soldați neciopliți care nu știau nici și scrie, nici să citească, în afară de sergentul venit din Memel, din Prusia răsăriteană. Acesta, însă, nu știa limba rusă.

Să-ți vină turbarea, nu alta! Eram convins că pusese mâna pe un secret important de care putea să depindă siguranța armatei, și nu-l puteam descifra.

L-am mai rugat o dată pe prizonier să mi-l traducă, i-am oferit chiar și libertatea în schimb.

N-a făcut decât să zâmbească.

Eram obligat să-l admir, căci mi-a răspuns cu surâsul cu care aș fi răspuns și eu în locul lui.

— Spune-mi măcar cum se numește satul acela.

— Dobrova.

— Și presupun că orașul de colo e Minsk.

— Da, Minsk.

— Atunci ne ducem în sat și-o să găsim noi curând pe cineva care să ne tălmăcească depeșa asta.

Am pornit-o din nou călare. Prizonierul mergea între doi oameni cu puștile încărcate.

Satul nu era mare. Am pus câte o santinelă la cele două capete ale singurului drum, ca să nu poată pleca nimeni. Trebuia să facem popas. Mai trebuia să găsim ceva de mâncare pentru oameni și pentru cai, fiindcă umblaserăm toată noaptea și mai aveam încă mult de parcurs.

În mijlocul satului se înălța o clădire mare de piatră.

M-am îndreptat spre ea.

Era casa preotului, un bătrân nesuferit și prefăcut, care la toate întrebările ne-a răspuns fără pic de bunăvoință. N-am văzut în toată viața mea o ciumă ca el! Dar singura lui fată, gazda casei, nu-i semăna deloc! Era brunetă, lucru rareori întâlnit în Rusia, cu pielea albă ca laptele, părul ca pana corbului și cu cei mai minunați ochi negri pe care i-a văzut vreodată un husar.

De la prima privire am înțeles că o subjugasem. Când te cheamă datoria, nu-i momentul să te gândești la dragoste, de bună seamă, însă, în vreme ce înfulecam gustarea modestă pe care mi-se pusese dinainte, am stat de vorbă destul de degajat cu stăpână casei.

După o oră eram cei mai buni prieteni din lume.

Prenumele ei era Sofia, dar numele de familie nu i l-am aflat niciodată. Am învățat-o să-mi spună Étienne și am încercat s-o înveslesc, pentru că fața ei frumoasă era tristă, iar din minunații ochi negri picurau lacrimi.

Am stăruit să-mi mărturisească pricina supărării.

— Cum să nu fiu tristă? a suspinat, vorbind o franceză încântătoare. Unul dintre sărmanii mei compatrioți e prizonierul vostru. L-am văzut dus între doi husari de-ai dumitale când ați intrat în sat.

— Riscurile războiului, am spus. Astăzi e rândul lui. Poate că mâine o să fie al meu.

— Dar gândiți-vă, domnule...

— Étienne, am corectat-o.

— Oh! Domnule...

— Étienne!

— Bine, fie! a exclamat ea, roșind atât de drăguț încât mi s-a părut și mai frumoasă. Gândește-te, Étienne, că ofițerul acela tânăr o să fie dus la armata voastră și-o să moară de foame și de frig. Dacă e adevărat că soldații voștri suferă pe drumul de retragere, la ce te poți aștepta în cazul prizonierilor?

Am ridicat din umeri.

— Se vede pe fața ta că ești bun, Étienne! a continuat ea. Nu-l condamna pe tânărul ăsta la cine știe ce moarte cumplită. Lasă-l să plece, te implor!

Mă ținea de talie cu mâna delicată. Cu ochii ei negri și rugători se uita adânc în ochii mei...

Mi-a trecut o idee prin cap. Aveam să-i împlinesc dorința, dar cerându-i în schimb un serviciu. Am poruncit ca prizonierul să fie adus în încăpere.

— Căpitane Barakov, i-am spus, domnișoara m-a rugat să-ți dau drumul, și sunt dispus s-o fac. Îți cer însă cuvântul că ai să stai în casa asta douăzeci și patru de ore și n-o să faci nimic prin care să dai cuiva de știre despre mișcările noastre.

— Aveți cuvântul mea.

— Am libertatea și cinstea dumată. Un om în plus sau în minus nu contează prea mult în lupta dintre două armate mari pe de altă parte; dacă te iau prizonier și te duc la trupele noastre, pun rămășag că te trimitem la moarte. Și acum lasă-ne singuri, și arată-ți recunoștința nu față de mine, ci față de primul ofițer francez care o să-ți pice în mâini.

După plecarea lui, am scos hârtia din buzunar.

— Și acum, Sofia, i-am zis tinerei și frumoasei fete, fiindcă am făcut ce m-ai rugat, vreau ca în schimb să-mi dai o lecție de limba rusă.

— Cu dragă inimă! a răspuns ea.

— Hai să începem cu asta, am spus, arătându-i hârtia, să luăm cuvânt cu cuvânt și să vedem ce înseamnă.

S-a uitat surprinsă la bilet,

— Asta înseamnă, mi-a explicat, că dacă francezii ajung la Minsk, totul e pierdut..

O privire îngrozită i-a întunecat brusc chipul plăcut.

— Dumnezeuule! a exclamat.

Ce-am făcut? Mi-am trădat patria!

Ah! Étienne, ești ultimul om care ar fi trebuit să afle ce scrie în biletul ăsta! Cum ai putut fi atât de viclean încât s-o faci pe o sărmană fată neștiutoare și prestuță să-și trădeze țara?

Am mângâiat-o pe scumpa mea Sofia cum am putut mai bine și am asigurat-o că nu trebuia să-și reproșeze faptul că fusese trasă pe sfoară de un vechi soldat și un bărbat așa de isteț ca mine.

Dar nu mai era vreme de lungit vorba. Din mesaj reieșea limpede că grâul era încă la Minsk, nepăzit de trupe: de la fereastră am dat un ordin scurt; trompeta a sunat adunarea.

După zece minute eram ieșiți din sat și galopam spre oraș, ale cărui clopotnițe și turle aurite sclipeau în zare, deasupra zăpezii. S-au făcut tot mai mari, până când – în sfârșit – am ajuns în strada principală, la vremea după-amiezii. Am străbătut orașul în galop, stârnind țipetele mujicilor și urletele femeilor înspăimântate, și așa am ajuns în fața primăriei.

Mi-am grupat călăreții în piață și, însoțit de cei doi subofițeri ai mei, Oudin și Papillette, m-am năpustit la hambare.

Doamne! N-am să uit niciodată spectacolul ce ne-a întâmpinat.

Chiar în spatele porții stăteau înșirate trei rânduri de grenadieri ruși. La intrarea noastră, puștile lor ne-au luat în cătări și ne-au salutat printr-o salvă de împușcături. Oudin și Papillette s-au prăbușit, ciuruiți de gloanțe. Mie mi-au zburat căciula de pe cap și m-am alea cu doua găuri în delman. Grenadierii și-au îndreptat spre mine baionetele.

Trădare! am strigat.

Am fost trădați! Pe cai!

Am țâșnit afară din sala aceea largă, însă piața forfotea acum de trupe. Dragoni și cazaci apăreau de după fiecare colț de stradă, atacându-ne. Împușcături neîntrerupte, trase din casele învecinate, îmi doborâseră jumătate din oameni și din cai.

— După mine! am ordonat.

Am sărit pe Violette, însă un dragon uriaș, pe deasupra și ofițer, m-a încolăcit cu brațele. Și ne-am prăvălit amândoi la pământ. A vrut să mă spintece cu sabia, dar s-a răzgândit și, apucându-mă de gât, m-a lovit cu capul de pavaj până mi-am pierdut cunoștința.

Așa m-au făcut rușii prizonier.

Când mi-am venit în simțuri, mi-a părut rău numai de un singur lucru: că nu mi se împrăștiaseră creierii pe jos. Piața mare din Minsk era presărată cu jumătate din soldații mei morți sau răniți, înconjurați de o mulțime de ruși agitați. Ceilalți, alcătuind un grup jalnic, erau vârați în galeria primăriei, sub paza unei sotnii de cazaci.

Vai! Ce să mai spui? Ce să faci?

Era limpede că-mi condusesem oamenii spre o capcană pregătită cu grijă. Rușii aflaseră despre misiunea noastră și ne așteptau. Și totuși, cum să-mi explic depeșa aceea care mă făcuse să nu iau nicio măsură de prevedere și să mă arunc în oraș fără să cercetez locul mai întâi?

Lacrimile îmi curgeau șiroaie când mă gândeam la pierderile suferite de escadronul meu și la camarazii din Marea Armată, care așteptau cu sufletul la gură hrana promisă.

Ney avusese încredere în mine, iar eu dădusem greș. De câte ori n-o să-și ațintească privirile peste câmpia înzăpezită, așteptând transportul acela de grâu!

Și soarta mea se anunța cumplită. În cel mai bun caz, un exil în Siberia! Dar voi o să mă credeți, nu-i așa, prieteni, că nu pentru propria lui soartă, vărsa Étienne Gérard lacrimi ce-i înghețau îndată pe obraz, ci pentru camarazii săi înfomețați,

— Ce-i asta? a întrebat o voce aspră lângă mine.

Era matahala cu barbă neagră, dragonul care mă trăsese din șa. Și a adăugat:

— Ia priviți, un francez care plânge! Credeam că pe corsican îl urmează niște viteji, nu niște copii!

— De-am fi doar noi doi, față în față, ți-aș arăta eu care din noi doi e bărbat!

În loc de răspuns, bruta mi-a tras o palmă peste obraz.

L-am apucat de gât, dar vreo doisprezece soldați de-ai lui m-au obligat să-i dau drumul. Mi-a mai tras o palmă.

Câine mizerabil! am strigat. Așa te porți tu cu un ofițer și cu un gentilom?

— Nu v-am chemat niciodată în Rusia! mi-a răspuns. Dacă ai venit, așteaptă-te să fii tratați așa cum meritați. Te-aș uide fără multe mofturi, dacă aș putea!

— Într-o zi o să dai seamă de asta, i-am zis pe când îmi ștergeam sângele de pe mustață.

— Dacă hatmanul Platov gândește ca mine, mâine pe vremea asta n-ai să mai fii printre vii!

Și-a întărit amenințarea printr-un rânjet sălbatic. Apoi a dat un ordin scurt în rusește, iar soldații săi au încălecat.

Biata Violette! Părea la fel de nenorocită ca și stăpânul ei.

Au adus-o lângă mine, poruncindu-mi să încălec. Mi-au legat mâna stângă cu o curea de scara unui sergent de dragoni. Și uite-așa, într-o stare vrednică de plâns, am plecat din Minsk eu și ce mai rămăsese din trupă.

În viața mea n-am avut de-a face cu o brută ca Serjin, comandantul coloanei.

Armata rusă adună ce-i mai bun și ce-i mai rău, ca soldați, în lumea asta! Dar, dacă nu-i socotesc pe partizanii din peninsula iberică, nicicând n-am văzut un ins mai rău decât maiorul Serjin de la dragonii din Kiev. Era un bărbat înalt, cu chip sălbatic, dur, înzestrat cu o barbă neagră și zbârlită, care i se revărsa peste

cuirasă. Am aflat atunci că era renumit prin forța și curajul său.

Sunt cu totul de acord că avea în brațe o putere de urs, căci i-am simțit-o când m-a smuls din șa.

În felul lui era un om glumeț și făcea într-una observații pe seama noastră; le făcea în rusă, iar dragonii și cazacii lui râdeau în hohote. De două ori mi-a lovit camarazii cu biciul. O dată s-a apropiat de mine cu biciul având cureaua peste umăr, dar ceea ce-a citit în ochii mei l-a împiedicat să dea.

În felul acesta, prin frig și foame, prin mizerie și umilință, călăream peste uriașa câmpie acoperită de zăpadă. Soarele scăpătase, dar noi ne urmam călătoria la lumina lungului amurg al ținuturilor nordice. Întepenit și degerat cu capul învinețit de loviturile primite, mă lăsam purtat de Violette fără să-mi dau prea bine seama pe unde ajunsesem sau încotro mergeam.

Iapa mea cea tânără înainta cu capul plecat; și-l ridica doar ca să arunce cailor căzăcești din jurul ei o sfidare pe care și-o întărea printr-un fornăit disprețuitor.

Deodată, coloana s-a oprit.

Mi-am dat seama că ne aflam pe ulița unui mic sat rusesc. Într-o parte era o biserică. În cealaltă, o casă mare de piatră care, prin înfățișarea sa amintea de ceva. Am privit în jur prin întunericul încă neîngrosat al acelei ore târzii, descoperind că ne aduseseră la Dobrova și că eram chiar la poarta casei bătrânului popă, unde făcuserăm popas în aceeași dimineață. Acolo, în deplina ci nevinovăție, îmi tradusese fermecătoarea Sofia mesajul nefericit, devenit pricina distrugerii noastre. Când te gândești că doar cu câteva ore mai înainte părăsiserăm satul acela cu atâtea speranțe și frumoase perspective de a ne îndeplini misiunea, iar acum ceea ce mai rămânea din trupa noastră aștepta, înființa și umilită, poruncile unui dușman din cale afară de brutal!

Dar asta-i soarta soldatului, prieteni! Azi mângâieri, mâine lovituri... vin de Tokay într-un palat, o înghițitură de apă într-o cocioabă, blănuri ori zdrențe, o pungă plină ori buzunarul gol, balans neconținut între ce-i mai bine și ce-i mai rău, având ca punct de sprijin curajul și onoarea noastră.

Călăreții ruși au descălecat, iar sărmanilor mei camarazi li s-a cerut să facă la fel.

Era de-acum târziu și, de bună seamă, maiorul Serjin avea de gând să înnopteze în sat. Aflând că fuseserăm capturați, țăranii și-au manifestat zgomotos bucuria și încântarea. Au ieșit toți din case cu torțe în mâini, iar femeile Împărțeau cazacilor băuturi tari și ceai.

Între alții, a apărut și bătrânul popă, cel pe care-l văzusem de dimineață. Era numai zâmbete și aducea punci cald pe o tavă – îi simt și acum mirosul!

După tatăl ei, venea Sofia. M-am uitat cu groază cum îi strângea maiorului Serjin mâna, felicitându-l pentru victoria obținută și pentru prizonierii pe carei luase.

Bătrânul preot, tatăl ei, mă privea cu un aer nerușinat și făcea observații jignitoare, arătând spre mine cu mâna lui slabă și strâmbă.

Frumoasa Sofia mă privea și ea, în tăcere, și i-am citit în ochi o milă duioasă.

La sfârșit, s-a dus spre maiorul Serjin și i-a spus ceva în rusește.

El și-a încruntat sprâncenele și a clătinat din cap cu nemulțumire.

Părea că ea pledează pe lângă el.

Stătea în picioare, în raza de lumină ce se strecura prin ușa casei părintești.

Mă uitam pe rând la cele două fețe, a frumoasei fete și a brutei sălbatice; instinctul îmi spunea că tocmai soarta mea era în discuție.

Multă vreme ofițerul a tot dat din cap. Apoi, convins și potolit de stăruitoarele cuvinte ale fetei, a lăsat să se înțeleagă că cedează.

S-a întors spre locul unde rămăsesem împreună cu sergentul care mă păzea.

— Oamenii ăștia de treabă te primesc peste noapte sub acoperișul lor, mi-a zis, aruncându-mi priviri răzbunătoare, îmi vine greu să refuz, dar ți-o spun pe șleau că mi-ar tihni să te știu afară, în zăpadă. Să-ți înghețe puțin sângele, franțuz ticălos!

L-am privit fără să-mi ascund disprețul.

— Sălbatic te-ai născut, sălbatic o să mori!

Vorbele mele l-au jignit foarte tare, căci a tras o înjurătură și-a ridicat biciul să mă lovească.

— Ține-ți gura, câine jigărit! a strigat. Dacă aș putea, dacă ar fi după mine, o parte din nesimțirea ta ți-ar îngheța pe limbă până mâine dimineață...

Stăpânindu-și furia, s-a întors spre Sofia cu ceea ce-și închipuia el că e, fără îndoială, o curtenie ieșită din comun.

— Dacă aveți o pivniță cu încuietore bună, a spus, câinele ăsta poate sta acolo peste noapte, fiindcă i-ați făcut cinstea să vă interesați de soarta lui. Trebuie să-i cer cuvântul că nu va încerca să ne joace vreo festă, căci răspund de el până mâine, când îl predau hatmanului Platov.

Înfumurarea lui întrecă orice măsură. Vorbise, desigur, franțuzește cu fata, ca să pot înțelege limbajul umilitor pe care îl folosea.

— Nu vreau de la dumneata nicio favoare, i-am răspuns. Poți să faci cum crezi, dar eu unul nu-ți dau cuvântul niciodată, pentru nimic în lume!

Rusul a ridicat din umerii lui largi și s-a întors, ca și cum afacerea ar fi fost încheiată.

— Prea bine, scumpe domn! Cu atât mai rău pentru degetele duminale. O să vedem cum te simți, mâine dimineață după o noapte petrecută pe zăpadă.

— O clipă, domnule maior Serjin! a ridicat vocea Sofia. N-aveți dreptul să fiți aspru cu acest prizonier. Există niște motive speciale care îl îndreptățesc să spere milă și generozitate.

Rusul ne-a măsurat pe amândoi cu o privire bănuitoare.

— Și care-s motivele acelea speciale? Se pare că într-adevăr francezul ăsta vă interesează în mod deosebit!

— Cel mai important e că, azi-dimineață chiar, l-a eliberat, din propria lui voință, pe căpitanul Alexei Barakov de la draganii din Gzodno.

— Adevărat! a zis Barakov, ieșit și el din casă. M-a luat prizonier azi-dimineață și m-a eliberat pe cuvânt de onoare, în loc să mă ducă la armata franceză, unde aș fi murit de foame.

— Din moment ce colonelul Gérard a fost atât de mărinimos, iar lucrurile între timp s-au schimbat, o să ne îngăduiți, desigur, să-i oferim pe frigul ăsta adăpostul amărat al pivniței noastre! a reluat Sofia. N-ar fi decât un răspuns neînsemnat la generozitatea lui...

Însă dragonul continua să facă mofturi.

— Să-mi dea mai întâi cuvântul că nu va încerca să fugă, a pretins el. Auzi. Domnule? îmi dai cuvântul?

— Nu-ți dau absolut nimic! am răspuns.

— Colonele Gérard! a protestat Sofia cu un surâs seducător. Mie îmi dai cuvântul, nu-i așa?

— Dumitale, domnișoară, nu-ți pot refuza nimic. Îți dau cu plăcere cuvântul meu de onoare.

— Ei! a strigat triumfătoare Sofia. Asta ajunge, fără îndoială. L-ați auzit spunând că-mi dă cuvântul. Răspund pentru el!

Cu aceeași lipsă de bunăvoință, rusul a bombănit o aprobare. Îndată am fost condus înăuntru; în urma mea veneau tatăl, bodogănind împotriva propriei lui fiice, și dragonul cel bărbos. La parter se afla o încăpere largă unde se depozitau lemnele pentru iarnă. Mi-au dat de înțeles că o să-mi petrec noaptea acolo. Într-o parte erau îngrămădite vreascuri până la plafon. O fereastră singuratică, adâncită în peretele de piatră, era prevăzută cu gratii de fier. Lumina nu venea decât dintr-un felinar mare de grajd agățat de o bârnă a tavanului scund. Maiorul Serjin l-a luat, a luminat cu el toate ungherele încăperii, apoi a zâmbit.

— Cum ți se par hotelurile rusești, domnule? m-a întrebat cu un rânjel dezgustător. Nu-s prea mari, dar sunt singurele pe care ți le putem oferi. Poate că data viitoare, voi, francezii, ca să vă satisfaceți fanteziile turistice, o să alegeți altă țară, unde să vi se asigure mai mult confort?

S-a uitat la mine, a izbucnit în râs și dinții mari i-au sclipit în barbă. Apoi a plecat. O cheie uriașă a scârțâit în broască.

Așezat pe o legătură de vreascuri, cu sufletul și trupul înghețate, ani petrecut o oră de mizerie greu de descris; îmi scufundasem capul între mâini și cele mai triste gânduri îmi treceau prin minte. Era frig între pereții aceia, însă îmi imaginam suferințele bieților mei soldați, rămași afară, și aveam impresia că lacrimile mele se amestecau cu ale lor.

Apoi am început să mă plimb încoace și încolo, bătând din palme și lovind cu picioarele în ziduri, ca să nu-mi înghețe. Lampa împrăstia un pic de căldură, dar era totuși teribil de frig și nu mâncasem nimic de dimineață. Mi se părea cu toată lumea mă uitase.

În sfârșit, am auzit cheia răsucindu-se în broască. Cine credeți că a intrat? Alexei Barakov, prizonierul meu din dimineața aceea. De sub braț îi ieșea o sticlă de vin. Mai aducea și o farfurie mare, plină cu mâncare.

— Ssst! Nicio vorbă! mai prinde niște puteri! Nu pot sta să-ți explic, pentru că Serjin e tot cu noi. Să nu adormi și să fii gata!

Mi-a spus aceste cuvinte în mare grabă, mi-a lăsat mâncarea și a ieșit fără înlărmare.

„Să nu adormi și să fii gata!” Cuvintele acelea îmi răsuna în urechi. Mi-am înfulecat tocana și am băut vinul, însă nici mâncarea și nici vinul nu mi-au încălzit sufletul. Ce puteau să însemne vorbele lui Barakov? De ce să stau treaz? Pentru ce să fiu gata? Mai aveam oare vreo șansă de scăpare? Nu i-am respectat niciodată pe cei care se roagă doar atunci când ajung la greu. Sunt ca soldatul cel rău care-și salută colonelul numai când vrea să-i ceară o favoare. Și totuși, când am pus minele de sare din Siberia alături de mama mea din Franța, nu mi-am putut reține o rugăciune care îmi țîșnea nu de pe buze, ci din inimă. Mă rugam ca vorbele lui Barakov să însemne exact ce speram eu. Dar orologiul satului bătea înainte orele, iar eu nu auzeam decât santinelele rușilor patrulând pe drum.

În fine, inima mi-a zvâcnit la auzul unui zgomot de pași ușori pe, coridor. După o clipă ușa s-a deschis și Sofia a intrat în încăpere.

— Domnule... a vorbit ea.

— Étienne!

— Ești incorigibil! mi-a zis. Dar se poate oare să nu mă urăști? M-ai iertat pentru festa pe care ți-am făcut-o?

— Ce festă?

— Preasfinte! Nici acum n-ai înțeles? M-ai rugat să-ți traduc mesajul. Ți-am spus că pe bilet scria: „Dacă francezii ajung la Minsk, totul e pierdut”!

— Și ce era, de fapt?

— Mesajul suna așa: „Lăsați-i pe francezi să ajungă la Minsk. Suntem pregătiți”.

Cu o săritură, m-am îndepărtat de ea ca de e viperă.

— M-ai trădat! am strigat. M-ai făcut să cad într-o capcană. Dumneata ești răspunzătoare de moartea și de capturarea oamenilor mei. Tâmpit am fost să mă încred într-o femeie!

— Nu fi nedrept, Colonele Gérard! Sunt rusoaică, și datoria mea dinții e să-mi slujesc patria. N-ai fi bucuros ca o franțuzoaică să se poarte la fel ca mine? Dacă ți-aș fi transmis mesajul corect, nu te-ai mai fi dus la Minsk și escadronul dumitale ar fi scăpat. Spune-mi că mă ierți!

Ah, cât de fermecătoare era când își pleda dinaintea mea cauza! Și cu toate acestea, gândindu-mă la oamenii care îmi fuseseră uciși, n-am fost în stare să strâng mâna pe care mi-o întindea.

— Foarte bine! a murmurat ea, retrăgându-și mâna. Ții cu compatrioții dumitale, eu cu ai mei, așa că suntem la egalitate. Dar ai spus că un om în plus sau în minus nu contează prea mult în lupta dintre două armate mari. Lecția asta de mărinimie n-a fost fără ecou. După vreascurile de aici e o ușă nepăzită. Poftim cheia. Du-te, colonele Gérard! Sper că nu va trebui să ne mai privim niciodată în fața ca în seara asta!

Am rămas câteva clipe cu cheia în mână și cu un întreg vârtej de gânduri în cap.

Apoi i-am întins cheia.

— Nu pot!

- De ce?
- Mi-am dat cuvântul.
- Cui? a întrebat ea.
- Dumitale!
- Îți îngădui să treci peste el.

Inima mi-a zvâcnit de bucurie. Ce spunea ea era adevărat. Refuzasem să-i dau lui Serjin cuvântul de onoare. Lui nu-i datoram nimic. Iar dacă ea mă dezlega de promisiune, șansa îmi surâdea. Am luat din nou cheia.

— Ai să-l găsești pe căpitanul Barakov la ieșirea din sat, a adăugat ea. Noi, cei din Nord, nu uităm niciodată nici jignirile, și nici lucrurile nobile. O să-ți dea calul și sabia. Nu mai zăbovi: peste două ore se ivesc zorile.

Așa am ajuns din nou sub cerul plin de stele al nopții rusești. O vedeam pentru ultima oară pe Sofia pe când mă urmărea prin ușa deschisă. M-a privit cu un aer gânditor și trist, ca și cum ar fi așteptat ceva mai mult decât mulțumirile mele reci.

Dar, ce să-i fac! Până și cel mai umil dintre oameni își are orgoliul lui, iar al meu suferea cumplit din cauza fetei pe care mi-o jucase. Nu i-aș fi putut săruta nici măcar mâna, cu atât mai puțin buzele.

Ușa dădea într-un drumeag îngust. La capătul lui, am zărit o umbră înfocolită, ținând-o pe Violette de căpăstru.

— Mi-ai cerut să mă port bine cu primul ofițer francez pe care îl găsesc în impas, mi-a șoptit. Îți urez noroc! Drum bun!...

- Pe când săltăm în șa, a adăugat:
- Nu uita: parola este „Poltava”.

A făcut foarte bine că mi-a spus, când a trebuit să trec pe lângă două posturi de cazaci înainte de a ieși din liniile lor.

Tocmai depășeam punctele lor cele mai avansate, îndreptățit să sper că redeveneam un om liber, când am auzit pe zăpada din urma mea un galop înăbușit. Mă urmărea un bărbat greoi, călare pe un cal mare și negru. Întâi m-am gândit să-i dau piteni Violettei. Când am zărit o barbă lungă, neagră, revărsată peste cuirasă, m-am oprit în așteptare.

— Am știut că ești tu, câine de francez! a strigat, fluturându-și sabia scoasă din teacă. Așa îți ții tu cuvântul, canalie?

- Nu mi-am dat nici un cuvânt.
 - Minți, câine!
- Am privit în jur: nu venea nimeni. Nicio mișcare dinspre avanposturile îndepărtate.
- Eram doar noi doi, având drept martori luna și zăpada.
- Norocul îmi surâdea încă o dată.
- Nu ți-am dat dumitale cuvântul.
 - I l-ai dat fetei.

- Am să-i dau socoteală tot ei.
- Ți-ar conveni, nu-i așa? Din păcate, va trebui să-mi dai socoteală mie.
- Sunt gata s-o fac!
- Ah, ai și sabia? E o trădare la mijloc! Acum înțeleg! Femeia te-a ajutat? Siberia o s-o înghită!

Cuvintele acelea i-au semnat condamnarea la moarte. În interesul Sofiei, nu-l puteam lăsa să plece viu. Săbiile ni s-au încrucișat. După un minut, lama mea îi străpungea barba uriașă, înfigându-i-se în gât. Am ajuns la pământ aproape în același timp cu el. Dar lovitura aceea era de ajuns. A murit, încercând să mă muște de glezne ca un lup.

După încă două zile, ajungeam din urmă armata la Smolensk, luând din nou parte la cumplita pro-

cesiune ce-și însemna cu sânge, la fiecare pas, urmele trecerii prin zăpadă.

Destul, prieteni! Nu vreau să trezesc prea multe amintiri din zilele acelea de mizerie și de moarte.

Ele revin adesea să mă chinuie în somn.

La Varșovia am ajuns fără tunuri, fără furgoane și fără trei sferturi dintre camarazi. Nu însă și fără onoarea lui Étienne G6rard. Au sușotit unii, se pare, că nu mi-am ținut cuvântul dat. Aștept și acum să vină să mi-o spună în față, căci povestea-i așa cum v-am zis-o.

Și așa bătrân cum sunt, degetul nu mi-a slăbit încă atât de tare încât să nu pot apăsa pe un trăgaci când mi-e în joc onoarea.

CUM S-A COMPORTAT BRIGADIERUL LA WATERLOO

1. Povestea hanului din pădure

Dintre toate bătăliile mari în care am avut cinstea să trag sabia pentru Împărat și pentru Franța, niciuna n-a fost pierdută. La Waterloo, cu toate că eram într-un fel prezent, mi-a fost cu neputință să lupt și dușmanul a ieșit învingător. Nu se cuvine să spun eu că între aceste două lucruri ar fi o strânsă legătură.

Voi mă cunoașteți prea bine, prieteni, știți că n-aș fi în stare s-o fac. Dar apropierea asta dă totuși de gândit și unii au tras de aici concluzii măgulitoare. La urma urmei, nu trebuia decât să spargem câteva careuri englezești și ziua ar fi fost a noastră.

Să trecem însă peste asta! Parcele hotărâseră ca eu să fiu pasiv, iar Imperiul să cadă. Dar tot ele hotărâseră ca ziua aceea sinistă și lugubră să-mi aducă mai multă glorie decât atunci când m-am lăsat purtat de la Bologna la Viena pe aripile victorie.

Niciodată n-am strălucit într-o asemenea măreție ca în momentul suprem când beznele îngropau tot ce mă înconjura. Voi știți că i-am fost credincios Împăratului în nenorocire și am refuzat să-mi vând Bourbonilor sabia și onoarea.

Nicicând după asta n-aveam să mai strâng între genunchi un cal de luptă! N-aveam să mai aud timpanele și trompetele de argint care răsunau în spate când galopam în fruntea micilor mei ștregari!

Am însă o mulțumire, prieteni, și-mi vin lacrimile în ochi când mă gândesc cât de grozav am fost în ultima mea zi de viață militară!

Isprăvi deosebite îmi aduseseră și până atunci iubirea multor femei foarte frumoase și respectul multor nobili gentilomi. Dar niciuna dintre ele n-a egalat în splendoare în îndrăzneală și în eficacitate renumita mea cursă călare din noaptea de 18 iunie 1815. Știu că la popotă și prin dormitoare întâmplarea e mereu povestită; în armată, puțini sunt aceia care n-au auzit-o până astăzi, însă, modestia mi-a legat limba, prieteni. Trebuia să-mi câștig toată încrederea în discreția și intimitatea întâlnirilor noastre ca să vă pot arăta faptele exact așa cum s-au întâmplat.

În primul rând, îngăduiți-mi să vă spun ca, în întreaga lui carieră, Napoleon n-a avut o armată mai bună decât cea cu care s-a angajat în această campanie.

În 1813, Franța era epuizată. În armată erau cinci copii la un veteran; niște „Marie-Louise”, așa le spuneam, fiindcă Împărăteasa era foarte preocupată să înroleze recruții pe când Împăratul alerga de la un câmp de bătălie la altul.

Dar în 1815 era cu totul altfel. Toți prizonierii reveniseră din zăpezile Rusiei, din temnițele Spaniei, de pe pontoanele Angliei. Cu toții erau acolo, oamenii aceia periculoși, eroii hârșiți prin douăzeci de bătălii și care își regretau vechea îndeletnicire, toți cu inimile pline de ură și de dorința de a-și lua revanșa. Iar în rândurile trupei, mulți soldați cu câte două sau trei galoane, fiecare galon însemnând cinci ani de serviciu!

Și ce fire cumplită aveau! Erau mânioși, furioși, fanatici, îl adoraу pe Împărat ca un mameluc pe profet. Erau gata să-și înfigă baionetele în piept dacă sângele lor i-ar fi folosit. Să-i fi văzut pe soldații aceia încrâncenați dând asaltul, aprinși la față, cu priviri sălbatice, strigând furioși, ați fi crezut că nimic nu le poate sta în cale.

Înflăcărarea Franței era în vremurile acelea atât de mare, că orice altă înflăcărare s-ar fi înclinat în fața ei.

Dar englezii nu aveau nici înflăcărare, nici temperament, nici suflet – aveau numai mușchi. Un mușchi tare, neînduplecat, în care ne-am rupt dinții. Asta-i tot, prieteni! De-o parte poezia, vitejia, dăruirea, tot ce-i frumos și eroic. De cealaltă, mușchii.

Speranțele, idealurile, visele noastre, toate s-au zdrobit de mușchii cumpliți ai bătrânului Albion.

Ați citit cărțile care povestesc cum și-a adunat Împăratul forțele, cum el și cu mine, împreună cu o sută treizeci de mii de soldați încercați, ne-am repezit spre granița din nord, căzând peste prusaci și englezi.

În ziua de 16 iunie, Ney le-a dat serios de furcă englezilor la Quatre-Bras, pe când noi îi băteam pe prusaci la Ligny.

Nu e cazul să spun care a fost contribuția mea la victoria aceea, dar se știe prea bine că husarii din Conflans s-au acoperit de glorie. Se băteau bine prusacii, opt mii dintre ei au rămas pe câmpul de luptă. Împăratul credea că a terminat cu Bluchner și l-a trimis pe mareșalul Grouchy cu treizeci și două de mii de oameni ca să-l împiedice să i se mai amestece în planuri.

Apoi, cu aproape optzeci de mii de soldați, s-a întors împotriva acelor diavoli de englezi. Ah, cum mai trebuia să ne răzbunăm pe ei, noi, francezii!

Guineele lui Pitt, pontoanele din Portsmouth, invazia lui Wellington, victoriile viclene ale lui Nelson... În sfârșit, părea că ziua încheierii socotelilor sosise!

Wellington avea șazeci de mii de oameni, însă mulți dintrei ei erau olandezi sau belgieni care nu doreau deloc să se măsoare cu noi. Nu-i rămâneau decât vreo cincizeci de mii pe care să poată conta. Văzându-se deodată față în față cu Împăratul care, în persoană, conducea optzeci de mii de luptători, englezul acela era atât de paralizat de frică, încât n-a putut nici s-o întindă singur din loc, nici să-și miște armata.

Ați văzut vreodată ce face iepurele la apropierea șarpelui?

Tot așa de hipnotizați stăteau englezii pe înălțimea de la Waterloo. În noaptea dinainte, Împăratul, care pierduse un aghiotant la Ligny, mi-a ordonat să intru în statul său major.

Așadar, mi-am lăsat husarii în grija mareșalului Victor. Nu știu cine a fost mai amărât, eu sau ei, din pricină că am fost ținut astfel departe de marea bătălie. Dar ordinul e ordin, și un bun soldat nu poate decât să ridice din umeri și să se supună. M-am fâțâit, prin urmare, odată cu Împăratul pe dinaintea poziției inamice în dimineața de 18 iunie. El se uita prin lunetă la liniile engleze și încerca să ghicească mijlocul cel mai bun de a le distruge. Alături de el era Soult, și la fel Ney, Foy și alții care se bătuseră cu englezii în Portugalia și în Spania.

— Luați aminte, Sire! a zis Soult. Infanteria engleză e foarte puternică.

— Îi crezi soldați buni fiindcă te-au învins, i-a răspuns Împăratul.

Noi, tinerii, ne-am întors și am zâmbit.

Dar Ney și Foy au rămas serioși.

În timpul ăsta, ca o tablă de șah cu pătrate roșii și albastre, presărată cu baterii, linia engleză se contura tăcută și atentă numai cu ceva mai departe de bălaia unei puști. De cealaltă parte a văii nu prea adânci, oamenii noștri, terminându-și masa, se adunau pentru luptă. Plouase mult; dar în clipa aceea soarele a ieșit dintre nori, revărsându-și lumina peste armata franceză. Brigăzile noastre de cavalerie păreau păduri de săbii sclipitoare, nenumăratele baionete ale infanteriștilor scânteiau și străluceau. Dinaintea spectacolului acestei superbe armate care arăta pe cât de frumoasă, pe atât de măreață, nu m-am putut răbda și, înălțat în pintoni, mi-am fluturat căciula, strigând: „Trăiască Împăratul!”

Strigătul s-a întins, a crescut, s-a făcut vuiet, trecând de la un capăt la altul al frontului.

Cavaleriștii își fluturau săbiile prin aer, fantasinii își ridicau căciulile de blană pe baionete. Pe colina lor, englezii stăteau împietriți. Își dădeau seama că le sunase ceasul de pe urmă.

Și chiar le-ar fi sunat dacă, la un moment dat, toată armata ar fi primit ordin să înainteze. Nu trebuia

decât să năvălim asupra lor: i-am fi ras de pe fața pământului! Fără să punem la socoteală valoarea și curajul, noi eram cei mai mulți, cei mai experimentați și cu comandanții cei mai buni.

Dar Împăratul dorea ca totul să se facă după tipic.

A așteptat să se usuce terenul, să fie mai tare, ca să-și poată manevra artileria. Am pierdut trei ore. Abia pe la unsprezece am văzut avansând pe stânga coleanele lui Jerome Bonaparte, iar bubuitul tunurilor ne-a dat de veste că bătălia începuse. Întârzierea aceea mortală ne-a pricinuit pieirea.

Atacul pe stânga urmărea cucerirea unei ferme ocupate de Garda engleză și am auzit trei strigăte de spaimă pe care apărătorii le-au scos aproape fără voia lor. Totuși, s-au ținut bine. Corpul lui Drouet d'Erlon era pe punctul de a înainta prin dreapta ca să atace altă parte a liniei engleze, când atenția ne-a fost abătută de la bătălia în plină desfășurare sub nasul nostru și ni s-a îndreptat spre un sector mai îndepărtat.

De câteva clipe Împăratul privea prin lunetă spre capătul stâng al liniei engleze. S-a întors brusc spre ducele Dalmației (adică spre Soult, cum le plăcea soldaților să-i zică).

— Ce vezi acolo, mareșale?

Ne-am uitat cu toții în direcția spre care privea, care prin lunetă, care apărându-și ochii de lumină.

Am văzut o pădure deasă, apoi o lungă pantă dezgolită și, în sfârșit, o altă pădure. Pe terenul acela gulaș dintre păduri se mișca ceva întunecat, semănând cu umbra unui nor.

— Cred că sunt vite, Sire! a răspuns Soult.

În momentul acela, din umbra întunecată a țâșnit o sclipire.

— E Grouchy! a strigat Împăratul, lăsând în jos luneta. Englezii sunt de două ori pierduți, îi am în mină, nu-mi mai pot scăpa...

S-a uitat în jur și privirile i s-au oprit asupra mea.

— Ah, iată-l pe prințul mesagerilor, a spus el. Ai un cal bun, colonele Gérard?

Călăream pe micuța mea Violette, mândria brigadei.

Am răspuns da.

— Atunci, dă o fugă până la mareșalul Grouchy, ale cărui trupe le vezi acolo. Spune-i că trebuie să cadă asupra flancului stâng și în spatele englezilor, pe când eu am să-i atac din față. Împreună o să-i zdrobim. Niciunul n-o să scape!

Am salutat și am plecat fără o vorbă.

Inima îmi tresălta de bucurie că-mi fusese încredințată o asemenea misiune. M-am uitat la linia aceea lungă și rezistentă, de roșu și albastru, conturată nedeslușit în fumul tunurilor, și am ridicat pumnul: „O să-i zdrobim. Niciunul n-o să scape!” Acestea fuseseră cuvintele Împăratului, și tocmai eu, Étienne Gérard, eram acela care urma să le transforme în fapte.

Ardeam de nerăbdare să ajung la mareșal. O clipă m-am gândit să trec prin aripa stângă a englezilor, căci era drumul cel mai scurt. Făcusem lucruri mult mai îndrăznețe și mă descurcasem bine, dar am socotit că dacă mi se întâmpla ceva, dacă eram luat prizonier sau ucis, se pierdea mesajul, iar planurile Împăratului eșuau. Prin urmare, am trecut prin fața cavaleriei, a vânătorilor, a lăncierilor din Gardă, a carabinierilor, a grenadierilor călare și, ca să sfârșesc, prin fața vitezelor mele pușlamale, care mă urmăreau cu priviri pline de regret.

Dincolo de cavalerie era aliniată Vechea Gardă: douăsprezece regimente alcătuite din veteranii multor lupte, posomorâți și aspri, îmbrăcați în lungi mantale albastre și având pe cap căciuli înalte de blană, cu penele scoase. Cu toții aveau în sacii din piele de capră uniforma de paradă cu albastru și alb, pe care urmau s-o îmbrace a doua zi, la intrarea în Bruxelles.

Trecând pe dinaintea lor, mă gândeam că oamenii aceia nu fuseseră niciodată învinși. Le vedeam fețele bronzate, atitudinea neșovăitoare, hotărârea tăcută, și mi-am zis că unii ca ei nu vor fi bătuți nicicând. Dumnezeule mare! Cum nu puteam ști atunci ce aveau să aducă următoarele ore!

În dreapta Vechii Gărzi se afla Garda cea tânără și Corpul 6 ai lui Lobau.

Apoi am galopat prin fața lăncierilor lui Jacquinot și a husarilor lui Marbot, în capătul cel mai îndepărtat al frontului.

Trupele acestea nu știau nimic despre corpul de armată ce venea spre ele prin pădure și nu le interesa decât bătălia care se îndârjise în stânga lor. Peste o sută de tunuri trăgeau de ambele părți, iar vacarmul era atât de mare încât, din toate luptele la care am participat, nu-mi amintesc decât de vreo șase tot așa de zgomotoase.

M-am întors: două brigăzi de cuirasieri, una franceză și alta engleză, se revărsaseră pe deal și săbiile dansau deasupra lor ca fulgerele într-o furtună. Cum aș fi vrut s-o răsucesc pe Violette și să-mi conduc husarii în încăierarea aceea! În loc de asta, iată-l pe Étienne Gérard întorcând spatele luptei, chiar atunci când cavaleria se angaja din plin! Dar datoria e datorie. Am trecut de avanposturile lui Marbot și am luat-o spre pădure, lăsând în stânga satul Frishermont.

În fața mea se întindea o pădure mare, numita Bois de Paris, și care, alcătuită mai mult din stejar, e străbătută de câteva poteci înguste. Ajuns la lizieră, m-am oprit și am ciulit urechea. Dar n-am auzit nici sunet de trompetă, nici zgomot de roți, și n-am văzut nici urme de cai, deși avangarda acelei mari coloane zărite de propriii mei ochi în înaintarea ei spre pădure ar fi trebuit să lăse amprente pe jos.

În spatele meu vuia bătălia.

Înainte aveam însă liniștea unui mormânt în care intraseră dintr-o dată atâția viteji. Lumina soarelui nu pătrundea prin bolțile de frunziș de deasupra capului meu, iar din pământ ieșea un puternic miros de umezeală.

Am galopat mai mulți kilometri într-un chip care i-ar fi nedumerit pe mulți călărețe din pricina rădăcinilor și crengilor.

Apoi am descoperit, în sfârșit, avangarda lui Grouchy: Detașamente de husari m-au depășit pe amândouă părțile, dar la o oarecare distanță. Am auzit în depărtare duruit de tobe, urmat de vuietul surd și neînterupt pe care îl face o armată în marș. În orice moment puteam da peste statul major, să-i transmit lui Grouchy în persoană mesajul, fiind sigur că, într-o asemenea, acțiune, un mareșal al Franței mergea cu avangarda armatei sale.

Deodată, n-am mai văzut în față decât o perdea subțire de copaci.

Mi-am dat seama cu bucurie că ajunsesem la marginea pădurii. De acolo puteam avea o vedere de ansamblu asupra armatei și-l puteam găsi pe mareșal.

Cărarea mea ieșea din crâng în dreptul unei cârciumioare unde tăietorii de lemne și căraușii mai ciocnesc câte un păhărel.

Mi-am oprit calul la poarta aceluia han, ca să mă orientez. Mai încolo cu câțiva kilometri, am zărit altă pădure mare, codrul Saint-Lambert, lângă care Împăratul observase trupe în marș. Era ușor de înțeles, totuși, de ce le trebuise atât de mult timp ca să ajungă de la o pădure la alta: între ele se deschidea adânc valea Lasnes. De altfel, o lungă coloană de soldați (cavaleriști fantasini, artileriști) era în plină desfășurare; avangarda ajunsese deja printre copaci, la stânga și la dreapta mea.

O baterie de artileriști călare înainta pe drum, și tocmai mă pregăteam să mă reped în galop ca să-l întreb pe ofițer unde-l puteam găsi pe mareșal, când am observat deodată că artileriștii erau îmbrăcați în albastru, dar nu aveau dolmanele brodate cu brandenburguri roșii, ca artileria noastră călare. Mirat, mă uitam la ei cu curiozitate, când am simțit o mână atingându-mi coapsa.

Era hangiul, care ieșise din cârciuma.

— Nefericitule! a exclamat. Ce cauți aici? Ce vrei să faci?

— Îl caut pe mareșalul Grouchy.

— Ai ajuns în inima armatei prusace. Întoarce-te și întinde-o!

— Cu neputință! E armata lui Grouchy!

— De unde știi asta?

— De la Împărat. El mi-a spus.

— Atunci Împăratul s-a înșelat amarnic! Te asigur că o patrulă de husari silezieni a ieșit de aici. Nu i-ai văzut prin pădure?

— Am văzut niște husari.

— Husari de-ai dușmanului!

— Unde-i Grouchy?

— La naiba. L-au pierdut pe drum.

— În cazul ăsta cum să mă întorc? Dacă merg înainte, s-ar putea să dau de el. Trebuie să-mi îndeplinesc misiunea. Trebuie să-l găsesc oriunde s-ar afla.

Omul a rămas o clipă pe gânduri.

— Repede! Repeck!! a strigat apoi, apucând-o pe Violette de căpăstru. Dacă faci cum spun eu, poate că scapi. Încă n-au observat nimic. Intră în casă, o să te ascund până pleacă ăștia.

În spatele casei era un grajd lung, în care a vârat-o pe Violette. Apoi, trăgându-mă de mână, m-a dus în bucătăria hanului: o încăpere goală, cu pardoseală din cărămidă.

O femeie zdravănă, roșie la față, frigea niște cotlete pe vatră.

— Ce se întâmplat? a întrebat ea, încruntând din sprâncene. Pe cine ai adus aici?

— Un ofițer francez, Marie. Nu-i putem lăsa pe prusaci să-l prindă.

— De ce nu?

— Cum „de ce nu”? Fir-ar a naibii de treabă, oare n-am fost și eu soldat de-al lui Napoleon? Nu mi-am câștigat o pușcă de onoare la veliții din Gardă? Să văd cu ochii mei cum mi-l înhață pe un camarad? Marie, trebuie să-l salvăm!

Patroana m-a măsurat cu priviri mai degrabă dușmănoase.

— Pierre Charras, a spus ea, o să te potolești numai când o să-ți vezi casa făcută scrum. Nu pricepi, măi, cap de catâr, că tu te-ai bătut pentru Napoleon doar pentru că Napoleon stăpânea Belgia? Dar n-o mai stăpânește. Prusacii sunt aliații noștri, iar el ne este dușman. Nu vreau francezi în casa asta. Lasă-i să-l aresteze.

Hangiul se scărpină în cap, privindu-mă cu disperare. Era limpede că nevestei lui puțin îi păsa de Franța sau de Belgia, însă îi stătea mai mult la inima tihna casei.

— Doamnă! am protestat cu toată demnitatea și hotărîrea de care eram în stare. Împăratul e pe cale să-i nimicească pe englezi, iar armata franceză o să fie aici încă înaintea de lăsarea serii. Dacă vă purtați bine cu mine, veți fi răsplătiți. Dar dacă mă denunțați, o să fiți pedepsiți, iar casa va fi în mod precis incendiată din ordinul unui tribunal de război.

A rămas foarte tulburată. M-am grăbit să-mi asigur victoria pe o altă cale.

Nu se poate, am continuat, ca o făptură așa de luminoasă să aibă o inimă de piatră. Haide, nu-i așa că nu-i adevărat?

Marie s-a uitat cruciș la favoriții mei și s-a îmblânzit.

I-am luat mâna și, după două clipe, eram așa de apropiați încât soțul ei a jurat că, dacă mergeam mai departe, mă preda prusacilor.

— De fapt, drumul e plin de prusaci, a strigat el. Repede! Repede! În pod!

— Repede! Repede! în pod! a. Repetat ca un ecou nevastă-sa.

M-au împins amândoi spre o scară ce conducea la o trapă din tavan. Cum în ușă se auzeau bătăi puternice, nu mi-a trebuit mult ca să dispar și să las după mine capacul.

Imediat am auzit vocile germanilor în încăperile de la parter.

Mă aflam într-o mansardă mai mult lungă decât largă, având drept plafon acoperișul casei. Se întindea pe toată lungimea cârciumii. Prin crăpăturile dintre scânduri, puteam privi în bucătărie și în sala unde se

servea. Ferestre nu erau, dar cum totul părea acolo într-o stare jalnică, lipsa câtorva țigle îmi înlesnea observațiile. Într-o parte depozitaseră nutreț. În alta o grămadă de sticle goale. Nici o altă deschizătură nu mai exista în afară de cea pe unde intrasem.

M-am așezat pe fân ca să cuget și să-mi fac niște planuri.

Faptul că prusacii ajungeau pe câmpul de luptă înaintea rezervelor noastre era foarte grav, dar nu păreau să fie mai mulți de un corp de armată. Pentru Împărat, un corp de armată în plus sau în minus nu prea avea importanță! Englezii, chiar dacă le venea un corp de armată în ajutor, aveau să fie bătuți oricum! Modul cel mai bun în care îi puteam fi de folos Împăratului, din moment ce Grouchy se afla în spatele prusacilor, era să aștept plecarea acestora din urmă și să mă duc mai departe, să-l văd pe mareșal și să-i transmit ce aveam de transmis.

Dacă îi ataca pe englezi din spate, în loc să-i urmărească pe prusaci, totul avea să fie minunat. Des-, tinul Franței depindea, la urma urmei, de judecata mea și de sângele meu rece. Și nu se întâmplă pentru prima dată, prieteni știți foarte bine! Mai știți și motivele pentru care eram sigur că n-aveau să-mi lipsească nici judecata și nici sângele rece.

E limpede că Împăratul își alesese „the right man”, omul potrivit pentru misiunea aceea. Nu-mi spusese el „prințul mesagerilor”?

Ah! Meritam din plin titlul ăsta!

Bineînțeles că nu puteam face nimic înainte de plecarea prusacilor. Mă foloseam deci de răgaz ca să-i privesc. N-am pentru oamenii ăștia nicio simpatie deosebită, dar trebuie să spun că sunt foarte disciplinați: într-adevăr, niciun soldat n-a intrat în han, cu toate că o scoarță de praf le acoperea buzele și erau gata-gata să cadă din picioare de oboseală.

Cei care bătuseră în ușă îl duceau pe unul din camarazii lor, leșinat.

Îndată ce l-au încredințat hangiului, și-au reluat locurile în coloană. Au mai fost aduși și alți soldați epuizați, i-au întins în bucătărie și un tânăr medic militar, abia ieșit din adolescență, a rămas cu ei să-i îngrijească.

După ce am urmărit toate mișcările acelea prin crăpăturile planșeului, m-am întors la găurile din acoperiș, de unde vedeam foarte bine tot ce se petrecea afară. Corpul de armată prusac nu-și isprăvisese încă defilarea. Se observa cât de colo că făcuseră un marș forțat și că mâncaseră puțin, căci fețele oamenilor erau înspăimântător de palide, iar ei erau murdari din cap până în picioare de noroi, cum căzuseră pe drumuri lunecoase și pline de hârtoape. Cu toate acestea, aveau o dispoziție destul de bună: împingeau, trăgeau atelajele de artilerie atunci când roțile se înfundau în glod până la butuci, iar caii, afundați până la genunchi, nu voiau să meargă mai departe. Ofițerii mergeau încoace și în colo pe lângă coloană, încurajându-i pe cei mai harnici printr-o risipă de laude, iar pe cei leneși prin lovituri zdravene, date cu latul sabiei.

Vuietul impresionant al bătăliei le răsuna neconținut în față: ai fi zis că toate fluviile din lume se împreunaseră într-o cascadă uriașă, care bubuia și se spărgea într-o cădere vertiginoasă.

Asemeni spumei făcute de cataractă, un lung vâl de fum se înălța mult deasupra copacilor.

Ofițerii arătau într-acolo cu vârful săbiilor și, înaintând spre locul înclăștării, soldații scoteau strigăte sălbatice printre buzele lor ca de pergament.

Privindu-i, mă gândeam că avangarda lor trebuia să fi ajuns în contact cu trupele lui Marbot și că Împăratul aflate de venirea prusacilor. „Vă grăbiți să urcați panta, iubiților? O s-o coborâți și mai repede!” ziceam în sinea mea. Și eram cât se poate de mulțumit.

Dar monotonia acelei lungi așteptări a fost întreruptă de un incident. Ședeam lângă lucarna improvizată și mă bucuram că acel corp de armată trecuse aproape în întregime, lăsându-mi drumul liber, când am auzit în bucătărie o ceartă cumplită, purtată în franțuzește.

— Nu vă duceți! striga o voce de femeie.

— Ba mă duc! răspundea o voce de bărbat.

Mi s-a părut că acolo, jos, se încăieraseră. M-am repezit la o crăpătură a planșeului. Corpolenta patroană a hanului era postată ca un câine de pază lângă scară, iar tânărul medic militar neamț, alb de furie, încerca să pună piciorul pe trepte. Mai mulți soldați prusaci își reveniseră din apatie. Se ridicară în capul oaselor pe podeaua bucătăriei și asistau la discuție cu chipuri calme, dar atente.

Hangiul nu se vedea nicăieri.

— V-am spus că nu-i băătură acolo! a bombănit patroana.

— Nu băătură îmi trebuie! îmi trebuie fân sau paie să le pun sub oamenii ăștia. De ce să se culce pe piatră dacă sunt paie sus?

— Nu sunt.

— Atunci ce-i acolo?

— Sticle goale.

— Altceva nimic?

— Nimic!

Pentru o clipă am crezut că doctorul o să renunțe la planul său, însă unul dintre soldați i-a arătat planfonul.

După câte am înțeles, văzuse paie ieșind prin crăpăturile dintre grinzi.

În zadar s-a împotrivit femeia! Doi soldați se simțeau destul de în putere ca s-o tragă înapoi, în vreme ce tânărul medic militar suia scara. A împins capacul și s-a cățarat în ascunzișul meu. După ce a lăsat trapa, ne-am pomenit față în față. N-am văzut în viața mea pe cineva mai surprins!

— Un ofițer francez! s-a bâlbâit!

— Liniște! am spus eu! Psst! Să nu te aud vorbind decât în șoaptă!

Stăteam cu sabia pregătită.

— Eu nu sunt combatant a protestat el. Sânt medic. De ce mă ameninți cu sabia? N-am nici o armă la mine.

— Nu vreau să-ți fac nici un rău, dar trebuie să mă apăr. Mă ascund aici.

— Ești spion!

— Un spion nu umblă într-o uniformă atât de bătătoare la ochi! Și n-ai să întâlnești spioni în statul-major al Marii Armate! Am nimerit din greșeală în mijlocul armatei prusace și m-am ascuns aici în speranța că o să dispar după ce treceți voi. Nu-ți fac nici un rău, dacă nu-mi faci nici tu un rău. Dar dacă nu juri că n-ai să suflă nimănui o vorbă despre mine, nu cobori viu treptele mansardei!

— Poți să-ți vâri sabia în teacă, mi-a spus medicul, în a cărei privire am zărit o sclipire zeflemitoare și prietenoasă. Sunt de neam polonez și n-am gânduri rele nici împotriva persoanei, și nici împotriva nației dumitale. Am să fac tot ce pot pentru bolnavii mei, nimic mai mult. Prinderea husarilor nu-i treabă de medic, fie el și militar. Cu permisiunea dumitale, acum a să cobor cu brațul ăsta de fân care o să-mi dea puțința să-i culc mai ca lumea pe bieții mei pacienți.

„Avusesem de gând să-i smulg un jurământ, însă viața m-a învățat că un om nesincer face toate jurămintele false ce i se cer.

Doctorul a deschis trapa, a aruncat jos atâta fân cât a crezut că-i trebuia, apoi a coborât scara, lăsând capacul după el.

L-am pândit cu neliniștea pe care o bănuieți, prieteni, când a ajuns la bolnavii lui. Și cred că acea femeie de treabă, nevasta hangiului, nu era deloc mai liniștită decât mine. Dar el n-a scos o vorbă și s-a ocupat doar de nevoile soldaților.

Eram sigur acum că întreg corpul de armată trecuse și mi-am reluat în primire postul de observație, lângă lucarnă. Speram să găsesc drumul golit și liber, iar câțiva întârziali nu m-ar fi deranjat. Primul corp de armată trecuse, într-adevăr: cele din urmă rânduri ale infanteriei dispăreau în pădure. Dar vă închipuiți cât am fost de dezamăgit văzând cum ieșea din pădurea Saint-Lambert un alt corp de armată, la fel de

numeros ca și primul. Nu încap în două că toată armata prusacă, pe care o credeam nimicită la Ligny se năpustea asupra aripilor noastre drepte, pe când mareșalul Grouchy rățacea Dumnezeu știe pe unde, încrezându-se, din nefericire, în niște informații greșite. Bubuitul tunurilor, mult mai apropiat decât înainte, mi-a făcut cunoscut că bateriile prusace care trecuseră pe lângă mine intrau deja în luptă.

Înțelegeți în ce situație cumplită mă aflam? Orele treceau. Soarele cobora, aluneca spre apus. Iar eu stăteam în hanul ăla prăpădit ce părea o mică insulă singuratică în curentul neîntrerupt al prusacilor. Era cum nu se poate mai important să ajung la mareșalul Grouchy, dar nu puteam scoate nasul afară fără să fiu luat prizonier! Așa că, prieteni, gândiți-vă cum înjuram și cum îmi smulgeam părul de furie. Habar n-aveam ce-mi rezerva viitorul! Pe când tunam și fulgeram împotriva nenorocului meu, norocul îmi pregătea o misiune cu mult mai nobilă decât nevoia de a duce un mesaj lui Grouchy. Iar misiunea aceea n-aș fi putut-o îndeplini dacă nu eram obligat să rămân în micul han de la marginea pădurii.

Două corpuri de armată prusace defilaseră de-acum și apărea al treilea, când am auzit zgomot de voci în salon. Schimbându-mi locul, am putut vedea ce se petrecea jos.

Chiar sub mine stăteau doi generali prusaci, cu capetele aplecate peste o hartă desfășurată pe masă. În jurul lor așteptau în tăcere mai mulți aghiotanți și ofițeri de stat-major.

Dintre cei doi generali, unul era un bătrân fioros cu părul alb și fața plină de zbârcituri; avea o mustață zbârlită și lătra ca un câine.

Celălalt era mai tânăr, cu obrazul prelung și serios. Măsura distanțele pe hartă, încât l-ai fi confundat cu un student.

Bătrânul umbla încoace și încolo prin încăpere, fuma și înjura ca un caporal de husari. Era un cuplu destul de ciudat, bătrânul furios și tânărul general atât de potolit... Nu înțelegeam toate vorbele, dar sensul general al discuției nu-mi scăpa.

— Vă spun că trebuie să mergem înainte, tot înainte striga bătrânul, întărindu-și părerea cu o înjurătură nemțească dintre cele mai grosolane, i-am promis lui Wellington, că o să fiu acolo cu toată armata, chiar dacă ar trebui să mă leg în șa, ca să ajung! Corpul comandat de Bulow s-a angajat, iar cel al lui Zeithen îl va sprijini cu oameni și tunuri. Înainte Gneisenau! Înainte!

Celălalt clătina din cap.

— Nu uitați, Excelență, că englezii, dacă vor fi învinși, au s-o ia la fugă spre coastă. În ce situație veți fi atunci cu Grouchy între dumneavoastră și Rin?

— O să-i batem, Gneisenau! Noi doi, ducele și cu mine, o să-i facem praf. Îți spun să mergi înainte! Războiul se va sfârși dintr-o lovitură! Ordonă-i lui Pirsch să încalece, și-o să aruncăm în balanță șaizeci de mii de oameni, în vreme ce Thielmaftn îl ține pe Grouchy dincolo de Wavre.

Gneisenau ridică din umeri.

În clipa aceea, însă, a apărut în ușă un planton.

— Un aghiotant al ducelui de Wellington! a anunțat el.

— Ah! Ah! a strigat bătrânul. Să auzim ce are să ne spună.

Un ofițer englez, a cărui haină stacojie era plină de noroi și, sânge, a intrat clătînându-se. În jurul brațului, o batistă înroșită îi ținea loc de garou, și a trebuit să se apuce de masă ca să nu cadă.

— Am un mesaj pentru mareșalul Blucher! a spus.

— Eu sunt mareșalul Blucher. Vorbește! Vorbește! a strigat cu nerăbdare bătrânul.

— Domnule, ducele m-a rugat să vă spun că armata engleză poate să reziste și că nu-i deloc neliniștit în privința rezultatului. Cavaleria franceză a fost dată peste cap, două din diviziile lor de infanterie sunt nimicite. Nu mai au în rezervă decât Garda. Dacă ne dați un ajutor energetic, înfrângerea francezilor se poate transforma într-o derută totală și...

Genunchii i s-au îndoit. A căzut grămadă pe podea.

— Ajunge! a strigat Bliicher. Gneisenau, trimite un aghiotant la Wellington. Să-i spună că poate conta

până la capăt pe mine. Haideți, demnilor, avem treabă!

A ieșit în grabă, urmat de întreg statul său major, în timp ce două plantoane îl conduceau pe mesager la doctor.

Gneisenau, șeful statului-major, a mai zăbovit în încăpere, reținându-l pe unul dintre aghiotanți. Acesta îmi atrăsese deja atenția; căci am avut întotdeauna privirea ascuțită când a fost vorba să recunosc un om valoros. Era înalt, subțire, avea corpul ideal pentru un cavalerist; în mai multe privințe îmi semăna, oarecum. Era brunet, cu un profil de vultur, cu doi ochi negri și străpungători, sprâncene dese, zbârlite, și o mustață ce i-ar fi asigurat un loc de cinste în cel mai bun escadron al husarilor mei.

Purta o haină verde cu revere albe și o cască prevăzută cu panaș. Era dragon, fără îndoială: genul de călăreți cu care ți-ar fi plăcut nespus să încrucișezi sabia.

— Un cuvânt pentru dumneata, conte Stein! a vorbit Gneisenau. Dacă dușmanul e pus în derută, dar Împăratul scapă, el, o să ajungă la altă armată sau o să și-o strângă din nou, și totul va fi luat de la capăt. Dacă, însă, îl capturăm pe Împărat, asta ar fi cu adevărat sfârșitul războiului. Un asemenea țel merită orice efort și orice risc...

Tânărul dragon nu zicea nimic, dar asculta cu atenție.

— ...Să presupunem că mesajul ducelui de Wellington e adevărit de fapte și că armata franceză va fi gonită în panică de pe câmpul de luptă. Împăratul o va lua în mod precis spre Genappe și Charleroi, drumul cel mai scurt către frontieră. Ne putem închipui caii săi zburând pe pavaj și fugarii lăsându-l să treacă. Pe când cavaleria noastră va urmări ariergarda armatei învinse, Împăratul va fi departe, în față...

Tânărul dragon a înclinat capul.

— Dumitale, conte Stein, ți-l încredințez pe Împărat. Dacă îl prinzi, numele ți va rămâne în istorie. Ai reputația celui mai bun cavalerist din armata noastră. Alege-ți camarazii pe care-i dorești, zece-doisprezece, nu mai mulți. Nu va trebui să luați parte la luptă. N-o să luați parte nici la urmărirea generală. Țineți-vă deoparte de gloată și păstrați-vă puterile pentru un scop mai nobil. Înțelegi?...

Dragonul și-a înclinat iarăși capul.

Tăcerea lui m-a impresionat. Am simțit că trebuia să fie într-adevăr foarte primejdios.

— Amănuntele le las în seama dumtiale. Să nu te intereseze nimeni altcineva decât cel mai mare. N-o să-ți fie greu să recunoști berlina imperială. Și nici pe Împărat. Acum trebuie să-l ajung pe mareșal. Adio! Sper să te revăd ca să fii felicit pentru o ispravă ce va avea răsunet în toată Europa.

Dragonul a salutat, iar Gneisenau s-a grăbit să iasă.

Tânărul ofițer s-a scufundat în cugetări adânci, apoi a ieșit și el.

Din punctul meu de observație, pândeam plin de curiozitate ce avea de gând să facă.

Își avea calul – un roib mare și ager, cu două pete albe – legat la intrarea în han. Dragonul a săltat în șa și l-am văzut adresându-se unui ofițer care comanda primul regiment dintr-o coloană de cavalerie ce tocmai trecea. După un scurt schimb de vorbe, doi husari (era un regiment de husari) au ieșit din rânduri și i s-au alăturat contelui Stein. Regimentul următor a fost oprit și el, iar escorta contelui s-a mărit cu doi lăncieri. Au urmat doi dragoni și doi cuirasieri. Apoi și-a luat deoparte micul grup de călăreți, i-a adunat în jurul său și le-a explicat ce aveau de făcut în sfârșit, cei nouă soldați au plecat împreună, dispărând în pădurea Parisului.

Nu-i nevoie să vă spun, prieteni, că toate acestea prevesteau o nenorocire.

În fond, a făcut exact ce aș fi făcut și eu în locul lui. Ceruse fiecărui colonel pe cei mai buni doi oameni din regiment, alcătuindu-și astfel un grup de la care se puteau aștepta lucrări ieșite din comun. Numai cerul îl mai putea ajuta pe Împărat dacă i-ar fi întâlnit pe drum, fără escortă!

O, cât despre mine, iubiți prieteni, închipuiți-vă cum mă agitam, cum îmi fierbea creierul și cât de furios eram.

Nu mă mai gândeam la Grouchy. De altfel, spre răsărit nu se auzeau bubuituri de tun, semn că Grouchy

era încă departe. Iar dacă sosea totuși, n-avea să ajungă la timp ca să modifice cursul evenimentelor. Soarele coborâse mult, mai erau doar vreo două-trei ore de lumină. Misiunea mea, de-acum inutilă, dacă nu putea fi socotită îndeplinită, era oricum terminată.

Dar mă chema o alta, mai urgentă, mai importantă – o misiune care privea siguranța și poate chiar viața Împăratului.

Cu orice preț, cu orice risc, trebuia să mă întorc lângă el. Însă cum?

Toată armata prusacă se afla acum între mine și liniile franceze. Bloca toate căile... Ah, ea n-avea să blocheze totuși calea datoriei ce se deschidea înaintea lui Étienne Gérard! Nu mai puteam aștepta. Ar fi trebuit să fiu deja plecat.

Ascunzătoarea mea avea o singură ieșire. Prin urmare, trebuia să cobor scara.

M-am uitat în bucătărie: tânărul medic era tot acolo. Aghiotantul englez ședea pe un scaun, iar doi soldați prusaci, epuizați în ultimul hal, erau întinși pe paie. Ceilalți fuseseră puși pe picioare și pleaseră. Ca să ajung la calul meu, n-aveam de ales, eram obligat să trec prin acel grup de dușmani. De medic n-aveam de ce să mă tem. Englezul era rănit, iar sabia și mantaua lui se aflau într-un colț. Cei doi germani zăceau aproape fără cunoștință, și încă departe de puști. Ce putea fi mai simplu? Am deschis trapa, m-am lăsat să alunec pe scară în jos și am apărut printre ei, cu sabia trasă.

Ce uluire! Doctorul, firește, știa de mine, dar pentru englez și pentru cei doi prusaci eram, fără îndoială, zeul războiului în persoană, coborând din ceruri.

Cu prestanța mea naturală, cu înfățișarea cumplită, cu uniforma gri-argint și cu sabia sclipitoare în mână, aveam de ce să fiu admirat.

Cei doi germani au rămas încremeniți, holbându-și ochii.

Ofițerul englez s-a ridicat, însă a căzut din nou pe scaun de slăbit ce era..

— Jalnic! Jalnic! repeta el într-una.

— Vă rog să nu mișcați! am poruncit. N-am să mă atins de voi, dar vai de cel care încearcă să mă oprească! N-aveți de ce vă teme-ți dacă mă lăsați în pace și nu puteți spera nimic în caz că mă încurcați. Sânt colonelul Étienne Gérard, de la husarii din Conflans!

— Draco! a exclamat englezul. Ești cel care a omorât vulpea!

Suferea cumplit, iar chipul i se întunecase.

Între sportivi, invidia e o pasiune josnică. Englezul ăla mă ura, fiindcă – ucigând vulpea – îl întrecusem!

Cum nu semănăm la suflet deloc! Dacă l-aș fi văzut eu spintecând vulpea, l-aș fi îmbrățișat cu strigăte de bucurie.

Dar nu era momentul potrivit unor explicații.

— Îmi pare rău, domnule, dar ai aici o manta pe care trebuie să mi-o însușesc.

A încercat să se ridice și să ajungă la sabie, însă m-am așezat între el și colțul acela.

— Dacă ai ceva prin buzunare...

— O cutie, a zis.

— Nu sunt hoț, am spus eu.

Am luat mantaua și din buzunarele ei am scos o ploscă de argint, o cutie de lemn gravat și o lunetă. I le-am dat pe toate.

Ticălosul a deschis cutia, a scos din ea un pistol și mi l-a lipit de tâmplă.

— Și acum, scumpul meu domn, mi-a zis, aruncă sabia și predă-te!

Eram atât de năucit de fapta aceea mârșavă, încât am rămas dinaintea lui nemișcat. Mă sileam să-i vorbesc despre onoare și recunoștință, dar i-am văzut privirea înăsprindu-se.

Puteam oare îndura o asemenea umilință? Mai bine mort decât dezarmat în felul ăsta. Cuvântul „Foc!” îmi stătea pe buze când, deodată, englezul a dispărut din fața mea. În locul lui era o grămadă mare de fân cu un braț îmbrăcat în roșu și două cizme agitându-se disperat în mijloc.

Ah, hangița cea curajoasă! Favoriții m-au salvat în ziua aceea.

— Șterge-o, domnule ofițer! Fugi! mi-a strigat.

Și arunca tot mai mult fân peste englez.

Într-o secundă am fost în curte, am dezlegat-o pe Violette și am sărit în sa. Un glonte de pistol mi-a șuierat pe la urechi. Fusesse tras de la fereastră; întorcându-mă, am văzut acolo o mutră tinerească și înciudată. Mi-am adunat tot disprețul într-un zâmbet și am dat pinteni iepei.

Trecuse și ultimul prusac. Calea îmi era la fel de limpede trasată ca și datoria. Dacă Franța câștiga la Waterloo, totul era în regulă. Dacă Franța pierdea, atunci de mine și de Violette depindea ceva mai important decât o victorie ori o înfrângere; siguranța și viața Împăratului.

Înainte! Înainte Étienne! mi-am strigat.

În șirul glorioaselor tale isprăvi, o ai de înfăptuit pe cea mai măreață. Și chiar de-ar fi ultima, ai s-o înfăptuiești!”

2. Povestea celor nouă cavaleriști prusaci

Ultima dată când ne-am întâlnit, v-am vorbit, prieteni, despre nereușita (ce nu-mi poate fi pusă în seamă) acelei însărcinări pe care Împăratul mi-o încredințase pentru mareșalul Grouchy.

V-am povestit cum am rămas închis, timp de o întreagă după-amiază înfiorătoare, în podul unui han de țară, de unde, înconjurat de prusaci cum eram, nu puteam ieși. Vă amintiți în ce fel am surprins instrucțiunile date contelui Stein de șeful statului-major prusac, pentru ca în cazul unei înfrângeri a francezilor împăratul să fie ucis sau luat prizonier.

La început o asemenea presupunere mi s-a părut inadmisibilă. Dar cum bubuitul tunurilor se auzise toată ziua de la aceeași distanță, era limpede că englezii se ținuseră bine și respinseseră atacurile noastre.

Am spus că în ziua aceea se dăduse o luptă între sufletul francez și mușchiul englez. Adevărul mă obligă să recunosc că nimeriserăm peste niște mușchi nemaipomenit de rezistenți. Dacă Împăratul nu reușise să le vină de hac englezilor când erau singuri, cum să se descurce acum cu șaiszeci de mii de prusaci blestemați care îi cădeau năvalnic în flanc?

Oricum, de vreme ce aflasem secretul prusacilor, locul meu era lângă el.

V-am povestit că părăsisem în grabă hanul, lăsându-l pe aghiotantul englez să amenințe cu pumnul de la fereastră. Nu mi-am putut stăpâni râsul când m-am întors spre el, căci fața roșie de furie îi era pe jumătate ascunsă în fân.

Odată pornit la drum, m-am înălțat în scări ca să-mi pun frumoasa manta neagră, brodată cu roșu, care-i aparținuse. Îmi ajungea până la cizme, acoperindu-mi cu totul uniforma. Cât despre căciulă, erau și în armata germană unele asemănătoare. Cu condiția ca nimeni să nu-mi pună întrebări, mă pregăteam să trec, la nevoie, prin toată armata prusacă. Înțelegeam germana, căci avusesem destule prietene în anii foarte plăcuți pe care îi petrecusem în Germania, luptând. O vorbeam însă cu un ușor accent parizian ce contrasta cu vorba lor aspră și lipsită de armonie.

Pădurea era atât de întinsă încât nu mă puteam gândi să-i dau ocol. Mi-am luat deci inima în dinți și am pornit cu Violette în galop pe urmele armatei prusace. Nu mi-a fost prea greu să le găsesc, pentru că drumul era brăzdat de roți până la o jumătate de metru adâncime, cum trecuseră tunurile și chesoanele. Curând am întâlnit răniți, prusaci și francezi, pe marginea drumului și față în față, acolo unde înaintarea lui Bulow se poticnise de husarii lui Marbot.

Un bătrân cu barba lungă și albă, medic militar, îmi închipui, m-a strigat și a alergat după mine, dar nu m-am întors, ci mi-am înghiontit iapa cu pintenii, ca să meargă mai repede. Îl pierdusem de multă vreme din vedere și încă-l mai auzeam strigându-mă.

Am ajuns în scurt timp trupele de rezervă ale prusacilor. Infanteriștii își țineau puștile pe genunchi, ori stăteau întinși pe pământul umed, cuprinși de sfârșeală, pe când ofițerii, adunați în grup, ascultau vuietul

puternic al bătăliei și discutau informațiile venite din prima linie. Am vrut să trec în goană pe lângă ei, însă unul s-a repezit și s-a postat drept în mijlocul drumului, cu brațele desfăcute în cruce, cerându-mi să opresc. Cinci mii de priviri prusace erau ațintite asupra mea.

Era tocmai momentul!

Vă văd pălind, prieteni, când vă imaginați scena.

Prin urmare, o să înțelegeți de ce mi s-a ridicat părul în vârful capului. Dar curajul și prezența de spirit nu m-au părăsit nici măcar o clipă.

— Generalul Blucher! am strigat.

Oare nu îngerul meu păzitor îmi șoptise gândul ăsta?

Prusacul a sărit într-o parte, a salutat și mi-a făcut semn că puteam merge tot înainte. Au disciplină serioasă, prusacii ăștia! Și, de fapt, cine ar îndrăzni să-l oprească pe ofițerul care duce un mesaj la general? Aveam, așadar, un talisman ce mă pune la adăpost de orice pericol, iar inima mi s-a umplut de bucurie! Eram atât de înflăcărat că nici n-am mai așteptat să mi se pună vreo întrebare. Trecând prin mijlocul armatei, strigam în stânga și în dreapta: „Generalul Blucher!” Toate santinelele mă lăsau să trec eliberându-mi drumul când era nevoie s-o facă. Câteodată, cea mai nesăbuită imprudență se învecinează cu cea mai aleasă înțelepciune.

O anumită reținere e totuși necesară. Iar mie, trebuie să mărturisesc, începuse să-mi lipsească reținerea.

Pe când mă apropiam de linia de bătaie, un ofițer de ulani mi-a smuls frâul din mină, arătându-mi un grup de bărbați aflat lângă o fermă cuprinsă de flăcări.

— Acolo e mareșalul Blucher, mi-a spus. Duceți-i mesajul.

Dar îngerul meu păzitor m-a ajutat și de data asta. Cu iuțeala fulgerului, mi-a venit în minte numele generalului care comanda corpul avansat al prusacilor.

— Generalul Bulow! am strigat.

Ulanul a dat drumul frâului.

— Generalul Bulow! Generalul Bulow!...

La fiecare salt al scumpei mele iepșoare strigam numele care îmi servea de parolă.

Armata franceză nu mai era departe. Am trecut în galop prin satul Plancenoit, incendiat, m-am strecurat printre două coloane prusace de infanterie, am sărit peste un gard, am spintecat un husar silezian care nu mi se ferea din cale și, cu mantaua descheiată ca să mi se vadă uniforma, am traversat rândurile Regimentului 10 de linie, ajungând în sfârșit la armata lui Lobau.

Copleșiți ca număr, francezii dădeau înapoi încet sub presiunea prusacă. Mi-am continuat goana nebunească, preocupat numai de gândul de a ajunge lângă Împărat.

În față mi s-a ivit însă un spectacol care m-a oprit brusc, de parcă m-aș fi prefăcut într-o măreață statuie călare. Nu mă mai puteam mișca, abia de izbuteam să respir. Ajunsesem în vârful unei coline, de unde mi se arăta, întreagă, valea aceea nu prea adâncă de la Waterloo.

O lăsasem de dimineață cu cele două Mari Armate de-o parte și de alta, avându-și armele la picior și despărțite de un spațiu liber. Acum, pe ambele coaste nu mai erau decât rămășițele unor regimente zdrobite, însângerate, vlăguite, cu o întreagă armată de morți și de răniți zăcând între ele.

Pe o lungime de trei buni kilometri și pe opt sute de metri lărgime, pământul era presărat cu grămezi de cadavre. Dar cum eram obișnuit cu măcelurile, nu vederea aceluia masacru m-a oprit din drum. Urcând panta spre poziția engleză, o adevărată pădure se pusese în mișcare. Neagră, legănată, vălurită, neîntreruptă căciulile de blană ale Gărzii! Instinctul meu de soldat îmi spunea că aceea era ultima rezervă a Franței și că Împăratul, ca un jucător ajuns la strâmtoare, juca totul pe ultima lui carte.

Urcau. Urcau, puternici, irezistibili, uriași, biciuiți de mitralii, ciuruiți de gloanțe. Urcau mereu. Valul lor negru se spărgea de bateriile englezești. Prin lunetă zăream cum tunarii englezi se aruncau sub tunuri, ori fugeau înapoi. Valul căciulilor de blană s-a revărsat, în sfârșit, pe creastă. Acolo, într-un vacarm ce

ajungea până la mine, s-au ciocnit baionetele lor cu cele ale infanteriei engleze. A trecut un minut. Apoi altul. Și încă unul. Inima mi s-a strâns, apăsată de o neliniște ce nu se poate descrie. Căciulile de blană au sovăit, au înaintat, s-au retras. N-au mai avansat. S-au văzut copleșite...

Dumnezeule mare! Era cu puțință? Iată că se împrăștia în dezordine!. Un punct negru a coborât dealul. În fugă, apoi două, apoi patru, apoi zece, apoi o întreagă mulțime risipită care lupta, se oprea, zvâcnea, iar se oprea și, în cele din urmă, cu totul spulberată, s-a năpustit val-vârtej spre fundul văii.

„Garda a fost bătută! Garda e învinsă!”

Auzeam strigătul acela ieșit din mii de guri, răsunând pretutindeni în jur. Pe tot frontul, fânțasinii au făcut stânga-mprejur, iar artileriștii s-au retras în grabă, părăsindu-și tunurile.

„Vechea Gardă a fost înfrântă! Garda bate în retragere!”

Livid, un ofițer trecea pe lângă mine strigând cuvintele acelei ale nenorocirii.

„Scape cine poate!” „Ați fost trădați!”; țipa un alt gradat.

„Scape cine poate! Scape cine poate!”

Soldații se revărsau înapoi, în fuga mare. Se loveau unii de alții, săreau peste cadavre ca niște oi înspăimântate. Din toate părțile se auzeau vaiete și gemete.

Uitându-mă spre pozițiile engleze, am văzut atunci ceva ce n-am să pot uita niciodată.

Un călăreț, unul singur, își înălța silueta neagră deasupra crestei; se contura măreț în ultimele raze ale soarelui ce apunea împurpurat de mânie.

Întunecat, neclintit în para acelei lumini cumplite, ai fi zis că era însuși Spiritul Războiului cugetând lângă valea aceea sinistră.

Și-a ridicat cât putea de sus pălăria.

La semnalul acela, cu vuietul surd și adânc al unui talaz ce se sparge de stânci, întreaga armată engleză a trecut creasta dându-și drumul la vale.

Era sfârșitul.

Un strigăt de agonie, agonia vitejilor părăsiți de speranță, a scuturat cu violență toată acea armată aleasă.

Îmi câteva clipe, ea se prefăcuse într-o gloată înspăimântată, care i nu mai avea decât un singur țel: să fugă de pe câmpul de luptă.

Vedeți, iubiți prieteni, nici măcar acum nu-s în stare să descriu momentul acela înfiorător cu o voce calmă și fără lacrimi în ochi.

Mai întâi am fost luat de valul sălbatic și dus ca un puf pe un râu involburat. Dar ce mi-a fost dat să văd în mijlocul acelor regimente amestecate?

Un detașament de călăreți aprigi, în uniforme gri-argint, purtându-și stema sfărâmată și stindardul sfâșiat. Nimic nu i-ar fi putut îngenunchea pe husarii din Conflans, nici măcar forța Angliei unită cu cea a Prusiei. Am ajuns la ei. Dar, vai! Mi s-a rupt inima când i-am numărat! Maiorul, șapte căpitani și cinci sute de soldați rămăseseră pe câmpul de bătălie. Tânărul căpitan Sabbatier avea comanda supraviețuitorilor.

Când l-am întrebat unde erau cei cinci sute care lipseau, a arătat în spate și mi-a spus:

— Pe undeva, pe lângă un careu de-al englezilor!

Și oamenii, și caii abia se mai țineau pe picioare. Erau năclăiți de sudoare și de praf, animalelor le atârnavu limbile înnegrite. În ciuda oboselii, însă, călăreau grupat și fiecare om, de la sergentul-furier până la trompetist, era la locul său. Cum mi-ar fi plăcut să-i trimit Împăratului, ca escortă! Printre husarii din Conflans ar fi fost în deplină siguranță! Dar caii lor erau istoviți. I-am lăsat în urmă cu ordinul de a se aduna la ferma Saint-Aunay, unde campaserăm cu două nopți în urmă. Iar eu am dat pinteni calului, căutându-l, prin debandada aceea pe Împărat.

Pe când îmi croiam drum prin mulțime, am văzut lucruri pe care nu le pot uita.

Le retrăiesc mereu, în adevărate coșmaruri. Revăd cortegiul acela de fețe livide, cu privirea fixă; ți-era teamă să le privești și să le ascuți gemetele. Când ești victorios nu-ți dai seama de ororile războiului. Pentru

asta ai nevoie de suflul înghețat al înfrângerii. Îmi amintesc de un bătrân grenadier din Gardă, care zăcea pe marginea drumului cu un picior rupt, îndoit în unghi drept. Urla fără încetare:

— Camarazi! Atenție la picior! Dați-vă la o parte!

Dar aceia se poticneau și se împiedicau și de el.

În fața mea călărea un ofițer de lăncieri fără haină. Tocmai i se amputase un braț într-o ambulanță. Pansamentele îi căzuseră. Era înfiorător. Doi artileriști încercau să-și salveze tunul, târându-l prin mulțime. Un vânător și-a ridicat pușca, a dus-o la umăr și l-a doborât pe unul din ei cu un glonte în cap. Am văzut un maior de cuirasieri scoțându-și pistoalele de la oblânc și împușcându-și calul înainte de a-și zbură creierii. Pe marginea drumului, un om în veston albastru delira de furie; avea fața înnegrită din pricina prafului de pușcă, hainele îi erau zdrențuite, un epolet îi lipsea, iar altul îi atârna pe piept. Numai când am ajuns în dreptul lui l-am recunoscut pe mareșalul Ney. Urlând, dădea ordine trupelor care fugeau. Vocea sa nu mai avea nimic omenesc.

Și-a înălțat ciotul de sabie (vreo zece centimetri deasupra mânerului), strigând:

— Veniți să vedeți cum moare, un mareșal al Franței!

L-aș fi urmat cu dragă inimă, dar datoria mă chetna în altă parte. De altfel, așa cum știți, nu și-a găsit moartea pe care o căuta. A murit după câteva săptămâni, de mâna dușmanilor săi.

Un vechi proverb spune că în ofensivă francezii sunt mai mult decât bărbați, iar în înfrângere mai puțin decât niște femei.

În ziua aceea mi-am dat seama că era adevărat.

Dar chiar și în derută am văzut lucruri pe care le pot povesti cu mândrie oricui.

Trecând peste câmpurile din marginea drumului, trei batalioane de rezervă din Cambronne, floarea armatei noastre, mărsăluiau încet, în careu, cu tricolorul și stemele deasupra liniei întunecate a căciulilor.

Jur-împrejurul lor se dezlănțuia cavaleria engleză și lăncierii negri ai lui Brunswick. Val după val, aceștia șarjau, se împrăștiau... se adunau, șarjau... Apoi tunurile englezești, șase odată, le-au spart rândurile. Infanteria engleză îi presa de aproape, din trei părți, descărcând asupra lor salve puternice. Dar acei glorioși supraviețuitori ai Gărzii, asemeni leului rănit de ale cărui coaste se atârna cu colții niște copoi încrâncenați, păraseau cu o încetineală maiestuoasă câmpul ultimei bătălii.

În spatele lor pe creastă, se instalase o baterie de tunuri. Toți artileriștii erau la posturi, însă nu mai trăgeau.

— De ce nu continuați focul? l-am întrebat pe colonel când am trecut pe lângă el.

— Nu mai avem pulbere.

— Atunci de ce nu vă retrageți?

— Dacă ne văd, se mai potolesc puțin. Trebuie să-i lăsăm Împăratului timp să se îndepărteze:

Așa erau soldații francezi.

Dincolo de acel scut de viteji, ceilalți și-au mai tras sufletul. Se împrăstiaseră pe câmpuri. În lumina tulbure a amurgului, mă uitam la oamenii aceia zăpăciți, rușinați, care în urmă cu zece ore alcătuiau cea mai frumoasă armată aruncată vreodată în luptă.

Mi-am croit drum printre ei cu destulă greutate.

În sfârșit, l-am găsit pe Împărat tocmai dincolo de Genappe, împreună cu ce mai rămăsese din statul său major. Mai erau cu el Soult, Drouot, Lobau, Bertrand și cinci vânători din Gardă cu niște cai pare abia își mai târau picioarele.

Se lăsa noaptea.

Fața buimacă a Împăratului părea o pată albă în întuneric atunci când s-a întors spre mine.

— Cine-i? a întrebat.

— Colonelul Gérard, a răspuns Soult.

— L-ai văzut pe mareșalul Grouchy?

— Nu, Sire. Prusacii erau între noi.

— Nu contează! Acum nimic nu mai contează. Soult, vreau să mă întorc acolo!

A încercat să-și răsucescă pe loc calul, însă Bertrand l-a prins de frâu.

— Ah, Sire, a zis Soult, dușmanul a avut și așa destul noroc!

L-au silit să rămână cu ei.

Călărea în tăcere, cu bărbia în piept. Era cel mai mare și totodată cel mai trist dintre oameni. Departe, în spatele nostru, tunurile mai bubuiau hepăsătoare. Uneori, bezna era sfâșiată de strigăte, gemete, ori de zgomotul înfundat al copitelor în galop. Atunci dădeam pînteni cailor, zorind printre trupele în dezordine.

În cele din urmă, după ce călăriserăm toată noaptea la lumina lunii, ne-am dat seama că i-am lăsat în urmă și pe urmăriți, și pe urmăritori.

Se iveau zorile când am trecut podul din Charleroi. Ce cortegiu de fantome trecea prin lumina aceea rece și clară! Împăratul cu fața sa de ceară, Soult plin de praf, Lobau însângerat... Dar mergeam mai ușor și nu ne tot uitam îndărăt, peste umăr. Waterloo rămăsese la vreo cincizeci de kilometri depărtare. Una din berlinele Împăratului fusese adăpostită de Charleroi, așa că am făcut popas pe celălalt mal al Sambre, unde am descălecat.

Vă întrebați, desigur, de ce n-am deschis gura deloc în tot timpul acela, ținând ascuns aceea ce-mi stătea mai mult pe suflet, și anume nevoia de a-l păzi pe Împărat?

De fapt, încercasem să vorbesc despre asta cu Soult și cu Lobau, însă ei erau atât de tulburați din pricina dezastrului, încât mi-a fost cu neputință să-i fac să priceapă cât de urgent îmi era mesajul. În plus, pe tot parcursul acelei retrageri, am avut merea pe lângă noi o grămadă de fugari care, așa demoralizați cum erau, tot ne-ar fi putut ajuta. Dar acum, ținându-ne pe lângă berlina imperială, am observat cu neliniște că pe drumul ce se întindea alb în urma noastră nu mai era niciun soldat francez.

O luaserăm înaintea armatei.

Pe ce mijloace de apărare ne puteam bizui?

Caii vânătorilor se prăpădiseră, rămânea cu noi doar un sergent cu favoriții cărunți. Mai erau Soult, Lobau și Bertrand; cu toate talentele lor, în cazul unei încăierări aș fi preferat să fi avut lângă mine un simplu sergent-major de husari. Rămâneau apoi Împăratul însuși, vizitiul și un servitor de lux pe care l-am întâlnit la Charleroi, deci opt în total.

Dar dinăștia opt, numai doi erau luptători pe care să poți conta la nevoie: eu și vânătorul.

Mi-a trecut un fior prin șira spinării când am făcut socoteala forțelor noastre. Mi-am ridicat privirile: pe o culme de deal se și zăreau cei nouă călăreți prusaci.

În locul acela, de fiecare parte a drumului se întindeau pâna departe niște câmpuri vâlurite, unele în culoarea aurie a griului, altele – pajiști verzi, udate din belșug de râul Sambre. Spre miazăzi se înșiruiau culmile pe lângă care trecea drumul Franței.

Și tocmai pe drumul acela înainta micul grup de călăreți. Contele Stein respectase atât de bine instrucțiunile încât coborâse mult către sud, ca să urce apoi din nou și să iasă în calea Împăratului.

Și iată-l apărând din direcția în care mergeam noi. Când i-am zărit, oamenii lui erau la vreo opt sute de metri depărtare.

— Sire! am strigat. Prusacii!

Au tresărit cu toții, uitându-se într-acolo.

Împăratul a rupt tăcerea.

— Cine spune că sunt prusaci?

— Eu, Sire... Eu Étienne Gérard!

Veștile neplăcute îl făceau întotdeauna pe Împărat să se înfurie pe cel ce le aducea. Așa că m-a luat în primire cu glasul lui de corsican, scrâșnitor, orăcăitor, pe care i-l auzai doar când își ieșea din fire.

— N-ai fost nicicând altceva decât un neghiob! mi-a strigat. Ce vrei să spui, nătărăule, când susții că-s

prusaci? Cum să vină prusacii din Franța? Ți-ai pierdut și bruma de minte pe care o mai aveai!

Vorbele lui m-au lovit ca un bici.

Dar în fața Împăratului ne simțeam cu toții ca un câine bătrân în fața stăpânului. Te putea izbi cu piciorul – uitai pe loc, îl iertai. Nu m-am apucat să întind povești, nici să mă justific! Dintr-o privire observasem cele două pete albe de pe picioarele dinainte ale calului din față și știam bine că era al contelui Stein.

Cei noua cavaleriști se opriseră să se uite la noi, apoi și-au înfipt pintenii în coastele cailor, cu un strigăt de triumf. Coborau spre noi într-un galop vijelios.

Își recunoscuseră prada.

Erau siguri că nu le va scăpa din mină.

Într-o clipă, orice îndoială s-a risipit:

— Pentru Dumnezeu, Sire, sunt chiar prusaci! a strigat Soult.

Lobau și Bertrand alergau pe drum ca doi pui speriați, într-o ploaie de înjurături, sergentul, de vânători și-a tras sabia. Vizitiul și valetul își frângeau mâinile de disperare.

Napoleon stătea cu un picior pe treapta berlinei; părea de un calm desăvârșit.

Iar eu... Ah, prieteni, eu am fost măreț!

Mă gândesc ce cuvinte s-ar potrivi pentru purtarea mea din acel moment suprem al vieții mele.. Eram atât de lucid, cu un sânge rece de-a dreptul înfiorător, atât de ager, gata pentru orice, atât de hotărât... Mă făcuse neghiob, nătărău! O, cât de repede m-am revanșat, și cât de nobil!

Când Împăratului i se întuneca mintea, Étienne Gérard avea grijă de tot ce era important.

Era o prostie să lupți. Era caraghios să fugi.

Împăratul era copleșit, ostenit de moarte. Nu fusese niciodată un bun călăreț. Cum să-i întrecă pe cei nouă, floarea unei armate întregi? Cel mai renumit cavalerist al Prusiei se afla printre ei. Dar eu eram cel mai bun cavalerist al Franței. Eu și numai eu eram în stare să le țin piept.

Dacă porneau pe urmele mele în loc să dea năvală după Împărat, acesta mai putea fi salvat.

Iată gândurile care îmi treceau prin minte cu o asemenea iuțeală, încât am luat hotărârea pe dată.

Voi mă cunoașteți, prieteni: treaba nu suferea amânare!

M-am repezit la Împărat, care rămăsese încremenit.

Berlina ne ascundea de privirile dușmanilor.

— Redingota, Sire! Pălăria!

Aproape că i le-am smuls. Niciun valet n-ar fi îndrăznit vreodată să-l zgâlțâie așa.

În două secunde le pusesem însă pe mine și l-am împins pe Împărat în berlină.

În cea de-a treia îi încălecam renumitul cal arab, alb, și ieșeam binișor înaintea grupului, pe drum.

Mi-ați ghicit planul, dar vă întrebați, pe bună dreptate. Cum de nădăjduiam să fiu confundat cu Împăratul? Silueta mea era cea pe care o vedeți și acum, iar a lui n-a fost niciodată prea elegantă: era și scund și bondoc. Dar când ești în șauă nu ți se observă înălțimea.

În rest, nu trebuia decât să te apleci puțin pe cal, să-ți încovoi spinarea și să te lași purtat tot atât de ușor ca un sac de făină.

Eu, însă, mai aveam și bicornul legendar, și redingota gri cu stea de argint, pe care o știa orice copil de la un capăt la celălalt al imperiului, iar sub mine galopa faimosul cal alb al Împăratului.

Aparența urma să fie perfectă.

Prusacii ajunseseră la mai puțin de două sute de metri.

Am schițat cu mâinile un gest de groază și de disperare, apoi mi-am silit calul să sară peste șanțul din marginea drumului.

Atât le-a trebuit! Un strigăt de bucurie sălbatică, precum ura, a țâșnit din piepturile prusacilor. Era un urlet de lupi înfomețați care își descoperă prada. Am dat pintoni calului, luând-o peste câmpie și, în galop, mă uitam înapoi pe sub braț.

Ah, ce minunată era clipa când am văzut, unul după altul, opt cavaleriști prusaci sărind șanțul și luându-se după mine! Unul singur rămăsese în urmă; am auzit un țipăt și un zgomot, de luptă. Mi-am amintit de sergentul de vânători și mi-am zis că nu vor mai fi nouă la număr cei ce ne încurcau. Drumul era liber, așa că Împăratul își putea urma călătoria.

Așadar, de-acum înainte nu mai trebuia să mă gândesc decât la mine însumi. Dacă mă înhățau, prusacii m-ar fi făcut să le plătesc scump dezamăgirea. Dacă muream după ce mi-aș fi apărat dârz viața, sfârșitul mi-ar fi fost glorios.

Dar bănuiam că pot scăpa de ei.

Cu niște călăreți obișnuiți, era un fleac!

Aveam însă de-a face cu călăreți și cai ieșiți din comun. Calul meu era mare, bine clădit; cu toate acestea, o noapte întreagă de mers îl ostenise, iar Împăratul făcea parte dintre cei ce nu-și menajează caii. Era desprins cu alte treburi și-l căznea mai mult decât trebuie cu frâul. E adevărat că Stein și oamenii lui veneau și ei de departe, în mare viteză. Cursa era, prin urmare, egală.

Primul meu impuls fusese atât de viu și-l urmasem cu atâta repeziciune, că n-am avut timp să mă mai gândesc și, la propria mea siguranță. De pildă, ar fi trebuit s-o iau imediat înapoi, pe drumul pe care veniserăm, ca să dau peste soldații noștri.

Galopasem însă peste câmpuri, îndepărtându-mă de drum.

M-am uitat în urmă, prusacii se așezaseră într-o linie lungă, în așa fel încât să-mi taie calea spre Charleroi. Nu puteam să mă întorc acolo, dar măcar o puteam coti spre nord. Știam că întreg ținutul era plin de fugarii noștri, așa că mai devreme sau mai târziu i-aș fi întâlnit pe unii dintre ei.

Vai! Uitasem de râul Sambre!

În tulburarea mea nu mă gândisem nici o singură clipă la apa asta înainte de-a o vedea, lată și adâncă sclipind în soarele dimineții. Îmi bara trecerea. În spate, prusacii urlau. Am galopat până la mal, dar calul n-a vrut să intre în apă. L-am înțepat cu pintenii. Malul era înalt, curentul iute. S-a tras îndărăt, tremurând și fornăind.

Strigătele de triumf erau tot mai puternice.

N-am insistat. Am îndemnat calul, în goana mare de-a lungul malului. În locul acela, apa făcea un cot. Dacă nu treceam dincolo, retragerea îmi era tăiată.

Însă speranța a înviat din nou în inima mea: am văzut o casă pe malul unde mă aflam și alta pe malul opus. Când două case stau astfel, față în față, de obicei acolo se află un vad.

O potecă în pantă cobora spre râu; mi-am condus calul pe ea și nu s-a mai opus. Apa îmi ajungea până la șa, făcând spume.

În stânga și în dreapta. La un moment dat calul s-a poticnit. Am crezut că eram pierduți dar și-a revenit, iar în clipa următoare suia cu mult zgomot panta opusă. Chiar când ieșeam din apa, un plescăit repetat mi-a dat de știre că primul prusac intrase după mine. Ne despărțea doar lățimea Sambrei.

M-am repezii înainte, cu capul tras între umeri, ca Napoleon.

Nu îndrăzneam să mă întorc, de frică să nu mi se vadă mustața. Îmi ridicasem și gulerul redingotei gri ca s-o ascund cât de cât. Căci, dacă descopereau acum că se înșelaseră puteau s-o ia înapoi și să ajungă din urmă berlina.

Când am ajuns cu toții pe pământ uscat, după tropotul copitelor am socotit distanța dintre mine și ei. Mi s-a părut că zgomotul creștea în intensitate, ca și cum s-ar fi apropiat încetul cu încetul. Am urcat un drumeag pietros și plin de urme de căruțe, venite dinspre vad. Cu băgare de seamă, am aruncat o privire pe sub braț, dându-mi seama că pericolul venea de la un singur călăreț care își întrecuse binișor camarazii.

Era husar, un soldat mărunțel, călare pe un cal mare, negru. Și ajunsese în fruntea șirului mulțumită greutatei lui de jocheu. Ocupa un loc de cinste, dar și o poziție primejdioasă, cum urma să i-o dovedesc.

Am pipăit oblâncul... jale cumplită! N-am găsit niciun pistol. Într-o parte o lunetă, în cealaltă un teanc

de hârtii. Sabia îmi rămăsese cu Violette.

Ah, să fi fost cu armele și cu iepșoara mea, m-aș fi jucat cu ticăloșii ăia! Din fericire, nu eram cu totul dezarmat; sabia Împăratului atârna de șa. Era curbă și scurtă, cu mânerul încrustat cu aur. Mult mai potrivită pentru paradă decât să-l servească pe un cavalerist în de nevoie.

Am tras-o, totuși, și mi-am așteptat norocul. Zgomotul copitelor se apropia cu fiecare clipă. Auzeam găfâțul calului, iar husarul mi-a strigat nu știu ce.

Poteca făcea o cotitură bruscă. Deodată, mi-am silit calul cel alb să se ridice pe picioarele dinapoi, l-am întors și m-am pomenit față în față cu husarul prusac.

Era prea pornit ca să se mai oprească. Singura lui șansă era să mă răstoarne și să treacă peste mine. Dacă ar fi făcut-o, și-ar fi putut găsi moartea, dar m-ar fi zduncinat cu siguranță, sau mi-ar fi nenorocit calul în așa hal încât să nu mai putem scăpa de ceilalți.

Prostănacul a făcut însă o strâmbătură când a văzut că-l așteptam, depășindu-mă prin dreapta.

Am zvâcnit peste grumazul calului și i-am înfipt jucăria în coaste. Sabia aceea trebuie că era făcută din cel mai bun oțel din lume și tăia ca un brici, căci abia am simțit o ușoară împotrivire; și totuși, lama îi era mânjită de sânge până aproape de mâner!

Calul husarului galopa mai departe. Călărețul a mai rămas în șa cam vreo sută de metri, după care și-a scufundat fața în coama calului, s-a răsturnat într-o parte și a căzut la pământ. Ajunsesem și eu în dreptul calului său. În câteva secunde totul se terminase.

Am auzit strigătul de mânie și de răzbunare scos de prusaci când treceau pe lângă trupul camaradului lor.

Nu mi-am putut reține un zâmbet, întrebându-mă ce gândeau oare despre calitățile de spadasin și de călăreț ale Împăratului. M-am uitat în urmă cu aceeași băgare de seamă: niciunul din cei șapte nu se oprișe.

Soarta camaradului lor era un fleac față de însemnătatea misiunii. Erau la fel de neobosiți și de necruțatori precum câinii sfântului Hubert. Dar le-o luasem binișor înainte, iar arabul meu inimos se ținea minunat. Totuși, abia din momentul acela am avut de înfruntat pericolele cele mai mari. Poteca se despărțea în două; am ales-o pe cea mai strâmtă dintre ele pentru simplul fapt că mi s-a părut mai ierboasă, mai potrivită pentru copitele calului. Închipuți-vă zăpăceala mea când, trecând printr-un portal, m-am trezit în curtea unei ferme, cu case și grajduri, fără altă ieșire decât cea pe unde intrasem!

Ah, prieteni! Dacă părul mi-e alb ca zăpada, n-am făcut oare destul ca să-l merit?

N-aveam cum să mă întorc. Auzeam copitele cailor prusaci pe potecă.

M-am uitat în jur.

Natura mi-a hărăzit acei ochi pătrunzători care sunt o binecuvântare pentru orice soldat și – mai ales pentru un ofițer de cavalerie. Între un lung șir de grajduri scunde și clădirea fermei, se afla o cocină, îngrădită în partea din față cu șipci cam de vreun metru douăzeci înălțime. Zidul din spate era de piatră, cu ceva mai înalt.

Ce se afla dincolo de el?

Habar n-aveam.

Distanța dintre cei doi pereți era de numai câțiva metri. Acțiunea mi s-a părut disperată, dar nu aveam de ales. Cu fiecare secundă răpăitul copitelor creștea. Mi-am condus calul în fața cocinei. A sărit splendid peste șipcile de lemn, a căzut cu picioarele dinainte pe un purcel care picotea după gard și a alunecat în genunchi. Pe mine m-a proiectat peste zidul din spate.

M-am trezit căzut în cap și în mâini, însă în mijlocul unei arături proaspete. Calul îmi era de-o parte a zidului, iar eu de cealaltă, în vreme ce prusacii dădeau năvală în curte. Într-o clipă m-am ridicat și am apucat frâul calului pe deasupra zidului. Zidul era făcut din pietre nu tocmai bine fixate. Am scos repede câteva, improvizând un crenel. Am tras calul de căpăstru, iar inimosul animal a sărit prin crenelul acela, în clipa următoare era lângă mine, iar eu puneam piciorul în scară..

Un gând eroic mi-a trecut prin minte când urcam în șa.

Dacă treceau prin cocină, prusacii nu puteau veni decât pe rând și atacul lor n-avea cum să fie prea periculos, căci nu-și puteau reveni ușor dintr-o asemenea săritură. De ce să nu-i aștept și să-i dobor unul câte unul?

Era o idee măreață.

Mi-am căutat sabia... Imaginați-vă ce-am simțit, prieteni, găsind teaca goală.. O pierdusem atunci când calul mi se poticnise de afurisitul acela de purcel.

Uite de ce amănunte absurde atârna soarta noastră!

Purcelul de-o parte, Étienne Gérard de partea cealaltă...

Să sar peste zid ca să-mi iau sabia? Cu neputință! Prusacii erau în curte. Am întors calul și am luat-o iarăși la goană.

O vreme am avut însă impresia supărătoare că ajunsesem într-o capcană și mai și decât cea dinainte. Eram în grădina fermei – o livadă la mijloc, arătură de jur-împrejur. Un zid înalt împrejmuia locul. Mi-am zis că trebuia totuși să aibă o poartă, ori vreo altă cale de acces, fiindcă nu-mi venea să cred că în mod obișnuit oaspeții erau poftiți acolo punându-l să sară peste cocină.

Am luat-o de-a lungul zidului.

Așa cum mă așteptam, am găsit o poartă cu cheia pe dinăuntru. Am sărit din șa, am deschis-o: la mai puțin de doi metri stătea, un lăncier prusac călare.

Ne-am fixat unul pe altul, la fel de năucți amândoi.

Apoi am închis poarta la loc.

Dinspre partea cealaltă a grădinii am auzit un țipăt și un zgomot de cădere. Am priceput că unul dintre dușmanii mei se rănise pe când încerca să sară peste cocină. Cum să ieși din fundătura aceea? Era limpede că o parte din grup dăduse ocol incintei exterioare, iar restul se luase după mine. Dacă aș mai fi avut sabia, aș fi putut scăpa de lăncierul de la poartă.

Să ieși dezarmat însemna să te duci de-a dreptul la moarte iar dacă stăteam mult pe gânduri, mai mulți dintre ei aveau să sară peste zidul cocinei. Trebuia să acționez imediat, altfel eram pierdut.

Tocmai în astfel de momente mintea mi-e mai sprintenă, gesturile mai rapide.

Trăgându-mi calul de căpăstru, am luat-o la fugă pe lângă zid până am ajuns la vreo sută de metri de locul în care pâdea lăncierul. M-am oprit. Am izbutit cu greu să împing din partea de sus a zidului câteva pietre, după care m-am întors în goana mare la poartă. Lăncierul credea, firește, că făceam o gaură pe unde să ies și am auzit imediat zgomotul surd al copitelor calului, alergând să-mi taie calea.

Lângă poartă, m-am răsucit. Am văzut un cavalerist îmbrăcat în verde, pe care l-am recunoscut: era contele Stein. Sărise peste cocină și galopa prin grădină, strigând:

— Predați-vă, majestate! Predați-vă! O să vă cruțăm!

M-am strecurat pe poartă, dar n-am avut când s-o încui cu cheia. Stein era pe urmele mele, iar lăncierul apucase să-și întoarcă între timp calul. Săltând pe arabul meu, am pornit iarăși în goana mare.

Înainte mi se întindea o pajiște largă și netedă. Stein a trebuit să descalece ca să deschidă poarta, să-și scoată calul din grădină, apoi să urce în șa. De el mă temeam cel mai tare, fiindcă lăncierul n-avea un cal prea grozav, și-i mai era și ostenit. Am galopat pe nerăsuflăte aproape doi kilometri înainte de a îndrăzni să arunc o privire îndărăt. Stein era la o bătaie de pușcă; lăncierul la două; alți trei prusaci abia se zăreau, și mai departe. Cei nouă adversari ai mei coborau la o cifră mult mai convenabilă. Totuși, chiar și unul singur era prea mult pentru mâinile mele goale.

Am fost mirat de faptul că, în tot timpul acelei lungi curse, nu întâlnisem fugari din armata noastră.

M-am gândit însă că mă aflam mult mai la vest de calea urmată de ei în retragere și că, pentru a-i ajunge, trebuia s-o cotesc mult spre răsărit. Dacă nu mă hotărâm, poate că urmăritorii mei, chiar de nu reușeau să mă prindă, m-ar fi ținut în raza vederii până când mă opreau compatrioții lor, sau aliații, coborând dinspre

nord. Privind spre răsărit, am zărit în depărtare o perdea lungă de praf, ridicată în câmpie pe mai mulți kilometri. De bună seamă, pe acolo trecea drumul principal pe care se retrăgea nefericita noastră armată. Dar am avut curând dovada că unii dintre fugari o luaseră pe scurtături; pe neașteptate, am dat de un cal păscând, iar lângă el, cu spatele sprijinit de o ridicătură, aproape intrat în agonie, zăcea stăpânul lui, un cuirasier francez rănit în ultimul hal.

Am sărit de pe cal, i-am luat sabia lungă și grea, încât la urcarea în șa eram mai bine înarmat. N-am să uit niciodată chipul sârmanului om când mă privea cu ochii aceia ce urmau să se închidă pe vecie.

Era un soldat vârstnic cu mustață căruntă, adevărat partizan, iar viziunea aceea ultimă a Împăratului trebuie să-i fi apărut ca o revelație trimisă de cer. Uluiala, iubirea, mândria, toate acestea i-au luminat fața golită de sânge.

Mi-a spus câteva cuvinte. Au fost, fără îndoială, ultimele rostite de el.

N-am avut vreme să-l ascult. Am plecat în galop.

Până atunci străbătusem câmpuri despărțite între ele de șanțuri largi. Unele șanțuri aveau nu mai puțin de patru-cinci metri și îmi încordam spinarea când mă pregăteam să sar peste ele, pentru că o alunecare ar fi însemnat sfârșitul. Dar cel ce alesese caii Împăratului (nu știu cine) își cunoștea meseria! În afara acelei ezitări de pe malul Sambrei, animalul pe care-l călăream nu m-a mai trădat niciodată.

Am trecut peste toate obstacolele. Și totuși, n-am reușit să mă descotorosesc de prusaci.

De fiecare dată când lăsam în urmă un sunt cu apă, mă întorceam cu speranța încolțită în suflet; și de fiecare dată îl vedeam pe Stein, pe roibul său cu pete albe, sărind tot atât de ușor cum sărisem eu însumi. Era dușmanul meu, însă întotdeauna, l-am stimat pentru felul cum s-a purtat în ziuă aceea.

Măsurăm mereu distanța care-l despărțea de cel mai apropiat călăreț al său. Îmi trecea prin cap că m-aș putea întoarce să-l spintec ca pe husar, mai înainte ca tovarășii lui să-i poată veni în ajutor. Dar ceilalți îl urmau îndeaproape. M-am gândit că Stein era, probabil, un spadasin la fel de bun pe cât de bine călărea și că n-aveam să-l pot culca din prima lovitură. Între timp ar fi sosit ceilalți, iar eu aș fi fost pierdut. Era mai bine dacă nu-mi încetineam deloc cursei.

Un drum mărginit cu plopi trecea peste câmpie de la răsărit la apus.

M-ar fi dus de-a dreptul spre lunga dără de praf ce însemna calea pe unde se retrăgeau francezii. Prin urmare, mi-am răsucit calul și am luat-o într-acolo într-o goană turbată. Din plin galop, am zărit pe dreapta o casă singuratică, având o firmă mare deasupra ușii: era un han.

Afară stăteau mai mulți țărani, de care n-avea rost să mă îngrijorez. Ceea ce m-a înspăimântat, însă, a fost o haină roșie: era cu puțință ca englezii să fi ajuns acolo? Nu puteam nici să mă întorc, nici să mă opresc. Nu-mi rămânea decât să merg mai departe, riscând totul pe o carte.

Armată nu vedeam; oamenii aceia erau fie, soldați puși pe furtișaguri, fie niște întârziați. Nu mă temeam de ei. Apropiindu-mă, am priceput că erau doi și tocmai se pregăteau să mai bea ceva pe o bancă din fața ușii.

I-am văzut cum s-au ridicat clătinându-se; băuseră destul de mult, de bună seamă!

Unul din ei se legăna în mijlocul drumului.

— Uite-l pe Boney! Ajutor, asta-i Boney! a strigat.

Cu mâinile întinse înainte, a dat fuga să mă prindă, dar a avut noroc că nu l-au ținut picioarele și s-a prăbușit pe drum. Celălalt era mai periculos. Intrase grăbit în han și, când am trecut pe acolo, el ieșea cu pușca în mână. S-a lăsat într-un genunchi. Mi-am lipit capul de grumazul calului. Un glonț prusac ori austriac nu conta, însă englezii erau cei mai buni țințași din Europa, iar bețivanul meu părea să mă fi luat destul de bine la ochi.

Am auzit detunătura. Calul meu a făcut o săritură dezordonată care l-ar fi trântit la pământ chiar și pe un călăreț dintre cei mai buni. Câteva clipe am crezut că mi l-a omorât. Răsucindu-mă în șa, am observat că-i curgea pe coapsă un șuvoi de sânge. Bruta de englez smulsese capătul unui alt cartuș și îl îndesa în

pușcă. Din fericire, înainte ca el să poată trage din nou, ajunsesem dincolo de bătaia armei lui. Cei doi soldați erau infanteriști, nu se puteau alătura urmăritorilor. Dar i-am auzit chiuind după mine de parcă aș fi fost vulpe. Strigau și țărani, alergând peste câmp cu bastoanele rotite deasupra capului. Auzeam strigăte din toate părțile și de pretutindeni răsăreau siluetele hăituiilor. Să te gândești că marele Împărat putea fi ținta unei asemenea vânători cu gonaci!

Ah, cum mi-ar mai fi tihnit să-i iau pe nemernicii ăia în vârful săbiei.

Simțeam însă că mă apropiam de sfârșitul cursei.

Făcusem tot ce un om putea spera să facă... Unii vor spune că am făcut chiar cu ceva mai mult. Ajunsesem în impas. Caii urmăritorilor mei erau ruși de oboseală, însă nici al meu nu era altfel, iar pe deasupra și rănit. Pierdea mult sânge, încât lăsasem o dâră roșie în praful albicios al drumului. Alerga tot mai încet.

Alaiul mai devreme sau mai târziu, aveau să mă ajungă din urmă.

Am privit înapoi. Cei cinci prusaci de care nu puteam scăpa erau acolo, cu Stein în frunte, urmat la o sută de metri de un lăncier, apoi de ultimii trei călărind desfășurați în linie.

Stein își trăsesese sabia și și-o flutura în direcția mea.

Cât despre mine, eram hotărât să nu mă predau, îmi făceam socoteala cam câți prusaci puteam să iau cu mine pe lumea cealaltă. În acel moment suprem, toate marile fapte ale vieții mele mi-au apărut înaintea ochilor într-o înlanțuire epopeică și am simțit că aceasta din urmă încununa demn o lungă carieră.

Moartea mea avea să fie o lovitură cumplită pentru toți cei ce mă iubeau: pentru scumpa mea mamă, pentru husarii mei, pentru mulțimea admiratorilor mei fără mine. Pe toți îi interesa însă onoarea și reputația mea. Mi-am închipuit că durerea lor avea să fie îndulcită de mândria cu care vor afla cât de bine m-am bătut în această ultimă zi a vieții mele.

Mi-am întărit inima. Cum calul meu arab șchiopăta din ce în ce mai tare, am scos din teacă sabia cea mare, luată de la cuirasier, și am strâns din dinți în așteptarea celei din urmă lupte.

Deodată, am observat un lucru care mi-a smuls un țipăt de bucurie. — Dintr-un pâlce de copaci aflat chiar în fața mea, ieșea clopotnița unei biserițe. Dar nu puteau să existe două clopotnițe asemănătoare, fiindcă vârful ei se prăbușise sau fusese retezat de fulger, încât îi dădea o formă fantastică. O mai văzusem în urmă cu două zile: era clopotnița din satul Fosselies. Inima îmi dansa însă de bucurie nu numai din pricină că trăgeam nădejde să ajung până în sat, ci și pentru că ferma aflată la numai șapte sute de metri depărtare, și al cărei acoperiș apărea deasupra copacilor, era ferma Saint-Aunay, unde ne așezaserăm tabăra și unde îl trimiseseam pe căpitanul Sabbatier să-i adune pe husarii din Conflans.

Erau acolo, diavolii mei scumpi, micii mei ticăloși!

Dacă aș fi putut ajunge până la ei!

La fiecare salt, calul îmi era tot mai slab. Cu fiecare clipă trecută, galopul urmăritorilor prindea putere. Din urmă mă ajungea o ploaie de înjurături în nemțește. Un glonte de pistol mi-a șuiertat chiar pe lângă urechi. Înfigând cu îndârjire pintenii în bietul meu cal arab, am reușit să-l fac să nu-și contenească goana. În față, grilajul de la intrare se deschidea.

În curtea fermei am văzut sclipind oțelul armelor.

Calul lui Stein nu era la mai mult de zece metri în spatele meu când am strigat:

— La mine! La mine, camarazi! Atacați!

Am auzit un fel de zumzet ca de albine mânioase, alungate din stup. Apoi minunatul meu cal arab, cel atât de alb, s-a prăbușit sub mine, mort.

Am fost aruncat pe pietrele curții. După asta, nu-mi mai amintesc de nimic.

Aceasta mi-a fost ultima ispravă, prieteni.

Cea mai faimoasă, nu încape vorbă!

Povestea ei a umblat prin toată Europa și a făcut celebru numele lui Étienne Gérard.

Păcat că osteneala mea n-a izbutit să-i dea Împăratului decât încă vreo câteva săptămâni de libertate,

fiindcă la 15 iulie s-a predat englezilor. Dar nu din vina mea n-a mai apucat el să adune la un loc forțele ce-i rămâneau credincioase în Franța, ca să susțină un alt Waterloo, cu un sfârșit mai bun.

Dacă și alții i-ar fi fost tot atât de credincioși pe cât i-am fost eu, istoria lumii ar fi arătat altfel: Împăratul și-ar fi păstrat tronul, iar un soldat ca mine n-ar fi ajuns să planteze varză până la capătul zilelor lui și să-și omoare vremea povestind întâmplări din tinerețe într-o cafenea...

Mă întrebați ce s-a ales de Stein și de cavaleriștii prusaci?

Despre cei trei, care au abandonat pe parcurs, nu știu nimic. Vă amintiți că pe unul l-am ucis eu. Rămâneau cinci. Trei au fost spintecați cât ai clipi din ochi de husarii mei, care timp de câteva momente, și-au închipuit că-l apărau pe Împăratul însuși.

Pe Stein, rănit ușor, l-au prins, și la fel pe un ulan.

Ei n-au aflat imediat adevărul, gândindu-ne că era mai bine ca nicio știre, adevărată sau falsă, privind direcția luată de Împărat să nu răzbată la dușman.

Prin urmare, contele Stein a crezut că puțin îi lipsise, doar câțiva metri, ca să-i reușească o captură nemaipomenită.

„Aveți dreptate să vă iubiți și să vă stimați Împăratul”, spunea el.

“În viața mea n-am văzut un astfel de călăreț și spadasin.”

N-a fost în stare să priceapă de ce, la auzul, acestor vorbe, un tânăr colonel de husari râdea în hohote. Dar mai târziu i s-a povestit totul, așa-cum a fost...

ÎMPĂRATUL NAPOLEON ȘI „FRAȚII DIN AJACCIO”

Am să vă povestesc astă seară o afacere ciudată care a fost punctul de plecare a carierei mele rezezi și care a avut ca urmare să statornicească o legătură secretă între Împărat și mine. Cată să știți că la epoca tratatului de la Tilsit nu eram decât simplu locotenent în al 10-lea huzari; în privința banilor trăgeam pe dracul de coadă, iar șanse de avansare aveam prea puține. Regimentul meu de huzari ținea garnizoana la Fontainebleau împreună cu vânătorii gărzii. Fontainebleau este precum știți, un orașel în inima pădurii cu același nume.

Era o privilegiște unică, la epoca aceea, gloata aceea de Mari-Duci, de Electori, de Principi ce se îmbulzeau împrejurul lui Napoleon, ca niște câini în jurul stăpânului lor așteptând să le arunce vreun os. Pe străzi auzai vorbind mai mult nemțește decât franțuzește; cei cari ținuseră cu noi în ultimul război veneau să cerșească vreo răsplată, iar cei cari ne combătuseră veniseră să abată pedeapsa de pe capul lor. În vremea asta, omul scund vâna în fiecare dimineață, tăcut și gânditor, cu fața palidă, cu ochii suri și reci, și toți se țineau droaie după el în nădejdea că-i va scăpa un cuvânt de buze. Într'adevăr, când îi abătea, arunca astuia o sută de kilometri pătrați, îi lua de la celălalt, rotunjea un regat cu vreun râu, hotărâna vreun altul, cu un lanț de munți. Iată cum trata el afacerile, acest mic artilerist, pe care noi l-am înălțat așa de sus cu săbiile noastre și cu baionetele noastre. Cu noi era întotdeauna drăguț căci știa de unde-i venea puterea.

Într'o zi, eram în camera mea și jucam cărți cu tânărul Morat, de la vânătorii călări, când ușa se deschise și văzurăm intrând pe Lasalle, care era colonelul nostru. Știți ce băiat fercheș era, în uniformă aceea de huzari ca albastrul cerului care-l prindea de minune. Noi, aștilalți ne răsuceam mustața ca el, ne zornăiam pintenii și ne toceam tecile săbiilor lăsându-le să se târâie zdrăgănind pe pavele, că doară doară om aduce o lecuță cu Lasalle. Când ne intră în cameră, cu un zăngănit de sabie, Morat și eu furăm în picioare dintr'un salt.

— Băete, îmi spuse el, bătându-mă pe umăr, vrea să te vadă Împăratul, azi la patru.

Odaia se 'nvârli în jurul meu la vorbele astea și trebuia să mă sprijin cu amândouă mâinile de marginea mesii.

— Împăratul vrea să mă vadă, pe mine, la ora patru ? repetai, aproape în neștire.

— Da, spuse el, zâmbind de uluiala mea.

— Dar Împăratul nici nu știe că exist, colonele, băiguii eu. Dece ar trimete după mine...

— Crede-mă zău, că tocmai asta mă întreb și eu, răspunse Lasalle, chinându-și mustața. În orice caz, înainte băiete, și-ți doresc ca să-ți fie primul pas spre capelul cu pană.

Erau numai ceasurile două, așa că plecă promițându-mi să revie ca să mă 'nsoțească la palat. Era vădit că d. colonel al nostru avea oarecare ideie de ceeace era în aer. Dacă n'ar fi știut că lucrul e în avantajul meu, n'ar fi avut cruzimea să mă felicite.

La trei și jumătate, auzii un zornăit de sabie pe treptele scării mele. Era Lasalle, însoțit de un domn mărunțel, foarte îngrijit îmbrăcat în negru, cu manșete, cravată lată de dantele. Noi militarii nu cunoaștem mulți civili, dar de acesta, spun drept nu era chip să nu știm cine este. N'aveam decât să mă uit la ochii aceștia vioi și jucători, la nasul acesta nostim de cârn și la buzele astea subțiri și strânse, ca să recunosc că mă aflam în fața singurului om de care Franța și chiar Împăratul trebuiau să ție socoteală.

— Domnule de Talleyrand, spuse Lasalle, vă prezint pe locotenentul Etienne Gerard. Îl salutai, și omul de stat mă examinează din vârful panașului până la pinteni, cu o privire care-mi făcu efectul unui vârful de floretă.

— Ai explicat locotenentului împrejurările în care Împăratul ți-a spus să-l chemi, întrebă el cu vocea lui uscată, țipătoare.

Își luară fiecare un scaun, Talleyrand fără zgomot, Lasalle cu un tărăboi îndrăcit, ca un cal care se ridică în două picioare.

— Iată ce-i, tinere, spuse colonelul meu pe tonul lui brusc. Eram cu Împăratul în cabinetul lui particular azi dimineață, când i se aduse o scrisoare. O deschise, și avu o tresărire așa de tare că scrisoarea îi scăpă din mâini. O ridicai de jos și i-o înmânai, dar el privea cu niște ochi ficși peretele din fața lui, ca și cum ar fi zărit un spectru și repetă de câteva ori : „Fratelli d'Ajaccio!”... Deodată păru a-și reveni în fire.

— Socotesc, Lasalle, spuse el, că ai câțiva ofițeri hotărâți în al 10-lea?

— Toți sunt, Sire, răspunsei.

— Dacă ai avea de ales dintre ei unul pe care să te poți bizui ca vitejie, dar unul care să nu cugete prea mult... mă 'nțelegi, Lasalle, – pe care mi l-ai recomanda?

Pricepui că voia pe cineva care să nu caute prea mult să-i adâncească planurile, i-am răspuns:

— Am unul, numai mustăți și pinteni, fără altă preocupare decât de cai.

Spun drept că nu fui de fel măgulit de motivele care hotărâseră alegerea făcută de colonelul meu, și pesemne că și lăsa să mi se vază asta pe față, căci colonelul isbucni într'un mare hohot de râs la care Talleyrand adaogă micul lui chicotit sec și sacadat.

— Un simplu sfat, până nu pornești d-le Gerard, îmi zise el. Ai să lucrezi, bine'nțeles, cu cea mai mare prudență și n'ai să spui nimănui nici-o vorbă. Colonelul Lasalle și eu, o să ne ferim chiar să ne arătăm în public cu d-ta, te vom aștepta însă aici, și o să-ți spunem părerea noastră care-ți poate fi de mare folos, după ce ne vei fi spus ce s'a petrecut între Împărat și d-ta. Acum e timp să pleci, căci Împăratul nu rabdă nepunctualitatea.

Ajunsei pe jos la palat, care era numai la vreo sută de puși de locuința mea. Intrați în anticameră, unde Duroc, cu frumoasa lui uniformă nouă, roșu cu aur, avea de furcă în mijlocul unei mulțimi care aștepta acolo. Îl auzii spunând cu jumătate glas d-lui Caulaincourt că toată această lume erau duci germani, unii în căutarea vreunui regat, iar ceilalți așteptându-se să fie prefăcuți în cerșetori. Duroc îndată ce'mi auzi numele, mă și introduse și mă găsii în fața Împăratului.

L-am mai văzut, firește, de sute de ori în tabără, dar nu mă aflasem încă niciodată față'n față cu el. Sunt sigur că și cine nu l-ar fi cunoscut, nu putea să nu fie isbit de ciudățenia privirii care știa să ia o expresie în stare să sperie chiar și un grenadier. Napoleon mă privi, totuși cu un aer destul de blând, făcându-mi semn să rămân lângă ușă. Dicta tocmai secretarului său Meneval, care, între fiecare frază ce scria, ridica spre mine ochii lui de copoi.

— Gata. Poți pleca, îi spuse brusc împăratul. Apoi, când secretarul ieșise, el străbătu cu mâinele la spate

încăperea și mă examinează fără a rosti o vorbă. Deși el singur mărunț de stat, îi plăcea să aibă oameni arătoși în jurul lui, și cred că fu mulțumit. Eu stăteam smirna cu o mână la cozoroc și cu cealaltă pe mânerul săbiei, cu ochii fixați la cincisprezece pași înaintea mea mă rog, în atitudinea ce trebuie s'o aibă un soldat.

— Bine, d-le Gerard, rosti el însfârșit, punându-și arătătorul pe unul din brandebururile dolimanului meu. Cred că d-ta ești într'adevăr omul care-mi trebuie. Nu-mi lipsesc oameni viteji și inteligenți. Dar un om hotărât și care...

Nu-și sfârși fraza și, drept să spun, eu, ideile nu aveam ce voia să zică. Mă mulțumii să-l încredințez că se putea bizui pe mine până la moarte.

— Știi să mănuești o sabie pecăt mi s'a spus?

— Destul de bine, Sire, răspunsei.

— Ai fost ales de regimentul d-tale ca să reprezinți al 10-lea de huzari la marele asalt de arme pentru campionat.

Nu-mi păru rău să-l văd că-mi cunoștea așa bine toate isprăvile.

— Camarazii mei mi-au făcut această onoare.

— Și ca să te antrenezi mi-ai spetrit și adus într'un hal fără de hal șapte maeștri de scrimă în săptămâna dinainte de asalt.

— Am avut șapte dueluri în șapte zile, Sire.

— Și ai ieșit din ele fără o zgârietură ?

— Maestrul de scrimă dela al 23-lea m'a atins la cotul stâng.

— Să numai aud că-mi cotonogesci astfel pe bravii mei soldați bătrâni cu sabia ce ți-am încredințat, duelgiu îndrăcit, isbucni el prins de furie. Cu cine vrei să mai ții atunci piept Europei? Înghețai. El se duse la masă, bău o ceșcuță cu cafea, iar când veni să se înfigă iar dinaintea mea zâmbea:

— Am nevoie de serviciile d-tale, d-le Gerard, zise el. Se poate să fiu mai în siguranță cu o bună sabie lângă mine, și am motive s'o aleg pe-a d-tale. Dar trebuie mai întâi de toate să-ți recomand secretul. Cât voi trăi, ceea ce se va petrece azi între noi nu trebuie să fie cunoscut de altcineva decât de noi singuri.

Mă gândii la Talleyrand și Lasalle, dar făgăduii.

— În al doilea rând, nu-mi trebuie nici părerea d-tale, nici presupunerile d-tale, ci doresc să faci exact ce-ți voi spune.

Mă închinai.

— Ceea ce-mi trebuie e sabia d-tale strașnică și nu creierul d-tale. M'ai înțeles.

— Înțeles, Sire.

— Cunoști tufișul Cancelarului, în pădure?

Făcui semn că da.

— Cunoști și marele brad dublu unde se adună vânătoarea.

Mă înclinai din nou fără o vorbă.

— Vom intra în pădure amândoi, continuă Împăratul. Să-ți ai cu d-ta sabia, dar nu și pistoalele. Nu ai să-mi vorbești niciun cuvânt și eu, din partea mea, nu am să-ți vorbesc. O să mergem în tăcere. Ai înțeles?

— Înțeles, Sire.

— După oarecare vreme, o să vedem un om, sau mai probabil doi, sub un anumit copac. Dacă-ți fac semn să mă aperi, îți ții sabia pregătită. Dacă, pedealtă parte eu le vorbesc, așteaptă evenimentele. Dar odată ce vei fi tras sabia când ți-o dai eu ordin, nu trebuie ca niciunul din cei doi oameni să ne scape. Te voi ajuta și eu.

— Nu va fi nevoie, Sire. N'au să plece vii.

— Foarte bine. Altceva numai am ce-ți spune. Poți pleca.

Mă îndreptai spre ușe, dar înclipa când să ies îmi veni o idee și mă întorsei.

— M'am gândit, Sire... începui cu sfială.

El se năpusti spre mine ca o fiară. Crezui, haiti, că mă va lovi.

— Gândit? răcni el. Ai gândit! d-ta! Îți închipui cumva că te-am ales pentru că știi să gândești? Să nu te mai aud a doua oară vorbind astfel. Auzii d-ta tocmai, singurul om care... Dar să n'o mai lungim... Ai să vii să mă găsești sub brad, astăseară la zece.

Pe legea mea, nu-mi păru rău când mă văzui afară și alergai întins acasă ca un școlar care scăpase de o urecheală din partea profesorului.

Cum deschisei ușa camerei mele, primele lucruri pe care-mi văzură ochii fură o pereche de gionate de albastru cerului în niște cisme lucitoare de huzar și o mică pereche de picioare negre, în pantalon scurt și pantofi cu cataramă. Stăpânii acestor perechi de picioare se repeziră în întâmpinarea mea.

— Ei ce noutăți aduci? măntrebară amândoi deodată.

— Nici una, răspunsei.

— Ce? Împăratul n'a vrut să te primească?

— Ba da, mi-a vorbit.

— Și ce ți-a spus?

— Domnule de Talleyrand, reluai eu, mă văd, cu părere de rău, silit să vă informez că nu trebuie să vă spun nimic. Am promis Împăratului cel mai desăvârșit secret.

— Peuh? peuh! dragă prietene, făcu el venind să se gudure aproape de tot de mine ca un pisoi care căuta o mângăiere suntem doar aici între prieteni, mă'nțelegi, și lucrurile n'au să iasă dincolo de acești patru pereți și afară de asta, Împăratul nu a avut niciun moment gândul că și față de mine nu ai voie să vorbești.

— Nu trebuie decât un minut pentru a merge de-aici până la palat; dacă nu vă ostenește prea mult, v'as ruga să mergeți până acolo și să-mi aduceți adevărul scrisă a Împăratului că domnia-voastră nu sunteți cuprins în această opreliște. Am să fiu atunci bucuros să vă spun tot ce s'a petrecut.

Îmi arătă dinții ca o vulpe bătrână ce era.

— D. Gerard îmi puțin cam umflat de importanța sa, spuse el. E prea tânăr. Când va mai îmbătrâni, va pricepe că nu e totdeauna bine pentru un ofițer subaltern să opui refuzuri atât de categorice. Lasalle îmi sări într'ajutor cu neprecugetarea lui obișnuită.

— Băiatul are dreptate, spuse el. Dacă aș fi știut că făgăduise Împăratului secretul, nu l'aș fi întrebat. Dar mânia omului de Stat crescă și mai mult când mă văzu susținut de colonelul meu.

— Afacerea asta, d-lor, e însă de resortul diplomației, și-mi veți da voie să-mi păstrez părerea mea în privința acestei chestii. Atâta timp cât prosperitatea Franței și siguranța persoanei Împăratului vor fi încredințate vegheii mele, voi folosi toate mijloacele ce-mi sunt în putință pentru a-mi îndeplini misiunea, fie chiar și în contra dorinței vremelnice a Împăratului. Am onoarea să te salut, colonelule Lasalle.

Mie îmi aruncă o căutătură plină de ură și răsucindu-se pe călcăie ieși cu un pas repede și fără zgomot. Lasalle trânti o'njurătură, două, și buzna pe scări după el. Îl văzui apoi dela fereastră: Talleyrand cu un pas repede și dârz, Lasalle, alături, vorbindu-i cu gesturi mari: presupusei că încerea să împace pe puternicul monstru.

Împăratul îmi interzisese să gândesc și mă căzneau din răspuțuri să-l ascult, dar spiritul meu lucra fără voia mea. Trebuia să mă'ntâlnesc cu Împăratul la zece seara în pădure. Din toate combinațiile de evenimente acesta era cel mai extraordinar pentru mine. Ce responsabilitate – ce teribilă responsabilitate, – și nimeni care s'o împartă cu mine! Mă treceau sudori reci. Am văzut adesea moartea în față pe câmpurile de bătălie, dar abia acum am știut ce e frica... Petrecui astfel această lungă, lungă seară în alternative de temere și speranță, până în momentul când mă pregătii să plec.

Luna strălucea și când ajunsei la locul de'ntâlnire, la bradul bătrân, constatai că nu eram cel dintâi. Împăratul se plimba tacticos, cu mâinile la spate și cu capul aplecat în piept, purta o manta mare cenușie cu glugă ridicată în cap. Îl mai văzusem în vestmântul acesta în timpul campaniei în Polonia, unde purta gluga asta, se zice, pentru ca să nu fie recunoscut. Știi mai plăcea și-acum s'o poarte, fie la Paris, fie în bivouacuri,

plimbându-se noaptea și trăgând cu urechea la convorbirile de prin cârciumi și din jurul focurilor. Mersul lui însă, felul lui de a ține mâinile la spate, și capul înclinat pe piept îi erau așa de familiare că era recunoscut îndată și atunci nu se mai spuneau decât lucruri care se credea că-i sunt plăcute.

Primul meu gând fu că avea să fie mâniat pe mine fiindcă-l făcusem să aștepte, dar în timp ce mă apropiam, auzii clopotul bisericii din Fontainebleau sunând ceaurile zece. Vasăzică el venise prea devreme, iar eu eram cel exact. Îmi amintii ordinul lui ca să nu pronunț niciun cuvânt: mă oprii la patru pași de el, făcând să-mi răsunе sabia și pintenii, cu mâna la cozoroc. Îmi aruncă o căutătură, apoi, fără o vorbă îmi întoarse spatele și porni către pădure. Îl urma, mereu la aceeași distanță. Odată sau de două ori, mi se păru că privea cu grije la dreapta și la stânga ca și cum s'ar fi temut să nu ne observe cineva.

Merserăm așa ca la vreun kilometru și jumătate și-mi dădai bine seama, cu mult înainte de-a ajunge, încotro mergeam. În mijlocul unui luminiș, se află un trunchiu de copac care trebuie să fi fost pe vremuri uriaș. I se zice Stejarul Starițului, și în privința acestui gigant al pădurilor umblă atâtea svonuri și povești de vrăjitorie, că destui soldați inimoși nu s'ar simți bine să fie puși acolo de sentinelă. Dar Împăratul și cu mine puțin ne sinchiseam. Pecând ne apropiam văzui doi bărbați care ne așteptau acolo.

Se țineau cam doșiți, cam ascunși, dar, la apropierea noastră, ieșiră din umbră și înaintară în întâmpinarea noastră. Împăratul întoarse puțin capul spre mine, apoi încetini pasul: mă găsii astfel mai aproape de el. Nici vorbă că-mi țineam strânsă sabia și că nu slăbeam din ochi pe cei doi oameni care se apropiau de noi. Unul era înalt ca o prăjină, celalt de statură mai degrabă sub mijlocie, cu un aer foarte hotărât. Amândoi purtau lungi pelerine negre, cu una din pulpane adusă deasupra umărului iar cu cealaltă atârând în jos, ca pelerinele dragonilor lui Murat. Purtau în cap o beretă neagră cum am văzut mai apoi în Spania, și care, formând streășină în partea dinainte le lăsa fața în întuneric; le zării totuși ochii, care scânteiau pe dedesubt. Cu luna îndărătul lor și precedați de umbrele lor negre și lungi, erau cu adevărat personagiile ce puteai aștepta să le întâlnești noaptea pe lângă Stejarul Starețului...

Împăratul se opri, și cei doi străini se opriră și ei, la câțiva pași de noi. Eu mă apropiasem, așa că ne găseam toți patru față'n față, fără a rosti un cuvânt! Eu țineam ochii fixați mai ales pe cel înalt, fiindcă era ceva mai aproape de mine și-l vedeam foarte agitat. Corpul lui lung și slab tremura tot, și-i puteam auzi respirația scurtă și gâfâitoare, ca a unui câine ostenit. Deodată, unul din ei scoase un șuerat scurt. Lunganul își îndoi spinarea și picioarele ca un înotător care-și ia avânt, dar înainte ca el să fi putut face altă mișcare, mă aruncai înaintea lui, cu sabia trasa. În aceeași clipă, tovarășul lui sări înfingând un pumnal lung în inima Împăratului.

Oh, prieteni, ce grozav moment! Măntreb cum nu am căzut eu însumi. Văzui, ca într'un vis, mantaua cenușie răsucindu-se într'o mișcare convulsivă și la lumina lunii, prăseua pumnalului luind între cei doi umeri. Apoi Împăratul se prăbuși în iarbă cu un geamăt surd, iar asasinul, lăsând arma împlântată în spatele victimei sale, începu să-și agite brațele în aer și să scoală strigăte de bucurie. Mă aruncai asupra lui și-i trecui sabia prin corp cu așa frenezie, că isbitura mânerului de sternul banditului îl repezi de-1 lungi la șase pași de-acolo, lăsându-mi sabia liberă ca să atace pe celalt. Măntorsei ca să mă năpustesc asupra-i, setos de sângele lui ca o fiară cruntă, când văzui fulgerul unui jungher trecându-mi dinaintea ochilor; simții recele fierului pe gâtul meu iar pumnul omului abătându-mise pe umăr. Adusei odată sabia pe dindărăt, dar el făcu un salt înlături și-o rupse de fugă, săltând ca un cerb, sub lună, prin luminiș. Ei, dar, n'o să-mi scape el așa!

Știam că pumnalul asasinului își făcuse bine treaba. Cât de tânăr eram aveam totuși destulă experiență de război ca să recunosc când o rană e mortală. Mă plecai să ating mâna rece a Împăratului.

— Sire! Sire! exclamai eu.

Niciun răspuns; nicio mișcare. Pricepui că totul se sfârșise. Sări în sus nebun de desnădejde; îmi aruncai mantaua și mă năpustii în urma ucigașului, cu toată înverșunarea puterilor mele.

Văzui curând distanța dintre noi scurtându-se. El trebuie că-și pierduse capul, căci nu căută s'ajungă la părțile acoperite pădurii; își continua fuga din luminiș în luminiș, și ajunse însfârșit la cariera cea mare a

Fontainebleaului. Acolo mi-era cu neputință să-l pierd din ochi, și știam bine că numai putea să-mi scape. A! de alergat, alerga bine, ce-i drept, așa cum știe un laș s'alerge când viața îi e în primejdie. Dar eu mă țineam după el, cum se ține destinul de călcăile osânditului. Aprope să pun mâna pe el. Se clătina, gâfâia. Puteam deja să-i aud răsuflarea șuerătoare și sacadată. Deodată, prăpastia se deschise dinaintea lui și, aruncând înapoi spre mine o căutătură peste umăr, scoase un țipăt de desnădejde. În clipa următoare, dispăruse în adâncul carierei.

Dispărut complet, înțelegeți? Mă grăbii și căutai să disting prin gaura neagră și căscată. Se aruncase el în ea? Începui să cred lucrul acesta, când lămuri prin beznă, sub mine, un sgomot neobișnuit dar regulat. Îi recunoscu răsuflarea. Era ascuns ticălosul în coliba cu uneltele. La gura carierei ceva mai jos de nivelul paraginei era o mică platformă pe care lucrătorii construiseră o colibă de scânduri pentru adăpostirea uneltelor. Pe platforma aceasta sărise el, închipuindu-și nerodul că, în întuneric, n'am să risc să-l urmez. Nu-l cunoștea pe Etienne Gerard. Dintr'o săritură fui pe platformă, intrai în magazioară și, auzindu-l mișcând într'un ungher, mă aruncaii asupra lui.

El se sbătea ca o pisică sălbatică, dar cu pumnalul lui scurt lupta era inegală și trebuie că-l străpunsesem din primele lovituri căci păru a lovi aerul la întâmplare, și curând arma lui căzu. Mă încredințai că era mort; Urcai iar sus în paragine și pornii la întâmplare, fără să știu încotro mergeam, buimac, cu sabia'n mână și sângele vâjâindu-mi în urechi. Deodată, uitându-mă, împrejurul meu, mă pomenii că eram în luminișul Stejarului Starețului și la câțiva pași, zării trunchiul frânt, care, deatunci încolo, se asociază totdeauna, în amintirea mea, cu momentul cel mai groaznic din viața mea. Mă așezai pe un copac doborât, cu sabia încă udă pe genunchi, cu capul între mâini, încercând să cuget la ceeace se petrecuse și la urmările pe care avea să le aducă după sine moartea Împăratului.

Împăratul se încredințase pazei mele. Împăratul era mort? Nu se va crede că eu îl omorisem? Cum să dovedesc că eram nevinovat? Ce martor aveam? Puteam să trec de complice al acestor ticăloși! Da, da, eram dezonorat, eram omul cel mai de disprețuit din Franța toată. Se isprăvisse cu frumoasele mele ambiții militare, cu speranța mamei mele. Ce să fac acum? Să merg la Fontainebleau, să dau alarma la palat anunțând că Împăratul fusese asasinat la doi pași de mine? Nu, nu era cu putință. Nu era decât o singură hotărâre de luat din partea unui ofițer cinstit pe care destinul l-a pus într'o poziție așa de crudă: să mă arunc în sabia mea și să împart astfel soarta Împăratului, soartă pe care eu nu am știut s'o împiedic. Mă ridicai să aduc la îndeplinire ideia asta când un spectacol de neuitat îmi opri respirația. Împăratul sta în picioare în fața mea.

Era acolo, la zece metri cel mult; luna cădea drept pe chipul lui palid și glacial. Mantaua lui cenușie, acum cu gluga dată jos, era deschisă, așa că putui vedea că purta uniforma verde a călăuzelor și pantalonul alb. Ținea mainele la spate și bărbia îi era aplecată în piept, în felul lui obișnuit.

— Ei, spuse el cu vocea lui aspră, cum au mers lucrurile?

Cred că dacă mai stătea un minut fără să vorbească, înebuneam. Dar tonul acesta milităresc și aspru era tocmai ce-mi trebuia ca să-mi reviu. Viu sau mort, Împăratul era aci, și-mi vorbea. Sării în picioare și salutai.

— Ai omorât pe unul din ei, spuse el arătând spre stejar cu o mișcare a capului.

— Da, Sire.

— Celalt a răușit să scape?

— Nu, Sire, l'am omorât și pe el,

— Ce zici, exclamă el. I-ai omorât pe amândoi ?

Se apropie de mine cu un zâmbet care făcu să-i lucească dinții în lumina lunii.

— Unul din cadavre e aci, Sire, răspunsei. Celalt e în coliba de unelte dela gura carierei.

— Atunci, „frații din Ajaccio" numai există, spuse el, par'că vorbindu-și lui singur. Umbra lor a dispărut pe totdeauna.

Apoi el se aplecă și punându-mi mâna pe umăr:

— Ai lucrat bine, tinere prieten, zise el. Ai fost la înălțimea reputației d-tale.

Era vasăzică chiar Împăratul în carne și oase. Îi simțeam mâna mică și grasă apăsându-mi umărul. Și cu toate astea nu puteam să-mi scot din cap ceeace văzusem cu ochii mei: pumnalul între umerii lui și el prăbușindu-se. Mă holbam la el cu ochi atât de uimiți, că începui iar să zâmbească.

— Nu, nu, domnule Gerard, mă'ncredință el, nu sunt un strigoi. Hai cu mine, o să înțelegi îndată. Și mă conduse la trunchiul de stejar. Cele două cadavre, cel cu mantaua cenușie și cel cu pelerina lungă, mai zăceau încă pe pământ, iar alți doi oameni stăteau mai deoparte așteptând. Pe aceștia îi recunoscui numai decât după turbanele lor: erau Rustan și Mustafa, cei doi mameluci ai Împăratului. Acesta se opri dinaintea mantalei cenușii și dându-i deoparte gluga, descoperi un chip cu totul altul decât al lui.

— Aici odihnește un servitor credincios care și-a dat viața lui pentru stăpânul lui, Împăratul său, zise el. D. de Goudin, precum vezi, are oarecare asemănare cu mine, ca ținută și în total.

Ce delir de bucurie simții la aceste vorbe, care-mi explicau totul. Înaintai cu brațele întinse ca să-l îmbrățișez, dar el zâmbi și se dădu cu un pas înapoi ca și cum ar fi ghicit avântul ce mă mâna.

— Nu ești rănit? mă'ntrebă el.

— Nu, Sire, dar dacă mai trecea o clipă, eu singur, în desnădejdea mea, era să mă...

— Bine, bine! spuse el. Te-ai purtat vitejește și cu inimă. Dar acesta, sârmanul, ar fi trebuit să se ferească mai mult. Am văzut tot ce s'a petrecut.

— Erați aci, Sire?

— Nu m'ai auzit așadar urmându-te prin pădure? Eu nu te-am pierdut din ochi din momentul de când ți-ai părăsit camera pînă'n clipa când a căzut Goudin. Falsul Împărat mergea înaintea d-tale, cel adevărat în urmă. Acuma, vino cu mine la palat.

Dete cu voce înceată un ordin mamelucilor lui, care salutară fără nicio vorbă. Urmăi pe Împărat; dolmanul îmi crăpa pe piept de mândru ce eram și de țănoș ce umblam. Mai mai că-l întreceam și pe Lasalle. Ne urmarăm altfel drumul până la palat unde pătrunserăm prin ușa particulară și intrarăm în cabinet. Doi grenadierii stăteau de gardă pe scară și, sub căciulile lor mari de blană, ochii li se holbară, vă încredințez, când văzură un ținău de locotenent intrând în apartamentele Împăratului, la miezul nopții. Înăuntru, eu rămăsei în picioare aproape de ușă, cum făcusem și după amiază, pe când el se aruncă într'un fotoliu unde rămse tăcut și atât de multă vreme, încât crezui că mă uitase. La urmă îndrăznii să tușesc puțin ca să-i aduc aminte că eram acolo.

— A ! d-le Gerard, zise el, ești curios fără 'ndoială să știi ce 'nseamnă toate astea?

— Sunt mulțumit, Sire, chiar și dacă socotiți de cuviință să nu-mi spuneți nimic, răspunsei.

— Peuh!l peuh! astea nu-s decât vorbe! Decum vei fi eșit de-aci, ai să 'ncepi să-ți răstorni creierul încercând să găsești fel de fel de explicații. Până'n două zile toți camarazii d-tale vor fi prins vânt de afacerea asta, în trei zile ea va fi făcut ocolul Fontainebleaului, iar în a patra va fi plin de ea Parisul. Acum, dacă-ți spun destul ca să-ți potolesc curiozitatea, pot trage nădejde că vei păstra numai pentru d-ta cele aflate?

Hotărât lucru, nu mă cunoștea Împăratul ăsta, totuși nu protestai ci salutai numai și tăcui.

— Câteva cuvinte te vor face să'nțelegi totul, zise el, vorbind foarte repede și măsurând cu pași repezi camera. Oamenii aceea doi erau Corsicani. I-am cunoscut când eram tânăr. Am făcut parte din aceeaș societate secretă, – Frații din Ajaccio, – cum o intitulam noi. Societatea asta fusese fondată pe vremea bătrânului Paolfi, și decretaserăm reguli foarte aspre pe care nu le puea nimeni călca fără pedeapsă.

O schimă îi strâmbă fața pe când vorbea și mi se păru că tot ce putea fi Francez într'însul dispăruse, și că aveam acum în fața mea pe adevăratul Corsican, pe omul pasiunilor tari și al teribilelor vendettas. Amintirile i se întorseseră la zilele tinereții lui și timp de câteva clipe, continuă să umble încoace și'ncolo cu micii lui pași repezi de tigr, cufundat în gândurile lui. Apoi, cu un gest nerăbdător, păru a goni departe de ei aceste amintiri și a reveni la present, la palatul lui și la mine.

— Regulile unei asemenea societăți, urmă el, pot foarte bine fi urmate de un simplu cetățean. Pe vremuri, nu fusese „ frate ” mai credincios ca mine. Dar împrejurările s'au schimbat, nu ar mai fi, nici în interesul

meu nici în al Franței să mă supun acestor porunci acum. Oamenii aceștia au voit să mă constrângă să le respect orbește: și-au pricinuit astfel propria lor pieire. Erau cei doi șefi ai Ordinului. Veniseră din Corsica anume ca să-mi dea întâlnire la locul arătat de ei. Eu știam ce însemna o asemenea chemare. Nimeni nu s'a mai întors vreodată viu dela asemenea convocări. Pedea parte dacă n'aș fi dat ascultare ordinului lor, știam că n'aș fi putut scăpa de sub urgia puterii lor. Aparțineam acestei societăți a fraților din Ajaccio și cunoșteam felul lor de a lucra.

O cută aspră îi strânse gura și ochiul lui aruncă o căutătură rece.

— Vezi dilema, d-le Gerard, continuă el. D-ta ce ai fi făcut în asemenea împrejurări.

— Aș fi însărcinat cu afacerea pe al 10-lea de husari, Sire, îi spusei. Patrurile noastre ar fi bătut pădurea în toate direcțiile și ar fi adus la picioarele mele pe cei doi mișei.

El zâmbi și scutură din cap.

— Aveam motivele mele tari ca să nu-i prind vii, spuse el. Înțelegi că limba unui asasin poate fi tot atât de primejdioasă ca și pumnalul său. N'am să-ți ascund că voiam cu orice preț să ocolesc scandalul. Deaceia ți-am și dat ordinul să nu iei cu d-ta pistoalele. Tot pentru asta mamelucii mei au să facă să dispară orice urmă a afacerii acesteia, de care nu se va auzi vorbindu-se. Am cumpănit toate mijloacele posibile și sunt convins că am ales pe cel mai bun. Dacă trimeteam mai mulți oameni în pădure cu Goudin, „frații” nu s'ar fi arătat. Dar eram sigur că de schimbat planul nu și l-ar fi schimbat și că n'ar fi lăsat să le scape ocazia aceasta minunată, chiar dacă ar fi fost de față și un străin. Te-am ales pe d-ta, d-le Gerard, pentru că aveam nevoie de un om cure să știe să ție viguros o sabie dar să nu caute să adâncească afacerea asta mai mult decât doream. Socotesc că, sub acest din urmă raport, vei îndreptăți alegerea mea, cum ai îndreptățit-o în privința bravurei și îndemânăteciei d-tale.

— Sire, răspunsei, vă puteți încrede deplin în mine!

— Câtă vreme voi trăi, d-le Gerard, nici un cuvânt despre toate astea, nu-i așa?

— Șterg cu totul amintirea lor din gândul meu, Sire, și vă dau cuvântul că voi ieși din cabinetul acesta așa cum am intrat la ora patru.

— Nicidecum! spuse Împăratul zâmbind.

Erai atunci locotenent. Dă-mi voie să-ți doresc noapte bună, căpitane.

PRINTRE REBELII DIN SPANIA

Ei, dragii mei, e mult de când Împăratul, marele Napoleon, mi-a dat cu mâna lui crucea Legiunii de Onoare. Puteți vedea panglica aici, la butoniera redingotei mele, dar crucea o păstrez acasă într-o cutie de sidef și n'o scot niciodată – afară doar atunci când vreunul din generalii care n'au apucat vremurile acelea glorioase, sau altă personalitate în trecere prin orașelul nostru, ține să profite de ocazie și să prezinte omagiile lui celebrului colonel Gerard. Atunci, mi-o pun pe piept și-mi răsucesc mustața în felul acela care mă făcea atât de falnic pe vremea bătăliei dela Marengo.

Și totuș, dragii mei, tare mă tem că nu vă puteți face o idee exactă ce om am fost – eu cândva. Dar dacă m'ați fi văzut în pragul hanului dela Alamo la 1 Iulie 1810, da, atunci v'ați putea da seama cum arăta un adevărat husar, un husar în toată puterea cuvântului.

Era o lună de când stăteam în acest afurisit sat spaniol, din care nu puteam pleca din cauza unei lovituri de lance pe care o promisem în glezna. Stăteam" acolo și-mi mâncam unghiile și mi smulgeam părul din cap, ba chiar plângeam de ciudă și gândul meu zbura la husarii mei din Conflans și mi se rupea inima când îmi închipuiam în ce hal trebuie că ajunseseră, așa lipsiți de colonelul lor. Eram cel mai tânăr colonel din armată și familia mea era regimentul.

Deaceia, vă închipuiți ce fericit am fost în ziua când am putut să merg, pentru prima dată, șontâc-șontâc, până în prag, și să stau acolo, în soarele cela minunat al Spaniei!

Cu o zi înainte avusesem vești despre regimentul meu. Se afla la Pastores, de partea cealaltă a munților,

în fața Englezilor, inamicii neîndurați ai lui Napoleon și aliați ai Spaniolilor, – la mai puțin de patruzeci de mile de mine pe șosea. Dar cum să ajung la el? Aceeaș lovitură de lance care-mi străbătuse glezna, îmi omorâse calul. Mă sfătuii cu Gomez, hangiu, și cu un preot bătrân care dormise în noaptea ceea la han, dar ei mă asigurară că prin întreg ținutul nu rămăsese un mânz măcar. Hangiu nici nu vru să audă planurile mele de a străbate regiunea fără escortă. Îmi spuse că El Cuchillo, șeful cetelor de guerilla spaniole care luptau împotriva ocupației franceze se afla prin partea locului cu banda lui și că pentru un Francez, a cădea în mâinile lui însemna moartea în torturi. Bătrânul preot își dădu însă cu părerea că atâta lucru nu putea fi o piedică petru un husar francez, și cuvintele acestea ar fi fost de ajuns să mi risipească orice nehotărîre, de-aș fi avut.

Dar unde să dau de-un cal? Stăteam în picioare în pragul ușii, bătându-mi capul și făcând la planuri, când deodată auzii galopul unui cal. Ridicai ochii și văzui un om cu o barbă și cu o manta înfășurată în bandulieră ca soldații. Călărea pe un cal mare negru.

— Hei! Camarade! îi strigai eu când se opri în fața hanului.

— Ce e? îmi răspunse el.

— Sunt colonelul de husari Gerard, îi spusei eu, dându-mi seama că era un Francez. Sunt aici de o lună rănit, și vreau să mă întorc la regimentul meu la Pastores.

— Eu sunt d. Vidal din serviciul intendenței și mă duc și eu tot la Pastores. Îmi pare bine că mergem împreună, căci se zice că munții nu sunt deloc siguri.

— Din păcate, îi spusei eu, n'am cal. Dar dacă vrei să mi-l vinzi pe al d-tale, îți făgăduiesc să-ți trimet o escortă puternică de husari.

El însă nici nu vru să audă de așa ceva, și zadarnic îi vorbi patronul hanului despre cruzimile lui El Cuchillo iar eu despre datoriile lui față de armată și de țară. El nici nu voi să stea de vorbă și ceru un pahar cu vin. Îl poftii cu viclenie să descalece și să ciocnească un pahar cu mine, dar el pesemne că văzuse ceva pe fața mea, căci scutură dia cap. Mă apropiai de el cu gândul să-l apuc de picior, dar el își înfipse pintenii în burta calului și porni în galop ridicând un nor de praf.

Să nu-ți vie să înebunești când îl vedeai pe omul acesta galopând atât de vesel spre lăzile lui cu orez, și butoaiile lui de rachiu, în vreme ce eu îmi știam cei cinci sute de chipeși husar ai mei lipsiți de șeful lor? Îl urmăream cu privirea, cu mintea plină de gânduri amare, când mă simții deodată bătut pe umăr. Era preotul de care am pomenit

— Te pot scoate eu din încurcătură, spuse el. Și eu tot spre Sud mă duc.

Îi sării de gât, dar în aceeaș clipă glezna mea îmi jucă o festă și ne rostogolirăm amândoi la pământ.

— Ajută-mă părinte, să ajung la Pastores și am să-ți dau un șirag de mătânii cu boabele de aur. Luasem așa unul ca pradă de război dela mănăstirea Spiritu-Santo. Asta dovedește că trebuie să iei tot ce poți, și că și lucrurile cele mai neînsemnate prind bine odată.

— Te iau cu mine. Îmi spuse el într-o franțuzească admirabilă, dar nu în nădejdea vreunei recompense: așa e firea mea să fac tot ce pot pentru a veni în ajutorul aproapelui meu și deaceia și sunt așa de iubit peste tot oriunde mă duc. Mă luă cu el în sat la o magherniță veche unde găsirăm o diligentă în ruină. Tot acolo se aflau și câțiva catări bătrâni din care nici unul n'ar fi fost în stare să ducă un om, dar toți trei împreună puteau târî diligentă. Coastele lor care se puteau număra de departe de eșite în afară ce erau și picioarele lor pârtoase îmi făcură mai multă bucurie decât vederea celor două sute de cai de vânătoare ai Împăratului. În mai puțin de zece minute, proprietarul lor îi înhamă la trăsură; ce-i drept, nu cu inima prea ușoară, căci îi era o frică de moarte de teribilul El Cuhillo. Numai făgăduindu-i bogățiile lumii acesteia și amenințându-l cu chinurile veșnice ale lumii celeilalte răușirăm să-l hotărâm să se așeze pe capră și să ia hamurile în mâini. Din clipa aceasta se arătă însă atât de grăbit să plece de frică să nu-l apuce noaptea în defileuri, încât aproape că nu-mi dădu timp să-mi iau rămas bun dela hangiu.

În diligentă, micul preot se arătă cel mai încântător tovarăș de drum pe care-l poate găsi cineva. Tot

timpul cât ținu drumul mă distră cu povestiri din mica lui parohie aflată undeva în inima munților, iar eu îi povetii anecdote soldățești; dar trebui să-mi dau multă osteneală ca să-mi aleg cuvintele, căci când întrebuițam o expresie mai tare, el începea să se frământa pe banca și chipul lui îmi arăta cât se simțea de prost.

Îmi spuse că venea din nordul Spaniei și că se ducea să-și vadă mama care locuia într'un sat din Estramadure. Auzindu-l cum vorbea de mica lui căsuță dela țară și de bucuria mamei lui când îl va revedea, mă gândii și eu la mama mea și ochii mi se umplură de lacrimi. El îmi arată micile daruri pe care i le ducea, și felul lui de a se purta era așa de naiv, plin de o atât de blajină bonomie, încât nu putui să nu mă gândesc că într'adevăr omul acesta trebuia să fie iubit pretutindeni unde se ducea. Privi uniformă mea cu o curiozitate, de copil, admirându-mi panașul dela chipiu, și mângâind blana vestonului meu. Trăsei și sabia mea, și când îi spusei câți oameni doborâsem cu ea, când îi arătam scrijelitura pe care o făcuse în lama ei omoplatul aghiotantului Împăratului Rusiei, se înfiora și puse arma sub perna de piele declarând că vederea ei îi făcea rău.

Când ajunserăm la poalele munților auzirăm în depărtare bubuitul tunetului. Era artileria generalului Mossena care asedia Ciudad-Rodrigo. Dorința mea cea mai fierbinte ar fi fost să mă duc în lagărul lui. Poate avea el, cum se zicea, sânge evreesc în vine, dar în cazul acesta era cel mai cumsecade evreu care trăise dela Iosua încoace.

Când îl vedeai pe un câmp de bălălie cu nasul lui vulturesc și cu ochii lui negri, puteai fi sigur că lucrurile aveau să se'ncingă. Totuș un asediu n'are nimic interesant, e mai mult o chestie de sape și de târnăcoape, și eu cu husarii mei aveam lucruri mai de soi de făcut în fața Englezilor. La gândul că aveam să-mi revăd caii cei frumoși și pe vitejii mei husari, simții că-mi creștea inima și începui să cânt ca un tânăr sublocotenent abia eșit din Școala Saint-Cyr.

Când intrarăm în munți, drumul deveni mai rău și natura mai sălbatică. Mai întâlniserăm noi la început câțiva conducători de catări, dar acum tot ținutul părea pustiu, ceeace nu era deloc anormal într'o regiune care fusese rând pe rând ocupată de Franceji, Engleji și cetele de guerilla. Locurile erau atât de desgolite și triste, încât mă retrasei tăcut în colțul meu.

Fui scos din visarea mea de eforturile pe care le făcea tovarășul meu de drum să facă o gaură cu o sulă în cureaua ploștei lui. Din cauza stângăciei cu care lucra, cureaua îi scăpă din mână și căzu la picioarele mele; mă aplecai s'o ridic, dar în clipa aceasta, micul preot îmi sări în cărcă și-mi înfipse sula în ochi. Știți dragii mei că sunt un om gata să înfrunt orice primejdie. Când ți-ai petrecut viața pe câmpurile de bătaie dela afacerea dela Zurich până în ziua cea fatală dela Waterloo, când ai meritat crucea de onoare (pe care o păstrez acasă într'o cutiuță de sidef), îți poți permite să spui că ți-a fost frică. Asta poate o să consoleze pe unii dintre voi când nervii le vor juca vreo festă.

Afară de spaimă și de durerea pe care mi-o pricinuia rana, mă cuprinse și un simțământ de dezgust asemănător cu acel pe care-l poți avea când simți țeapă unei scorpii înfingându-ți-se în corp.

Îl înșfăcai pe ticălos cu amândouă mâinile, și trântindu-l pe dușumeaua diligentei, începui să-i car la lovituri cu cizmele mele mari. Scosese de sub antereu un pistol, dar cu o lovitură de picior i-l asvârlii din mână apoi mă aruncai în genunchi pe pieptul lui. Abia atunci începu să scoată niște țipete stridente, în timp ce eu, aproape orbit, băjbăiam cu mâna după sabia mea pe care el o ascunsese cu atâta șiretenie. Tocmai pusesem mâna pe ea și-mi ștergeam sângele care-mi curgea pe față, ca să pot îndrepta bine vârful săbiei și să străpung pe acest ipocrit, când diligenta se răsturnă deodăă într'o parte și izbitura făcu să-mi sară arma din mână.

Nici nu-mi venisem încă în fire, când ușa se deschise și mă simții înhățat, tras de picioare afară și târât pe pietre e colțuroase ale drumului: blana îmi acoperise capul și unul din ochi, și cu ochiul cel rănit mă văzui înconjurat de vreo treizec de vlăjgani. Îmi dădui seama cu prilejul acesta că vederea nu-mi era atinsă.

Priviți cicatricea: vedeți că sula trecuse printre orbită și ochi. Falsul preot avusese vădit de gând să mi-o înfigă în creier, și într'adevăr vârful ei atinsese peretele osului craniului; așa că, dintre cele șaptesprezece

răni pe care le-am primit, aceasta m'a făcut să sufăr cel mai mult.

Blestemații aceștia mă traseră din diligență copleșindu-mă cu înjurături, cu strigăte de mânie și tot cărându-mi la pumni și picioare.

Însfârșit văzându-mă plin de sânge pe cap și în neputință să mai fac vreo mișcare crezură că am leșinat, pe când eu îmi gravam în memorie, fiecare dintre nesuferitele lor chipuri, că să-i pot recunoaște și spânzura într-o bună zi, dacă aveam să am ocazia.

Era o ceată de spanioli cu fețele bronzate, cu năframe galbene pe cap și cu brăe largi roșii în care erau înfipite pistoale și pumnale. Baraseră la o cotitură bruscă drumul cu doi bolovani enormi, asta făcuse să se răstoarne diligența.

Cel care jucase atât de bine rolul de preot știa firește locul unde stăteau la pândă camarazii lui, și voise să împiedice orice rezistență din partea mea în momentul sosirii. Nu vă pot descrie strigatele lor de furie când, scoțându-l din trăsură, văzură în ce hal îl adusesem. Chiar de nu avusesse tot ce-i dorisem eu, avea să păstreze cel puțin o lungă amintire despre întâlnirea lui cu Etienne Gerard, căci picioarele i se bălăbăneau inerte, și deși partea de sus a corpului lui se agita pradă mâniei, când încercară să-l pună pe picioare căzu mototol. Dar ochii lui negri și mici care-mi păruseră așa de blânzi și de nevinovați în diligență, aruncau spre mine fulgere.

Când răsculații mă puseră cu un brânci pe picioare, și când mă văzui dus pe o potecă de munte, înțelesei ca nu era departe momentul când avea să-mi trebuiască tot curajul și toată ingeniozitatea de care eram în stare. Pe dușmanul meu, doi oameni îl duceau pe umeri și în timp ce urcam serpentina, îl auzeam șuerându-mi ocări când într-o ureche, când în cealaltă.

Cred că urcușul trebuie să fi durat vreo oră, căci cu glezna rănită, cu durerea din ochi și cu teama ca această rană să nu mă desfigureze pe totdeauna, pot spune că nici când n'am făcut un drum mai neplăcut. Nu mi-au plăcut mie niciodată cine știe ce asensiunile, – înțelegeți, când te deprinzi să umbli totdeauna călare – dar e uimitor ce poate realiza un om chiar cu glezna spartă, când are câte un bandit arămiu de o parte și de alta și o lamă de cuțit de nouă degete amenințându-i pieptul.

Ajunserăm însfârșit într'un loc unde poteca ocolea un pisc de munte și coborârăm de cealaltă parte printr-o pădure de pini, într-o vale care se întindea spre sud. Întâlnirăm multe poteci de catări și fui mirat când, într'un loc unde un firisor de apă muiaseră pământul, descoperii urmele potcoavelor unui cal. Explicația o avui când, ajungând într'un luminiș, văzui chiar animalul legat de un copac. De cum îl zării recunoscu calul mare, negru, cu o pată albă la piciorul drept dinainte. Era chiar calul pe care visam să-l iau de dimineață.

Dar ce se întâmplase cu intendentul Vidai? Era posibil așa dar că nu departe să se afle un alt Francez, în aceeași situație periculoasă ca mine? Tocmai mă băteam cu gândurile acestea când grupul se opri și unul din Spanioli scoase un chiot ciudat căruia îi răspunse un chiot la fel ce pornea dintr'o tufă de mărăcini care creștea la poalele unei stânci. În clipa următoare alți doisprezece Spanioli eșiră la iveală de-acolo și veniră spre noi. Noii veniți înconjurară pe amicul meu cel cu sula, dându-i tot felul de dovezi de mahnire și de simpatie, apoi întorcându-se către mine, mă amenințară cu cuțitele și începură să urle la mine. Gesturile lor erau atât de amenințătoare încât crezui că-mi venise sfârșitul și mă pregăteam de o moarte vrednică de renumele meu, când unul din ei dădu un ordin și fui îmbrâncit brutal spre tufișul din care eșise noua bandă.

Afară soarele apunea și în grota pe care o ascundea tufișul ar fi fost întuneric bezna, de n'ar fi fost două torțe prinse de fiecare perete și care o luminau. Între aceste două torțe ședea, la o masă primitivă de lemn, un om care, după respectul cu care-i vor beau ceilalți, îmi dădui seama că era faimosul șef de răsculați care primise din cauza reputației lui, grozave pentru Francezi, numele sinistru de El Cuchillo¹.

Tovarășul meu de drum fu adus și el acolo și așezat pe un butoi; picioarele lui, tot inerte, spânzurau de o parte și de alta a butoiului și ochii lui de piscă îmi aruncau priviri pline de ură. Din frânturile de convorbire

¹ În spaniolă: cuțitul.

dintre el și șef pe care le putui prinde înțelesei că era locotenentul cetei și că principalul lui rol consta în a momi cu vocea lui mieroasă și cu vestmintele lui de om al păcii pe călătorii francezi, ca mine. În orice caz, eu pusesem capăt primejdioasei lui tactici, fie chiar, cum mă temeam, cu prețul unei vieți prețioase pentru Împărat și pentru armată.

Rănitul, care ședea pe butoi sprijinit de doi camarazi, explica în Spaniolă tot ce i se întâmplase; în timpul acesta, eu stăteam în picioare în fața mesei șefului, cu câte unul din siniștrii vlăjgani deoparte și de alta și cu unul înapoia mea; așa că-l putui examina pe șef în voie. Rar am mai văzut un om să aducă mai puțin a șef de răsculați și care să semene mai puțin cu imaginea pe care mi-o făcusem eu despre omul, care în țara asta de cruzimi, își câștigase sângeroasa lui poreclă. Chipul lui plin de bonomie și obrajii lui rumeni acoperiți de favoriți scurți îi dădeau înfățișarea unui băcan cumsecade din mahalalele Parisului. Nu purta niciun brâu în culori țipătoare ca acelea ale oamenilor lui. Era îmbrăcat cu o redingotă largă de pânză groasă, ca orice bun tată de familie. Obiectele de pe masă aveau aceeași înfățișare pașnică: erau o tabachere și o carte mare cu coperta cafenie care părea un registru de comerț. Pe un raft erau rânduie, între două butoiașe de praf de pușcă, o mulțime de cărți și lângă mâna lui era un teanc de hârtii răvășite pe masă. Văzui toate acestea dintr-o privire în timp ce el asculta povestirea locotenentului său. Când acesta fu gata, Șeful dădu ordin să fie transportat afară și eu rămăsei cu cei trei paznici ai mei, așteptând să mi hotărască soarta. El luă pana cu care scria, și bătându-se ușor cu ea peste frunte, începu să privească cu coada ochiului bolta grotei.

— Îmi poți sugera, îmi spuse ci într'o franțuzească desăvârșită, o rimă la cuvântul Couilha?

Îi răspunsei că prea puțin cunoșteam din limba spaniolă pentru a-i putea face acest serviciu.

— E o limbă foarte bogată, spuse el, dar mai puțin îmbelșugată în rime ca germana sau engleza. Deaceea capod'opera noastră națională e în versuri albe, formă de compoziție care, deși puțin întrebuințată în literatura dv. e totuși în stare să ajungă la mari înălțimi. Mă tem însă că subiectele acestea sunt cam grele pentru un husar.

Voiam tocmai să-i răspund că dacă erau pe înțelesul unui guerillero nu puteau fi deasupra inteligenței unui ofițer de cavalerie ușoară; dar el se aplecase din nou deasupra versului lui neterminat. Deodată aruncă pana pe masă cu o exclamație de satisfacție, și începu să declame câteva rânduri care stârniră strigăte și gesturi de aprobare din partea celor trei paznici ai mei.

— Critica mi-e favorabilă, pe cât se pare, continuă el. Înțelegi, cu asta ne amuzăm noi în timpul lungilor seri petrecute în pustietatea asta: cântând balade compuse de noi înși-ne. Am oarecari aptitudini pentru genul acesta de îndeletniciri, și nu mi-am pierdut câtuș de puțin nădejdea să văd în curând câteva din slabele mele producțiuni imprimate cu cuvântul "Madrid" pe pagina întâia. Vă înșelați dacă credeți că veți stăpâni cât lumea capitala noastră.

Dar să ne întoarcem la lucruri mai serioase. Pot ști care e numele d-tale?

— Etienne Gerard.

— Ce grad?

— Colonel.

— Ce armă ?

— Al 3-lea de husari din Conflans.

— Cam tânăr pentru un colonel.

— Se vede că nu mi-am pierdut vremea.

— Cu atât mai trist, spuse el cu zâmbetul lui pașnic.

Nu răspunsei la aceste cuvinte, d ar căutai să-i arăt prin atitudinea mea că eram gata la orice.

— Husar? Mi se pare că am mai avut aici câțiva oameni din arma d-tale, spuse el răsfoind prin registrul lui cel gros. Ținem o contabilitate amănunțită de toate micile noastre operațiuni. A! iată data de 24 Iunie.

N'aveai d-ta un tânăr ofițer numit Soubiron, un tânăr înalt și zvelt, cu părul blond?

— Ba da.

— Văd că la data aceasta l'am îngropat. Iar azi pe un alt compatriot al d-tale, Vidal.

O clipă rămăsei buimăcit. Apoi mă năpustii deodată asupra acestui om care ședea aci la masă cu zâmbetul lui nepăsător pe buze și l-aș fi gătit dacā nu l'ar fi zmulș din mâinile mele ceilalți trei Spanioli. Mă zbătui cât putui, azvârlind de pe mine când pe unul când pe celalalt, dar în curând fui redus la neputință. Haina mi-era ferfeniță și sângele-mi curgea din încheieturile mâinilor. După ce-mi legară mâinile și picioarele cu frâughii, mă culcară pe spate.

— Căine ticălos, îi strigai eu, dacā am să am vreodată fericirea să te ții în fața vârfului săbiei mele, am să te învăț eu să mai ucizi Franceji. Ai să vezi tu cât de puternic e Împăratul meu și are să vie vremea când o să vă scoată el și din gaura asta în care vă ascundeți ca șobolanii, tu și toată banda ta de tâlharii.

Când mănfuriu am limba cam tăioasă și-i aruncai în față toate ocările pe care le adunasem în pais-prezece campanii. Iar el se făcu pământiu și micii lui favoriți burgheji i se zburliară de mânie.

— Foarte bine, colonele Gerard, spuse el cu vocea sugrumată, ceea ce ai spus e deajuns. Zici că ai avut o carieră distinsă. Colonelul Gerard din regimentul, 3 de husari va avea un gen de moarte vrednic de el...

— Am să te rog numai să nu-i eternizezi amintirea în versurile d-tale proaste.

Voiam să mai adaog câteva cuvinte ironice. Dar el, cu un gest furios, ordonă celor trei paznici să mă ducă afară. Era noapte deabinelea când mă târîră afară din grotă și luna strălucea puternic pe cer. Răsculații făcuseră cu vreascuri un foc mare ca să-și fiarbă mâncarea. Deasupra flăcării atârna un cazan mare de aramă și în jurul lui erau culcați Spaniolii. Privirile pe care mi le aruncau și cuvântul „mi-erte" care revenea adesea pe buzele lor îmi dădură credința că îmi sunase ceasul.

Stăteam deci întins pe spate gândindu-mă la scumpa mea mamă și la pierderea ireparabilă pe care aveau s'o suferă regimentul meu și Împăratul și nu mi-e rușine să vă spun că am vărsat lacrimi la gândul conștaterii generale pe care avea s'o stârneasă moartea mea prea timpurie.

Dar în timp ce mă gândeam la toate acestea, continuam să cercetez tot ce se petrecea în jurul meu, în speranța că voi găsi vreun mijloc de scăpare. Mă cunoașteți și știți că nu sunt eu omul care să stea ca un mieluşel și să aștepte liniștit cuțitul măcelarului! Zmucii întâi pe furiș de frânghia care-mi strângea gleznele, apoi de cea dela mâini, privind neîncetat în jurul meu după ceva care m'ar fi putut ajuta cât de cât. Un lucru însă era evident: un husar e numai o jumătate de om fără un cal, și cealaltă jumătate a mea era la treizeci de pași de mine și păștea liniștită. Apoi mă mai gândii la un lucru. Poteca pe care venisem era așa de abruptă încât un cal nu putea înainta pe ea decât încet, cu mare greutate, de cealaltă parte însă, terenul părea mai practicabil și părea să ducă la o vale în pantă lină. Să mă fi văzut eu numai cu picioarele în scările celea și cu sabia în mână, căci atunci, din câteva salturi hotărîte puteam scăpa de călăii mei. În timp ce chibzuiam, mă tot munceam cu picioarele și cu mâinile ca să slăbesc legaturile frânghiilor, când deodată șeful eși din grotă și veni să stea de vorba cu locotenentul lui, care gemea lângă foc. Făcură amândoi semne cu capul în direcția mea. Apoi spuse câteva cuvinte restului bandei, care începu să bată din palme și să scoată strigăte vesele. Toate acestea nu prevesteau nimic bun, și deaceea vă închipuiți bucuria mea când simții legăturile dela mâini atât de slăbite încât dacā aș fi vrut mi-aș fi putut libera mâinile complet. Dar cât privește gleznele mele, tare mă temeam că n'am să putut răuși, căci la cea mai mică sforțare rana mea mă durea așa de tare încât eram silit să-mi mușc mustața ca să nu strig. Singurul lucru ce-mi rămânea de făcut era să stau liniștit, jumătate liber, jumătate legat și să aștept evenimentele.

Câteva clipe nu înțelesei nimic din ceea ce începuseră să facă. Unul dintre Spanioli se urcă într'un brad tânăr și puternic dela un capăt al luminișului și legă de copac o frânghie. Apoi făcu acelaș lucru cu un alt brad dela capătul opus. Capetele celor doi brazi atârnav pe jos; eu așteptam cu curiozitate și chiar cu oarecare nerăbdare să văd ce aveau să mai facă. Toată banda începu să tragă de una din frâughii până ce încovoia bradul în formă de arc, apoi, ca să mențină copacul în poziția aceasta, legară frânghia de un alt copac. După ce încovoiaseră și celălalt brad în modul acesta, cele două vârfuluri erau la câteva picioare unul de altul iar trunchiurile gata să se îndrepte și să-și reia prima poziție de îndată ce n'ar mai fi fost ținute de cele două

frânghii. Înțelesei atunci planul diabolic pe care l' am zămislișe mintea lui El Cuchillo.

— Ești, îmi închipui, un om puternic, domnule colonel, îmi spuse șeful apropiindu-se de mine cu odiosul lui zâmbet,

— Dacă ai avea bunătatea să-mi scoți frânghiile acestea, v'aș arăta cât de puternic sunt.

— Suntem cu toții foarte curioși să știm dacă ești mai puternic decât acești doi brazi. Precum vezi, îți vom lega fiecare picior de câte un copac din copacii aceștia, apoi vom da drumul la frânghii. Dacă ești mai puternic decât acești doi copaci, n'o să pățești nimic, dar dacă brazii sunt mai puternici ca d-ta, de! în cazul acesta, d-le colonel, vom avea câte o amintire dela d-ta de fiecare parte a luminișului.

Începu să râdă, și ceilalți patruzeci îl imitară. Și azi încă, în zilele când nu mă simt în mele mele sau când mă apucă din nou un acces de-al vechilor mele friguri pe care le-am luat în Rusia, revăd în vis cercul acesta de eh p u r i negre și sălbătice, cu ochii lor cruzi și cu dinții lor albi care străluceau la lumina flăcărilor.

E ciudat – și ani auzit pe mulți exprimându-și aceeași părere – cât de agere devin simțurile în momente grele ca acestea!

— Sunt convins că niciodată viața nu e așa de intensă ca în clipa când știi că te așteaptă o moarte violentă. Simțeam mirosul rășinos al pădurii, vedeam fiecare crenguță depe jos, auzeam fiecare foșnet al frunzelor, cum niciodată n'am simțit, n'am văzut și n'am auzit, decât poate în asemenea clipe de primejdie. Așa, de pildă, cu mult înaintea oricărui altuia, înainte chiar ca șeful să-mi fi vorbit, eu prinsesem un sgomot înăbușit, monoton, care devenea tot mai deslușit cu fiecare clipă. La început fu un zgomot slab de tot; dar când șeful isprăvisese de vorbit, și în clipa când acești asasini îmi deslegau brațele ca să mă ducă la locul de tortură, auzii cât se poate de lămurit tropot de copite de cai și zăngănit de săbii. Se putea ca eu, care-mi dusesem viața în mijlocul cavaleriei ușoare de când îmi dăduseră primele tulle deasupra buzei, eu tocmai să nu recunosc apropierea unei trupe de călăreți în mers?

— Ajutor, camarazi, ajutor! strigai eu.

Răsculații se năpustiră asupra mea și în timp ce loviturile cădeau ca grindina asupra-mi, mă târâră spre copaci. Continuai să strig cât mă țineau rărunchii:

— Ajutor, băeți! Vi se asasinează colonelul!

Rănilor mele și suferințele pe care le înduram de câteva ceasuri produsese în mine un fel de delir, și mă așteptam nici mai mult nici mai puțin, să văd apărând la intrarea luminișului pe cei cinci sute de husari ai mei cu gorniștii și cu stindardul în frunte. Dar ceeace apără în realitate, fu cu totul altceva decât visase închipuirea mea. În luminiș intră în galop un tânăr frumos călare pe un cal minunat. Fața îi era smeadă avea o înfățișare plină de sinceritate, de vitejie și de hotărîre, care-mi amintea puțin ceeace eram eu însumi. Purta o uniformă ciudată, care fusese fără doar și poate pe vremuri roșie, dar care se decolorase și luase culoarea frunzelor veștede. Pe mâneci avea însă galoane de aur, și capul îi era acoperit de o cască de metal lucitor împodobită cu un cochec pânăș de pene albe. Galopă până în mijlocul locului descoperit, fiind urmat de aproape de patru călăreți care purtau aceeași uniformă. La un ordin scurt, cei patru călăreți se opriră brusc cu un zăngănit de arme, în timp ce șeful lor înainta în galop, mărșă pe calul lui. Recunoscusem imediat aceste uniforme străine: erau Englezi. Îi vedeam pentru prima dată, dar după înfățișarea lor generală și după atitudinea lor hotărîată, constatai că tot ce mi se spusese era adevărat, și că erau niște oameni cu care era o plăcere să te bați.

— Ei, ce s'a întâmplat? strigă tânărul ofițer într-o franțuzească destul de stricată. Cine a chemat în ajutor?

În clipa aceasta binecuvântai lunile în care O'Brien, descendentul regilor irlandezi, mă învățase limba Engleză. Răsculații îmi scosese delă picioare frânghiile cu care eram legat, așa că n'avui decât să-mi liberez mâinile, și ridicând sabia mea de lângă foc, dintr-o săritură fui în șea pe calul bietului Vidal. Da, cu toată glezna mea zdrobită, încălecai fără să ating măcar scările. Cu o lovitură de sabie tăiai frânele înfășurate în jurul copacului și înainte ca Spaniolilor să le fi venit măcar în gând să scoată pistoalele, fui alături de ofițerul englez.

— Mă predau, domnule, îi strigai eu în limba lui, deși englezeasca mea nu făcea, cred, mai multe parale decât franceza lui. Dacă ați vrea să aruncați o privire asupra acestor doi copaci încovoiați, v'ați face o idee despre modul cum acești bandiți vor să rupă în bucăți un onorabil ofițer căzut în mâinile lor.

— My God! strigară ofițerul și soldații, ceeace în limba noastră ar însemna: Dumnezeu!

Cele cinci săbii eșiră din teci cu un sgomot de fiare și cei patru oameni se apropiară. Unul dintre ei, care purta galoane de sergent, mă bătu pe umăr spunându-mi:

— Apără-ți pielea, Francezule!

Ah! ce bine era să ai un cal sub tine și o sabie în mână! În bucuria mea, începui să răcnesc, învârtind sabia deasupra capului.

Șeful cetei de guerillă se apropiase, cu veșnicul lui zâmbet pe buze:

— Îmi permit să atrag atenția Excelenței Voastre, spuse el, că Francezul acesta e prizonierul meu.

— Are să vie cu noi în lagărul englez, răspunse scurt ofițerul.

— Asta e o călcare a îndatoririlor de alianță. Dar în orice caz, înainte de-1 luați, aș vrea să vă spun ceva numai dv.

Se apropie de tânărul ofițer apoi, întorcându-se repede, îmi descarcă pistolul drept în față. Glonteale îmi trecu prin păr și-mi găuri chipiu! Văzând că nu mă nimerise, voiți să-mi arunce arma'n cap, când dintr-o lovitură de sabie, sergentul englez aproape îi despărți capul de corp. Nici nu-i țâșnise bine sângele că toată ceata tăbărâse asupra noastră. Dar câteva lovituri de sabie și un galop bun ne puseră la adăpost de ei și după două minute coboram într'un trap liniștit drumul care ducea în vale. Abia când râpele fură cu mult în urma noastră, când ne aflam deja pe câmp ne oprirăm să vedem ce pierderi suferisem în timpul luptei. Mie, deși rănit și sleit de puteri, inima-mi bătea cu mândrie. Acum aveau să se gândească bine cetele de guerilla ale Spaniolilor înainte de a pune mâna pe cineva din al 3-lea de husari. Eram așa de mulțumit încât începui să țin Englezilor un mic discurs ca să le arăt cui îi săriseră în ajutor. Voiam să le mai spun câteva cuvinte bine simțite asupra gloriei și prieteniei care trebuie să unească pe viteji, dar ofițerul îmi tăia vorba.

— Bun, spuse el. Sergent, avem răniți?

— Calul soldatului Jones a căpătat un glonte de pistol în umăr.

— Soldat Jones, rămâi cu noi... D-ta sergent Holliday, du-te spre dreapta cu soldații Harvey și Smith și ia contact cu cercetașii husarilor germani. Sergentul și oamenii lui porniră în direcția arătată, în timp ce eu și ofițerul ne îndreptăm spre lagărul englez, urmați de călărețul al cărui cal fusese rănit! Nu ne trebui mult ca să ne deschidem unul altuia inimile, căci ne simțisem atrași din capul locului unul către celălalt.

Viteazul băiat făcea parte din nobilimea engleză. Fusese trimis în recunoaștere de lord Wellington, comandantul suprem al trupelor engleze, ca să vadă dacă nu cumva Francezii înaintau prin munți. Numele complet al tânărului era Milord the hon², Russel Bart.

Călărind așa sub luna plină pe noaptea aceasta frumoasă cum numai în Spania găsești, ne făcurăm confidențe ca doi frați, înțelegeți, eram de aceeași vârstă, amândoi făceam parte din cavaleria ușoară (el era din al 16-lea de dragoni) și amândoi aveam aceleași ambiții.

Apoi furăm cât pe ce să ne certăm pe chestiunea dragonilor și husarilor, căci el era ridicul de mândru de regimentul lui, și tare aș fi vrut să vedeți cum s'a încruntat și cum a dus mâna la sabie când i-am dorit să nu se nimerească niciodată în calea regimentului 3. Însfârșit, îmi povesti că pierduse sume nebunești pariind care dintre doi cocoși va uide pe celălalt, sau care dintre doi oameni va da gata cu pumnii pe celălalt; ei numesc asta „box”. Toate acestea mă mirară mult. Era mereu gata să parieze pe orice; la un moment dat, cum eu văzusem o stea căzătoare, nu-l apucă pe omul meu să parieze că el are să vadă mai multe ca mine, și încă cu 25 franci de stea, și nu renunță la ideia lui decât când îi spusei că punga mea rămăsese la guerille-ros.

Stăteam deci de vorbă prietenește când soarele răsări și deodată auzirăm în apropiere de noi o salvă de

² Prescurtarea aceasta înlocuiește titlul englez de „baronet”.

muschete. Nu puteam vedea nimic din cauza neregularităților terenului, așa încât crezui că se dădea o luptă. Bart începu însă să râdă și mă lămurii că zgomotul venea din lagărul englez unde în fiecare dimineață soldații își descărcau puștile ca să vadă dacă scăpărătoarele erau uscate.

— Încă o milă și ajungem la avantposturi, spuse el.

Atunci întorsei capul și băgai de seamă că tot vorbind călăriserăm atât de repede încât dragonul cu calul rănit nici nu se mai vedea. Mă uitai în jurul meu: nu eram acolo decât noi doi, Bart și cu mine, amândoi cu cai buni. Începui să mă întreb dacă, la urma urmelor, era chiar nevoie să fac și această ultimă milă care mă despărțea de avantposturile engleze. Țin însă, dragi prieteni să mă înțelegeți bine, căci n'aș vrea să vă închipuiți că mi-a trecut măcar prin minte să mă port necinstit. Trebuie să țineți seamă că războiul e o partidă care se joacă după regulile bine stabilite și că, atunci când regulile acestea nu sunt urmate, inamicul are dreptul să profite de ocazie. De pildă, dacă mi-aș fi dat cuvântul, aș fi fost un ticălos să mă gândesc măcar să fug.

Dar Bart nici măcar nu-mi ceruse cuvântul.

Printr'un exces de încredere mă pusese pe picior de egalitate cu el. Dacă eu l-aș fi luat prizonier pe el, l-aș fi tratat tot atât de curtenitor cum mă tratase și el pe mine, dar în același timp aș fi luat măsuri de precauțiune contra oricărei încercări de fugă din partea lui luându-i spada, și aș fi avut grijă să păstrez lângă mine cel puțin unul din oamenii mei. Îmi oprii calul și-i explicai toate acestea, întrebându-l dacă vedea o călcare a legilor onoarei dacă l-aș fi părăsit. El cugetă o clipă și repetă de câteva ori cuvintele care pe englezește înseamnă: „Doamne Dumnezeu!”

— Așadar vreți să mă lăsați cu buzele umflate?

— Dacă nu cumva aveți vreun argument care să mă facă să mă răzgândesc.

— Singurul argument pe care-l văd e că dac'ați încerca v'aș tăia capul.

— Asta e un mic joc care poate fi jucat în doi, răspunsei eu.

— Atunci, vom vedea noi cine-l joacă mai bine, spuse el trăgând sabia. O trăsesem și eu pe a mea, și eram hotărât să nu-l rănesc pe acest admirabil tânăr care-mi salvase viața.

— Gândiți-vă și dv., îi spusei eu.

Spuneți că sunt prizonierul dv. Cu tot atâta dreptate aș putea spune eu că dv. sunteți prizonierul meu. Suntem singuri și deși nu mă îndoiesc că sunteți de prima forță la sabie, nu puteți totuși spera să bateți cea mai bună lamă din șase brigăzi de cavalerie ușoară.

Drept orice răspuns, el lovi îndreptând vârful săbiei spre capul meu. Parai și retezai jumătate din panașul lui alb. El îmi destină o a doua lovitură, îi abătui arma și-i retezai și cealaltă jumătate din panaș.

— Dracul să vă ia cu scamatoriile dv. cu tot! strigă el.

— De ce mă atacați? Vedeți doar bine că nu vreau să răspund!

— Foarte frumos, dar atunci trebuie să veniți cu mine în tabără.

— Nici în ruptul capului.

— Pariez nouă la patru că o să veniți!

Și se repezi din nou la mine cu sabia ridicată.

La aceste cuvinte îmi veni o idee. Nu puteam hotărî chestiunea aceasta altfel de cât prin luptă? Bart mă puneă într-o situație penibilă. Unul dintre noi trebuie să iasă rănit. Evitai lovitura, și vârful lamei lui trecu la un deget de ceafa mea.

— Am să-ți propun ceva, îi strigai eu. Să jucăm în zaruri care dintre noi e prizonierul celuilalt.

Îndată se luminează la față. Asta îi răscoli toată pasiunea lui pentru sport.

— Unde vă sunt zarurile.

— N'am.

— N'am nici eu, dar am cărți de joc.

— Ce joc? Alegeți!

— Ecarte.

Primind, nu mă putui stăpâni să zâmbesc. Cred că în toată Franța nu erau trei oameni mai tari ca mine la jocul acesta. Nu ascunsei lui Bart lucrul acesta. Zâmbi și el.

— La mine acasă eram și eu privit ca un jucător excepțional. Avem șanse egale și dacă mă bateți, vă meritați libertatea.

Descălecarăm, și după ce ne legarăm caii, ne așezarăm de oparte și de alta a unei stânci netede. Bart scoase dintr'un buzunar un joc de cărți și-mi fu îndeajuns să-l văd amestecând cărțile ca să mă conving că nu aveam deaface cu un începător. Tăiarăm și el începutu.

Miza merita osteneală. El voia să adaoge o sută de guinee, dar ce însemnau banii când însăș soarta colonelului Gerard era în joc! Mi se părea că toți cei care erau interesați la rezultatul partidei, mama mea, husarii mei, corpul 6 de armată, Ney, Masena, Împăratul însuși, formau cerc în jurul meu în această vale pustie. Dumnezeu mare! ce cruntă lovitură dacă cărțile s'ar fi întors împotriva mea!

Eram însă plin de încredere: eram tot atât de renumit pentru modul cum jucam ecarte ca și pentru îndemânarea mea la sabie, și afară de bătrânul maior Bouvet care mă bătuse într'o zi la șaptezeci și șase de partide dintr'o sută, nimeni nu-mi putea ține piept. Câștigai prima partidă, deși, trebuie să mărturisesc, mai mult datorită norocului, dar adversarul meu n'avea ce obiecta. La a doua jucai cum nu jucasem niciodată. Ne aprinseserăm așa de tare încât ne puserăm eu chipiul, el casca, pe stâncă alături de noi.

— Pun iapa mea roibă. Dv. puneți calul negru al dv.?

— S'a făcut.

— Cu șea, frâu, scări, cu tot.

— S'a făcut, strigai eu.

Demonul jocului pusese stăpânire pe mine. Mi-aș fi jucat husarii pe dragonii lui, de-aș fi putut. Și atunci, începu adevărata partidă. O! juca bine Englezul meu, juca într'un mod demn de o asemenea miză. Dar eu, dragii mei, eram superb. Din cele cinci puncte îi și luasem trei. Bart își mușca mustăcioara și bătea toba cu degetele, în timp ce eu mă și vedeam în fruntea micilor mei demoni. Acum însă, roata norocului se întoarse și Bart luă și el două puncte.

Aveam așa dar patru la doi. Dar la partida următoare, el îmi prilejui un joc așa de frumos încât nu-mi putui stăpâni un strigăt de bucurie. Dacă nici cu jocul acesta n'mi câștig libertatea, gândeam eu, merit să rămân prizonier toată viața. Mă'ncing, se 'ncinge și el și se descheie la tunică. Fac și eu la fel. Bart joacă. Și ce să vezi, ultima carte a fiecăruia dintre noi era câte un rege. Englezul câștigase două puncte cu un joc mult inferior jocului meu. L a gândul acesta îmi venea să mă tăvălesc pe jos, nu alta.

Ajunsesem la ultima partidă, cu patru puncte fiecare. Acum avea să se aleagă. Ne descinserăm săbiile. Era calm englezul, n'am ce zice; dar mie sudoarea îmi curgea până și în ochi, și vă mărturisesc că mâinele îmi tremurau când îmi luai cele cinci cărți ale mele de pe stâncă. Dar abia le privii că văzui regele, faimosul rege-atu. Aveam gura deschisă ca să anunț vestea cea mare, când vorbele mi se stinseră pe buze când ridicai ochii la camaradul meu.

Ținea cărțile în mână, dar pe chipul lui era atâta consternare și privea pe deasupra umărului meu cu atâta uimire, cu groază chiar... Mă întorsei repede și rămăsei și eu uluit de ceece văzui.

Lângă noi, la cincisprezece metri cel mult, stăteau în picioare trei oameni. Cel din mijloc era destul de înalt, fără să fie prea mare de statură. Purta o uniformă de culoare închisă cu un mic bicorn cu pene albe. Dar mai mult îmi atraseră atenția chipul lui, obrajii lui supti, nasul lui coroiat și gura lui care dădea impresia că omul acesta însemna ceva. Era încruntat și bietul meu Bart îi aruncă o asemenea privire încât cărțile căzură una câte una pe jos. La o oarecare depărtare în dosul lor, trei ordonanțe le țineau caii de căpăstru și în dosul acestora, o escortă de lăncieri.

— Ei, Crawford, ce vasăzică'i asta? întrebă omul de la mijloc.

— Auzi domnule strigă ofițerul din dreapta, lord Wellington întreabă ce înseamnă asta.

Bietul meu Bart bâlbâi cu mâna la viziera căștii cele întâmplare; dar chipul de piatră al comandantului

suprem al forțelor engleze nu se împlânzi o clipă măcar.

— Frumos, n'am ce zice, domnule general Crawford, spuse el. Trebuie să veghiați îndeaproape la disciplina armatei dv. Cât despre d-ta, îi spuse el prietenului meu du-te în lagăr unde ai să te consideri în stare de arest până la sosirea mea.

Tare îmi fu milă, când îl văzui pe Bart încălecând și plecând cu capul plecat. Așa de milă încât nu putui suporta. Mă repezii înaintea generalului englez și pledai cauza prietenului meu. Îi spusei că eu, colonelul Gerard, țineam să atest bravura acestui tânăr ofițer. Ah! Elocvența mea, ar fi putut înmuia și inima cea mai împietrită; el însă rămase nepăsător.

— Cu ce greutate vă încărcăți în armata franceză catării?

— Cu două sutezece livre, răspunsei eu.

— Atunci îi încărcăți al dracului de prost, spuse lord Wellington. Duceți prizonierul sub escortă.

Lăncierii se apropiară; îmi venea să înebunesc când mă gândeam la jocul de cărți pe care-l aveam în mână și la libertatea de care fusesem atât de aproape. Arătai generalului cărțile.

— Priviți, milord, îi spusei eu, mi-am jucat libertatea și am câștigat. Căci, după cum vedeți, am în mână regele.

Pentru prima dată lumină un zâmbet fața lui slabă.

— Dimpotrivă, eu am câștigat, îmi răspunse el, căci după cum vedeți, regele meu vă are în mână pe dv.

CUM AM ÎNVĂȚAT BOXUL ÎN ANGLIA

Nimeni nu pune la îndoială că Murat era un minunat ofițer de cavalerie, dar prea-i plăcea să-și dea aere de vitejie, cusur care nedreptățea pe mulți buni soldați. Lassale era și el un șef de întâia mână, dar vinul și excesele îi stricau. Cât despre mine, Etienne Gerard, eu nu aveam niciunul din ifosele astea fanfaroane și, în același timp, eram de o mare cumpătare, afară doar, câteodată, după înapoiere din vreo campanie sau când mă regăseam cu vreun vechi camarad.

Cu toate că nu m'am ridicat nici odată mai sus de gradul de colonel, calitățile mele erau bine cunoscute de toți cei care serviseră cu mine, și deasemeni și de către Engleji când mă făcuseră prizonier, în chipul în care v'am povestit aseară, m'au ținut sub pază bună la Oporta, și vă încredințez că n'au lăsat unui adversar ca mine prilejul să le lunec printre degete.

La 10 August fui condus sub bună escortă pe bordul vasului care trebuia să ne ducă în Anglia. Timp de opt zile cât a ținut călătoria pe mare am stat lungit pe spate, ca ținut, și nici măcar să mișc degetul cel mic n'aș fi fost în stare, chiar de aș fi văzut vulturul regimentului meu căzând în mâinile inamicului. La sfârșitul lunii eram internat în închisoarea cea mare care fusese construită pentru noi la Dartmoor. O supranumiserăm Hotelul Francezilor, căci, eram acolo o mulțime de viteji, și nenorocirea ce ne lovise nu ne împiedica să fim veseli.

Închiși la Dartmoor nu erau decât ofițerii care refuzaseră să-și dea cuvântul, cea mai mare parte din ceilalți prizonieri erau mateloți sau simpli soldați. Mă veți întreba de ce nu mi-am dat cuvântul, ca să mă bucur de același bun tratament ca anumiți alți camarazi ai mei. Am să vă răspund că aveam pentru asta două motive, tot atât de bune unul ca și celalt. Înainte de toate, aveam o foarte mare încredere în mine căci eram convins că voi putea evada. În al doilea rând, familia mea deși onorabilă, n'a fost niciodată prea bogată, și nu mă puteam hotărî să iau, fie cât de cât, ceva din micul venit al mamei mele. Iată motivele pentru care am preferat să mă las îngropat în închisoarea aceea întunecoasă din Dartmoor. Era unul din locurile cele mai ciudate din lume: acolo, în mijlocul aceluia vast teren necultivat, eram înțăruiți ca o turmă imensă de oi.

Șapte sau opt mii de oameni; soldați, înțelegeți, oameni de experiență și de curaj. De jur împrejurul închisorii un zid dublu, cu un șanț, și paznici, și sentinele; dar Englezii nu puteau nicidecum să nădăjduiască că vor putea ține oameni de soiul ăsta, ca pe niște iepuri în cotețe. Și într'adevăr oamenii evadau câte doi

sau în bande de câte zece, de câte douzeci, și atunci tunurile duduiau, patrulele alergau, iar noi, cei rămași ne puneam pe răs, pe dansat, și strigam cât ne ținea gura "Trăiască Împăratul" până'n momentul în care paznicii furioși îndreptau puștile împotriva noastră.

Aveam adesea mici răsvrătiri; atunci se aducea infanterie și tunuri din Plymouth, iar noi începeam din nou să răcnim cât ne țineau plămânii „Trăiască Împăratul”! ca și cum voiam să fim auziți până la Paris.

A! erau momente în care nu te plictiseai la Dartmoor, și dădeau destul de furcă acelor care erau însărcinați cu paza noastră. Prizonierii își aveau și ei tribunalele lor, care-și țineau ședințele și dădeau pedepsele. Furtul și certurile căpătau cutare și cutare pedeapsă, dar pedeapsa cea mai gravă era rezervată trădătorilor. În ziua sosirii mele unul, anume Meunier, din Reims, desvăluise englezilor un complot de evadare. Pentru un motiv oarecare n'a fost despărțit înda'tă de ceilalți prizonieri și, cu toate implorările lui a fost lăsat peste noapte cu camarazii pe care-i trădase. Chiar în noaptea aceea s'a constituit un tribunal cu un judecător și un apărător, desbaterile se ținură cu glas scăzut, și dimineața, când veniră paznicii ca să-l puie în libertate pe condamnat, numai putură da de o urmă măcar a omului aceluia.

Erau oameni, nu glumă, prizonierii aceștia, își aveau felul lor de a aranja propriile lor afaceri.

Ofițerii ocupau o aripă separată, și formam un grup ciudat. Ni se lăsaseră uniforme, așa încât nu era o armă care să nu fi fost reprezentată. Erau vânători cu dolmane verzi, husari ca mine, dragoni albaștri, lăncieri cu plastron alb, voltijori, grenadier, artileriști și pontonieri. Dar ofițerii de marină formau cel mai mare număr, căci, pe mare, Englezii fuseseră întotdeauna mai tari.

Deabia ajunsesem la Dartmoor că și începui să-mi înjghebez un plan de evadare și vă puteți ușor închi-pui că mie, cu spiritul meu încercat de doisprezece ani de război, nu-mi trebui mult timp ca să găsesc un mijloc.

Trebuie să știți mai înainte de toate că cunoșteam întrucâtva limba engleză, ceea ce avea să-mi fie de mare folos. Învățasem puțină englezească în timpul celor câteva luni pe care le petrecusem în fața Danzigului cu locotenentul O'Brien din regimentul irlandez, un urmaș al vechilor regi ai țării.

Eram doi ofițeri în aceeași celulă, lucru care nu-mi convenea defel. Camaradul meu de închisoare, Beaumont un artilerist, era o fire închisă. Rar mi se întâmplă să întâlnesc un om pe care să nu mi-l fac, repede prieten, căci caracterul meu și felul meu de a mă purta sunt după cum știți foarte sociabile. Dar omul acesta nu avea niciodată un zâmbet pentru glumele mele și nici vreo lacrimă pentru necazurile mele; ședea ceasuri întregi cu privirea fixă, astfel că mă gândeam uneori că cei doi ani ai lui de captivitate îi cam slăbiseră mințile.

Doamne, cât ași fi dorit să-l am lângă mine pe vechiul meu prieten Bouvet sau pe vreunul din camarazii mei huzari în locul momâiei asteia. Eram însă silit să mă mulțumesc cu el și nicio evadare nu era cu putință, desigur, dacă nu se asocia la proiectul meu, căci nu puteam face nimic care să nu fi știut el. Adusei mai întâi vorba pe ocolite, apoi mai pe șleau, până ce însfârșit îmi păru hotărât să-mi împărtășesc soartă. Mă apukai să cercetez zidul, podeaua, tavanul, dar oricât sondam și pipăiam, nu dam decât de grosimi și de soliditate. Ușa era de fier cu o broască enormă și cu fereastră de zăbrele prin care gardianul își arunca privirile în celula noastră, de două ori pe noapte.

Ca mobilier aveam două paturi, două scaune, două lavoare, atâta tot. Era îndeajuns pentru mine: nu avusesem niciodată atâta confort în timpul celor doisprezece ani petrecuți în companie. — Dar cum să ieși de aici? — Noapte cu noapte mă gândeam la cei cinci sute de huzari ai mei, și aveam niște coșmaruri îngrozitoare. Ba mi se năzărea că toată încălțăminte a oamenilor mei trebuia reînnoită; ba îmi părea că toți caii s'au îmbolnăvit dintr'odată dela niște furaje mucedu; altă dată, mi se părea că văd șase escadroane de ale mele care s'au predat prizonieri sub ochii Împăratului; atunci mă trezeam năpădit de sudori reci și mă apucam din nou să bocănesc în zid și să-l sondez.

Avea celula noastră o singură fereastră, dar era prea mică; nici măcar un copil nu putea trece prin ea. Mai mult încă, era apărată de un drug gros de fier la mijloc. Lucrul nu era defel încurajator, o să admiteți,

dar mă convinsei totuși că numai într'acolo trebuiau îndreptate toate eforturile noastre. Și, culmea nenorocirii, fereastra aceasta răspundea în curtea de exercițiu, care era înconjurată de două ziduri înalte. Dar cum spuneam posacului meu camarad: „De Vistula va fi timp să ne ocupăm după ce vom fi trecut Rinul”. Până una alta izbutii să scot o bucată de fier din patul meu și mă apucaii de lucru ca să desprind cimentul care înțepenea drugul de fier. Lucram timp de trei ore, apoi mă aruncam în patul meu, de cum auzeam pasul gardianului. Reluam lucrul timp de alte trei ore și uneori încă alte trei ore căci îl găseam pe Beaumont atât de încet și de neîndemânatec în cât nu mă puteam bizui de cât pe mine singur. Îmi închipuiam regimentul meu al 3-a de huzari așteptându-mă afară, înșirați până la unu, cu trompeți, stindarde și sabre de piele de leopard. Atunci lucram, lucram ca un nebun, până ' ntr'atât că fierul meu se acoperea de sânge.

Izbutii să desprind cimentul pe care-l ascundeam în perna mea; apoi drugul de fier începu să joace în scobitura făcută, și într'o bună zi, cu o efortare violentă. Îl smulsei definitiv; îmi făcusem primul pas spre libertate. O să mă întrebați întru cât eram mai înaintat, deoarece, după cum v'am mai spus, nici un copil n'ar fi putut trece prin deschizătură: Câștigasem totuși două lucruri, o uneltă și o armă. Cu una puteam desprinde piatra care încadra fereastra; cu cealaltă m'ași putea apăra după ce aș fi afară. Îmi îndreptai atunci toate puterile asupra pietrei acesteia, și izbii, izbii cu vârful ascuțit al drugului până ce scosei toată tencuiala ca să liberez piatra. În timpul zilei puneam totul la loc. Paznicul n'a apucat să vadă niciodată vreun firicel de praf pe podea.

După trei săptămâni de muncă, piatra era desprinsă; am scos-o din locul ei și astfel am izbutit să-mi fac o deschizătură prin care putui număra, fericit, zece stele, pe câtă vreme înainte nu puteam zări decât patru.

Totul era gata de acum în colo, pentru evadarea noastră și pusei piatra la loc având grije să maschez crăpăturile cu seu și cu grăsime. Peste trei nopți luna va fi dispărut, și momentul ar fi prielnic încercării noastre.

N'aveam nici cea mai mică îndoială că voi ajunge până la curte, dar odată acolo, cum să ies? Ce umilință pentru mine, să fiu nevoit să mă întorc, ca un șoarece speriat, în gaura mea, sau să fiu oprit de paznici și să fiu aruncat într'una din acele celule umede, sub pământ, rezervate prizonierilor surprinși în tentativă de evadare. Începui să cumpănesc.

N'am avut niciodată prilejul, știți doar să arăt ce-a i fi putut face ca general. Uneori, după un pahar sau două mă vedeam capabil de combinații, cele mai surprinzătoare și aveam simțământul că dacă Napoleon mi-ar fi încredințat un corp de armată, lucrurile ar fi luat cu totul altă întorsătură pentru el. Oricum ar fi fost, un lucru era neîndoios; că pentru micile stratageme ale războiului, mă puteam măsura cu orișicine și eram sigur că acum mai ales, calitățile acestea nu vor da greș. Zidul interior pe care trebuia să-l trec avea o înălțime de douăsprezece picioare iar sus la creastă era apărat cu vârfuri de fier la distanță de trei degete. Cât despre zidul exterior nu l-am putut zări decât odată sau de două ori, când era deschisă poarta curții de exercițiu. Mi se păruse că ar fi cam de aceeași înălțime prevăzut deasemeni cu vârfuri de fier. Distanța dintre cele două ziduri era de peste douăzeci de picioare și aveam motive să cred că nu se aflau sentinele decât la porți. În afară de asta mai știam că se află o întreagă linie de soldați afară. Astea erau, prieteni, greutatea ce-mi slăteau în cale și niciun fel de scule ca să le birui decât cele două mâini ale mele.

Un lucru pe care mă bizuiam era statura înaltă a camaradului meu Beaumont. Dacă puteam urca pe umerii lui și să mă agăț de vârfurile de fier, mi-ar fi fost ușor să escaladez zidul.

Un alt lucru important era alegerea sentinelei care va fi de serviciu sub fereastră în momentul tentativei noastre. Se schimbă din două în două ore ca să se asigure de vigilența lor, dar eu care-i studiam îndeaproape în fiecare noapte, observasem o mare diferență între ele. Erau unele care făceau o pază atât de bună că nici măcar un guzgan n'ar fi putut să străbată curtea fără ca să fie zărit, pe când alții și-o făceau ușor și chiar dormeau rezemați de pușca lor, tot atât de confortabil ca și într'un pat bun. Ochisem mai ales una din sentinele, un băiat gras și buclat care se ghemuia în umbra zidului și trăgea niște soamne de nu-l trezeau nici pietricelele pe care i le aruncam ca să mă mai amuz. Printr'un noroc neașteptat fu rândul soldatului acestuia

să fie de pază dela miezul nopții la ora două, în noaptea pe care o botărîserăm pentru evadarea noastră.

În ultima zi, eram într-o astfel de stare de agitație că numai conteneam să umblu prin celulă, alergând din colț în colț, ca o verעיță într-o colivie. În fiecare clipă îmi închipuiam că paznicul avea să observe că drugul fusese desprins sau că sentinela avea să observe crăpăturile din tencuială, pe care, oricum, nu le putusem ascunde pe din afară cum făcusem pe dinăuntru. Cât despre tovarășul meu ședea la picioarele patului său, adâncit în gânduri, aruncându-mi din când în când o privire piezișe și mușcându-și unghiile ca cineva care complotază.

Curaj, prietene, îi striga-i bătându-l pe umeri, ai să-ți revezi tunurile înainte de o lună.

— Foarte bine, spunea el, dar spre care parte vei apuca când vei fi liber?

— Spre coastă, răspunsei.

— E mult mai probabil ca vei merge deadreptul la celulele subterane sau pe pontoanele din Plymouth,

— Un soldat trebuie să-și încerce norocul; numai fricoșii văd totul în negru.

O roșată îi coloră buzele la cuvintele acestea și aceasta îmi făcu plăcere, căci era primul semn de curaj pe care-l observasem la eh înșfăca urciorul lui cu apă ca și cum ar fi voit să mi-l arunce în cap, dar ridică din umeri și recăzu în mutismul lui obișnuit, rozându-și unghiile, cu ochii ațintiți în podea. Nu mă putui împiedica să mă gândesc, privindu-l, că poate fac un prost serviciu artileriei, readucându-i namila asta resemnată.

În viața mea nu mi s'a părut o seară mai lungă. Pe înserat, izbucni o furtună strașnică. Priveam pe fereastră; nori negri alergau cu o repeziciune extremă pe cer. Ploaia turna cu gălețile și cum vântul râpăia, nu era chip de auzit pasul sentinelelor. Dacă nu le aud eu, mă gândii, e probabil ca și ele să nu mă audă. „Și așteptai momentul în care paznicul veni să arunce o privire prin zăbrelele ușii noastre. Apoi mă dusei la fereastră, și nevăzând sentinela care, fără îndoială trebuie să se fi adăpostit într'un colț, la adăpost de ploaie, recunoscu că sosise momentul. Scosei drugul, desprinsei piatra și făcu semn tovarășului meu să treacă înainte.

— După d-ta. colonele, spuse el. Prefer să-mi arăți drumul.

— Foarte bine! urmează-mă, atunci, și în tăcere, dacă ții la viața d-tale.

Auzeam în întineric cum îi clănțăneau dinții și mă întrebam dacă vreun om mai avusese vreodată un astfel de asociat într-o întreprindere atât de disperată.

Totuși apucaii drugul și urcându-mă pe scaunul meu, trecui capul și umerii pe gaură. Tot îndesându-mă, izbutisem să-mi trec și pieptul, când deodată tovarășul meu mă apuca de genunchi și începu să strige din răputeri: „Ajutor! Ajutor! Evadează un prizonier!"

Ah! prieteni, ce-am simțit în momentul acela! Înțelesei pe dată jocul aceluia ticălos. Dece și-ar fi riscat pielea să escaladeze ziduri atunci când își putea obține libertatea împiedicând evadarea altui prizonier? Îl recunoscusem ca un laș și ca o cutră, dar niciodată nu mi-ași fi închipuit că ar putea coborî până la treapta asta de josnicie.

Nerodul de el! nu părea să-și dea seama că era pierdut într'un chip mult mai sigur ca mine. Mă smucii din strâmtoarea ferestrucii și recăzând pe picioare în celulă, îl apucaii de gâtlee și-l lovii în două rânduri cu drugul de fier. La prima lovitură pe care i-o dădii începu să urle ca un câine pe care-l calci pe labe. La a doua lovitură căzu cu un strigăt înăbușit. Apoi mă așezai pe patul meu și așteptai cu resemnare pedeapsa pe care-or alege-o temnicerii ca să mi-o aplice. Dar trecu o minută, apoi încă una, fără ca să fi auzit altceva decât respirația scurtă și gâfâitoare, a ticălosului întins pe podea. Era cu puțință oare ca strigătele lui să nu fi fost auzite din pricina sgomotului cumplit produs de furtună? La început nu fu decât o mică speranță, apoi minutele trecură și nu veni nici un sgomot nici dinspre coridor nici dinspre curte. Îmi ștersei sudoarea rece care-mi curgea depe frunte și mă întrebai ce cale să apuc.

Asupra unui punct numai încăpea nicio îndoială: omului acestuia trebuia să-i viu de hac. Dacă-l lăsam

acolo, putea să-și revie, în simțiri și să dea alarma. Nu mai îndrăzneam să aprind lumina, băjbăii prin întuneric, și mâna mea întâlneai ceva umed. Era capul lui. Ridicai drugul, dar un alt sentiment mă împiedică deodată să lovesc. În doldora bătațiilor am omorât destui oameni, oameni de onoare care nu-mi făcuseră niciun rău. Aveam acum la picioarele mele pe ticălosul acesta nedemn să trăiască, și care încercase să-mi facă atâta rău, și cu toate astea nu mă puteam hotărî să-i zdrobesc capul.

Totuși respirația grea a trădătorului mă făcu să nădăjduiesc că va mai trece multă vreme până să-i revie în fire. Îl legai cobză cu fâșii rupte din cearceaf și-i pusei un căluș în gură. Vă amintiți că mă bizuiam pe statura lui înaltă ca să mă ajute să escaladez zidul.

Începui să rup deci fâșii din cearceaful lui Beaumont și dintr'al meu; împletii fâșiile acestea și făcui din ele o frânghie strașnică pe care o prinsei de mijlocul drugului de fier, care să fi fost lung de un picior. Apoi reluai drumul prin fereastră și mă lăsa să lunec în curte unde cădea o ploaie torențială, pe când vântul își făcea mendrele mai aprig ca oricând. Mă ținui în umbră dealungul zidului închisorii, dar era întuneric ca într'o peșteră de nu-mi vedeam nici mâna. Deci n'aveam de ce să mă mai arunc asupra santinelei, știam că numai am a mă teme de ea. Când fui la picioarele zidului asvârlii drugul și spre marea mea bucurie, rămase agățat între vârfurile ascuțite care apărau cresta. Mă cățărai cu ajutorul frânghiei, o trăsei după mine, și mă lăsa să lunec de cealaltă parte, apoi escaladai și al doilea zid în același chip, și stăm călare în mijlocul vârfurilor ascuțite când văzui strălucind ceva dedesubtul meu în întuneric.

Era baioneta sentinelei; era atât de aproape de mine (zidul acesta nu era atât de înalt ca celalt) încât aplecându-mă, ași fi putut să-i scot baioneta de pe țeava. Omul sta acolo, fredonând un cântec și lipindu-se de zid ca să se apere de ploaie, nebănuind că la doi pași pași deasupra lui se afla un desnădăjduit, gata să-i înfigă propria lui baionetă în piept. Eram gata să sar când, bombonind o înjurătură, soldatul își puse din nou arma pe umăr și-și reluă ronda. Îl auzii cum se depărtează bălăcind prin noroi. Mă lăsa să lunec dealungul funiei și, părăsind-o acolo începui să alerg prin părașine.

Doamne! cum mai aleargam! Vântul și ploaia îmi biciuiau fața. Cădeam în gropi, dădeam buzna în măracinișuri eram sfâșiat cu răsuflarea tăiată plină de sânge. Limba îmi era secată, picioarele ca de plumb iar inima 'mi bătea ca toba, dar alergam într'una.

Dar nu-mi pierdui capul, prietini; calculasem toate bine, dinainte. Toți fugarii se îndreptau spre coastă eu apucaii spre interiorul ținutului, cu atât mai mult că spuseseam contrariul lui Beaumont. Voi fugi spre nord în timp ce ei au să mă caute spre sud. Poate că mă veți întreba cum de mă puteam dirija pe o noapte ca asta. Vă voi răspunde, că mă îndreptam după direcția vântului. Observasem în închisoare că sufla dinspre nord: n'aveam decât să umblu mereu cu fața spre vânt ca să fiu sigur că eram în direcția cea bună.

Alergam mereu, după cum v'am mai spus când deodată văzui lucind înaintea mea prin întuneric două lumini. Mă opri o clipă nehotărît. Purta încă uniforma huzarilor, și primul lucru ce aveam de făcut, era să-mi procur haine care să nu mă trădeze. Dacă luminile acestea veneau dela o locuință, era probabil că voi găsi ceea ce mi trebuia. Mă apropiai deci regretând că-mi părăsisem drugul de fier, căci eram hotărît să lupt mai bine până la moarte decât să mă las prins din nou.

Dar luminile erau dela cele două felinare ale unei trăsurii, la lumina cărora văzui un drum larg întinzându-se înaintea mea. Mă apropiai tot mai tare, târându-mă, și văzui că una din roțile trăsurii era spartă și zăcea în drum. Mai revăd și acum trăsura cea mare neagră, strălucind sub ploaie, cele două animale aburinde și pe băiatul cea tânăr ținându-le de hățuri. Pe când priveam, geamul dela trăsură se lăsă jos și un chip încântător se încadra în portieră.

— Ce-o să ne facem? spuse poștalionului doamna, cu o voce plină de spaimă. Sir Charles desigur că și-a pierdut diurnul, și voi fi silită să-mi petrec noaptea în bărăganul ăsta.

— Vă pot fi de vreun ajutor, doamnă? spusei ieșind din desigur și înfățișându-mă în lumina felinarelor.

O femeie în grea cumpănă e pentru mine lucru sfânt și aceasta de-aici era minunat de frumoasă. Nu trebuie să uitați că cu toate că eram colonel nu aveam decât două zeci și opt de ani. Ce strigăt de groază a

scos ea și cu ce ochi uluiți m'a privit poștalionul! Înțelegeți că după goana ce'a lungă prin întunericul orb, cu capelul meu spart, cu fața mânjită și cu uniforma plină de noroi și sfâșiată de măcăciuni, nu eram desigur de fel prezentabil. Totuși după ce trecu primul moment de surprindere, călătoria își dete seama că eram umilul ei servitor, și putui chiar citi în ochii ei frumoși că manierele și chipul meu făcuseră anumită impresie asupra ei.

— Sunt dezolat că v'am speriat, doamna, îi spusei: am văzut accidentul care vi s'a întâmplat, și n'am putut face altceva decât să vă ofer ajutorul meu.

— Vă sunt foarte recunoscătoare, domnule, spuse ea. Am avut o vreme îngrozitoare dela plecarea noastră din Tavistock. Și culmea nenorocirii, una din roți s'a spart și iată-mă singură în mijlocul bărăganului. Soțul meu, sir Charles Meredith, s'a dus să caute ajutor și tare mă tem să nu fi răătăcit drumul.

Tocmai voiam să încerc s'o liniștesc și s'o consolez, când ochii îmi căzură asupra unei mantale mari negre, împodobite cu astrakan, care se afla pe canapeaua din fața doamnei: trebuie să fi fost mantaua soțului ei. Asta era ce-mi trebuia ca să-mi ascund uniforma. Apucături de hoț de drumul mare, veți spune! Dar nevoia nu cunoaște lege, și mă aflam în țară inamică.

— Presupun, doamnă, că mantaua aceasta aparține soțului dv., spusei. Mă veți ierta, sunt sigur, dar mă văd forțat să...

Și pe când vorbeam trasei mantaua prin portieră. Nu vă pot descrie expresia de surprindere și de desgust care se zugrăvi pe fața ei.

— O cum m'am înșelat în privința d-tale! exclamă ea.

Ai venit așa dar, nu să-mi dai ajutor, ci ca să mă jefuiți. Aveai toate aparențele unui gentleman și-mi furi mantaua soțului meu !

— Doamnă, vă rog să nu mă condamnați înainte de a mă fi ascultat. Nevoia mă împinge să iau mantaua aceasta dar dacă voiți să aveți bunătatea să-mi spuneți numele fericitului muritor care este soțul dv., vă fângăduiesc că-i voi trimite înapoi veșmântul.

Expresia ei se îndulci, cu toate că încerca să pară iritată.

— Soțul meu, îmi răspunse ea, este sir Charles Meredith; se duce la închisoarea din Dartmoor, însărcinat cu o misiune importantă din partea guvernului. Vă rog domnule, să vă continuați drumul și să lăsați aci ce-i aparține. Inapoiati-mi mantaua soțului meu.

— Doamnă, răspunsei, ceea ce-mi cereți e cu neputință. Dacă binevoiți să-mi îngăduiți să mă așez lângă dv. v'ași putea explica de ce am absolută nevoie de mantaua aceasta.

Dumnezeu știe la ce prostii ași fi fost în stare să mă dedau dacă n'ași fi auzit în clipa aceea o chemare din depărtare, la care micul poștalion răspunse bucuros. Întorsei capul și zării la oarecare distanță de noi lumina unui felinar care se apropia repede.

— Iertați-mă, doamnă, dar sunt silit să vă părăsesc, apusei. Îl puteți încredința pe soțul dv. că voi avea cea mai mare grijă de mantaua lui.

Cât eram de grăbit, mai zăbovii o clipă ca să sărut mâna marchizei; dar ea și-o retrase repede, prefăcându-se, cu un gest încântător că este ofensată de îndrăzneala mea. Strânsei mantaua la subsuoară și mă înfundai în întuneric.

Îmi dădui silința să pun între mine și închisoare o distanță atât de mare pe cât mi-o îngăduia restul nopții. Îmi urma fuga, tot cu fața în bătaia vântului. Din când în când, eram silit să mă opresc ca să-mi mai recapăt răsuflarea, și apoi porneam din nou până ce nu mă mai țineau picioarele și mi se îndoiau genunchii. Eram tânăr, aveam mușchi de oțel și un trup călit de doisprezece ani de război și de câmp. Astfel că mai putui rezista încă trei ore, orientându-mă tot după vântul de care nu mă feream să-mi biciuiască fața. În vremea asta, calculai că trebuia să fiu la vreo zece leghe de Dartmoor. Ziua începuse să mijească și mă culcai prin bălării.

Dar nu fu un somn bun. Agitat cum eram avui o serie de visuri în care toate luau o întorsătură rea pentru

mine. Îmi aduc aminte ca, în cel din urmă, șarjam un careu de grenadierii maghiari cu un singur escadron pe cai istoviți, și auzii propriul meu strigăt scos de huzarii mei: "Trăiască împăratul!" Mă ridicai dintr'un salt pe când strigătele îmi mai răsunau în urechi, și cum îmi frecam ochii, întrebându-mă dacă sunt nebun, auzii același strigăt repetat de cinci mii de voci. Privii în direcția de unde păreau că vin strigătele acelea puternice, și zării atunci, în lumina dimineții, lucrul la care m'ași fi așteptat cel mai puțin pe lumea asta. Colo, la cinci sute de metri de mine, se înălța... groaznica închisoare din Dartmoor din care evadasem. Dacă mi-aș fi continuat fuga încă numai câteva minute, ași fi dat de zid. Am fost atât de surprins de ceea ce vedeam încât la început nu mă putui dumiri cum de se putuse întâmpla una ca asta. Apoi lucrul se limpezi pentru mine, și-mi smulsei părul din cap de disperare. Vântul își schimbase direcția dela nord spre sud în timpul nopții, și, cum l-am avut mereu în față, am făcut cinci leghe într'o direcție și cinci leghe în cealaltă, așa că mă regăseam la punctul meu de plecare. Astfel, goana mea nebună, căderile mele în gropi și în mărăcini, toate astea n'avuseseră ca țintă decât să mă readucă aci! Gândindu-mă la aventura aceasta atât de caraghioasă, necazul meu se schimbă deodată într'o veselie nebună și fui apucat de un acces de râs de mă tăvăleam prin iarbă.

Și aveam și dreptate să râd căci îmi dădui curând seama că accidentul acesta mă favorizase. Paznicii își începuseră, firește, cercetările începând din locul unde'mi însușisem mantaua lui sir Charles Meredith, și, din ascunzișul meu, îi văzui alergând spre punctul acela. Niciunul din ei nu-și putea închipui că mă întorsesem de unde plecasem și că stau foarte liniștit printre ierburi. Și prizonierii aflaseră despre evadarea mea și toată ziua strigătele lor de bucurie, ca, și acel care mă trezise dimineața, nu încetau să-mi aducă mărturia simpatiei lor. Din locul meu, dominam curtea și puteam să-i văd. La un moment dat auzii un strigăt de furie, și văzui pe Beaumont, cu capul învelit în pansamente, străbătând curtea susținut de doi gardieni. Nu vă pot descrie câtă bucurie mi-a pricinuit vederea aceasta.

Statui toată ziua ceea lungă în ascunzutoarea mea, ascultând cum sunau orele sub mine, la orologiul închisorii.

Aveam buzunarele pline de pâinea pe care o economisiseam din rațiile mele, și, scotocind prin buzunarele mantalei mele de împrumut, găsii acolo o ploscă de argint plină cu un coninc excelent. Mai găsii prin buzunar o tabacheră da бага, o batistă de mătase și un plic albastru cu pecetie roșie, adresată guvernatorului închisorii din Dartmoor. Hotărîi că voi trimite înapoi proprietarului lor primele două obiecte precum și mantaua; dar în ceea ce privește scrisoarea eram cam încurcat, căci guvernatorul se purtase întotdeauna foarte curtenitor față de mine, și un sentiment de onoare mă oprea să pătrund secretul corespondenței sale. Aproape mă hotărîsem s'o las pe undeva la vedere pe o piatră din drum, la o distanță de închisoare cât bate o pușca. Dar mă gândii că asta ar da de veste că mă aflam prin apropiere și rămăsei la hotărîrea să păstrez scrisoarea la mine. Deocamdată o pusei deci cu grijă la loc în buzunarul interior al mantalei.

Era un soare frumos, care-mi usca repede hainele, și, când se lăsă iar noaptea pornii din nou la drum. Vă încredințez că de data asta nu m'am mai înșelat și lăsa opt leghe între mine și închisoare. Planul meu era să ajung la coasta de nord unde cu siguranță că voi da de contrabandiști și de pescari gata întotdeauna să ridice premiul pe care-l acorda Împăratul, aceluia care-i aduceau înapoi prizonieri francezi. Îmi scosesem panașul de pe capep ca să evit de a fi observat, dar chiar și cu mantaua mea, mă temeam ca mai devreme sau mai târziu să nu mă trădeze uniforma mea. Singura mea grijă dar, era să-mi fac rost de un deghizament complet.

Către mijlocul zilei, ajunsei la o vâlcea singuratecă în mijlocul căreia se afla o căsuță, tare curățică cu o grădiniță în față, închisă cu o barieră. Un cârd de găini ciugulea primprejur. Statui la pândă pe după un tufiș, căci acesta îmi părea locul nimerit unde mi-ași putea face rost de cele trebuitoare. Pâinea mi se isprăvise și goana aceasta lungă mă flămânzise. Voi găsi acolo cel puțin un pui și ceva ouă. Îmi lăsa gura apă numai gândindu-mă la așa ceva.

Cum stăam la postul meu de observație, întrebându-mă cine oare o fi locuind în căsuța asta retrasă, văzui

ieșind un omuleț viori, însoțit de altul mai în vârstă care ducea în mâini două măciuci groase. Le dete apoi tânărului său însoțitor care începu să le balanseze de sus în jos și să le învârtască în jurul capului cu o repeziciune extremă. Celalt sta lângă el, examinându-l cu mare atenție și din când în când îi da sfaturi. După ce urmă exercițiul acesta un timp oarecare luă o frânghie și începu să sară ca o fetiță, pe când bătrânul îl observa cu gravitate. Mă tot întrebam ce puteau fi oameni aceia: singura idee care-mi veni era că unul ar fi medicul iar celalt bolnavul care se supunea unui tratament ciudat.

Și cum mă tot gândeam la asta omul începu să alerge și se întâmplă ca el să vie în direcția mea pe când tovarășul său se întorcea în casă. Asta îmi convenea de minune. Voi lua hainele omulețului și voi alerga până'n satul cel mai apropiat unde îmi voi putea cumpăra provizii. Pui de găină erau desigur foarte momi-tori, dar în casa asta se aflau cel puțin doi bărbați, și îmi spuneam că ar fi poate mai cuminte să nu mă încumet, căci nu avem arme.

Statui pitit printre tufișuri. Auzii curând pașii alergătorului și-l văzui aproape de mine cu fața scaldată în sudoare. Mi se părea bine zidit, dar era scurt, atât de scurt încât mă temeam că hainele lui nu-mi vor fi de fi de nici un folos. Încă un pas și avea să îmi calce pe trup, când mă ridicai deodată în fața lui. De l-ați fi văzut, prieteni, cu ce ochi mă privea!

— Ei drăcia dracului ! strigă el, o fi pe aici vreun circ sau e anul ăsta carnavalul mai devreme?

— Scuzați-mă. domnule, spusei, dar mă văd nevoit să vă rog să-mi dați hainele d-voastră.

— Să-ți dau ce ?

— Hainele d-voastră.

— Ei, dar ști că ești nostim! Și dece, mă rog, trebuie să-ți dau hainele mele?

— Pentru că am nevoie de ele !

— Și dacă nu vreau ?

— By Jove ! spusei, nu-mi va rămânea altă alegere decât să ți le scot.

El își vârî mâinile în buzunarul pardesiului și un zâmbet trecu pe fața lui rasă de tot.

Aha să-mi le scoți ! zise el. Nu-ți lipsește îndrăzneala, stimabile; dar dă-mi voie să-ți spun că de astădată ai greșit adresa. Văd acum cine ești: un evadat dela închisoarea de colea. Dar se vede că nu știi cine sunt eu! Ei bine drăguțule, sunt cel mai bun boxeur din Bristol, șampionul Sudului.

Mă privi cu ochii lui mari, ca și cum declarația asta ar fi trebuit să mă facă să intru în pământ. Dar eu zâmbii la rîndul meu, și-l privii din cap până'n picioare, răsucindu-mi mustața.

— Se poate să fiți un om foarte viteaz, spusei, dar când vă voi fi spus că aveți înaintea d-v., pe colonelul Etienne Gerard, dela huzarii din Conflans, veți recunoaște că nu vă rămâne alta de făcut, decât să-mi dați hainele d-v., fără nici o altă observație.

— Ia seama, „monsir!” strigă el. O să ieși tăbăcit rău din chestia asta. Apoi se așeză în fața mea într'o poziție ciudată, cu un braț întins și cu pumnul la înălțimea ochiului, iar cu celalt deacurmezișul pieptului. Cât despre mine nu cunoaștem absolut nimic din metodele de luptă ale oamenilor acestora, dar cu sau fără arme, pe jos sau călare, sunt întotdeauna dispus să-mi joc rolul. Dar înțelegeți că un soldat nu-și poate alege întotdeauna felul de a bate, și e silit s'o scoată la capăt cum o putea. Mă repezii deci asupra lui, și-i dădui o lovitură puternică cu piciorul. În aceeași clipă, picioarele mele sburară în aer, și văzui tot atâtea stele verzi ca și la Austerlitz, iar ceafa îmi sună dogit pe o piatră. După aceea nu-mi mai amintesc de nimic.

Când îmi revenii în fire, eram culcat pe un pat de campanie, într'o cameră pe jumătate mobilată. Capul îmi vuia ca un clopot, și când dusei mâna la ochi dădui de un cucui mai mare ca un ou. Un bandaj de hârtie muiat în oțet era așezat deacurmezișul frunții mele. La celalt capăt al camerei, omulețul cel cumplit ședea pe un scaun, cu pantalonul suflecat, iar tovarășul său îi freca genunchiul cu o alifie... Acesta din urmă părea să fie foarte rău dispus, și numai isprăvea cu bombănelile, pe când tânărul usculta, posac.

— În viața mea n'am mai văzut una ca asta, spunea el: e o lună de când mă prăpădesc cu firea ca să te antrenez și după ce te-am adus să fii în formă, te lași adus în halul ăsta de către un străin, și la două zile

înainte de matchul d-tale!

— Hai, hai, destul! spuse celalt furios. Ești un bun antreprenor, dar n'ai frâu la limbă.

— Da' cum îți închipui că ași putea tăcea când văd asemenea lucruri! Dacă genunchiul nu ți-e vindecat, o să se spuie că te dai în lături, și de data viitoare ai să cauți mult și bine pe careva care să mai parieze pe d-ta.

— Că mă dau în lături? eu! mormăi celalt. Am câștigat nouăsprezece lupte, și niciun om nu s'a încumetat încă să-m spuie în față că am refuzat lupta. Ce voiai să fac cu individul acesta care voia să-mi ia hainele depe mine ?

— Lasă! lasă ! știai doar că poliția și gardienii erau la mai puțin de o millă de d-ta. N'aveai decât să-i pui pe urmele lui și ți-ai fi regăsit îndată catrafusele.

— Bine! Știu că am greșit. Dar crezi că puteam răbda ca un Franțuz, abia capabil să turtească cu pumnul un calup de unt, să-mi scoată hainele?

— Las'că nu prea valorează ele mare lucru! Știi că lord Aulton a pariat pe d-ta 5000 de livre? S'au pariat pe d-ta pentru miercuri numai puțin de cinzeci de mii de livre! Frumoasă sumă! pe care te prezinți s'o aperi cu un genuchi umflat!

— Putusem eu să mă aștept că nebunul o să se bată cu lovituri de picioare?

— Credeai poate că o se bată după regulile clubului de box? Crezi cumva că ei, în Franța, știu măcar ce înseamnă să te bați?

— Prieteni, spusei, așezându-mă în capul oaselor, nu înțeleg mare lucru din cuvintele dv, dar ați spus o prostie mare. În Franța știm să ne batem atât de bine, încât am făcut câte'o mică vizită aproape tuturor capitalelor Europei și ne gândim să ne înființăm curând și la Londra. Dar noi ne batem ca soldații nu ca ștregarii depe stradă, îmi dați o lovitură de pumn în obraz, răspund cu o lovitură de picior. E un joc de ștregari, asta. Dar dacă vuiți să-mi dați o sabie, am să vă arăt cum ne batem noi de cealaltă parte a apei.

Mă priviră amândoi.

— Pe legea mea, domnule, sunt mulțumit că nu ești mort. Erai într'o stare tare proastă când te-am adus încoace, spuse bătrânul.

— E totuși un vlăjgan strașnic, spuse celălalt frecându-și piciorul. Nu e vina mea, domnule, doar îți spuseseam că am să te tăbăcesc.

— Cel puțin, domnule, relua bătrânul, ai ceva de care să te poți lăuda toată viața: de a fi căpătat asta dela cel mai mare boxer din Anglia.

— Sunt obișnuit cu loviturile, spusei, descheiându-mi tunica și arătându-le rănilile mele.

Apoi le arătai glesna mea și cicatricea dela ochi pe care mi-o făcuse sula guerillero-ului din Spania.

— E un soldat strașnic, spuse către antrenorul său tânărul.

— Ce șampion ași face din el în șase luni, de antrenament! răspunse bătrânul. Ar fi în stare să uimească lumea. Ce păcat să fii silit să-l retrimeti la închisoare!

Această din urmă vorbă nu-mi plăcu de fel. Îmi încheiai dar haina ridicându-mă:

— Vă cer permisiunea să-mi văd de drum spusei.

Îmi pare rău, domnule, răspunse antrenorul, îmi vine greu să văd un om ca d-ta întorcându-se la închisoare, dar știi, afacerile sunt afaceri, și se dă o răsplată de două zeci de livre sterline. Gardienii au fost azi dimineață să te caute și-i aștept din nou curând.

Cuvintele acestea îmi înghețară inima.

— N'o să mă trădați! exclamai. Am să vă trimet dublul sumei, decum, voi fi pus iar piciorul în Franța. Vă jur pe onoare a mea de ofițer francez.

Dar ei se mulțumiră să clatine din cap. Pledai, implorai, le vorbii de ospitalitatea engleză, și de amiciția care trebuie să unească pe viteji. Dar ași fi putut grăi acelaș lucruri celor două măciuci de lemn care se aflau pe jos în fața mea .

— Afacerile sunt afaceri, repeta bătrânul antrenor. Și apoi, acum mai fac ca să-l pot prezenta pe șampion miercuri, dacă poliția îl înhață pentru că a favorizat evadarea unui prizonier de război?

Așadar, lotul se sfârșise. Nu mai aveam nimic de sperat. Voi fi dus înapoi în închisoarea cea îngrozitoare ca un biet mieluleț uluit, scăpat din turmă. Dar nu ! Auzisem destul ca să știu unde era punctul slab al celor doi bărbați. Făcui un salt, apucaii un a din cele două măciuci și o învărtii deasupra capului șampionului.

— Întâmplă-se orice s'ar întâmpla! strigai. Am să vă aduc eu într-o formă frumoasă pentru miercuri!

Șampionul scoase o înjurătură și tocmai voi să se repeadă asupra mea, când celalt îl cuprinse în brațe și-l sili să se așeze la loc pe scaunul lui, strigând:

— Nu așa, tinere, nu merge așa atâta vreme cât voi fi eu aci! Hai, Francezule, șterge-o iute! Fugi, în vreme ce îl țiu!

Sfatul era bun și alergai spre ușă; dar sosit acolo, începu să mi se învârtască capul și fui silit să mă reazăm de perete ca să nu cad. Gândiți-vă în ce hal eram după o astfel de serie de aventuri: greutatea evadării mele, lunga mea goană zadarnică în mijlocul furtunii, ziua ceea petrecută în bălăriile umede, cu nimic altceva în stomac decât puțină pâine ca hrană, a doua mea goană prin noapte, bașca rănilor pe care le căpătasem încercând să iau hainele boxerului. Nu era deci de mirare ci întrecusem limita celor ce puteam îndura. Făcusem tot ce era omenește cu putință și nu'mi puteam nimic mai mult.

Un zgomot de cai venind în galop mă făcu să ridic capul și, la zece pași de mine, văzui pe guvernatorul închisorii din Dartmoor însuși, însoțit de șase călăreți.

— Vasăzică, colonelule, spuse el cu un zâmbet, ne regăsim în sfârșit! Când un viteaz a făcut tot ce i-a stat în putință și a dat totuși greș, își arată buna educație prin chipul în care-și primește înfrângerea. Luai deci scrisoarea pe care o aveam în buzunar, și făcând un pas, o înmânai guvernatorului, cu toată grația de care eram în stare.

— Am avut nenorocirea, domnule, îi spusei, să dețin fără de voia mea, o scrisoare care vă este adresată! El mă privi cu o mutră uimită și făcu semn însoțitorilor săi să mă aresteze. Apoi rupse sigilul scrisorii.

— Trebuie să fie scrisoarea pe care a pierdut-o sir Charles Meredith, spuse el. Era în buzunarul mantalei lui. O aveți în mâinile dv. de două zile și n'ați luat cunoștință de conținutul ei?

Îl privii cu un aer care-l făcu să înțeleagă că întrebarea lui era nelalocul ei și nu era aceea pe care un gentleman își poate îngădui s'o adreseze altui gentleman.

Spre marea mea uimire, el izbucni de odată într'un hohot de râs.

— Colonelule, îmi spuse el, încercând să se stăpânească, ne-ai dat și nouă și d-tale prea mult de furcă fără de nevoie. Dați-mi voie să vă citesc scrisoarea pe care o purtați la dv. de două zile.

Și iată ce auzii:

„La primirea prezentei scrisori, sunteți invitat să puneți în libertate pe colonelul Etienne Gerard, dela al 3-lea de huzari, care a fost schimbat cu colonelul Masson, dela artileria de gardă, internat în momentul de față la Verdun”.

Și se puse din nou pe râs: cei șase călăreți și cei doi boxeri, toți râdeau. În fața acestei veselii generale, nu-mi mai rămânea mie soldat cinstit, decât un lucru de făcut: să mă rezăm de perete și să râd și eu din toată inima ca și toți ceilalți. Și eu barem aveam și motive serioase ca să râd: în fața mea, revedeam scumpa mea Franță, și pe mama, și pe Împăratulș i pe huzarii mei; înapoia mea, Dartmoor-ul și mâna grea a regelui englez.

MAREȘALUL BRIGANZILOR

Generalul Massena era un omuleț slab, ursuz, care pierduse un ochi într'un accident de vânătoare; dar când, cu ochiul cărei rămăsese, cerceta un câmp de bătălie, nimic nu-i scăpa. Ofițerii și oamenii nu-l prea iubeau căci era, precum știți, de-o sgârcenie exagerată. Cu toate astea când era vorba să se dea o bătălie, aveau pentru el cel mai mare respect și preferau să meargă în foc cu el mai degrabă decât conduși de oricare

altul, afară numai de Împăratul însuși. La urma urmei, dacă era adevărat că știa să-și păstreze lădița cu napoleoni, știa însă tot așa de bine să-și păstreze și pozițiile.

Când primii ordinul lui, mă dusei deci cu plăcere la cartierul său general. Ce era plăcut în serviciul acestor vechi generali, era că știau să distingă un soldat bun când îl întâlneau în calea lor.

Massena ședea în cortul lui, singur, cu bărbia în mână, și cu sprâncenile încruntate ca și când i s'ar fi prezentat vreo listă de subscripție. Surâse totuși când mă văzu.

— Bună ziua, colonele Gerard.

— Bună ziua, d le mareșal.

— Ce mai face al 3-lea de husari?

— Șapte sute de oameni incomparabili, pe șapte sute de cai admirabili.

— Și rănille d-tale... s'au vindecat?

— Rănille mele nu se mai vindecă nici odată, mareșale.

— Dar dece?

— Fiindcă vin mereu altele noi.

— Haha! Și eu care te cruțam în vremea din urmă, pentru că te știam rănit.

— Ceeace m'a rănit cel mai mult mareșale.

— Ei, lasă, mângâie-te! Decând Englezii au venit de-au luat poziție îndărătul acestor blestemate linii dela Torres-Vedras, n'am prea avut mare lucru ce face. N'ai pierdut mult în vremea cât ai stat închis la Datmoor. Dar în curând va reîncepe dansul.

— Înaintăm ?

— Ba, o să batem în retragere.

Ciuda mi se citi pe față.

— Ce vrei! continuă Massena, cu un gest contrariat,, când ești ținut în șah, trebuie să muți din ioc pe rege... Hm! te-am chemat, colonele, ca să-ți spun că am să-ți încredințez o misiune particulară și foarte importantă.

Mareșalul desfășură o hartă mare a aceluia ținut și o întinse pe masă.

— Uite-aici Santarem, zise el, arătând locul cu degetul. Și aci, la treizecișicinci de kilometri spre răsărit, iacă Almexal, renumit prin podgoriile sale și pentru marea sa stăreție.

Făcui un semn din cap. Nu știam unde voia s'ajungă.

— Ai auzit vorbindu-se de mareșalul Millefleurs? mă întrebă Massena.

— Am servit sub toți mareșalii, dar unul cu numele acesta nu cunosc.

— E o poreclă pe care i-au dat-o soldații, urmă el. Dacă n'ai fi lipsit câteva luni, n'avem nevoie să-ți explic astă. E un Englez, și un bărbat cu maniere excelente. Tocmai pentru manierele astea distinse ale lui i s'a dat supranumele acesta. Te însărcinez să te duci să-l găsești pe Englezul acesta.

— Da, mareșale.

— Și să-l spânzuri de primul copac ce-l vei întâlni.

— Da, mareșale.

Salutai și făcui stânga'nprejur; Massena mă rechemă.

— Stai, colonele, spuse el; trebuie să știi în ce condiții ai de operat. Trebuie să-ți spui că acest mareșal Millefleurs, pe adevăratul lui nume Alexis Morgan, e un om de cea mai mare vitejie și foarte inventiv. Fusese ofițer în Gărzile engleze, și a fost isgonit din armată pentru că a jucat necinstit în cărți. A izbutit să grupeze în jurul lui o trupă de dezertori engleji cu care s'a înfundat în munți; au mai venit la el dezertori francezi și briganzi portughezi și a ajuns astfel în capul a cinci sute de oameni. Cu banda asta, ticălosul a pus mâna pe abația (stareția) Almeixal, a trimes pe călugări la mătăniile lor, a întărit mănăstirea și a îngămădit acolo prăzile jăcmănille din tot ținutul.

— Atunci, trebuie spânzurat cât mai neîntârziat, zisei îndreptându-mă din nou către ușă.

— Un moment, strigă mareșalul zâmbind de nerăbdarea mea. Nu mai o vorbă încă. Ai două însărcinări de îndeplinit: să pedepsească pe bandiți, și dacă e cu putință, să distrugă acest bârlog de briganzi. Ca dovadă a încrederii ce-o am în d-ta, nu-ți las decât o jumătate de escadron ca să faci toate astea.

— Ei, nu zău! Mai că nu-mi vine să-mi cred urechilor. Eu care socoteam să iau cel puțin regimentul meu!

— Aș fi fost bucuros să-ți dau un număr mai mare de oameni, dar îmi încep azi retragerea iar Wellington are o cavalerie așa de numeroasă că fiecare combatant în plus pentru noi are importanță. Mi-e cu neputință să-ți las măcar unul mai mult. Vezi ce poți face și ajunge-mă la Abrantes numai târziu ca mâine seară.

Când mă găsii afară, sub caldul soare portughez, încrederea îmi reveni, și-mi spusei că, Crucea ce-o meritasem de atâta vreme, mă aștepta poate după Almeixal.

Pot să vă'ncredințați că mi-am ales cei cincizeci de oameni pe sprânceană. Erau vechi soldați, unul și unul, de prin războaiele din Germania. Ca să-i încadrez luai pe Oudin și Papilete doi din cei mai buni subofițeri ai regimentului. Când îi văzui înaintea mea în rânduri de câte patru, în uniforme de sur-argintii și bine înfipți în șele pe caii lor roibi cu ceoltare în piele de leopard, și cu micile lor panașe roșii, inima îmi tresaltă de de bucurie.

Trecurăm Tagul. La sud erau avantposturile engleze, și dincolo, fumul cenușiu care eșea din campamentul lui Wellington, fum des care părea a aduce la nările bieților noștri soldați ca un miros ispititor de oale bine garnisite.

Luând-o spre vest, ne depărtam de cele două armate, dar bandiții noștri și iscoadele engleze acopereau ținutul, și era nevoe să iau toate măsurile de prevedere, cu mica mea trupă. Toată ziua înaintarăm printre muncelile pustii ale căror creste pietroase, cenușii și ferfenițate, se profilau trist pe orizont. Șuvoae ne tăiau calea și ne găsirăm în fața unui râu lat și adânc ce ne-ar fi oprit dacă nu-i recunoșteam vadul, după două grupe de case zidite față'n față pe cele două maluri opuse.

Ziua începea să scapete când ajunserăm într-o vale mărginită toată cu stejari uriași. Trebuie să ne fi aflat la câțiva kilometri de Almeixal; așa că socotii nimerit să rămân acoperit de pădure. Mergeam așa dar printre trunchiurile groase, când unul din cercetași sosi în galop.

— Sunt englezi în vale, colonele îmi raportă el.

— Cavalerie ori infanterie?

— Dragoni, colonele. Le-am văzut căștile lucind și am auzit nechezatul unui cal.

Oprii oamenii în loc și înaintai singur să-mi dau seama. Nu încăpea îndoială. Un grup de cavalerie engleză era în marș în aceeași direcție ca noi. Cum străbăteau tocmai un mic luminiș, putui vedea toată trupa și judecai că trebuiau să fie cam de aceeași tărie cu noi, un semiescadron cel mult.

Dv. care ați auzit povestindu-se unele din aventurile mele, îmi veți face dreptate s'admițeți că am calitatea asta să iau repede o hotărâre. Dar aci, trebie să mărturisesc, șovăiam în privința deciziei de luat. Deoparte, șansa unei drăguțe mici încăerări cu englezii, pe dealta, misiunea mea la Almeixal, pentru care nici așa nu aveam prea mulți oameni, iar dacă mai pierdeam câțiva era limpede că nu puteam duce la bun capăt întreprinderea ce mi se încredințase. Stăm colo pe calul meu, cu bărbia în mână și făcându-mi aceste socoteli când un afurisit de englez dădu cu ochii de mine, mă arătă cu degetul, se desprinse din ceată și porni în galop și strigând, spre mine. Un semnal de goarnă și toată trupa lor se alinie pe două rânduri de câte douăzeci și cinci, în luminiș, în cap cu ofițerul care galopase spre mine.

Dădui ordin și trupei mele să ia aceiaș formație și iată-ne huzari de-oparte, dragoni de cealaltă, cu două sute de metri de iarbă între noi. Arătau bine, călăreții ăștia, cu tunicile lor roșii, cu căștile lor sclipitoare, cu penelul lor mare alb și cu săbiile lungi; dor sunt sigur deasemenea că nu văzuseră nici ei în viața lor soldați mai frumoși decât cei cincizeci de husari ai mei. Cât despre curaj, oameni agiamii în chestie, cred totdeauna că soldații nației lor sunt mai viteji decât ai vrăjmașului. Dar când ai experiența pe care o am eu, pricepi că nu e mare deosebire și că, toate națiunile, deși n'or fi având aceiaș disciplină, sunt la fel de curajoase.

Deci, stăm pe 'ncăerate, când deodată ofițerul englez își puse calul în galop și se îndreptă către mine, cu sabia ridicată, ca spre a mă despica. Pe legea mea, nu e pentru mine mai frumoasă priveliște pe lume decât un cavalerist frumos pe un cal frumos. Aș fi rămas așadar locului să-l privesc galopând cu grație, cu sabia la înălțimea umerilor calului, cu capul aruncat înapoi, cu penetul alb fluturând în vânt: un adevărat tablou al forței, curajului și tinereții, cu cerul violet al serii deasupra capului și cu trunchiurile de stejar drept fond. Dar nu era momentul de rămas inactiv. Chiar și vechiul meu Rataplan mă cunoștea așa de bine că se avântă în galop fără măcar să-i fi dat frâu.

Sunt două lucruri, prieteni, pe care le uit cu greu: chipul unui foarte bun amic, și picioarele unui cal mândru. Când ajunserăm să ne'crucișăm, îmi ziceam: „Unde oare am mai văzut eu acest puternic piept murg și picioarele astea fine ?” Apoi, subit, îmi adusei aminte și ridicând ochii, recunoscui ghiciți pe cine ?

— Bart! strigai.

Avea brațul cu sabia ridicată să lovească lăsând descoperit în fața vârfului săbiei mele trei sferturi din pieptul lui. Viteaz băiat dar boboc în ale crimei. Eu, dusei garda săbiei mele la înălțimea ochilor și salutai. El lăsa jos brațul și începu a se uita la mine cu niște ochi mari mirați.

— Ei, exclamă el, Gerard. N'ar spune cineva, văzându-ne cum ne întâmpinăm că venim aci la un rendez-vous? Și eu care mă pregăteam să am plăcerea unei mici lupte. Nu mi-aș fi închipuit cât lumea că o să fii d-ta.

— Ași fi fost foarte fericit să-ți fi îndeplinit plăcerea, scumpul meu Bart, spusei, dar crede-mă zău, că nu pot întoarce sabia împotriva cuiva care mi-a salvat viața.

— Dai prea mare însemnătate unei bagatele.

— Maică-mea are cea mai vie dorință de a te îmbrățișa, dacă vii vreodată în Gasconia...

— Lordul Wellington are de gând să se ducă acolo cu 60.000 de oameni.

— Atunci va scăpa viu măcar unul, care sper să fi d-ta, spusei râzând. Dar pune sabia'n teacă, prietene. Caii noștri ei au alături; prea onorabilul Mylord sir Russel Bart întinse mâna și mă bătui pe coapsă.

— Ești un băiat bun, Gerard, spuse el. Cât de rău îmi pare că nu te-ai născut de partea cea bună a Mânecei!

— Eu găsesc că sunt pe partea cea bună.

— Bietul băiat! spuse el cu un aer de compătimire care mă făcu să râd. Dar, continuă el, nu am fost trimeși aci la o partidă de pic-nic, nici unul nici celalt.

— Ei atunci!

— Ei atunci! Să lăsăm băeții noștri să se'ncingă puțin, prea își mușcă frâiele de nerăbdare, văd; asta ne-ar salva obrazul.

— Foarte bine, Bart. Ți-am văzut, dragonii din față, chipeși flăcăi. Să-i vedem puținel acum și din dos.

— Pun prinsoare că nu. Atunci înainte, la atac. Dacă vă răzbim, foarte bine. Dacă ne răzbiți voi, norocul mareșalului Millefleurs.

— Mareșalul Millefleurs?

— Da, e numele unui ticălos care pradă ținutul. Dragonii mei și cu mine am fost trimeși de lordul Wellington ca să-l spânzurăm.

— Drace! exclamai eu. Dar generalul Massena m'a însărcinat cu aceeași misiune pe mine cu huzarii mei.

El izbucnii în râs și ne băgarăm săbiile în teacă. Un sdrângănit de oțel îndărătul nostru ne spuse că și oameni noștri făceau la fel.

— Suntem aliați atunci? zise el.

— Pe o zi.

— Să ne unim forțele.

— Nici vorbă.

Și astfel în loc să ne batem ne alăturarăm semi-escadroanele și o pornirăm în două mici coloane, chipiile

și căștile măsurându-se de sus până jos ca niște câini bătrâni care au învățat să-și respecte reciproc colții.

Bart și cu mine ne puserăm în fruntea lor, pălăvrind, pe când tropăiam alături, de aventurile noastre. El știa că luasem parte la douăsprezece campanii.

La capătul văii, drumul urca, spre a scoborî din nou, șerpuind, spre o altă vale. Ne oprirăm pe culmea colinei; căci drept în fața noastră, cam la patru kilometri, era un oraș destul de întins iar pe flancul muntelui care-l domina, se ridica o clădire enormă: abația, cuibul bandei pe care aveam misiunea s'o spulberăm. Ahea acum ne dădurăm seama de greutatea sarcinei noastre; locul era o adevărată fortăreață, și era vădit că nu cavalerie trebuia trimeasă ca s'o cucerească. Bart era necăjit. — Nu-i de noi, zise el.

— Curaj, îi spusei. Pire n'a luat Leipzigul cu cinzeci de huzari?

— Hei, dacă avea dragoni, zise Bart râzând, lua Berlinul. Dar d-ta ești cel mai mare în grad, preia comanda.

— Bine, răspunsei. Ne trebuie mai întâi informații.

La marginea șoselei era o casă dată cu var; trebuia să fie unul din hanurile acelea unde se opresc conducătorii de catări, foarte multe prin ținut. Un felinar și un șomoiog de paie atârna deasupra ușii, și la lumina felinarului văzurăm doi oameni, unul într-o rasă cafenie de călugăr capuțin, celalt purtând un șorț de hangiu.

Nu știu ce discutau cu atâta însuflețire că nu prinseră de veste de prezența noastră decât când furăm lângă ei. Hangiul vru s'o rupă de fugă, dar unul din Engleji îl înhață de păr și-l ținu vârtos.

— Pentru Dumnezeu, lăsați-mă urla el. Casa mi-a fost prădată de Francezi și de Englezi, briganzii m'au pus cu tălpile la foc, jur pe Madona că nu am nici bani nici provizii în hanul meu, și bunul părinte stareț de față poate da mărturie.

— E adevărat, domnule spuse capuținul într-o excelentă franțuzească. Bietul om e una din numeroasele victime ale acestor războaie crude, deși pierderile lui sunt puțin lucru în comparație cu ale mele. Dați-i drumul, adăugă el în englezește adresându-se dragonului, e prea slab ca să fugă chiar de-ar vrea.

Călugărul era un om chipeș spătos, cu o magnifică barbă neagră și cu niște ochi de vultur; era așa de înalt că gluga lui ajungea la înălțimea urechilor lui Rataplan al meu. Avea înfățișarea unui om care a suferit mult; dar totuși cu un aer regal, iar despre cultura lui avurăm o idee când îl auzirăm vorbind fiecăruia din noi în limba noastră, cu atâta ușurință ca și cum ar fi fost limba lui maternă.

— N'ai ce te teme, spusei hangiului care tremura. Cât despre dv., sfinte părinte, sunteți în măsură dacă nu mă'nșel, să ne dați lămuririle de care avem nevoie.

— Tot ce am e în serviciul dv., fiule. Dar, adaogă el zâmbind trist, am îmbucat așa de puțin de câteva zile, că sunt silit să vă cer o coajă de pâine, dacă vreți să am putere să vă răspund la întrebări.

Aveam la noi merinde pe două zile și-i putui da ceva de mâncare. Te mirai văzând cu ce lăcomie se aruncase asupra bucății de pastramă de capră ce-i oferisem.

— Timpul trece, zisei. Avem nevoie de părerea d-tale asupra punctelor slabe ale abației de colo, și a obiceiurilor tâlharilor care o ocupă.

El îngână câteva cuvinte pe care le luai drept latinești, ridicând ochii către cer și împreunându-și mâinile:

— Rugăciunile celui drept sunt ascultate de Cel-prea-Puternic, spuse el, măcar că nu îndrăsneam să sper că ajutorul va veni așa de curând. Aveți în fața dv. pe nenorocitul abate al Almeixal-ului, aruncat afară din localul meu sfânt de lepădăturile acelea armate și de șeful lor eretic. Oh! când mă gândesc ce-am pierdut! exclamă el cu o voce frântă în timp ce lacrimile îi curgeau pe obraji.

— Curaj, domnule, spuse Bart. Pun rămășag pe cât vrei că o să reintri mâine în stareția d-tale.

— Nu la mine mă gândesc, urmă el, nici măcar la sărmana mea turmă risipită, ci la sfintele moaște și odoare care au încăput în mâinele acestor păgâni.

— Arată-ne, părinte, repede în ce chip am putea pătrunde în cetățuia asta, spuse Bart, și le veți regăsi curând.

În câteva cuvinte călugărul ne dete deslușirile ce i le ceream. Dar tot ce ne spuse nu ne slujea decât să ne arate greutățile întreprinderii noastre. Zidurile abației aveau patruzeci de picioare înălțime, ferestrele erau baricadate și toată clădirea pătrunsă de creștături pentru puști. Banda era supusă la o aspră disciplină militară, iar sentinelele erau prea numeroase ca să putem spera să izbutim prin surprindere. Eu ridicai capul iar Bart începu să șuere printre dinți.

— Trebuie totuși încercat, zise el; fie ce-o fi. Oamenii descălecaseră și pregăteau ciorba după ce îngrijiseră de cai. Intrați în han cu Bart și cu preotul ca să discutăm mai în liniște planurile noastre.

— Nu pare probabil, spusei, ca bandiții să fie informați de sosirea noastră. N'am zărit iscoade pe drum. Iată ce vă propun: ne vom ascunde într-o pădure învecinată și când au să deschidă ei porțile, dăm năvală și-i luăm prin surprindere.

Bart găsi că asta era tot ce puteam face mai nimerit, dar capușinul ne făcu să vedem că planul nu putea fi adus la îndeplinire.

— Înspre partea orașului, nu-i un locșor, la o milă dela abație, unde ați putea ascunde un om, spuse el. Cât despre oamenii din oraș, nu te poți încrede în ei. Și apoi și cei de sus, fac pază strașnică.

— Nu văd alt mijloc, spusei eu.

— Eu, fiilor, sunt un om al păcii, spuse starețul, dar cred să vă pot da un sfat. Iată ce ași face eu în locul dv. Trebuie să știți că bande de dezertori francezi și englezi le vin zilnic, cu armele lor cu tot. Ce v'ar împiedeca, pe dv. și oamenii dv., să vă dați drept o asemenea ceată de dezertori și să pătrundeți astfel în abație?

Fui uimit de simplitatea planului și îmbrățișai pe bunul capușin. Totuși Bart avea obiecțiuni de făcut.

— Foarte bine, zise el, dar dacă bandiții ceia sunt așa de vicleni cum spui d-ta, nu e defel probabil că vor primi așa cu una cu două o sută de oameni înarmați. Din câte știu eu despre d. Morgan sau mareșalul Millefleurs, vreau să-i fac onoarea să-l cred om cu ceva mai mult bun simț.

— Ei bine, atunci, zisei eu, să-i trimetem numai cincizeci și aceștia au să deschidă porțile celorlalți cincizeci, în zori.

— N'am să vă 'ntreb decât un lucru, zise călugărul. Dacă puneți mâna pe mareșalul Millefleurs, pe câinele ăsta de brigand, ce-o să-i faceți?

— Îl spânzurăm, răspunsei.

— E o moarte prea blândă, spuse el, cu o căutătură plină de setea răzbunării. Dacă l-aș avea eu în mâinele mele... Uf! dar un slujitor al Domnului nu se cade să aibă asemenea gânduri. Se lovi peste frunte ca un om căruia necazurile i-au turburat mințile, și ieși fuga din odaie.

Rămânea de stabilit cui să-i revină onoarea de-a intra cel dinlău în abație. Bietul Bart se rugă atât de mult, că la urma urmei mă învoii, cu toată părerea de rău, să-i fac lui acest mare hatâr. Pecetluirăm învoiala cu o strângere de mână, când auzirăm deodată un asemenea tărâboi cu răcnete și înjurături, că ne năpustirăm afară cu săbiile trase, încredințați că sunt briganzii. Ajunși afară, văzurăm, la lumina felinarului de peste ușă, vreo douăzeci de husari și cam tot atâția dragoni rostogolidu-se pe jos într'un vălmășag de uniforme roșii și albastre, și cărându-și la pumni. Ne aruncarăm în mijlocul încăerării, trăgând pe ăsta de guler, pe celălalt de cisme, până răușirăm în sfârșit să-i despărțim. Îi silirăm să stea locului unii în fața altora, huzari și dragon, gâfâind și mânjiți de sânge. Bietul capușin sta în ușă, în rasa lui lungă cafenie, frângându-și mâinele și chemând într'ajutor toți îngerii din cer.

Căci, după cum aflai, el fusese fără voia lui pricina acestui tapaj imens căci, fără a bănuî efectul ce asemenea vorbe putea avea asupra unor soldați, spusese unui sergent englez că e păcat că escadronul lui n'are înfățișarea așa măreață ca acel francez. Nu sfârșise bine vorba că un dragon și răsbunase cu un pumn pe huzarul ce se nimerise lângă el, și cât ai clipi, se năpustiră unii asupra altora ca o bandă de tigri. Avurăm grija, după această întâmplare, să-i ținem mai departe unii de alții.

Planul nostru era bine stabilit, și socotirăm că e mai bine să-l punem în executare cât mai neîntârziat.

Bart pornii cu dragonii lui, după ce avusese grijă să-și scoată galoanele și epoleții, așa ca să pară un simplu soldat. Explică oamenilor lui ce li se cerea să facă; scoaseră un chiot de bucurie răsucind săbiile d-asupra capelelor, cum ar fi făcut desigur și ai mei. Își descheiară tunicile, își mânjiră cu noroi tecile săbiilor, căștile și harnașamentele, în așa fel ca să-și joace bine rolul de dezertori fără de rânduială și disciplină. A doua zi dimineața, la ceasurile șase, trebuiau să pună stăpânire pe poarta principală, în timp ce eu aveam să sosesc cu huzarii mei ca să-i susțin. Sergentul meu Papilete, cu doi oameni, urmă pe englezi pe dedeparte și reveni, după o jumătate de oră, să mă informeze că după oarecare schimb de vorbe au fost admiși în abație.

Pân'aci totul mersese bine. Noaptea era întunecoasă și cădea o burniță fină, ceea ce ne venea într'ajutor, căci puteam mai cu greu fi descoperiți.

Rânduii santinele la două sute de metri în jurul hanului pentru a preîntâmpina orice surprize și ca să împiedic vreun țaran să se ducă să vestească la abație prezența noastră. După ce mă'ncredințai că totul e în regulă, mă arunca pe patul pe care hangiu mi-l arătase și căzui într'un somn greu.

Ați auzit fără'ndoială pomenindu-se numele meu ca acela al unui bun soldat. Adevărul și modestia mă silesc să spun că nu merit cu totul acest titlu măgulitor. Unele calități îmi lipsesc, puțin lucru fără'ndoială, dar care în anumite împrejurări, pot trage grozav în cumpănă. Nu vorbesc de vitejie, într'asta colonelul Gerard nu cedează pasul nimăui din marea armată a Împăratului, dar e vorba de alte calități care sunt absolut necesare unui soldat, și una din cele principale e să aibă somnul ușor. Ei, eu, încă de copil, eram tare greu de trezit, și tocmai asta pricinui nenorocirea mea în noaptea asta.

Să fi fost pela două din noapte când avui deodată senzația că mă înecam. Încercai să strig, dar îmi fu cu neputință. Cercai să mă ridic: nu-mi puteam bălăbăni picioarele în aer ca un cal împiedicat. Eram legat la glezne, la genunchi și la mâini. Nu-mi puteam mișca decât ochii, și pe cine credeți că văd la picioarele palului meu, în lumina lămpii? Pe abate și pe hangiu.

Chipul palid al acestui din urmă îmi păruse, aseară, că nu exprima decât tâmpenie și spaimă. În momentul acesta, din contra, pe fiecare din trăsăturile lui se zugrăvea brutalitate și cruzime. N'am văzut nicio dată un ticălos cu un aer mai teribil. Ținea în mână un cuțit lung catalan. Cât despre capușin, era tot atât de politicoș și de demn ca totdeauna. Își scosese gluga și sub rasa descheiată, văzui o tunica de ofițer englez. Când ochii ni se'ntâlniră, el se sprijini în lemnul patului și se porni pe un râs, că începu să trosnească patul.

— Iartă-mi izbucnirea asta de veselie, d-le colonel, spuse el între hohote. Dar aerul d-tale de uluială când ai priceput înșfârșit situația, era prea de tot amuzat. Nu mă'ndoesc că ei fi un excelent soldat, dar cred, în ce privește spiritul nu ești croit să te măsoari cu mareșalul Millefleurs, cum le place prietenilor să-mi zică. Într'adevar, lăsând la o parte pe bobocelul de compatriot al meu, locotenentul de dragoni, n'am întâlnit niciodată pe cineva mai puțin nimerit pentru misiunea ce ți s'a dat în seamă.

Va închipuiți lesne sentimentele mele precum și mutra ce o făcem ascultând vorbele astea obraznice, rostite pe tonul politicoș și de-o dulceagă amabilitate care-i atrăsese banditului acestuia supranumele. Nu putui răspunde, dar trebuiră să clocotească în ochii mei amenințarea, căci cel care jucase pe hangiu șopti câteva cuvinte la urechea tovarășului său:

—Nu, nu, dragul meu Chenier, îi răspunse acesta, are nespus de mai mare preț dacă-l avem în mână viu. Apropoș, colonele știi că e un noroc pentru d-ta că ai somnul cam greu, căci prietenul acesta al meu e cam iute la mână și ți-ar fi tăiat beregata dacă te trezeai și vroiai să dai alarmă. Îți recomand și acum să nu-l superi. Sergentul Chenier, mainainte vreme în al 7-lea de infanterie ușoară al armatei imperiale, un personaj cu mult mai primejdios decât căpitanul Alexis Morgan din Gărzile călări ale Majestății Sale Britanice.

Chenier rânji, voia chipurile să zâmbească, și-mi arată cuțitul, în timp ce eu încercam să exprim din ochi sila ce simțeam văzând cum un soldat al Împăratului a căzut așa de prosteste ca mine într'o cursă.

— Te va interesa poate să afli, spuse mareșalul cu vocea aceea dulce și suavă a lui, că cele două expediții ale d-voastră au fost urmărite din chiar clipa când ați părăsit fiecare tabăra lui. Pregătiserăm totul ca să vă primim la abație, deși speram să punem mâna pe escadronul întreg, și nu numai pe o jumătate. Când porțile

s'au închis îndărătul lor, mosafirii noștri se găsiră într-o drăguță curtică, medievală, fără ieșire cu puțință, și stăpânită de vreo sută de fereștrici garnisite cu puști. Au de ales între pieirea până la unu sub salvele puștilor și între predare. Dar nu sunt sigur dacă amicii d-tale vor fi destul de înțelepți să prefere această din urmă soluție. Și fiindcă te'ngrijorează firește această afacere, ne-am gândit că ai fi bucuros să vii cu noi și să vezi singur ce e. Nu cred că exagerez mult făgăduindu-ți că ai să găsești pe tânărul d-tale amic cu o mutră tot atât de plouată ca a d-tale.

Cei doi bandiți începură a-și vorbi pe șoptite, discutând pe cât puteam pricepe, de a ocoli sentinele înșirate de mine.

— Mă duc să mă'ncredințez că drumul este liber de cealaltă parte a șurei, spuse însfârșit mareșalul. Data, dragă Chenier, rămâi aici, și dacă prizonierul nu vrea să fie cuminte, eu mă spăl pe mâini ca Pilat.

Rămaserăm deci singuri, trădătorul și cu mine; el, șezând la picioarele mele pe marginea patului și ascuțindu-și cuțitul de pingeaua cizmei, la lumina singurei lămpi fumegoase. Cât despre mine, mă'ntreb încă și azi când mă gândesc, cum n'am înebunit de-atâtea muștrări ce-mi făceam în sinea mea, pe când zăceau lungit în pat neînstare de o mișcare, chinuit de ideea că cei cincizeci de bravi huzari ai mei erau atât de aproape de mine fără ca să le pot da de veste de jalnicul hal în care mă găseam.

Încercai pe nesimțite dacă nu'mi pot slăbi legătura dela pumni, apoi cea dela glezne, dar cel care mă legase se dovedi că-și cunoștea meseria. Încercai apoi să fac să-mi alunece călușul dela gură dar banditul săltă cuțitul cu un grohăit atât de amenințător că trebuim să m'astâmpăr. Stăteam acolo buștean, privindu-i ceafa de taur și mă'ntrebam de-oi mai avea vreodată norocul să-i petrec de gât un nod de frânghie, când auzii niște pași pe scară. Ce veste avea s'aducă brigandul? Dinspre partea mea, mi-era tot una, și-mi îndreptai spre ușă privirea încărcată cu tot disprețul ce-l puteam grămădi în ochi. Deodată o mare nadăjde îmi străfulgera mintea.

Vă spusei că aveam de felul meu somnul foarte greu. Așa că luam totdeauna măsura de prevedere să pui să mă trezească vreunul din oamenii mei. Sergentul Papilete trebuia să vie să mă tragă din pat devreme de tot. De-o fi el?...

Dar apoi, o neliniște grozavă mă cuprinse: dacă era Papilete i-aș auzi zdrăngănindu-i sabia. Și deodată fui convins că era totuși el. Avea să intre dezarmat, fără bănuială. Fiorosul tâlhar care mă păzea, îl va doborî, cât ai clipi, cu pumnalul. Vruî să strig; călușul mă împiedică.

Toate gândurile astea care le înșirui eu aci unul câte unul, mi se perindară însă prin creier cu iuțeala ultimelor gânduri ale unui om amenințat de moarte.

Paznicul meu, în vremea asta, era prea cufundat în visurile lui crunte ca să ia aminte la sgomotul de pe scară. Ochii lui încărcăți de cruzime nu mă slăbeau. Fără doar și poate se bucura dinainte de moartea rușinoasă ce avea să'ncheie strălucita carieră a lui Etienne Gerard, cel mai brav soldat al Împăratului.

Ușa se deschise încetișor. Oh! prieteni, închipuiți-vă ce simții, când, în loc de figura batjocoritoare a capușinului, văzui mustățile enorme și dolmenul cenușiu al dragului meu Papilete. Ținea teaca săbiei în mâna stângă, ceea ce explica de ce nu-i auzisem sgomotul adineauri. A! vă rog să credeți că lama nu-i rămase mult timp în teacă.

Soldații francezi din epoca aceea văzuseră prea multe ca să fie apucați prin surprindere. Papilete abia mă zărise, că pricepu îndată cum stătea lucrurile.

— Mii de mii de draci! exclamă el și trase sabia.

Chenier, care se'ntorsese, înțelese numaidecât că numai o luptă corp la corp putea să-i lase vreo șansă să scape de arma asta atât de teribilă în mâinile unui militar. Se tupilă ca un tigru și, cu cuțitul ridicat, sări asupra potrivnicului său. Manevra asta surprinse pe sergent a cărui sabie ținută prea sus, trecu peste umărul banditului. Dar și Papilete sărise departe și cuțitul nu sfâșie decât dolmenul lui cenușiu. Căpătase distanța și văzui că de data asta lovitura lui va intra în plin. Atunci, Chenier, pricepând că era pierdut, avu o idee drăcească. Întorcând brusc spatele teribilei arme, se aruncă asupra mea să-mi împlânte cuțitul până'n prăsea.

Dar isbutisem să m'arunc jos din pat, în partea opusă, și lama îmi alunecă numai pe lângă coaste înainte de a se înfunda în saltea.

Peste o clipă, auzii zgomotul surd al unui corp răbufnind pe podea și în acelaș timp aproape, un alt lucru mai ușor dar mai tare căzând rostogolindu-se sub pat. Nu vreau să vă îngrozesc și să vă spun ce era. Destul să știți că Papilete avea o mână puternică și dibace ca de gealat și că sabia lui era grea și tăioasă ca un brici. Ea îmi lăsa dăre de sânge la mâini și la picioare când Papilete îmi tăie cu ea legăturile.

Cum fui liber, întâia mea mișcare fu să îmbrățișez pe sergent; apoi cerui știri despre oamenii mei. Nu-l văzuseră pe falsul abate. Trebuia să stabilesc un cordon și să împiedic fuga brigandului. Îi dădui la iuțeală sergentului ordinele mele, când auzirăm un pas domol și măsurat pe scară. Papilete pricepu numai decât ce avea de făcut.

— Caută să nu-i faci cine știe ce rău! îi spusei în șoaptă, împingându-l în umbră pe după ușă, pecând eu mă lipii de perete de cealaltă partea ușii. Pașii urca mereu; ușa se deschise și omul cu rasa castanie nu trecuse bine pragul că ne aruncară peste el ca doi lupi pe un cerb. Ne rostogolirăm pe podea tustrei; se sbătea ca un tigru și cu atâta putere, că mai să credem o clipă că ne va scăpa. De trei ori sări pe picioare, de trei ori îl doborârăm la pământ până ce e înșfârșit Papilete îl făcu să-i simtă bine vârful sătuei. Avu atunci destul bun simț să vadă că numai avea nimic de câștigat, și stătu potolit în timp ce eu îl legam fedeleș cu aceleași frânghii pe care le simțisem eu în carne.

— Norocul ajută totdeauna pe nerozi, spuse el obraznici. Și e bine, că altfel deșteptii prea s'ar culca pe o ureche și s'ar prosti. Pecât văd l-ați scurtat cu un cap pe bietul Chenier. Nu-i prea mare pagubă. Cap prea zănat și miroase groaznic a usturoi. Aveți amabilitatea să mă lungiți pe pat? Podelele hanurilor astea portugheze nu prea sunt un pat cuviincios pentru cineva care are slăbiciunea curățeniei.

Nu mă putui împiedica să nu admir sângele rece al acestui om. Trimesei pe Papilete să aducă un huzar de strajă în timp ce eu rămăsesem lângă prizonier, cu sabia în mână și fără a-l slăbi din ochi

— Sper, zise el, că oamenii d-tale mă vor trata cum se cuvine.

— Vei fi tratat cum meriți, poți fi sigur.

— Legăturile îmi taie'n carne. Pot să te rog să le mai slăbești numai un pic strânsoarea?

— Prea detot puțin deștept mă ții, îi răspunsei, amintindu-i vorbele lui de mai nainte.

Îl pusei să-i scoată rasa și așezai o gardă bună lângă el. Apoi, cum se crăpă de ziuă, cumpănii ce aveam acum de făcut. Sărmanul Bart și tovarășii lui căzuseră victime ale planului drăcesc care ar fi putut aduce prinderea tuturor forțelor noastre, dacă am fi urmat sfaturile vicleanului mareșal. Trebuiau scoși din capcană dacă se putea. Cât despre abație trebuia să-mi mut gândul s'o mai cuceresc, căci acolo, briganzii așteptau pregătiți. Totul depindea acum de prețul ce puneau ei pe șeful lor. Era ultima mea carte și iată cu ce dibăcie și cu ce îndrăzneală o jucai.

Abia se luminase de ziuă, când trompetul meu sună adunarea, și o pornirăm înspre câmp. Prizonierul meu fu așezat pe un cal în centrul trupei. La o bătaie de pușcă de poarta principală a abației se afla un copac mare; acolo ne oprirăm. Dacă bandiții deschideau poarta ca să ne atace, îi primeam cu salve de pușii; dar, așa cum mă așteptam, ei rămaseră în defensivă, îngrămădindu-se pe ziduri și copleșindu-ne cu înjurături și batjocuri. Câțiva traseră câteva focuri, dar văzând că suntem dincolo de bătaia lor, încetară să-și mai strice pulberea. Era o priveliște ciudată amestecul acela de uniforme franceze, engleze, portugheze, de cavaleriști, fantășini, artileriști, fiecare răcnind în limba lui și arătându-ne pumnul.

Dar strigătele încetară când deschiserăm rândurile noastre și-i lăsarăm să vadă pe cine aveam în mijlocul nostru. Fu un moment de tăcere, urmat îndată de un urlat de mânie și de durere. Vedeam pe unii tropăind de furie pe zid. Trebuie să fi fost un om ciudat acest Millefleurs ca să fi știut să-și câștige dragostea unei asemenea bande de briganzi. Adusesem o frânghie pe care o prinserăm de un crăcan al copacului.

— Dați-mi voe, domnulu, să vă deschei gulerul, spuse Papilete, cu o politeță plină de luare în răs.

— Da, dacă ai mâinele curate, răspunse prizonierul.

Răspunsul făcu să râdă pe oamenii noștri. Un nou urlet porni de pe zid; apoi se făcu o tăcere adâncă, atunci când petrecurăm lațul în jurul gâtului mareșalului Millefleurs.

Un semnal de trâmbiță răsună și porțile se deschiseră lăsând să treacă trei soli care veneau fuga, în direcția noastră, fluturând niște batiste albe.

A! cum tresaltă inima mea la vederea lor. Și totuși nu făcui un pas în întâmpinarea lor. Răspunsei poruncind trompetului să desfășoare o altă butistă albă, și trimișii înaintară către noi. Mareșalul, tot legat și cu frânghia de gât, se ținea drept pe cal, cu o jumătate de zâmbet pe buze, ca un om care, cam plictisit, încearcă de politeț să-și ascundă plictisul. Dacă m'aș fi aflat în locul lui, nu aș fi dorit să am o atitudine mai bună, și asta însemnează să spun mult.

Solii salutară toți trei și unul din ei, un Francez, luă cuvântul.

— Avem treizeci și șapte de dragoni englezi în mâinile noastre, spuse el. Jurăm solemn că vor fi spânzurați toți de zidul abației, cinci minute după moartea șefului nostru.

— Treizeci și șapte? spusei eu. Aveți cincizeci și unu...

— Patrusprezece îndărătnici au trebuit să fie uciși.

— Și ofițerul?

— Nu a voit să se predea. Nu e vina noastră. Le-am fi lăsat viața dacă am fi putut.

— Sărmanul Bart! Nu-l întâlnisem decât de două ori, și cu toate acestea a știut să-mi câștige inima. Am păstrat totdeauna oarecare stimă pentru englezi, de dragul acestui prieten. Nici când n'am cunoscut om mai viteaz, dar care să știe să ție mai prost o sabie în mână.

Nici vorbă că nu am primit așa cu un a cu două cuvântul acestor tâlhari. Am detașat pe Papilete să însoțească pe unul din ei la abăție, și a venit înapoi adevărindu-mi ceea ce spusese.

— Veți lăsa să iasă cei treizeci și șapte de dragoni dacă liberăm pe șeful vostru ?

— Vă vom înapoia zice din prizonieri.

— Trageți frânghia! comandai.

— Douăzeci! strigă solul francez.

— Destulă vorbă! Trageți frânghia.

— Pe toți, strigă trimisul, când văzu frânghia înțepenindu-se la gâtul mareșalului.

Vedeau că eu nu eram omul să glumesc.

— Cu caii și armele lor? adăogai.

— Nu are să lipsească niciun cal, nici o sabie, nici un frâu.

Mareșalul mereu, drept pe cal, cu aerul tot așa de mândru ca și când ar fi avut gâtul liber, părea a nu se interesa câtuși de puțin de aceste târgueli.

— Bine, spuse însfârșit solul, veți căpăta înapoi dragonii dv. cu caii, harnașamentele și armele. Redați-ne șeful. Prețuește el singur mai mult decât tot regimentul de cavalerie pe care-l comandați.

Sării ars. Dar îmi stăpânii mânia.

— Bine, bine, spusei, hai dați drumul dragonilor, ca să plecăm.

Aceștia fură aduși într'adevăr cu caii și cu armele, iar lațul fu scos depe gâtul mareșalului.

— La revedere, scumpe d-le colonel, spuse el. Mă tem că raportul ce vei avea să-1 dai lui Massena nu va fi prea satisfăcător; dar am motive să cred că în momentul acesta are griji și ocupații peste cap ca să-i mai dea vreo atenție. Trebuie să mărturisesc că te-ai descurcat din impasul greu în care te aflai, mult mai bine decât ași fi crezut despre d-ta. Pot face vreun lucru pentru d-ta înainte de pleci ?

— Un singur lucru.

— Care ?

— Să faci acelui tânăr ofițer și oamenilor lui o înmormântare cum se cuvine.

— Îți dau cuvântul meu că se va face.

— Și încă ceva.

— Să-mi dăruiești cinci minute, colea, cu un cal între pulpe și cu o sabie în mâini, noi doi între noi.

— Ha-ha-ha! Ași fi silit, sau să pun capăt carierei d-tale plină de atâtea făgăduinți sau să spun rămas bun pe veci voinicilor mei pe care-i comand. Ar însemna să mă arăt față de ei de-o nerecunoștința neagră. Nu, colonele, nu te aștepta la așa ceva din parte-mi.

Înțelesei că Millefleurs acesta era prea bine informat de toate ca să nu știe ce putea însemna o sabie în mâinele lui Etienne Gerard.

Îmi adunai deci călăreții și pornirăm în marș.

— La revedere, îți promit! îi strigai amenințându-l din urmă cu sabia. Rândul următor n'ai să-mi mai scapi așa ușor.

— La revedere, îmi răspunse el. Când te vei fi săturat de Împărat poți găsi totdeauna un grad de ofițer în serviciul mareșalului Millefleurs.

Cum ne-am mai întâlnit și pe care din doi l-a costat pielea, voi povesti altădată.

ULTIMA AVENTURĂ A BRIGADIERULUI GERARD

N-o să vă mai povestesc nimic, iubiți prieteni.

S-a spus că omul seamănă cu iepurele, care tot dă ocoluri și se întoarce să moară în locul de unde a plecat. Mă cheamă Gasconia. Văd Garona cea albastră șerpuind. Printre vii spre oceanul încă și mai albastru. Mai văd orașul vechi și pădurea de catarge din lungul cheiului de piatră. Inima mea trage nădejde să regăsească adierea aerului din ținutul meu de baștină și razele calde ale soarelui care m-a văzut născându-mă.

În Paris îmi sunt prietenii, treburile, plăcerile.

Dincolo, toți cei ce m-au cunoscut au intrat în mormânt. Și totuși, când vântul de sud-vest îmi bate în geamuri, mi se pare mereu că-i vocea puternică a patriei mele, chemându-și fiul înapoi la sânul în care sunt gata să mă săvârșesc din lume.

Mi-am jucat rolul la timpul meu.

Dar timpul trece. Trebuie să trec și eu.

Nu, prieteni, nu vă întristați!

Ce-i mai minunat decât o viață trăită în cinste, căreia îi sunt podoabe prietenia și iubirea? Vine însă un moment solemn când ajungi la capătul lungului drum și zărești cotitura dincolo de care te așteaptă necunoscutul. La urma urmei, Împăratul și toți mareșalii săi au dat colțul și s-au dus dincolo. La fel și husarii mei – n-au rămas decât vreo cincizeci.

Trebuie să plec.

Dar în ultima noastră seară vă povestesc ceva care-i mai mult decât o întâmplare, e un mare secret al istoriei. N-am suflat o vorbă până acum, însă nu văd pentru ce aş mai ține ascunse amănuntele acestei aventuri ieșite din hotarele firescului. Ea s-ar pierde pentru posteritate, fiindcă, între toți cei ce mai trăiesc, sunt singurul cunoscător al faptelor.

Hai să ne întoarcem cu gândul, împreună, la 1821. Trecuseră șase ani de când ne părăsise marele nostru Împărat, și doar uneori mai auzeam în șoaptă câte-o veste care ne dovedea că el era încă în viață. Nu puteți să vă închipuiți ce apăsare ne strivea inimile, nouă, celor care îl iubeam, când ne gândeam că el, în captivitate, își măcina sufletul pe o stâncă singuratică.

Din clipa când ne trezeam și până când somnul închidea ochii, la astă ne gândeam neîncetat. Ne simțeam dezonozați de faptul că el, conducătorul și stăpânul nostru, ajunsese în atâta umilință fără ca noi să fim în stare să mișcăm un deget spre a-i veni în ajutor.

Destui dintre noi și-ar fi dat cu bucurie restul de viață ca să-i aducă lui puțină alinare. Dar tot ce puteam face era să cântăm prin cafenele, cu ochii ațintiți pe hartă și ținând socoteala leghelor de apă care ne despărțeau de el. Ai fi zis că se afla tocmai pe lună. Noi nu eram însă decât niște soldați, nu ne pricepeam deloc la treburile mării.

Pentru ca amărăciunea să ne fie și mai mare, aveam fiecare, bineînțeles, propriile noastre griji. Mulți dintre noi își câștigaseră un grad înalt în armată; dacă el revenea, ne luam din nou în primire serviciul. Nu ne putuserăm hotărî să slujim drapelul alb al Bourbonilor și nici să rostim un jurământ prin care riscam ca săbiile noastre să se întoarcă împotriva omului iubit. Din cauza asta eram fără slujbe și fără bani. Prin urmare, ce altceva ne rămânea decât să ne adunăm, să pălăvrăgim și să bombănim, pe când cei care aveau ceva parale achitau nota de plată, iar cei care n-aveau nimic își făceau parte la sticlă?

Din timp în timp, dacă norocul ne surâdea, aranjam lucrurile în așa fel încât să ne luăm la hartă cu vreun militar. Dacă-l lăsam întins pe spate în pădurea Boulogne, ne închipuiam că am mai luptat o dată pentru Napoleon. Învățaseră să ne cunoască bârlogurile și le ocoleau de parcă ar fi fost cuiburi de viespi.

Era acolo un local, „La stindardul Marelui Bărbat” pe strada Varenne, frecventat de mulți dintre cei mai tineri și mai distinși ofițeri de-ai lui Napoleon.

Aproape toți fuseserăm colonei sau aghiotanți. Când printre noi apărea vreunul mai puțin strălucit, de obicei îl făceam să simtă că nu-i era locul acolo.

Îmi aduc aminte de niște obișnuiți ai firmei: căpitanul Lepin, cu crucea de onoare câștigată la Leipzig; colonelul Bonnet, aghiotant al lui Macdonald; colonelul Jourdan, a cărui faimă în armată aproape că o ajunsesese pe a mea; Sabbatier, de la husarii mei; Meunier, de la lăncierii roșii; Le Breton, de la Gărzi; și încă vreo doisprezece.

Ne întâlneam în fiecare, seară, discutam, jucam domino, beam un pahar sau două și ne întrebam cât va mai trece până când avea să se întoarcă Împăratul, punându-ne încă o dată în fruntea regimeritelor noastre. Bourbonii își pierduseră deja creditul în țară. Asta s-a văzut limpede câțiva ani mai târziu, când Parisul s-a răsculat împotriva lor și au fost azvârliți pentru a treia oară afară din Franța.

Napoleon nu trebuia decât să se arate pe coastă. Ar fi mărșăluit până în capitală fără să tragă un foc de pușcă, la fel cum se întâmplase la întoarcerea lui din insula Elba.

Ei bine, eram cu toții de față când, într-o seară de februarie, în cafeneaua noastră a intrat un omuleț destul de ciudat. Avea picioarele scurte, dar era din cale-afară de robust. Umerii erau ai unui uriaș, iar capul îl avea nefiresc de mare. Fața negricioasă, masivă, era brăzdată de dungi albe, cu totul neobișnuite: favoriții cărunți și-i purta tăiați marinărește. Cele două inele de aur din urechi și nenumăratele, tatuaje de pe mâini ne-au întărit presupunerea că era marinar, chiar înainte de a se prezenta sub numele de căpitanul Fourneau, din marina imperială.

Avea scrisori de recomandare pentru doi dintre membrii cercului nostru. Neîndoielnic, era devotat aceleiași cauze. Și merita să-l respectăm, căci luase parte la tot atâtea lupte ca și noi. Arsurile de pe chipul său proveneau din bătălia Nilului, unde rămăsese neclintit la postul lui de pe Orient până când vasul i-a făcut explozie sub tălpi.

Cu toate acestea, vorbea puțin despre el. Se așeza într-un ungher al cafenelei, ne privea pe toți cu niște ochi teribil de pătrunzători și ne asculta cu lăcomie.

Într-o seară, când am ieșit din cafenea, căpitanul Fourneau m-a urmat și m-a prins de braț. Fără să spună un cuvânt, m-a condus până la o oarecare depărtare de strada Varenne. Am ajuns la locuința lui.

— Aș vrea să stăm puțin de vorbă, mi-a zis, îndemnându-mă să urc scara ce ducea la camera ocupată de el.

Ajuns acolo, a aprins o lampă și mi-a întins o foaie de hârtie scoasă dintr-un plic aflat în sertarul mesei. Data era veche de câteva luni. Fusesse scrisă în palatul Schonbrunn din Viena. Am citit: „Căpitanul Fourneau acționează în înaltul interes al lui Napoleon. Cei ce-și iubesc Împăratul trebuie să i se supună fără a-i pune întrebări. Marie-Louise.”

Semnătura Împărătesei îmi era cunoscută. Aceea, fără nicio îndoială, fusesse făcută de mâna ei.

— Ești mulțumit de scrisorile mele de recomandare? m-a întrebat el.

— Întru totul.

— Ai accepta să primești ordine de la mine?

— Documentul ăsta nu mă lasă să aleg.

— Bine. Mai întâi, din cele spuse în cafenea, am înțeles eu bine că vorbești engleza?

— Da.

— Vreau să-ți aud accentul.

I-am spus în engleză:

— Oricând are Împăratul nevoie de Étienne Gérard, sunt gata. Zi și noapte, să-mi dau viața ca să-l servesc.

Căpitanul Fourneau a zâmbit.

— Engleza dumitale e cam stranie, mi-a spus. Dar, în fine, e mai bine decât deloc. Eu vorbesc englezește ca un englez. Asta-i din pricină că am stat șase ani într-o închisoare din Anglia. Acum îți spun de ce am venit la Paris. Am venit să-mi aleg pe cineva care să mă ajute într-o treabă legată de marile interese ale Împăratului. Mi s-a spus că la „Stindardul Marelui Bărbat” pot găsi crema vechilor lui ofițeri și pot avea încredere în oricare din ei, fiindcă i-au fost cu toții pe de-a-ntregul devotați. Te-am observat, așadar, și am ajuns să cred că dumneata pari cel mai potrivit pentru planurile mele.

I-am mulțumit pentru laudă, apoi l-am întrebat ce aștepta de la mine.

— Doar să-mi ții tovărășie câteva luni, mi-a zis el.

Află că, după ce m-au eliberat, m-am stabilit în Anglia, m-am însurat cu o englezoaică și am primit comanda unei mici nave comerciale, la bordul căreia am navigat de mai multe ori între Southampton și coasta Guineii. Acolo trec drept englez. Îți dai seama, totuși, că sentimentele pe care le am față de Împărat rămân neîmpărtășite și mi-ar face plăcere să am un tovarăș cu aceleași gânduri. Călătoriile astea lungi sunt întrucâtva obositoare și aș vrea să nu te fac să pierzi vremea împărțind cabina cu mine.

M-a privit cu ochii lui cenușii, pătrunzători, pe toată durata aceluia discurs fără șir, iar eu i-am răspuns printr-o privire menită să-i dea de înțeles că n-avea de-a face cu un nerod. A scos la vedere o pungă de mătase plină cu bani.

— În punga asta, a reluat, ai o sută de lire, în aur. Ai putea să-ți cumperi niște lucruri care să-ți facă mai plăcută călătoria. Îți recomand să le aduci la Southampton, de unde ne imbarcăm peste zece zile. Eu plec mâine la Southampton. Sper să te revăd în cursul săptămânii viitoare.

— Haide-haide! am zis. Spune-mi deschis: care-i destinația călătoriei noastre?

— Oh, nu ți-am spus? Ne îndreptăm spre coasta Guineii, în Africa.

— În cazul ăsta, ce legătură avem cu cele mai de seamă interese ale Împăratului?

— E în cel mai înalt interes al său să nu-mi pui întrebări indiscrete, iar eu să nu-ți dau răspunsuri indiscrete, mi-a spus el aspru.

Cu asta, discuția s-a terminat. Acasă la mine, doar punga cu aur îmi dovedea că acea neobișnuită întrevvedere avusese loc cu-adevărat.

Nenumărate pricini mă îndemneau să duc aventura până la capăt.

Înainte de a trece săptămâna, am debarcat în Anglia, și tocmai la Southampton. Întrebând prin docuri, m-am lămurit îndată unde se găsea Black Swan, o corabie mică și drăguță, care se numește – am aflat mai târziu – bric. Pe punte l-am întâlnit pe căpitanul Fourneau însuși, împreună cu șapte sau opt namile cu înfățișare de inși neciopliți, care frecau din greu nava și o pregăteau de drum. Căpitanul m-a întâmpinat și m-a condus jos, în cabina lui.

— Începând de acum, ești doar domnul Gérard, din insulele Mânecii. Te rog să uiți obiceiurile dumitale militare și să nu-ți dai aere de înfumurat când te plimbi pe punte. O barbă te-ar face și ea, mai mult decât mustățile, să arăți a marinăr.

Am fost indignat. Dar, la o adică, tot nu sunt femei pe ocean. Prin urmare, ce mai conta?

El și-a chemat stewardul.

— Gustave, i-a spus, să fii foarte atent cu prietenul meu, domnul Étienne Gérard, care călătorește împreună cu noi. Asta-i Gustave Kerouan, stewardul meu breton, în mâinile căruia o să fii în siguranță.

Stewardul acela, cu mutra lui aspră și cu ochii severi, cam prea arăta a războinic pentru o meserie atât de liniștită.

N-am zis nimic, dar voi bănuși că-mi țineam ochii larg deschiși.

Mi se pregătise o cabină chiar lângă cea a lui Fourneau, și mi s-ar fi părut cât se poate de plăcută, dacă n-ar fi fost cu ce s-o compar: cabina lui Fourneau era din cale afară de luxoasă. În mod precis, el iubea fastul, căci avea în cameră catifele și argintărie mai potrivite iahtului unui nobil decât unei mici nave comerciale ce se îndrepta spre Africa de Vest.

Chiar așa gândea și secundul, domnul Borns, care nu putea să-și ascundă zâmbetul și nici disprețul de fiecare dată când o privea. Secundul ăsta, un englez masiv cu părul roșu, își avea cabina față în față cu a căpitanului. Mai era un locotenent pe nume Turner, care ocupa o cameră în mijlocul navei.

Echipajul era alcătuit din nouă bărbați și un mus. Dintre aceștia, trei proveneau din insulele Mânecii, la fel ca mine, m-a informat domnul Burns. Secundul voia să știe neapărat de ce îi însoțeam.

— Din propria mea plăcere, i-am răspuns.

M-a privit uimit.

— N-ai mai fost pe coasta Africii de Vest?

— Niciodată.

— În cazul ăsta, nici n-o să te mai întorci vreodată acolo.

La trei zile după sosirea mea, am dezlegat parâmele care țineau nava la chei și am ieșit în larg. N-am fost nicicând un bun marinar și vă pot mărturisi că abia după ce pământul dispăruse de multă vreme din raza privirii m-am încumetat să pun piciorul pe punte.

În a cincea zi, în sfârșit, am sorbit ciorba adusă de bunul Kerouan și m-am putut târî afară din cușetă, spre scară. Aerul proaspăt mi-a dat puteri, iar de atunci înainte m-am obișnuit cu mișcarea vasului. Barba începuse să-mi crească și în mod precis m-aș fi făcut un bun marinar, în loc să ajung un bun soldat, dacă aș fi fost încorporat la marină. Am învățat să trag de parâmele cu care se ridicau pânzele și să le răsucesc în jurul vergilor lungi de care sunt legate.

În cea mai mare parte a timpului, rolul meu cerea să joc cărți cu căpitanul Fourneau și să mă port cu el ca un prieten. Nu era deloc surprinzător faptul că-și dorea unul, fiindcă toți ceilalți nu știau nici să citească, nici să scrie, oricât de pricepuți ar fi fost ei ca marinari. Dacă ne-ar fi murit căpitanul pe neașteptate, mă întreb cum ne-am fi găsit drumul pe acea uriașă întindere de apă. Doar el știa să determine pe hartă poziția navei. Harta stătea fixată pe peretele cabinei. În fiecare zi însemna pe ea traseul parcurs în ajun, în așa fel încât era de ajuns să arunci o privire ca să știi ce distanță ne despărțea de ținta călătoriei noastre.

Era nemaipomenit felul cum calcula!

Într-o dimineață ne-a anunțat că seara o să vedem Capul Verde, și l-am descoperit cu adevărat în fața noastră, spre stângă, la căderea nopții.

A doua zi pământul nu s-a mai observat, iar Burns, secundul, mi-a explicat că nu-l voi mai vedea până când ajungem în golful Biafra. Zi de zi înaintam tot mai mult spre sud, împinși de un vânt prielnic. La amiază, acul de pe hartă se apropia pas cu pas de coasta africană. Am uitat să spun că mergeam să căutăm ulei de palmier. Încărcătura noastră consta în stofe colorate, puști vechi și tot felul de flecușete pe care englezii le vindeau în mod obișnuit sălbaticilor.

În sfârșit, vântul care ne însoțise atâta timp s-a oprit și vreme de mai multe zile am navigat pe o mare calmă și uleioasă, sub un soare ce făcea să fiarbă smoala dintre scândurile punții. Tot întorceam și iar întorceam pânzele ca să prindem cea mai mică adiere de vânt, până când într-un târziu am ieșit din acel brâu de aer calm și ne-am reluat, ajutați de o briza favorabilă, drumul spre sud.

Marea era plină de pești zburători.

De câteva zile, Burns nu părea să mai fie în apele lui.

Am observat că-și punea mereu mâna streășină la ochi; cercetând orizontul ca și cum se aștepta să vadă pământul.

În două rânduri l-am surprins înclinându-și capul roșcovan spre harta din cabină, cercetând acul care se apropia mereu de coasta africană, fără ca totuși s-o atingă.

În sfârșit, într-o seară, pe când căpitanul Fourneau și cu mine jucam cărți, secundul a dat năvală peste noi cu o privire răutăcioasă pe fața bronzată:

— Să am iertare, căpitane Fourneau! a spus el. Dar știți ce cap a luat matelotul de la cârmă?

— Drept spre sud, a răspuns căpitanul, cu ochii țintă la cărți.

— Și ar trebui s-o țină drept spre est.

— Pe asta de unde ai scos-o?

Secundul a mormăit furios.

— Nu-s eu prea învățat, a zis, dar dați-mi voie să spun, căpitane Fourneau, că am navigat pe apele astea de când aveam zece ani. Știu când suntem pe drumul bun. Știu când suntem în zona calmului ecuatorial. Știu să-mi găsesc calea spre uleiul de palmier. Acum suntem la sud de traseu și trebuie să ținem cârma spre est, nu spre sud, dacă vreți să ajungem în portul unde vă trimit armatorii.

— Scuză-mă, domnule Gérard!

Ține minte că-i rândul meu, mi-a zis căpitanul, lăsându-și cărțile pe masă. Hai să vedem harta, domnule Burns, ca să-ți dau o lecție de navigație practică. Iată alizeul de sud-vest, iată și ecuatorul. Iar aici e portul unde vrem să ajungem. Iată și omul care vrea să fie stăpân pe corabia lui...

Vorbind mereu, l-a apucat pe nenorocitul de secund de gât și l-a strâns până când acela a leșinat. Kerouan, stewardul, s-a repezit cu o funie. Împreună l-au legat pe secund, făcându-l în scurtă vreme cu totul neputincios.

— La cârma e unul din francezii noștri. Am face mai bine dacă-l aruncăm pe Burns peste bord, a spus stewardul.

— Am fi mai în siguranță! i-a răspuns căpitanul Fourneau.

Dar asta întrecea orice măsură. Nimic nu m-ar fi făcut să consimt la moartea unui om fără apărare.

În silă, căpitanul Fourneau a acceptat să-l izoleze, așa că l-am dus în cala dinapoi, sub cabină. L-am întins acolo, între baloturile cu mătase de Manchester.

— Nu-i nevoie să închizi capacul, a apreciat căpitanul Fourneau. Gustave, caută-l pe domnul Turner și spune-i că vreau să-i zic o vorbă.

Nebănuind nimic, locotenentul a intrat în cabina căpitanului. Unde s-a trezit legat fedeleș ca și Burns. A fost transportat în cală, lângă camaradul său.

După asta au închis capacul.

— Roșcovanul ăla toloc mac ne-a forțat mâna! m-a lămurit căpitanul. Am fost silit să-mi dau pe față planurile mai repede decât aș fi vrut. Totuși, răul nu-i cine știe de mare, iar ăștia nu mă încurcă prea mult. Kerouan, ia o butelcă de rom, du-o echipajului și spune-le oamenilor că le-o fac cadou ca s-o bea în cinstea trecerii peste ecuator. Nimic nu le cade mai bine. Cât despre compatrioții noștri, du-i la tine ca să fim siguri că rămân în formă. Iar noi, colonele Gérard, cu permisiunea dumată, să ne reluăm partida întreruptă.

Era una din situațiile care nu se uită niciodată.

Adevărată fibră de oțel, căpitanul amesteca cărțile, tăia, servea, juca de parcă ar fi fost în propria lui cafenea. Sub noi auzeam murmurele neînțelese ale celor doi ofițeri, pe jumătate sufocați de batistele înfundate în gură.

Afară lemnăria scârțâia și pânzele plesneau ritmic în vântul care ne purta. Din plescăitul valurilor și şuierăturile vântului izbucneau râsetele sălbatice și țipetele marinarilor englezi, ocupați cu golirea butelcii de rom. Am jucat vreo șase partide, apoi căpitanul s-a ridicat.

— Cred că le ajunge, a spus el.

Dintr-un cufăr a scos o pereche de pistoale și mi-a întins mie unul.

Nu era însă cazul să ne temem de vreo rezistență, fiindcă nimeni nu era în stare să reziste. Englezii de atunci, fie soldați, fie marinari, erau niște băutori fără leac. Câtă vreme nu dădeau de băutură, erau oameni pe care să te poți bizui. Dar îndată ce-i lăsa să bea, îi apuca nebunia: nimic nu-i putea convinge să bea cumpătat. Echipajul lui Black Swan era atunci alcătuit din cinci forme omenești neînsuflețite și încă doi bețivani care cântau, răcneau și înjurau în lumina chioară din adăpostul lor. Stewardul a adus niște colaci de frângie și, ajutați de doi marinari francezi (cel de-al treilea era la cârmă), i-am legat și le-am pus călușe, încât nu mai puteau nici să vorbească, nici să se clintească din loc.

I-am cărat în cala din față, iar Kerouan a fost povățuit să le dea de două ori pe zi mâncare și apă.

Black Swan era pe de-a-ntregul a noastră.

Nu știu ce s-ar fi întâmplat dacă s-ar fi stârnit vremea rea, însă ne vedeam cu bucurie de drum sub un vânt destul de puternic ca să ne împingă spre sud și, totuși, nu atât de tare încât să ne îngrijoreze.

În seara celei de-a treia zile, l-am găsit pe căpitanul Fourneau cercetând cu nesaț orizontul.

— Privește, Gérard! Privește! mi-a strigat, arătând ceva chiar în fața lui.

Un cer de un albastru luminos părea că iese din albastrul închis al oceanului. Foarte departe, pe linia care le împreuna, se zărea o umbră semănând cu un nor, însă cu conturul mai bine desenat.

— Ce-i acolo? am întrebat..

— Pământ!

— Ce pământ?

Eram numai urechi, deși știam deja ce avea să-mi răspundă.

— Sfânta Elena.

Prin urmare, iată-l acolo, pământul viselor mele!

Insula aceea!

Colivia în care îl închiseseră pe marele Vultur al Franței!

Toate miile de leghe ale mării nu-l putuseră ține pe Gérard departe de stăpânul lui iubit. El era acolo! Pe țărnul acela cețos, înconjurat de oceanul albastru... Ah, cu ce ochi flămânzi priveam depărtările! Cum îmi mai zbura sufletul departe de vas, ca să-i spună lui că nu era uitat, că după zile nenumărate unul dintre credincioșii săi slujitori venea să-l întâlnească!

Pata întunecată de pe apă devenea cu fiecare clipă mai deslușită, mai plină. Curând am văzut că e o insulă stâncoasă. S-a făcut noapte, dar am rămas îngenunchat pe punte, cu privirile ațintite în întunericul ce acoperea locul unde știam că se afla marele Împărat.

A trecut o oră, apoi alta. Și, deodată, chiar în față ni s-a aprins o luminiță, scânteietoare, aurie. Era lumina unei ferestre, poate a vreunei ferestre de la casa lui. Nu erau mai mult de trei kilometri până acolo. Oh, cum mi-am mai întins mâinile spre ea! Erau doar mâinile lui Étienne Gérard, însă le întindeam pentru toate mâinile Franței.

La bordul corabiei stinseserăm toate luminile.

Nu peste multă vreme, dirijați de căpitanul Fourneau, am tras cu toți laolaltă de o parâmbă și, răsucind astfel una din vergile de deasupra noastră, am oprit nava. Apoi căpitanul Fourneau m-a rugat să-l însoțesc în cabină.

— Acum înțelegi totul, colonele Gérard! mi-a spus. Și-o să mă ierți că nu ți-am explicat mai din timp. Într-o treabă atât de importantă, nu mă încred în nimeni. E mult de când plănuiesc evadarea Împăratului. Dacă am rămas în Anglia, dacă am rămas în marina lor comercială, a fost doar ca să-mi pot duce planurile la bun sfârșit. Totul s-a petrecut chiar așa cum am prevăzut. Am călătorit de mai multe ori, cu bine, pe coasta Africii de Vest și nimeni nu mi-a pus vreo piedică. I-am recrutat, unul câte unul, pe acești încercați războinici francezi. În ce te privește, doream să am un luptător priceput pentru cazul vreunei ciocniri și, în plus, mi-

am închipuit că o să-i ții Împăratului o tovărășie plăcută pe lungul drum de întoarcere. Mi-am aranjat cabina destul de decent încât s-o poată folosi. Sper că mai înainte de-a se face ziuă o să-l vedem așezat în ea, iar noi o să fim departe de insula asta blestemată.

Vă puteți închipui tulburarea mea, prieteni, la auzul unor astfel de cuvinte. L-am îmbrățișat pe inimosul Fourneau, rugându-l să-mi spună cum îl puteam ajuta.

— Mă văd constrâns să las toată treaba în seama dumatăle, mi-a zis. Numai Dumnezeu știe cât aș fi vrut să fiu primul care îi prezintă omagiile, însă n-ar fi înțelept din partea mea să merg acolo. Barometrul coboară, se apropie furtuna, iar în preajma insulei stau trei crucișătoare engleze care pot să dea peste noi în orice clipă. Eu o să am grijă de bric, iar dumneata mergi să-l cauți pe Împărat.

— Aștept instrucțiunile.

— Nu pot să-ți dau decât un singur om, fiindcă și așa am greutăți cu manevrarea vergilor. Am lăsat o barcă la apă. Omul meu te va duce vâslind până la țărm și-o să-ți aștepte întoarcerea. Lumina pe care ai văzut-o vine dela Longwood. Toți cei din casă ne sunt prieteni și poți fi sigur – că au să-l ajute pe Împărat să evadeze.

E și un cordon de santinele, însă nu prea aproape de casă. Odată ajuns acolo, îi dezvălui Împăratului planurile noastre, îl conduci la barcă și-l aduci aici.

Nici chiar Împăratul n-ar fi vorbit mai pe scurt și mai limpede.

Nu trebuia pierdut niciun moment. Barca și matelotul așteptau.

Am sărit în barcă și imediat ne-am îndepărtat de Black Swan. Dansam pe apele întunecate, dar în fața ochilor mei lumina din Longwood strălucea ca o stea a speranței. Curând, fundul bărcii se freca de pietrișul plajei. Eram într-un golf pustiu, nu se vedea nicio santinelă. Mi-am lăsat marinarul lângă barcă și am început să mă cațăr pe povârnișurile falezei.

O cărare îngustă înconjura stâncile; n-a fost deloc greu să-mi găsesc drumul de urmat. Puteam să-mi închipui că toate căările din Sfânta Elena conduceau la Împărat.

Am ajuns dinaintea unui grilaj. Nu era păzit. Am deschis poarta. Alt grilaj. Tot nepăzit. Mă întrebam ce se întâmplase cu cordonul de care îmi vorbise Fourneau. Mai sus nu-era nevoie să urc, fiindcă lumina strălucea acum chiar în fața mea.

M-am ascuns, ca să pot cerceta locul.

Nici urmă de dușman.

M-am apropiat.

Am descoperit o casă clădire lungă, joasă, cu verandă. Un bărbat umbla încoace și încolo pe cărare. M-am târât într-acolo, ca să-l pot vedea mai bine. Să fi fost oare blestematul de Hudson Lowe? Ce triumf dacă nu numai că-l salvam pe Împărat, dar aveam să-l mai și răzbun! Nu, omul acela trebuie că era o santinelă. Mereu târându-mă; am venit și mai aproape. Omul s-a oprit dinaintea ferestrei luminate. L-am putut vedea bine. Nu era soldai, era un preot. Ce să caute acolo un preot la, orele două din noapte? Era francez sau englez? Dacă era de-al casei, puteam să-i împărtășesc planul. Dacă era englez, totul s-ar fi dat peste cap.

M-am târât spre el, dar, pe neașteptate, a intrat în casă și prin ușa deschisă s-a revărsat un șuvoi de lumină. În lumina aceea am văzut mai bine locul și m-am putut mișca foarte repede.

Ridicat pe jumătate, m-am îndoit de la mijloc și am dat fuga la fereastra luminată. Mi-am ridicat capul. Am privit printr-un ochi de geam.

Împăratul stătea întins sub privirile mele, mort.

Prieteni, am căzut pe cărare tot așa de lipsit de cunoștință ca atunci când un glonte îți străpunge creierul!

Nici nu știu cum am putut scăpa cu zile după lovitura aceea.

Și totuși, după vreo jumătate de oră, m-am ridicat împleticindu-mă, clătinându-mă, cu mâinile și picioarele tremurând, cu dinții clănțănind, însă sorbind din ochi ca un vicios priveliștea acelei camere vizitate de moarte.

El se odihnea pe o targă, în mijlocul încăperii. Era calm, liniștit, plin de măreție.

Chipul său avea puterea aceea de necrezut care ne încălzea inimile în zilele bătăliilor. Un zâmbet vag plutea pe buzele lui palide, iar ochii, deschiși pe jumătate, păreau întorși spre ochii mei. Se mai îngrășase față de cum îl văzusem la Waterloo, și pe față i-am citit o bunătate pe care nu i-o știusem până atunci.

În jur ardeau lumânări.

Asta era lumina ce ne întâmpinase pe mare, cea salutată de mine drept o stea a speranței.

Cu greu am ajuns să-mi dau seama că un grup stătea îngenușat în cameră: mica lui curte, bărbați și fideli care îi împărtășiseră soarta, Bertrand, soția lui, preotul, Montholon...

Cu toții erau acolo. M-aș fi rugat și eu, însă îmi simțeam inima prea grea și prea plină de amărăciune ca s-o pot face. Nu-mi rămânea decât să plec. Dar nu puteam pleca, lăsându-l astfel... Fără să-mi pese că m-ar fi văzut cineva, m-am ridicat, am luat poziția de drepti în fața corpului neînsuflețit al comandantului meu, mi-am lovit călcâiele și mi-am înălțat mâna dreaptă într-un ultim salut. Apoi am făcut stânga-mprejur și am luat-o la fugă prin noapte. Surâsul buzelor palide și ochii lui cenușii, cu privirea fixă, îmi jucau înainte.

Credeam că nu lipsisem decât puțin timp, însă de la matelot am aflat că trecuseră ore întregi.

Și abia atunci când îmi vorbea am observat că vântul bătea ca în vreme de furtună, iar valurile mugeau, asaltând plaja.

De două ori am încercat să împingem în apă barca aceea șubredă și tot de două ori oceanul ne-a aruncat-o înapoi.

A treia oară, un val uriaș a umplut-o și i-a spart fundul.

Disperați, am așteptat zorii zilei, ca să vedem doar o mare dezlănțuită, cu spume purtate de vânt. Nici urmă de Black Swan! Ne-am urcat pe faleză ca să putem privi până departe, însă pe toată întinderea apelor n-am descoperit albul nici unei pânze.

Black Swan dispăruse.

Să se fi scufundat?

Ajunsese din nou în stăpânirea echipajului englez? Ce alt destin ieșit din comun i-o fi fost hărăzit?

Nu știu.

Niciodată nu l-am mai văzut pe căpitanul Fournieu ca să-i spun cum mi-am îndeplinit misiunea.

A trebuit să mă arăt englezilor. Și eu, și matelotul. Am pretins că eram singurii scăpați de pe o navă pierdută – și, mă rog, unde era aici minciuna? Ofițerii lor m-au tratat cu mărinimoasă ospitalitate pe care le-o apreciasem și altădată, dar s-au scurs luni nesfârșite până să mă pot întoarce în scumpa mea patrie, în afara căreia nu-i adevărată fericire, cel puțin pentru un francez pur sânge cum sunt eu.

V-am povestit deci cum i-am spus adio stăpânului meu.

Acum voi sunteți aceia de la care îmi iau rămas bun, prietenii și binevoitorii mei, care cu atâta răbdare ați ascultat nesfârșitele istorii ale unui bătrân soldat.

Rusia, Italia, Spania. Portugalia, Anglia, m-ați însoțit în toate aceste țări și ați întrezărit, prin ochii mei încețoșați, ceva din splendoarea și din strălucirea unui timp măreț. V-am readus câte puțin din umbra unor bărbați care, cu pasul lor, făceau să tremure pământul.

Acestea țineți-le minte și spuneți-le mai departe, copiilor voștri.

Căci amintirea unei epoci mari e comoara cea mai scumpă a unui popor.

Cum se hrănește copacul din propriile sale frunze căzute, tot așa vitejii care și-au dat viața și zilele acelea dispărute vor ridica un alt rând de soldați. De suverani, de șefi.

Plec în Gasconia, dar poveștile mele au să rămână vii în mintea voastră.

Și multă vreme după ce Étienne Gérard va fi uitat, o inimă va mai putea afla căldura, ori un spirit – flacăra, din slabul ecou al cuvintelor lui.

Domnilor, un vechi soldat vă salută și vă spune adio!

NOU !

CEREȚI

**Romanul-enigmă
Romanul - succes**

W. COLLISON

JURNALUL UNEI MOARTE



**Sicriul care vorbește...
Măinile negre care sugru-
mă... Romanul unei curte-
zane din lumea selectă.**

**În „ROMANELE CAPTIVANTE” 15 Lei
La chioșcari și librări**

SENZAȚIONAL!

Cereți



AVENTURA
ROMANE DE ACȚIUNE ȘI PASIUNE

A. BONNEAU

ȘEICUL FANTOMĂ



**Logodnica locotenentului.
În uterea Demonului
Pustiei!**

Cereți la chioșcuri, librari și în gări



O serie de răpiri de fete din lumea bună alarmează Londra. Cine sunt îndrăzneții Kidnappers? Ce scopuri misterioase urmăresc?...

Veți urmări cu respirația tăiată peripețiile formidabilei lupte de curaj și genială agerime desfășurată de un cavaleresc și eroic detectiv amator contra misterului și crimei.

N O U I

A APĂRUT



AVENTURA
ROMANE DE ACȚIUNE ȘI PASIUNE

JEAN VOUSSAC

CĂPITANUL URAGAN



În Marea de Mărgean. Prizoniera. Măcel și incendiu. Căpitanul Uragan pretutindeni. În Insula Leproșilor. Banditul Darton jubilează. Papagalul albastru. La Cucarracha, La Cucarracha! Răfuiala, etc.

Cerați volumele apărute
In
colecția „**AVENTURA**”:

CIUMA STACOJIE

de Jack London

PRIZONIERII SUBMARINULUI U-35

de Paul Dancray

MASCA DE ARGINT

de Max Dazergues

PRINTESA TARAKANOVA

de A. Lang

FUGARA

de J. Chambon

ULTIMUL VOLUM:



A BONNEAU
**SEICUL
FANTOMA**



Logodnica Locotenentului. — In puterea Demonului Pustiei!

In:primeriile „Adevărul” S. A. Bucuresti

